

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny evropské kultury

Martina Štěpánková

**Margaret Thatcherová a její zahraniční
politika v dobovém domácím
a zahraničním tisku v letech 1979–1990**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. ThLic. Marek Šmíd, Ph.D.

Praha 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. 11. 2021

Bc. Martina Štěpánková

Bibliografická citace

Margaret Thatcherová a její zahraniční politika v dobovém domácím a zahraničním tisku v letech 1979–1990 [rukopis]: diplomová práce / Bc. Martina Štěpánková; doc. PhDr. ThLic. Marek Šmíd, Ph.D. – Praha, 2021 – 188 s.

Anotace

Diplomová práce se bude zabývat zahraniční politikou Margaret Thatcherové od jejího usednutí do křesla premiérky Velké Británie v roce 1979 až do její rezignace na tento post v roce 1990. Dále bude reflektovat společensko-politickou situaci v Evropě, která v době jejího vládnutí panovala. Jádrem práce bude analýza dobového domácího a zahraničního tisku, demokratického i komunistického, v němž se studentka zaměří na válku o Falklandy, politiku vůči Evropskému hospodářskému společenství, řešení konfliktu v Severním Irsku, postoj k africkému kontinentu a Sovětskému svazu, válku v Perském zálivu a v neposlední řadě na zvláštní vztahy Velké Británie a Spojených států amerických. Cílem její práce bude komplexní pohled na dobový tisk, zasazený do dobové zahraniční politiky první ženy v čele Velké Británie.

Klíčová slova

EHS, Falklandské ostrovy, JAR, Margaret Thatcherová, Perský záliv, Rhodesie, Rudé právo, Severní Irsko, SSSR, The Washington Post, USA, Velká Británie, zahraniční politika

Abstract

This master's thesis will focus on Margaret Thatcher's foreign policy, starting with her appointment as Prime minister of Great Britain in 1979 and ending with her resignation in 1990. Next it will reflect on the social and political situation in Europe during her reign. The key element of this paper will be the analysis of domestic and foreign press, both democratic and communist, in which the student will target the Falkland war, policy towards European Economic Community, the North Ireland conflict solution, attitude towards African continent and the Soviet Union, the Persian Gulf war and also special relationship between the Great Britain and United States of America. The goal of the student's research shall be a complex overview of the press in the period in

question, put into the context of foreign policy of the first woman in charge of Great Britain.

Keywords

EEC, Falkland Islands, foreign policy, Margaret Thatcher, Northern Ireland, Persian Gulf, policy, Rhodesia, Rudé právo, South Africa, The Great Britain, The Washington Post, US, USSR

Počet znaků (včetně mezer): 327 085

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce doc. PhDr. ThLic. Marku Šmídovi, Ph.D. za vstřícnou pomoc a cenné rady při jejím vedení.

Také bych ráda poděkovala rodině, partnerovi a kamarádům za jejich podporu a motivaci.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíle, metodika a výzkumné otázky	12
2 Osobnost Margaret Thatcherové.....	15
2.1 Cesta z Granthamu do Westminsteru: 1925–1959	15
2.2 Poslankyně, ministryně: 1960–1975.....	19
2.3 Cesta na Downing Street: 1975–1979	22
3 Zahraniční politika a strategie Margaret Thatcherové.....	26
3.1 První volební období: 1979–1983	30
3.2 Druhé volební období: 1983–1987	61
3.3 Třetí volební období: 1987–1990	88
4 Analýza vybraných periodik.....	108
4.1 Rudé právo.....	108
4.2 The Washington Post.....	111
4.3 Velikost prostoru věnovaného zahraniční politice Margaret Thatcherové... 113	
4.3.1 Rudé právo.....	113
4.3.2 The Washington Post.....	121
4.3.3 Shrnutí – Rudé právo vs. The Washington Post.....	128
4.4 Reflektování událostí v Rudém právu a The Washington Post	134
4.4.1 Rudé právo.....	134
4.4.2 The Washington Post.....	142
4.4.3 Shrnutí – Rudé právo vs. The Washington Post.....	146
Závěr.....	150
Seznam grafů	154
Seznam zkratk.....	156
Seznam použitých pramenů a literatury	158
Prameny	158
Periodika	158
Literatura.....	159

Filmová dokumentární tvorba.....	167
Internetové zdroje	167
<i>Příloha č. 1: Časová osa zahraniční politiky a vybraných témat Margaret Thatcherové..</i>	178

Úvod

Je tomu více než čtyřicet let, kdy do premiérského křesla Spojeného království Velké Británie a Severního Irska usedla první žena, jejíž zahraniční politika se stala jedním ze symbolů osmdesátých let a ovlivnila řadu jejích nástupců, a to nejen v prostoru britských ostrovů. Touto ženou nebyl nikdo jiný než „Železná dáma“ Margaret Thatcherová. Osoba, která stále vzbuzuje na mezinárodní scéně vlnu vášnivých diskusí a jejíž nejen domácí, ale i zahraniční politika a diplomacie vstoupila do světových historických análů.

Co však tuto ženu formovalo v její politice a myšlení? Jak se vypořádala s rolí premiérky v především mužském diplomatickém světě? Co ji charakterizovalo? A především, jaký obraz o premiérce a její zahraniční politice vytvářela světová média v tehdejší Československé socialistické republice (*Rudé právo*) a Spojených státech amerických (*The Washington Post*) v časovém období od 4. května 1979 až do 28. listopadu 1990? Jaký prostor byl na stránkách těchto periodik věnován zahraniční politice Margaret Thatcherové? Byly příspěvky zabývající se zahraniční politikou premiérky vůči Evropskému hospodářskému společenství, Jihoafrické republice, konfliktu v Severním Irsku, Rhodesii, Sovětskému svazu, USA, válce o Falklandy či Perském zálivu objektivní, nebo zaujaté? To jsou otázky, na které bude tato diplomová práce v následujících kapitolách hledat odpovědi.

První kapitola stanoví konkrétní cíle a metodologické postupy bádání, které budou využity pro analytickou část této diplomové práce. Dále definuje dvě výzkumné otázky, na které tato práce bude hledat odpovědi. Pro účel přehledné, jasné a srozumitelné definice metodických a analytických postupů byly tyto postupy sumarizovány v samostatné kapitole, nikoliv v úvodu této práce.

Pro pochopení osobnosti Margaret Thatcherové se druhá kapitola věnuje jejímu dětství, politickým počátkům a prvním krokům její volební kariéry, které začaly během studií na Oxfordské univerzitě a vyvrcholily vítězstvím v parlamentních volbách v květnu 1979. Kapitola se zabývá jejím charakterem a formováním jejích politických názorů. Pro tuto potřebu byly bohatým pramenem rozsáhlé paměti Margaret Thatcherové – *The Path to Power*. Dále je třeba zmínit díla britských autorů, která se zabývají bibliografií „Železné lady“ – kniha *Margaret Thatcherová: Dáma se neotáčí* od Charlese Moora a *The Iron Lady: Margaret Thatcher: From Grocer's Daughter to Iron Lady* od Johna Campbella.

Z českých autorů zabývajících se osobou a politikou Margaret Thatcherové jsem zvolila Lenku Rovnou a její knihu *Premiérka jejího veličenstva* a Hynka Fajmona s dílem *Margaret Thatcherová a její politika*. Využity byly i další zdroje a materiály, které jsou k nahlédnutí v soupisu literatury.

Třetí kapitola se již zabývá zahraniční politikou Margaret Thatcherové. Popisuje více než jedenáct let jejího úřadování v roli premiérky Jejího Veličenstva a vybrané tematické události, jimiž se tato práce zabývá – Evropské hospodářské společenství, Jihoafrická republika, konflikt v Severním Irsku, Rhodesie, Sovětský svaz socialistických republik, USA, válka o Falklandy a Perský záliv. Tato kapitola je rozdělena dle jednotlivých volebních období, tedy do třech podkapitol.

Cílem zahraniční politiky Margaret Thatcherové bylo znovuzískání věhlasu a prestiže pro Velkou Británii a Severní Irsko. V rámci své vlády však musela čelit dědictví „rozpadu“ Britského impéria a vyřešit otázky týkající se Rhodesie, JAR či konfliktu o Falklandské ostrovy. Dále usilovala o zpomalení či přímo deklasování expanze a rozpínání komunistické ideologie. Pracovala na znovuoobnovení „speciálního vztahu“ mezi Velkou Británií a USA. Bojovala o snížení britského příspěvku do rozpočtu EHS, upevnění pozice Spojeného království ve společenství a bránila suverenitu státu proti hlubší integraci. Konflikt v Severním Irsku, který měl zahraniční přesah, ji pak provázel po celé vládnoucí období. Posledním a zároveň prvním konfliktem po pádu železné opony, kterému premiérka musela čelit, byla válka v Perském zálivu v roce 1990.

Významným pramenem, jež se týká projevů či dokumentů nejen z premiérského působení Margaret Thatcherové, jsou webové stránky její nadace *Margaret Thatcher Foundation*, kde lze nalézt odtajněné spisy, rozhovory, proslovy a korespondenci, jež zřejmě navýší doporučený maximální počet internetových zdrojů. Dále byly významným zdrojem paměti z období vládnutí z domu čísla 10 – *Roky na Downing Street* či již zmiňované dvoudílné vydání autobiografie od Charlese Moora – *Margaret Thatcherová: Dáma se neotáčí a Vše, co si přeje*, která končí obhajobou vítězství v parlamentních volbách v červnu 1987. Dalšími prameny byly knihy a internetové zdroje vázané na jednotlivá témata českých i zahraničních autorů, k nalezení jsou v seznamu literatury.

Čtvrtá kapitola se věnuje již samotné analýze vybraných témat zahraniční politiky Margaret Thatcherové v jejím premiérském období. Záměrem je srovnání a zmapování textových příspěvků jednotlivých témat ve vybraných denících. Pro tuto část diplomové práce jsem si jako výzkumný materiál vybrala periodika, která můžeme dobově rozdělit dle železné opony na západní a východní či demokratické a komunistické. Právě díky této

ideologické a geopolitické diverzité, kterou mi přinese porovnání nezávislého média a totalitního periodika vládnoucí strany, bych měla dostat dva odlišné pohledy na události, jež se odehrály před více než třiceti lety.

Prvním ze zkoumaných periodik je Rudé právo. To je dodnes symbolem propagandistických novin a ve své době bylo hlavním tiskovým orgánem Československé republiky a vládnoucí komunistické strany. Tento deník byl prakticky jediným zdrojem informací o dění na západě, jeho notu určoval východní blok v čele se Sovětským svazem. Na straně druhé jsem zvolila *The Washington Post*, který patří k věhlasným novinám a jehož publikační činnost začala na konci 19. století na východním pobřeží Spojených států amerických.

Právě od toho amerického deníku očekávám objektivní nahlížení na zahraniční politiku Margaret Thatcherové, a to i vzhledem k faktu, že se jedná o periodikum v soukromém vlastnictví, které dle mých předpokladů nebude mít potřebu podsouvat svým čtenářům zaujatý názor. Opačný pohled na události odehrávající se během studené války se dle mého názoru objeví v Rudém právu. Otázkou je, jak se s postupem sledu událostí a upadající mocí Sovětského svazu bude fakticita článků v tomto periodiku měnit, popřípadě zůstane-li zachována ve svém stranickém přesvědčení a linii.

Časové rozpětí analyzovaných článků je určeno datem nástupu do úřadu premiérky a koncem vlády konzervativců v čele s Margaret Thatcherovou, jedná se tedy o období 4. května 1979 až 28. listopadu 1990. Důvod pro tuto volbu je široké pole působnosti britské premiérky v zahraniční politice a snaha ilustrovat vývoj mediálního obrazu ve vybraných denících. Pro potřebu zkoumání byly předem definovány otázky a metodologický postup, za jehož pomoci bude třetí kapitola hledat odpovědi a analyzovat získané výstupy, jež vzešly z rozboru Rudého práva a *The Washington Post*. První otázka se bude zabývat velikostí prostoru, který byl věnován zahraniční politice Margaret Thatcherové a vybraným tématům. Druhá otázka se bude zabývat reflektováním jednotlivých událostí a rozdělením pohledů do dvou skupin – zaujatý a nezaujatý.

Jednotlivé články budou analyzovány v rámci daných periodik a následně shrnuty a porovnány vzájemně. Tento postup bude uplatněn u obou položených otázek, aby mohlo být určeno, který z deníků věnoval zahraniční politice Margaret Thatcherové větší prostor a dále které z periodik zastávalo a otisklo objektivnější zprávy. U těchto zpráv budou vždy uvedeny jednotlivé příklady, aby si čtenář mohl utvořit vlastní představu, jak bylo o těchto tématech v textových příspěvcích reflektováno.

„Porážka? Neznám význam toho slova.“

Margaret Thatcherová

1 Cíle, metodika a výzkumné otázky

Hlavním cílem této diplomové práce je na základě analýzy článků Rudého práva a *The Washington Post* získat dobový pohled na zahraniční politiku Margaret Thatcherové vůči Evropskému hospodářskému společenství, Jihoafrické republice, konfliktu v Severním Irsku, Rhodesii, Sovětskému svazu socialistických republik, USA, válce o Falklandské ostrovy a válce v Perském zálivu v období od 4. května 1979 do 28. listopadu 1990, dále pak vykreslit osobnost Margaret Thatcherové a nastínit její politické začátky. V neposlední řadě si klade za cíl na základě vybrané literatury zmapovat historický a politický kontext vybraných témat zahraniční politiky v jejím premiérském období.

Diplomová práce utřídí a porovná materiály a zároveň zhodnotí mediální obraz, který tato periodika věnovala postavě ministerské předsedkyně a který se dostal ke koncovým čtenářům. Problematice historického a politického kontextu a dobových událostí dotýkajících se třech premiérčiných mandátů se budeme věnovat ve třetí kapitole této práce, která tak bude sloužit jako teoretický podklad práce.

Analýza bude provedena na základě metodologického postupu, ve kterém budeme vymezovat zkoumané otázky a k němu příslušný studijní materiál. Položené výzkumné otázky této práce mají mapovat články v jednotlivých denících na základě objemu tištěné plochy v centimetrech čtverečních a posoudit rozdílnosti v referování o vybraných událostech těmito periodiky. Pro účel tohoto bádání byly stanoveny dvě výzkumné otázky, na které se provedená analýza bude snažit nalézt adekvátní odpovědi. Tyto otázky mají následující znění:

1. Jak velký prostor věnovala jednotlivá periodika vybraným tématům zahraniční politiky Margaret Thatcherové?
2. Jaký postoj zaujímaly publikované články vůči politice Margaret Thatcherové? (zaujatý, či nezaujatý)

Klíčovým pojmem pro vyhledávání jednotlivých článků v databázích vybraných periodik bude jméno Margaret Thatcherové, které se bude vázat k výše zmíněným aktivitám v zahraniční politice. V americkém deníku bude klíčovým pojmem anglické znění jména „Margaret Thatcher“. V Rudém právu budou články vyhledány dle křestního jména premiérky a dle vyskoňovaného příjmení v relevantních pádech (Thatcherová, Thatcherové, Thatcherovou).

Z článků splňujících tuto základní podmínku budou dále vybrány ty, které spadají do vymezeného období a věnují se stanoveným politickým událostem. Tento soubor bude dále očištěn od článků, které byly zcela přejaty od zahraničních periodik a jejichž autory byli zahraniční novináři.

Dále je třeba definovat konkrétní formu článků relevantní pro tento výzkum. Jméno Thatcherová či Thatcher se jistě vyskytne ve velkém spektru kontextů. Zahrnutí všech článků, které sice tematicky spadají do zkoumané oblasti, ale Margaret Thatcherové se dotýkají jen okrajově, by mělo negativní vliv na výsledky. Na základě této premisy budou do výzkumu zahrnuty pouze články, které se přímo týkají osoby britské premiérky, jejich rozhodnutí či prezentovaných nebo komentovaných názorů.

V neposlední řadě je nutno podotknout, že v případě, kdy bude jeden článek v Rudém právu či v *The Washington Post* obsahovat více sledovaných témat (např. „*Třídni válka M. Thatcherové*“ vydaný v Rudém právu 26. května 1979 zmiňující obsah vládního programu premiérky týkající se EHS, Rhodesie, SSSR a USA), budou analyzované články započítány do všech kategorií, kterých se týkají, a to jak počtem, tak plochou.

Pro metodiku výpočtu prostoru, který věnovaly Rudé právo a *The Washington Post* zahraniční politice Margaret Thatcherové, bude spočítána celková plocha, jež textové příspěvky zabíraly. Plocha jednotlivých článků bude následně porovnána vůči tiskové ploše jedné strany a jednoho vydání vybraných periodik. Dále bude spočítán celkový počet článků, které se na vytyčená témata v uvedeném období v periodiku objevily a které splňovaly kritéria zařazení do výzkumu. Tyto získané informace a data pak budou prezentovány dle jednotlivých periodik a následně vzájemně porovnány. Obrazová příloha do tohoto výpočtu nebude zahrnuta, protože není součástí tohoto bádání.

Po zjištění počtu a velikosti prostoru článků, které věnoval americký deník a ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa zahraniční politice Margaret Thatcherové, přichází na řadu otázka druhá. Tu si klademe s úmyslem zjistit, jakým způsobem byly čtenářům zprávy předávány a jak bylo v denících o daných událostech referováno. V tomto případě se nabízí dvě možnosti, jak mohla být osoba britské premiérky a s ní spojené zahraniční událost reflektovány. Vybraná periodika ve svých příspěvcích mohla o vybraných událostech informovat s různou mírou objektivity – od podání nestranného a nezaujatého postoje až po zcela tendenční a ideologické názory. Domníváme se, že v ideologicky zatížených člancích mohly být uváděny i zavádějící až lživé informace.

Tento předpoklad bude v následné analýze prozkoumán a podložen jednotlivými články, ve kterých se autoři dopustili nepatřičností, jako je klamání čtenáře. Takové postupy vedou k narušení důvěry a popírání základního principu žurnalistiky, která by měla být především nezávislá a měla by se opírat o podložené zdroje informací.

Jednotlivé tiskové příspěvky ve sledovaném období budou rozděleny dle tematických kategorií a označeny – zaujatý, či nezaujatý. Nestranný neboli nezaujatý článek je takový, který ze zpravodajského hlediska popisuje událost pravdivě, zcela věcně, bez emocí a nezkresluje popis událostí. Z kontextu takového článku není patrná osobní zainteresovanost či postoj autora, tím potažmo i celého periodika. Nezaujatý textový příspěvek tak odpovídá žurnalistickým pravidlům, etice a úzu. Naopak ze zaujatého článku je patrná autorova neobjektivnost, náklonost k určité straně či ideologickému přesvědčení.

2 Osobnost Margaret Thatcherové

2.1 Cesta z Granthamu do Westminsteru: 1925–1959

Margaret Hilda Thatcherová (rozená Robertsová) přišla na svět 13. října 1925 v domě svých rodičů v anglickém maloměstě *Grantham (Linconshire)* jako druhá dcera Alfreda a Beatrice (rozené Stephensové) Robertsových.¹

Na formování Margaretiny osobnosti a politických názorů měl od útlého mládí vliv její otec, který zosobňoval anglické středostavovské hodnoty. Mezi jeho přednostmi a uznávanými vlastnostmi byly empatie, čest, poctivost či pracovitost.² Margaretina starší sestra Muriel na jejich otce vzpomínala následovně. „*Byl to přísný člověk, ale my jsme se ho nebály, i když byl na nás velice náročný. Abyste poznali Margaret, musíte poznat jeho.*“³ Zdrojem obživy rodiny Robertsových bylo provozování obchodů s potravinami. Margaretin otec Alfred byl občansky aktivním člověkem, angažoval se v místní politice, ale vždy vystupoval jako nestraník. Díky svým ambicím postupně dosáhl až na post starosty Granthamu. Dvacet pět let byl členem městského zastupitelstva.⁴ Mimo svou politickou kariéru byl také laickým kazatelem v místním metodistickém sboru či guvernérem základní školy v Kestevenu a dívčí školy v Granthamu.⁵

O matce Beatrice Robertsové není v memoárech příliš zmínek. Lze se domnívat, že nehrála v Margaretině životě tak zásadní roli jako její otec. Beatrice vedla tradiční život staroanglické manželky, která se starala o domácnost a děti, ve volném čase pomáhala manželovi v rodinném obchodě.⁶ Její dcera Margaret nepokládala za svůj životní cíl stát se vzornou a usazenou manželkou, její ambice mířily daleko výš. Zřejmě právě proto měla bližší vztah k matce její starší sestra Muriel, která se šťastně provdala a usadila v Norfolku.⁷

Velký význam pro vytváření životních postojů měla na Margaret 30. léta 20. století. Toto období bylo spojené s hospodářskou krizí, jež měla za důsledek vysokou nezaměstnanost, která se nevyhnula ani Lincolnshirskému hrabství. I přes špatnou ekonomickou situaci země zůstaly obchody rodiny Robertsových otevřené a Margaretin otec nikdy neodmítl prodat lidem zboží na dluh. S postupným zlepšováním ekonomické

¹ CANNADINE 2016, 1

² FAJMON 2010, 29 POWER / WEINFURTER 2015, 15

³ ROVNÁ 1991, 20

⁴ CANNADINE 2016, 3 CAMPBEL 200, 14–15.

⁵ AITKEN 2013, 18 FAJMON 1999, 30

⁶ FAJMON 1999, 29

⁷ HARRIS 2014, 13

situace krize postupně ustupovala a společně s ní i počet dlužníků. Díky tomu Margaret vyrostla v prostředí, které nepodporovalo třídní rozdíly. Později situaci komentovala takto: „*Měli jsme osobní blízké přátele, kteří byli nezaměstnaní, a pamatuji si velkou radost, jakou jsme všichni cítili, když se jim podařilo zaměstnání sehnat*“.⁸ Již jako desetileté děvče získala Margaret své první politické zkušenosti. V roce 1935 pomáhala jako poslíček zpráv při všeobecných volbách.⁹

Dalším Margaretiným důležitým životním milníkem byl nástup nacismu následovaný politikou appeasementu¹⁰. Tento politický postoj vyvrcholil 1. září 1939 ve druhou světovou válku. Margaretina sestra měla v této době kamarádka na dopisování *penfriend*¹¹, šlo o rakouskou Židovku z Vídně, jejíž rodiče, vzhledem k nastalé situaci v zemi, požádali rodinu Robertsových, aby dívce na čas poskytl a druhý domov. Robertsovi souhlasili a Edith *Mühlbauer* tak po anšlusu¹² na chvíli našla útočiště ve východní Anglii, posléze se pak usadila v Brazílii. Edithino vyprávění o hrůzách a útisku, jež prožila, vedly Margaret k doživotní antipatii vůči antisemitismu a nacismu. Její pozitivní vztah a obdiv k židovskému obyvatelstvu se později prokázal ve složení jejího volebního týmu v obvodě *Finchley* či kladným stanoviskem k izraelskému státu.¹³ Právě v obvodě *Finchley*, který se posléze stal její politickou a poslaneckou základnou na několik desítek let, proběhl před jejím zvolením skandál. V roce 1956 došlo k zamítnutí několika židovských registrací do místního golfového klubu. V tomto skandálu také figurovala velká řada Margaretiných partajních kolegů.¹⁴ Margaret Thatcherová ve svých pamětech *The Path to Power* napsala: „*Sama jsem antisemitismu nikdy neporozuměla a velmi mne rozčílilo, že tím měla být strana poskvrněna. Také jsem zastávala názor, že kvůli této poskvrně nedošlo k plné mobilizaci potenciální voličské základny konzervativců. Začala jsem tedy vysílat jasný signál, že v našich regionálních organizacích chceme nové členy, zvláště pak židovské konzervativce*“.¹⁵

⁸ ROVNÁ 1991, 23

⁹ AITKEN 2013, 45 ROVNÁ 1991, 23

¹⁰ Appeasement je označení pro pacifistickou politiku, kterou symbolizuje ustupování nepříteli, jako tomu bylo ve 30. letech 20. století. Politikové té doby ustupovali požadavkům nacistického Německa ve snaze odvrátit válku a udržet mír za každou cenu.

¹¹ V českém jazyce nemá tento výraz přesný ekvivalent. Volně lze slovo přeložit jako „kamarád/přítel na dopisování“. Jedná se o osobu, se kterou si vyměňujete přátelské dopisy, ale nikdy jste se nepotkali.

¹² Anšlus německy Anschluss je označení pro obsazení Rakouska nacistickým Německem, které proběhlo 12. března 1938. Jedná se o jednu z klíčových událostí před vypuknutím druhé světové války.

¹³ <https://www.jewishvirtuallibrary.org/margaret-thatcher-s-family-sheltered-austrian-jew> [20.02.2021]

¹⁴ MOORE 2015, 160–164

¹⁵ THATCHER 1995, 98–99

Lenka Rovná ve své knize *Premiérka jejího veličenstva* pohlíží na Margaret Thatcherovou jako na nejvíce prosionistického premiéra 20. století.¹⁶ Válka v ní utužila silný cit pro patriotismus, kterým ji ovlivnil i její otec. Ten se v průběhu první světové války šestkrát hlásil do služby armády, ze zdravotních důvodů však byly jeho žádosti odmítnuty.¹⁷ Velký obdiv skládala celá rodina politice a vlasteneckému citění Winstona Churchilla. Oceňovali jeho odvahu a postavení se nepříteli zpříma.¹⁸

Margaret strávila svá první školní léta v Granthamu. Nejprve studovala základní školu na *Huntingtower Road* a poté Kestevenskou a granthamskou dívčí školu, kde získala v roce 1936 stipendium. Margaret se řadila do skupiny úspěšných studentů. Již od útlého věku oplývala řečnickým nadáním, které dál pilovala na hodinách přednesu. Pro své další studium si vybrala chemii na Oxfordské univerzitě. Podmínkou pro přijetí byla znalost latinského jazyka, kterým ale Margaret nevládla.¹⁹ Rozhodla se proto zrušit hodiny klavíru a během jediného roku úspěšně absolvovala čtyřletý jazykový kurz. Již z toho můžeme usuzovat, že Margaret od mládí oplývala značnou dávkou cílevědomosti a tvrdé píce. S nově nabytou znalostí latiny tedy Margaret nic nebránilo podat přihlášku na vysokou školu. Zároveň se ucházela o univerzitní stipendium, které ovšem nezískala. Podařilo se jí získat pouze příspěvek na studijní materiály a knihy. I přesto, že studium na Oxfordu nebylo levnou záležitostí, její otec se postaral o pokrytí všech nákladů. V říjnu 1943 nastoupila na oxfordskou *Sommervill Collage*, kde se okamžitě zapojila do činnosti univerzitní konzervativní společnosti *Oxford University Conservative Association*. Velmi záhy v této společnosti začala zastávat post pokladní. Postupně se propracovala na pozici tajemnice, nakonec se stala jednou z prvních žen v čele této asociace.²⁰

Po dokončení studia v roce 1947 nastoupila do britské firmy *Xylonite Plastics*, kde zastávala post výzkumného chemika. Její vášní ovšem nadále zůstávala politika. Jako člen oxfordské společnosti absolventů se v následujícím roce zúčastnila konference konzervativců ve Walesu. Díky tomu zjistila, že v tradičně labouristickém obvodu *Dartford* chybí stranický kandidát.²¹

¹⁶ ROVNÁ 1991, 31

¹⁷ THATCHER 1995, 4

¹⁸ THATCHER 1995, 31–46 ROVNÁ 1991 23–24

¹⁹ LEWIS 1984, 11–13 POWER / WEINFURTER 2015, 49–50

²⁰ ROVNÁ 1991, 25–28

²¹ AITKEN 2013, 77–78

Místní poslanecké křeslo měl v držení od roku 1945 labourista Norman Dodds. Rozhodla se proto, že bude za tuto oblast v příštích parlamentních volbách v roce 1950 kandidovat. Její žádost byla po pohovoru a následném projevu na schůzi výkonného výboru na začátku roku 1949 schválena, Margaret se tak stala nejmladším kandidátem v těchto volbách, bylo jí pouhých dvacet čtyři let.²²

Margaret brala svoji kandidaturu velice vážně, z tohoto důvodu změnila zaměstnání a přestěhovala se do Dartfordu, kde se posléze seznámila se svým budoucím manželem Denisem Thatcherem. I když byly výsledky voleb v tomto obvodu předem jasné, získala si sympatie médií. Svého protikandidáta Normana Doddse připravila o 6 000 hlasů.²³ V celostátním měřítku bylo vítězství labouristů velice těsné s náskokem pouhých pěti křesel, proto se očekávalo vyhlášení předčasných voleb. Ty byly premiérem Clementem Attleem vypsaný o pouhých osmnáct měsíců později. Margaret znovu kandidovala za Dartford, vítězství ale opět nedosáhla. Podařilo se jí alespoň snížit náskok labouristy Doddse o dalších tisíc hlasů. V celostátním měřítku však tyto volby přinesly konzervativcům vítězství. Ve Westminsteru do čela vlády opět usedl Winston Churchill.²⁴ Neúspěch v Dartfordu skvěle vykresluje Margaretinu silnou osobnost. I když dopředu věděla, že šance na vítězství je mizivá, nebála se jít houževnatě za svým a bojovat za své ideály.²⁵

Na konci roku 1951 se Margaret Robertsová provdala za Denise Thatchera a stala se paní Thatcherovou. Mezi lety 1951 až 1959 se Margaret věnovala především soukromému životu. Nestarala se však pouze o rodinu, svůj volný čas také využila pro studium práv. V roce 1953 se Thatcherovým narodila dvojčata Mark a Carol. Na konci téhož roku Margaret složila po pětiletém studiu zkoušku z advokacie. Jejím zaměřením bylo daňové právo, které považovala za výhodné pro politickou kariéru.²⁶

Hlavním cílem bylo pro Margaret nalezení vhodného obvodu, který má tradiční konzervativní základnu. Její trpělivost přinesla ovoce. Získala křeslo v londýnském obvodu *Finchley* po stranickém kolegovi, který odešel do důchodu.²⁷

²² AITKEN 2013, 77–78

²³ HARRIS 2014, 36–41

²⁴ HARRIS 2014, 39

²⁵ FAJMON 1999, 32

²⁶ AITKEN 2013, 71–77 LEWIS 1984, 23

²⁷ CAMPBELL 2008, 46–48 MOORE 2015, 166 POWER / WEINFURTER 2015, 16

V roce 1959 se ukázalo, že tato volba byla správná, s většinovým vítězstvím 16 260 hlasů získala post v Dolní sněmovně. Tento mandát si Margaret udržela do konce své politické kariéry, tedy dlouhých třicet tři let.²⁸

2.2 Poslankyně, ministryně: 1960–1975

Již od počátku svého mandátu si Margaret budovala kariéru v nejvyšších kruzích Konzervativní strany. První příležitost pronést řeč ve sněmovně dostala 5. února 1960. Ve svém *Maiden Speech*²⁹ bojovala za právo přístupu tisku na zasedání místních samospráv. První nabídku na vládní post Margaret obdržela 9. října 1961 od premiéra Harolda Macmillana, který o dva roky později na svoji pozici ze zdravotních důvodů rezignoval. Margaret Thatcherová byla jmenována na post parlamentní tajemnice na Ministerstvu důchodu a národního pojištění. V této pozici se také poprvé setkala s úředním šimlem, kterým opovrhovala.³⁰

Po prohraných všeobecných volbách v roce 1964 odešli konzervativci do opozice. Premiér Alec Douglas-Home, který nahradil ve funkci Macmillana, se rozhodl na funkci lídra strany znovu nekandidovat. Byl prvním lídrem strany, který tak po prohraných volbách učinil. První kolo vnitrostranických voleb mělo tři kandidáty – Edwarda Heatha, Reginalda Maudlinga a Enocha Powela. Margaret podpořila Edwarda Heatha, nad kterým sama o pouhých deset let později zvítězila.³¹

Vzhledem k tomu, že Margaret byla jednou z těch, kteří zvolili na post lídra strany Heatha, dal se očekávat brzký postup ve stranickém žebříčku. Povýšení na sebe nenechalo dlouho čekat a v říjnu 1965 byla ustanovena *junior spokesman*³² pro záležitosti bydlení a půdy. V březnu o rok později byla jmenována *junior spokesman* v oblasti financí, což je jeden z nejdůležitějších úřadů. Na podzim roku 1967 se stala členkou stínového kabinetu a přední opoziční mluvčí pro energetiku. Rozhovor o jejím povýšení vstoupil do dějin konzervativců. „*Jim Prior byl dotázán na to, kdo by měl být tzv. statutární ženou ve stínovém kabinetu. Když doporučil paní Thatcherovou, Heath po dlouhém mlčení odpověděl: „Ano, Willie (Whitelaw) souhlasí s tím, že je zdaleka nejschopnější, ale říká, že jakmile tam bude, nikdy se jí nebudeme schopni zbavit.“*³³

²⁸ CAMPBELL 2008, 46–48 MOORE 2015, 166 POWER / WEINFURTER 2015, 16

²⁹ Maiden Speech: první formální proslov pronesený členem britského parlamentu nebo členem sněmovny lordů v dolní sněmovně.

³⁰ MOORE 2015, 172–184

³¹ CAMPBELL 2008, 58

³² Junior spokesman – mluvčí.

³³ FAJMON 1999, 35

V roce 1968 se stala hlavní mluvčí pro energetiku a dopravu a o rok později byla jmenována stínovou ministryní školství a vědy. Tento post zastávala do parlamentních voleb v roce 1970.³⁴

Po překvapivém volebním vítězství Konzervativní strany v roce 1970 začala Margaretina hvězda stoupat výše po kariérním žebříčku. Po pěti postech stínových ministrů se 20. června 1970 stala ministryní pro vzdělání a vědu.³⁵ Vláda, ve které byla Margaret jedinou ženou, se potýkala s řadou ekonomických problémů. Během svého ministrování si Margaret vysloužila velkou nepřízeň veřejnosti a tisku. Ta byla způsobena takzvanou mléčnou aférou, když škrtla z veřejných výdajů distribuci mléka zdarma na základních školách. Od opozice si vysloužila přezdívku „zlodějka mléka“. S oblibou o ministryni psal články britský bulvární deník *The Sun*: „*Je paní Thatcherová lidská bytost?*“ nebo ji označil za „*nejneoblíbenější ženu Británie*“.³⁶

Jedním z největších problémů té doby bylo postavení Severního Irska,³⁷ Irská republikánská armáda a snaha o odtržení od Spojeného království. Margaret Thatcherová navrhovala uvalení sankcí na Irskou republiku, pokud se jí nepodaří dostat IRA³⁸ pod kontrolu. Dále se stavěla proti unionistickému ovládnutí severoirského parlamentu ve Stormontu. Domnívala se, že by to vedlo k „*dočasnému zrušení demokracie v této části země*“. To se ovšem potkalo s velkou nelibostí Edwarda Heatha. Další názorová rozepře s premiérem Heathem nastala po vypuknutí Jomkipurské války v říjnu 1973, kdy se postavila proti proarabským postojům Ministerstva zahraničí a premiéra. Při svém projevu o několik dní později pronesla: „*Musíme dát jasně najevo, že Izrael nesmí být vymazán z povrchu zemského*“. Heath ji okamžitě uzemnil: „*Nepřejímejte školský [ve vládě se ministři zásadně neoznačují jmény, ale svými resorty] pohled na věc. Je zatížený židovskou kampaní v tisku*“.³⁹

Prvního ledna 1973 vstoupila Velká Británie do Evropského hospodářského společenství. Ačkoliv byla Margaret přesvědčena, že vstup do EHS je tou správnou volbou, postupem času se z ní stal jeden z největších euroskeptiků a již v 90. letech

³⁴ ROVNÁ 1991, 31–33

³⁵ CAMPBELL 2008, 72–73

³⁶ CAMPBELL 2008, 78 MOORE 2015, 233–259

³⁷ Prvopočátky konfliktu v Severním Irsku spadají již do 12. století. Ukončeny byly 10. dubna 1998, a to tzv. Belfastskou dohodou – *Good Friday Agreement*. Tento konflikt měl etnický, náboženský a politický rozměr.

³⁸ Irská republikánská armáda (IRA) je polovojenská organizace, jejíž kořeny spadají až do roku 1913. Usiluje o vytvoření republiky, ukončení britské nadvlády a znovusjednocení Irska.

³⁹ MOORE 2015, 260

20. století požadovala vystoupení Británie z Evropské unie.⁴⁰ Kritický názor na evropskou integraci vyjadřuje ve své knize *Umění vládnout*. „Že se vůbec někdo pustil do tak zbytečného a nesmyslného projektu, jako je budování evropského super státu, budou lidé v budoucích letech považovat za snad největší bláznovství moderní doby. A že součástí tohoto projektu měla být Británie se svou tradiční silou a globálním předurčením, se bude jevit jako politický omyl historického významu.“⁴¹ O necelých dvacet let později došlo na Margaretina slova. Britové si ve velmi těsném referendu 23. června 2016 odhlasovali vystoupení z Evropské unie. Pro odchod z EU bylo 51,9 % voličů.

Z důvodu neúspěšných jednání s hornickými odbory na přelomu roku 1973 a 1974 vyhlásil premiér Heath předčasné volby, které se konaly 28. února 1974. Výsledky voleb byly velmi těsné – konzervativci získali 297 křesel, labouristi 301 křesel a liberálové 14 křesel. Tato porážka měla pro konzervativce hořkou pachut'. Nejednalo se o klasickou volební porážku jako spíše o mimopolitické vyrovnání účtů od hornického odborového hnutí. I přesto pověřila královna o sestavení vlády dosavadního premiéra Heatha. Ten navrhoval spojení s liberály, čemuž prozatímní vláda nebyla nakloněna. Sama Margaret Thatcherová toto spojení razantně odmítla. Vládu se konzervativcům složit nedopadlo, a proto byl novým premiérem jmenován labourista Harold Wilson.⁴²

Pozice Edwarda Heatha jako lídra konzervativců byla značně otřesena. Pomalu se začalo uvažovat o změně předsedy strany. Nové volby byly Haroldem Wilsonem vypsány na 10. října 1974. Konzervativci v nich utrpěli druhou porážku, volba nového lídra tedy byla na pořadu dne. Margaret Thatcherová oznámila svou kandidaturu na konci roku 1974, což bylo pro mnohé překvapením, nejvíce pak zaskočila obhajujícího Edwarda Heatha, proti kterému se postavila.⁴³ Dalším kandidátem byl Hugh Fraser, jehož kandidatura měla marginální význam. První kolo volby se konalo 4. února 1975, favorit Heath získal 119 hlasů. Margaret Thatcherová obdržela 130 vítězných hlasů, Hugh Fraser 16 a 11 poslanců se hlasování nezúčastnilo. Po vyhlášení výsledků stranických voleb Edward Heath rezignoval. Protože Margaret Thatcherová nezmohla většinově, muselo být vyhlášeno druhé kolo voleb, které bylo vypsáno na 11. února 1975. V tomto kole se proti ní postavili čtyři význační členové strany: William Whitelaw, Jim Prior, Geoffrey

⁴⁰ BOOKER / NORTH 2006, 193–210

⁴¹ THATCHEROVÁ 2003, 349

⁴² MOORE 2015, 262–271

⁴³ FAJMON 1999, 40–43

Howe a John Peyton. Margaret v tomto kole jasně zvítězila se ziskem 146 hlasů. William Whitelaw získal 79 hlasů, Jim Prior a Geoffrey Howe shodně 19 hlasů a John Peyton pouze 11 hlasů. Hlasování se nezúčastnili dva poslanci. Margaret Thatcherová byla díky svému vítězství historicky první ženou, která se stala vůdkyní politické strany ve Spojeném království.⁴⁴

2.3 Cesta na Downing Street: 1975–1979

Po vítězném tažení ve vnitrostranických volbách v roce 1975 Margaret Thatcherová čelila řadě problémů. Prvním bylo okamžité řešení finanční situace strany, která byla po dvou volebních kampaních v dluhu 1,2 milionu liber. Tato situace však byla do roka vyřešena. Novým stranickým pokladníkem byl jmenován Alistar McAlpine, který zavedl systém nových členských příspěvků a zvýšil aktivitu dárcovství.⁴⁵

Dále bylo třeba sjednocení a vytvoření nové image strany, jež byla rozdělena na dva tábory. Hlavními představiteli byli Heath a Thatcherová. Druhý den po vyhlášení voleb Margaret navštívila bývalého lídra. I přesto, že mu Margaret nabídla dvě pozice, obě bez váhání odmítl. Rozhovor trval v řádu vteřin, a proto Margaret setrvala v domě ještě několik minut, než dopila šálek kávy, aby alespoň navenek byla strana prezentovaná jako jednotná. Právě od této chvíle lze datovat značné antipatie Edwarda Heatha k budoucí předsedkyni strany, které trvaly až do její rezignace na post premiérky.⁴⁶ Po volbě nového lídra strany rezignoval z postu předsedy strany William Whitelaw. Margaret tak měla volné pole působnosti pro nominaci nového předsedy⁴⁷ strany. Do funkce jmenovala léty prověřeného politika lorda Thorneycrofta. Ten se v této funkci prokázal jako neutralizační prvek stoupenců Edwarda Heatha.⁴⁸

⁴⁴ ROVNÁ 1991, 51–53

⁴⁵ FAJMON 1999, 59

⁴⁶ BOOKER / NORTH 2006, 301–302 ROVNÁ 1991, 54–56 THATCHER 1995, 282–283

⁴⁷ Stranická administrativa a dohled nad řízením strany jsou u konzervativců podřízeny předsedovi, nikoliv lídrovi strany.

⁴⁸ FAJMON 1999, 59–61

Stínový kabinet⁴⁹ byl sestaven v únoru 1975. Zohledňoval všechny stranické proudy a byl kompromisně rozložen. Proto nelze říct, že by byli upřednostněni straníci, kteří podporovali novou filosofii a směr strany, kterým se stal thatcherismus.⁵⁰

Důležitou kampaní jara 1975 bylo referendum o setrvání Spojeného království v Evropském hospodářském společenství. Labouristická strana se na zvláštní konferenci své strany rozhodla, že bude podporovat vystoupení z EHS. Naopak Margaret Thatcherová vedla tažení za setrvání v EHS.⁵¹ „*Hlásila se k převládajícímu dobovému názoru mezi konzervativci, podle něž se EHS dalo postavit jako hráz proti komunismu a vítězství hlasů ‚proti‘ by znamenalo ‚vítězství levice‘*“.⁵² Referendum se konalo 5. června 1975 a přineslo jednoznačné proevropské vítězství 67,2 %.⁵³

Dvacátého šestého června 1975 přednesla svůj první vysoce polemický projev na téma „studené války“, ve kterém varovala před sovětským zbrojením a jejich početné námořní flotile – zejména jaderných ponorek. V Sovětském svazu viděla rivala, který ze své podstaty útočí na západní mocnosti, protože se šikuje proti principům, na jejichž základě stojí západní společnost. Svůj projev dokonce nekonzultovala se stínovým ministrem zahraničí, protože věděla, že by s jejími stanovisky nesouhlasil.⁵⁴

Další projev přišel o půl roku později, kdy opět varovala před vnější agresí ze strany SSSR a uvolněnou politikou labouristů.⁵⁵ Ve své řeči 19. ledna 1976 uvedla: „*Jen se podívejme, co Rusové dělají. Svaz je veden trpělivými, odhodlanými diktátory s dalekosáhlými plány, kteří svou zemi briskně proměňují v přední námořní vojenskou světovou sílu. A nečiní tak čistě z důvodu sebeobrany. Veliká, především pevninská země,*

⁴⁹ Stínový kabinet je skupina poslanců vybraná opozičním leaderem za účelem zrcadlení vládního kabinetu. Každý z jeho členů má zaměření na specifickou oblast reflektující resort svého vládního protějšku, jehož má podrobovat kritice a kontrolovat jeho činnost. Opozice tímto způsobem pak vlastně prezentuje alternativu k vládní garnituře připravenou převzít otěže. In: <https://www.parliament.uk/site-information/glossary/shadow-cabinet/> [01-03-2021]

⁵⁰ Margaret Thatcherová o thatcherismu v rozhovoru pro BBC1 Panorama: Znamená silné finance a stát vedoucí silnou finanční politiku pro národ. Znamená poctivé peníze – ne inflaci. „*Znamená vycházení s tím, co máme. Znamená stimulaci, neboť dobře víme, že růst a ekonomická síla národa vycházejí z úsilí jeho lidu. Lid potřebuje být podněcován, aby pracoval, jak nejlépe dokáže. To vše přináší ekonomický růst. Znamená ale i něco jiného. Znamená větší a větší rozšiřování vlastnictví, majetku, domů, akcií, úspor. Znamená být silný v obraně – spolehlivý spojenec a věrný přítel. Lidé tyto věci nazývají thatcherismem, jsou to však záležitosti elementárního selského rozumu a víry v podnikavost a schopnosti lidí. Bylo mým úkolem tomuto popustit uzdu. Tyto atributy tu vždy byly, vždy byly součástí britského lidu, ale nemohly vzkvétat v podmínkách socialismu. Nyní byly uvolněny. To je vše, co thatcherismus představuje.*“ In: POWER / WEINFURTER 2015, 25.

⁵¹ BOOKER / NORTH 2006, 203–204

⁵² MOORE 2015, 326

⁵³ BOOKER, NORTH 2006, 209

⁵⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/102750> [01-03-2021]

⁵⁵ MOORE 2015, 330–352.

*jakou je Rusko, nepotřebuje nejsilnější námořní flotilu jenom pro obranu vlastních hranic. Ne, Rusové usilují o světovou dominanci a rapidně získávají prostředky k tomu, aby se stali nejsilnějším národem, jaký svět zatím viděl. Členové sovětského politbyra se nemusí zabývat veřejnými názory. Zbraně jsou pro ně více prioritní než máslo, zatímco pro nás má vše větší prioritu než zbraně“.*⁵⁶ O několik dní později vydaly ruské vojenské noviny Rudá hvězda článek, kde Margaret Thatcherovou nazvaly „Železnou lady“. Sama později poznamenala, že jí nemohla být prokázána větší laskavost. Toto jedinečné přízvisko „Železná lady“ jí následně provázelo po celý zbytek života.⁵⁷

Během času stráveného jako lídr opozice Margaret podnikla mnoho zahraničních cest, díky nimž získala cenné zkušenosti a kontakty, které následně využila pro zahraniční politiku v křesle nejmocnějšího politika země. Na svou první cestu v roli lídra strany vyrazila do západního Německa. Do Spojených států americký odletěla v únoru 1975. Margaret chtěla napravit vztahy mezi konzervativci a americkými politiky, které ochladly po vstupu Spojeného království do EHS, a dále pak načerpat jazyk svobody, který byl součástí americké politiky. Při této příležitosti se setkala s americkým ministrem zahraničí Henry Kissingerem. Od ledna 1976 do prosince 1977 navštívila během svých zahraničních cest více než deset zemí v Asii, Evropě či na Dálném východě.⁵⁸

Roky pod vedením labouristů nebyly jednoduché. Z důvodu zhoršující se hospodářské situace a vysoké nezaměstnanosti 16. března 1976 rezignoval na pozici premiéra Harold Wilson. Novým lídrem strany a vůdcem vlády Jejeho Veličenstva byl zvolen James Callaghan, což ocenila i Margaret Thatcherová.⁵⁹ V zemi probíhala silná ekonomická krize, která vedla k pádu libry a málem k bankrotu, který byl odvrácen půjčkou od Mezinárodního měnového fondu. Hospodářské a sociální problémy vyvrcholily takzvanou „Zimou nespokojenosti“ na přelomu let 1978 a 1979, která ochromila Británii řadou stávek. Proto Margaret Thatcherová vyslovila vládě nedůvěru. Hlasování proběhlo 28. března 1979 a bylo velmi těsné, rozhodl pouhý hlas: 311 – ANO, 310 – NE.⁶⁰

⁵⁶ <https://www.margarethatcher.org/document/102939> [01-03-2021]

⁵⁷ CAMPBELL 2009, 111.

⁵⁸ MOORE 2015, 328–333

⁵⁹ FAJMON 1999, 57

⁶⁰ FAJMON 2010, 65–66. ROVNÁ 1991, 66–67.

O dva dny později vyhlásil premiér Callaghan konání nových voleb, které se uskutečnily 3. května 1979. Předvolební program toryů⁶¹ měl pět hlavních úkolů:

1. *„Obnovit zdraví našeho hospodářského a sociálního života kontrolou inflace a nalézt rovnováhu mezi právy a povinnostmi odborového hnutí.*
2. *Obnovit zainteresovanost tak, aby se tvrdá práce vyplácela, úspěch byl odměňován a byly vytvářeny skutečné nové pracovní příležitosti v rostoucím hospodářství.*
3. *Posílit parlament a vládu práva.*
4. *Podporovat rodinný život prostřednictvím vlastnictví domů a bytů, zvýšit kvalitu vzdělání, zaměřit sociální služby na efektivní podporu starých, nemocných a postižených a těch, kteří pomoc skutečně potřebují.*
5. *Posílit britskou obranu a spolupracovat se spojenci při ochraně našich zájmů ve stále nebezpečnějším světě.“*⁶²

Čtvrtý květen roku 1979 se zapsal do historických analů britských dějin. Poprvé v historii této ostrovní země odjela do Buckinghamského paláce získat svolení k oprávnění ujmout se premiéřského úřadu žena. Volební účast byla vysoká, činila 76 %. Konzervativci získali 43,9 % hlasů, které jim v Dolní sněmovně parlamentu vynesly 339 poslanecký křesel z celkového počtu 650. Rok 1979 započal novou epochu britských moderních a politických dějin.⁶³

⁶¹ Toryové byla politická strana v Anglii a později Velké Británii. Základy strany spadají do 17. století. Je známa svou opozicí vůči whigům. Tato frakce dala kořeny pro vznik dnešní britské Konzervativní strany, které se právě někdy přezdívá také „toryové“.

⁶² THATCHER 1995, 447

⁶³ <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/background/pastelec/ge79.shtml> [01-03-2021]

3 Zahraniční politika a strategie Margaret Thatcherové

V pátek 4. května 1979 vstoupila Margaret Thatcherová jako první žena v čele vlády Spojeného království do dveří domu č. 10. Stala se také první ženou po izraelské premiérce Goldě Meirové, která byla zvolena do vedoucí pozice západního světa.⁶⁴ Při svém nástupu do premiérského křesla měla velice málo zkušeností z mezinárodní politiky či diplomatické průpravy. Její zeměpisné znalosti byly značně omezené, jako příklad lze uvést dřívější nevědomost geografického umístění francouzského přístavního města *Calais*.⁶⁵

Margaret Thatcherová se považovala za nástupkyni Winstona Churchilla, kterého obdivovala od útlého mládí. Ten formuloval tři stěžejní pilíře zahraniční politiky, které měly být opěrnými sloupy síly a stability Spojeného království ve světě po druhé světové válce. Tyto opěrné body představovaly tři kruhy, které se navzájem protínají. Prvním kruhem byla Evropa, druhým Commonwealth⁶⁶ a posledním spolupráce mezi Británií a Spojenými státy americkými.⁶⁷ Byl to právě Winston Churchill, který ve svém fultonském projevu v roce 1946 poprvé označil a zavedl přídomek pro vztah mezi Velkou Británií a Spojenými státy jako zvláštní či speciální. „*Nikdy nezabráníme válkám a nezajistíme stabilitu bez toho, aniž by anglicky mluvící země neudržovaly bratrské spojenectví. To znamená udržovat zvláštní vztah mezi Velkou Británií a Spojenými státy,*“⁶⁸ řekl tenkrát Churchill. Toto označení vzájemných vztahů se uchytilo na obou březích Atlantského oceánu. Tyto pilíře zahraniční politiky se částečně dochovaly až do 80. let 20. století.

Jedním z nejvýraznějších aspektů zahraniční politiky Margaret Thatcherové bylo rozlišování svých protějšků na dobré a špatné, měla takřkajíc černobílé myšlení, jak uvádějí její životopisci či kolegové. Profesor Anthony King⁶⁹ tuto politiku charakterizoval: „*vlastnost vidět politický svět rozdělený mezi dobré a špatné, ty dobré špatné*“. Bývalý ministr zahraničí Francis Pym zase uvedl, že „*nemá ráda polovičaté*

⁶⁴ MOORE 2015, 457–458

⁶⁵ SHARP 1997, 26–29

⁶⁶ Commonwealth v českém překladu Britské společenství národů je volné sdružení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a jeho bývalých dominií a kolonií.

⁶⁷ FAJMON 1999, 286

⁶⁸ <https://plus.rozhlas.cz/zvlastni-vztah-usa-a-velke-britanie-nebyl-vzdy-idylicky-65239461> [18-03-2021]

⁶⁹ Anthony King (1934–2017) byl britským profesorem. Přednášel na univerzitách v Essexu, Princetonu či Wisconsinu. Byl pravidelným přispěvatelem deníku The Daily Telegraph.

*protikladné názory: striktně zastává jeden pohled a absolutně odmítá ten druhý“.*⁷⁰ První žena v čele Velké Británie kladla v oblasti domácí a mezinárodní politiky důraz na demokracii a dodržování lidských práv. Byla silnou patriotkou, tvrdě bránila národní zájmy, suverenitu a nezávislost země a v neposlední řadě zajištění bezpečnosti proti případným nepřátelským atakům.

Jednou z důležitých oblastí zahraničních styků bylo pro Margaret Thatcherovou posilování spojení se Spojenými státy. Prvním zahraničním politikem, který Thatcherové 4. května zavolal s blahopřáním k vítězství v parlamentních volbách, byl tehdejší kalifornský guvernér Ronald Reagan. Ačkoliv ústředna na Downing Street guvernéra s novou předsedkyní vlády ten den nespojila, podařilo se mu navázat spojení o pár dní později. Prohlubovat zvláštní vztah se Spojenými státy začala s administrativou tehdejšího prezidenta Jamese Cartera. Tuto jedinečnou transatlantickou alianci spojovala silná antisovětská politika obou zemí, problematika jihoafrického kontinentu (zejména Rhodesie) a v neposlední řadě nepokoje v Severním Irsku.⁷¹ Silnou roli v mezinárodní politice a spolupráci s USA hrálo dále členství v Severoatlantické alianci⁷² a součinnost na obraně západní Evropy.⁷³

Druhou prioritou byl vztah k Evropskému společenství. Po jejím zvolení sice jásot v kuloárech evropských úřadů nenastal, nicméně zvolení ženy na post premiéra bezesporu budilo zájem. Významní evropští předáci výhru toryů uvítali. Hlavním důvodem byly vnitřní neshody labouristické strany k postoji vůči EHS. Konzervativní strana v čele s Thatcherovou však byla proevropské politice nakloněna, jak ostatně prokázala v politické kampani vedené k referendu o setrvání Británie v Evropském hospodářském společenství v roce 1975. Její politika měla vůči EHS tři hlavní výtky: **snížení příspěvku Spojeného království do rozpočtu EHS** (výše britského příspěvku do EHS byla dána velkým importem, zvláště potravin, ze zemí mimo evropské společenství, především ze zemí Commonwealthu, se kterými měla historické obchodní vazby. Výše příspěvku byla počítána z objemu dováženého zboží do příslušné země, tedy cel. Tento způsob výpočtu byl proto pro Velkou Británii velmi nevýhodný, musela platit jedny z nejvyšších příspěvků – jednu miliardu liber ročně. Největší část evropského hospodářského rozpočtu

⁷⁰ DYSON 2009, 38

⁷¹ SHARP 1997, 104–118

⁷² Severoatlantická aliance (NATO) je vojenský pakt založený 4. dubna 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy, též zvané Washingtonská smlouva. Aliance vznikla jako reakce a protiváha silám Sovětských armád zůstávších na území střední a východní Evropy po skončení druhé světové války.

⁷³ RÝC 2000, 33–34

mířila na výdaje týkající se společné zemědělské politiky. Británie ale zpětně ze zemědělského fondu dostávala malý objem peněz, její vlastní zemědělství bylo efektivní. Z tohoto důvodu chtěla reformovat společné fondy CAP.); **obrana před mechanismem Evropských směnných kurzů ERM, politické a sociální integraci; a prosazení principů volného trhu v EHS.**⁷⁴ V neposlední řadě chtěla prostřednictvím společenství sjednotit západní státy proti komunistickému režimu.⁷⁵

Ačkoliv bylo po nástupu Margaret Thatcherové na premiérský post Britské impérium minulostí, existoval zde pozůstatek této koloniální říše, a to v podobě zámořských území, která byla stále pod britskou svrchovaností, Hong Kongu a Falklandských ostrovů. Právě z tohoto důvodu (stejně jako Churchill) přikládala vztahu ke Commonwealthu velkou důležitost.⁷⁶ Významným úkolem proto bylo vyřešení rhodéského problému v jižní Africe, zde se nacházely státy, které byly součástí tohoto společenství. Rhodéská krize trvala od roku 1965, kdy byla za podpory bělošského obyvatelstva vyhlášena Ianem Smithem jednostranná nezávislost země. Ta však nebyla mezinárodně uznána a vedla k řadě ekonomických a hospodářských sankcí ze strany jak Británie, tak Organizace spojených národů. Ekonomické sankce ze strany OSN byly v tomto případě uvaleny poprvé v historii.⁷⁷ Dalším úkolem bylo započítí britsko-čínských rozhovorů týkajících se Hong Kongu. Toto území bylo dle čínsko-britské smlouvy z roku 1898 pronajato Spojenému království na 99 let. Na počátku 80. let 20. století bylo zřejmé, že se smlouva brzy nachýlí ke konci a bude třeba najít řešení přijatelné pro obě strany.⁷⁸

Důležitým prvkem její politiky bylo silné antikomunistické vystupování. To se u ní projevovalo již od počátku její politické kariéry. Postupem času bylo utužováno četbou textů Alexandra Solženicyna⁷⁹ či knihou *Velký teror* o Stalinových čistkách a zločinech, jejímž autorem je britský historik Robert Conquest.⁸⁰

⁷⁴ MOORE, 2005, 462 PETŘÍK 2008, 196–198

⁷⁵ YOUNG 2000, 127

⁷⁶ RAMPHAL 2013, 25–216 PETŘÍK 2008, 196–198

⁷⁷ HULEC / OLŠA, jr. 2008, 244–245 JUDD 1999, 384

⁷⁸ CHAN 1996, 11–12

⁷⁹ Alexandr Solženicyn (1918–2008) byl ruský spisovatel, disident, publicista a nositel Nobelovy ceny za literaturu. Jeho tvorbu ovlivnila účast v druhé světové válce, pobyt v trestaneckém táboře Gulag a jeho následný život v exilu.

⁸⁰ Robert Conquest (1917–2015) byl britský historik a spisovatel, který se věnoval tématu stalinismu. Řadu let působil jako vědecký výzkumník na Stanfordské univerzitě.

Již v roce 1950 se ve svém předvolebním projevu vymezila vůči politice SSSR. „Každý konzervativce doufá v mír. Mír je ohrožen komunismem, který má mocné síly udeřit kdekoliv. Komunismus čeká na slabost, uznává pouze sílu. Británie proto musí být silná, silná ve svých zbraních, silná ve své víře, silná ve svém způsobu života.“⁸¹ Po celou svoji vládu pevně vystupovala a stála za svým protikomunistickým postojem. Razantně odmítala porušování lidských práv a lidské individuality v zemích východního bloku a Sovětském svazu.

Politika v Severním Irsku měla nejen domácí, ale i zahraniční přesah a Margaret Thatcherová se s ním musela politicky i diplomaticky vypořádat. Měsíc před vyhranými parlamentními volbami byl zabit (na parkovišti Dolní sněmovny) Irskou národně osvobozenou armádou⁸² její blízký přítel Airey Neave,⁸³ právě jemu chtěla při vítězství ve volbách svěřit post ministra pro Severní Irsko. Z tohoto důvodu neměla v době svého nástupu do čela vlády připravenou žádnou politickou taktiku a navíc problematice „irského faktoru“ nerozuměla. V soukromých rozhovorech pro ni byli obyvatelé Severního Irsku „oni“ – považovala je za *cosi vnějšího* k „my“.⁸⁴ Od konce 60. let 20. století se do mírového řešení konfliktu připojily Spojené státy. Ty se do vyjednávání zapojily po neschopnosti britské a irské vlády vytvořit fungující mírovou dohodu. Prvotní pomoc byla formou finančních darů, které podporovaly obě strany konfliktu. Změna přišla s nástupem prezidenta Jimmyho Cartera v roce 1977 a skupiny „čtyř jezdců“, která za Severní Irsko orodovala v americkém senátu. Čtyři jezdci *four horsmen* byla americká skupina složená z kongresmanů Tipa O’Neilla a Edwarda Kennedyho, senátora Daniela Patricka Moynihana a guvernéra Hughha Careyho, ti prosazovali zájmy Dublinu a dublinských aktivistů, se kterými spolupracovali. Veřejně odsoudili násilné řešení konfliktu organizací IRA a snažili se přesvědčit širokou veřejnost o řešení mírovou cestou. Tato skupina dále lobovala u prezidenta Cartera a jeho administrativy, aby vyvinuli nátlak na novou premiérku a otázka Severního Irsku byla co nejdříve vyřešena.⁸⁵

⁸¹ AITKEN 2013, 231–233 CAMPBELL 2009, 103–104 ROVNÁ 1991, 92–93

⁸² Irská národně osvobozená armáda (INLA) je vojenské křídlo irského socialistického hnutí.

⁸³ Airey Neave (1916–1979) byl britský voják, právník a člen britského parlamentu. Mezi lety 1974–1979 působil ve vládě jako stínový ministr pro Severní Irsko.

⁸⁴ MOORE 2015, 604

⁸⁵ MOORE 2015, 604 FRANK 2006, 128–129 DUMBRELL 2006, 242–250

V otázce politiky států Blízkého východu měla Margaret Thatcherová nejbližší ke státu Izrael. Lze ji považovat za nejvíce proizraelského premiéra i ve srovnání s jejími předchůdci, kteří v minulosti zastávali opačný postoj. I když měla k izraelskému národu kladný vztah, zastávala názor, že Palestinci mají nárok na svoji zemi a sebeurčení.⁸⁶

3.1 První volební období: 1979–1983

Při sestavování své první vlády dosadila Margaret Thatcherová na místo ministra zahraničí zkušeného politika lorda Petera Carringtona. Díky dlouholetým zkušenostem v oblasti zahraničních záležitostí či z Macmillanovy a Heathovy administrativy měl pro tuto práci nejlepší kvalifikaci.⁸⁷ Politiku Severního Irska svěřila do rukou Humphreye Atkinse. Ten měl ze svého jmenování pramalou radost, protože problematice Severního Irska nerozuměl a neorientoval se v ní. O jeho znalostech koloval dokonce vtíp. „*Kolovala tehdy anekdota – ministru byla ukázána mapa Severního Irska, kde byly zeleně vyznačeny oblasti zasvěcené nacionalistům a oranžově unionistům. Ministr se zeptal, komu je zasvěcena modře značená oblast, a byl informován, že to je jezero Lough Neagh.*“⁸⁸

Prvním zahraničním politikem, který měl navštívit paní Thatcherovou v Downing Street, byl západoněmecký kancléř Helmut Schmidt. Jeho návštěva byla dohodnuta s předchozí labouristickou vládou. Margaret se tato dohoda nelíbila, a i když se schůzkou nakonec souhlasila, postěžovala si: „*Proč sem jede*“, „*Neprosila jsem se o to*“.⁸⁹ Helmut Schmidt se s premiérkou Spojeného království setkal v pátek 10. května 1979. Setkání proběhlo na výbornou. Helmut Schmidt byl udiven skvělou připraveností paní Thatcherové. Premiérka si však během rozhovoru postěžovala na nepřiměřenou výši britských příspěvků do kasy EHS. Dále pak prohlásila, že nejsilnějším spojením mezi Británií a západním Německem není EHS, nýbrž Severoatlantická aliance. Následující den na společné tiskové konferenci padl dotaz ohledně evropského měnového systému EMS. Ve své odpovědi premiérka hrála o čas a určila tím tón desítek následujících jednání na toto téma.⁹⁰

⁸⁶ JOCH 2003, 59–60 THATCHEROVÁ 1996, 347–349 O’SULLIVAN 2007, 144

⁸⁷ CAMPBELL 2009, 148–149 THATCHEROVÁ 1996, 26

⁸⁸ <http://www.newulsterbiography.co.uk/index.php/home/viewPerson/1791> [30-03-2021]

⁸⁹ MOORE 2015, 462–463

⁹⁰ MOORE 2015, 462–463 THATCHEROVÁ 1996, 31

Ačkoliv se v historických análech uvádí, že právě tento německý politik byl první zahraniční hlavou státu, která se s paní Thatcherovou setkala, nebylo tomu tak. Německého kancléře připravil o prvenství John (Jack) Lynch, irský *taoiseach*⁹¹, který navštívil číslo deset již 5. května 1979.⁹²

Ze záznamu této schůzky lze vyčíst, že předsedkyně vlády nevyjádřila k ulsterské⁹³ otázce žádný postoj, pouze zmínila, že severoirská problematika představuje potíž a nalezení správného řešení by nemělo být uspěcháno.⁹⁴

Jedenáct dnů po vyhraných volbách musela Thatcherová čelit dalším. Poprvé byly uspořádány přímé volby do Evropského parlamentu neboli shromáždění, datum voleb bylo stanoveno na 7. června 1979. V konzervativním volebním programu zveřejněném 15. května 1979 byl kladen důraz na ideu svobodné Evropy a obranu vůči byrokracii v evropských institucích, vyhýbavě bylo opět zveřejněno stanovisko a termín možného připojení k mechanismu směnných kurzů.⁹⁵ Ve volební kampani pronesla pouze jediný proslov, a to na zasedání „Mládeže pro Evropu“, které se konalo 2. června 1979 v Birminghamu. Ve své řeči kladla důraz na obranu svobody v rámci Evropského hospodářského společenství, a to jak v oblasti ekonomické, tak i proti sovětskému despotismu.⁹⁶ Vyjádřila nespokojenost s výší britského příspěvku do evropského rozpočtu, který byl „evidentně nespravedlivý“. Ačkoliv přišlo ve Spojeném království k evropským parlamentním volbám nejméně voličů ze všech evropských zemí, výsledek zrcadlil rozložení křesel v květnových parlamentních volbách, konzervativci získali šedesát křesel oproti sedmnácti pro labouristickou stranu, poslední britské křeslo v Evropském shromáždění získala Skotská národní strana.⁹⁷

Ve středu 23. května 1979 se na Downing Street uskutečnila schůzka premiérky se sovětským ministrem zahraničního obchodu Nikolaiem Patolichevem a sovětským velvyslancem v Británii. Schůzka trvala přibližně tři čtvrtě hodiny. Premiérka souhlasila

⁹¹ Taoiseach je oficiální titul premiéra Irské republiky.

⁹² Ulster je historická provincie, šest hrabství se nachází v Severním Irsku, které náleží Británii, zbylé tři leží v Irské republice. Mnoho lidí z tohoto důvodu nazývá Severní Irsko jako Ulster

⁹³ Ulster je historická provincie, šest hrabství se nachází v Severním Irsku, které náleží Británii, zbylé tři leží v Irské republice. Mnoho lidí z tohoto důvodu nazývá Severní Irsko jako Ulster.

⁹⁴ MOORE 2015, 604–605

⁹⁵ BOOKER / NORTH 2006, 224

⁹⁶ <https://www.margareththatcher.org/document/104088> [31-03-2021]

⁹⁷ <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/united-kingdom/1979-1984/constitutive-session/> [31-03-2021]

se stanoviskem, že podpis smlouvy o omezení strategických zbraní SALT II⁹⁸ mezi USA a SSSR je nutné učinit co nejdříve. Vyjádřila svůj názor ohledně politiky *detenté* a zmínila, že nevěří v politiku slov, ale skutků. V neposlední řadě potvrdila platnost pozvání předchozí labouristické vlády, které bylo zasláno nejvyššímu představiteli Sovětského svazu Leonidu Brežněvovi a předsedovi Rady ministrů SSSR Alexeji Kosyginovi.⁹⁹

První zahraniční a zároveň evropská cesta Margaret Thatcherové vedla 5. června 1979 do Paříže na setkání s francouzským prezidentem Giscardem d'Estaingem. V souladu s jejím přáním se její delegace skládala pouze z šesti osob, a to lorda Carringtona, dvou osobních tajemníků a dvou detektivů. Na schůzce v Elysejském paláci britská předsedkyně předložila francouzskému prezidentovi dvě základní změny v britské politice, první se týkala britské ekonomiky, druhá britské politiky vůči Evropě. Vyslovila přání, aby britsko-francouzské vztahy fungovaly dobře nejen během hlavních schůzek, ale po celý rok. Během rozhovoru se opět dotkla tématu vysokých britských příspěvků do evropské kasy. Prezident d'Estaing souhlasil, že je nutné tuto problematiku vyřešit jak na straně britské, tak i na straně EHS. Jako podnět řešení uvedl, aby britská vláda podala návrh o zařazení evropské rozpočtové politiky do agendy blížícího se setkání Rady Evropy, která se konala ve Štrasburku 21. a 22. června 1979. Dále uvedl, že prvotní diskuse by měla trvat zhruba třicet minut, následně by Rada pověřila Předsedu rozpočtové komise o důkladnou analýzu, jež by byla projednána a snažila se nalézt řešení na následném podzimním zasedání Rady Evropy v Dublinu. Dalšími probíranými tématy byl nadcházející ekonomický summit G7¹⁰⁰ v Tokiu, problematika EMS, podpis smlouvy o omezení strategických zbraní SALT II mezi USA a SSSR, prodej letadel britských *Harriers* Čínské lidové republice a situace v jižní Africe. Přispěla také jedním z mnoha vyjádření týkajících se sankcí vůči Jihoafrické republice. „*Premiérka řekla, že britská vláda nemůže o sankciování Jižní Afriky ani uvažovat.*“¹⁰¹ Za cíl si také vytyčila obnovení plné nezávislosti rhodéského státu.

⁹⁸ SALT II je bilaterální smlouva mezi USA a SSSR, která vedla k omezení strategických zbraní. Podepsána byla 18. června 1979 ve Vídni, její hlavní podstatou bylo omezení či zákaz vývoje balistických raket s jadernými hlavicemi.

⁹⁹ <https://www.margaretthatcher.org/document/145084> [31-03-2021]

¹⁰⁰ Skupina G7 je mezivládní organizace pro setkávání vedoucích představitelů průmyslově nejvyspělejších zemí světa. Členskými státy jsou: Kanada, Francie, Německo, Itálie, Japonsko, Spojené království a USA. První setkání se konalo v roce 1975 v Rambouilletu ve Francii.

¹⁰¹ <https://www.margaretthatcher.org/document/117656> [31-03-2021]

<https://www.margaretthatcher.org/document/112059> [31-03-2021]

Francie v první polovině roku 1979 zastávala pozici předsednictví v EHS, byl to tedy francouzský prezident d'Estaing, kdo určoval program této schůze. První Rada, které se paní Thatcherová zúčastnila, byla ve Štrasburku s ohledem na nový význam Evropského parlamentu. Toto zasedání poskytlo první oficiální příležitost vyjádřit nesouhlas s výší britského příspěvku do evropského rozpočtu. Premiérka apelovala na své evropské kolegy o nutnosti změny. Průběh štrasburského summitu se nevyvíjel dle jejích představ. I když jí francouzský prezident při jejich soukromém rozhovoru slíbil, že vyhoví jejím požadavkům a začlení požadavek o přezkoumání výše britského příspěvku do evropského rozpočtu do agendy zasedání prvního dne, čekalo ji nemilé překvapení, francouzský prezident se během dne věnoval jiným otázkám. Britský rozpočtový problém chtěl projednat na společné večeři či jej odložit na druhý den. S tím ale paní Thatcherová razantně nesouhlasila.¹⁰² Slovy prezidenta d'Estainga: „*Byla k Evropskému společenství od počátku nepřátelská*“.¹⁰³ Během svého proslovu vylíčila fakta týkající se britského příspěvku, která byla srozumitelná pro obě strany. Proběhla domluva, aby Komise připravila návrh, jak vyřešit problém rozpočtu, kterým se bude následující Rada zabývat.¹⁰⁴

Velká část evropských diskusí se dostala do hledáčku také na ekonomickém summitu G7 sedmi klíčových průmyslových mocností, který se konal 28. a 29. června 1979 v Tokiu. Pro cestu do Japonska Thatcherová využila možnost mezipřistání na moskevském letišti, povolení letu přes ruský vzdušný prostor zkrátilo cestu do Tokia o dvě a půl hodiny. Této skutečnosti využil sovětský předseda vlády Alexej Kosygin, který se rozhodl být hostitelem a přijel na letiště, kde nechal připravit pro paní Thatcherovou večeři. Podle vlastního vyprávění při rozhovoru s ministrem Kosyginem o vietnamských „lodních lidech“¹⁰⁵ dala diplomatické zdvořilosti stranou a vyčetla mu útrapy těchto komunistických obětí, které hledaly útočiště Hong Kongu. Rozhovor trval přibližně hodinu a tři čtvrtě, poté se vrátila zpět na palubu letadla a pokračovala ve svojí cestě do Země vycházejícího slunce.¹⁰⁶

¹⁰² THATCHEROVÁ 1996, 49–52

¹⁰³ MOORE 2015, 465

¹⁰⁴ STEPHEN 1994, 46

¹⁰⁵ Lodní lidé (anglicky boat people) je označení pro vietnamské uprchlíky, kteří po ukončení války ve Vietnamu prchali ze země na lodích.

¹⁰⁶ AITKEN 2013, 321

Jako jediný ženský lídr v mužském světě hrála prim a vzbudila po svém přiletu velký zájem médií, který jí lichotil.¹⁰⁷ Osobní tajemník pro zahraniční věci Brian Cartledge k této pozornosti ze strany médií vůči premiérce uvedl: „*Užívala si to, že je novou dívkou ve společnosti*“.¹⁰⁸ Důležitým tématem summitu G7 byla energetická krize způsobená islamistickou revolucí v Íránu, která omezila celosvětovou dodávku ropy. Většina rozhorů se týkala nalezení řešení, jak omezit závislost západních zemí na ropě. Ve své úvodní řeči paní Thatcherová vyzývala své kolegy, aby neovlivňovali fungování trhu. Hájila nezbytnost zvýšení spotřeby jaderné energie na úkor ropy a uhlí, které jsou méně ekologické a narušují oxidem uhličitým vrstvu chránící zeměkouli.¹⁰⁹

Nemohoucnost světových lídrů byla zvýrazněna zvýšením ceny ropy během konání summitu. Zatímco „sedmička“ v Tokiu schůzovala, v Saudské Arábii stoupla cena z 14,54 dolarů na 18 dolarů za barel, mnoho zemí ji prodávalo draž.¹¹⁰

Premiérka využila přítomnosti na summitu G7 pro setkání s americkým prezidentem Carterem. Společná schůzka byla domluvena již v květnu během telefonátu, ve kterém prezident Carter gratuloval paní Thatcherové k vítězství v parlamentních volbách.¹¹¹ Jednalo se o jejich třetí schůzku, a ačkoliv k sobě oba projevovali úctu a obdiv, jejich vztah nebyl vřelý. Carter do svých pamětí zaznamenal: „*velmi tvrdohlavá, cílevědomá, nedokáže přiznat, že něco neví*“.¹¹² Neodkladným a nesnadným problémem, o kterém tito politikové museli hovořit, byla situace v Rhodesii.

Poslední fáze patnáctiletého konfliktu započala v lednu 1979, kdy byla navrhována nová ústava, která byla v následném referendu schválena. Součástí nové ústavy byla změna názvu státu na Zimbabwe-Rhodesia. V dubnu 1979 proběhly dle návrhu ministerského předsedy Iana Smithe v Rhodesii volby, které byly otevřené všem rasám. S šedesáti sedmi procenty hlasů byl do čela černošské vlády dosazen biskup Muzorew, který byl podporován Smithem. I přesto si bílí osadníci našli způsob, aby jim v parlamentu, u policie a v ozbrojených silách zůstala značná moc.¹¹³

¹⁰⁷ O’SULLIVAN 2007, 102

¹⁰⁸ MOORE 2015, 467

¹⁰⁹ <https://www.margaretthatcher.org/document/112029> [01-04-2021]

¹¹⁰ THATCHEROVÁ 1996, 54

¹¹¹ <https://www.margaretthatcher.org/document/112205> [01-04-2021]

¹¹² CAMPBELL 2009, 172

¹¹³ HULEC / OLŠA, jr. 2008, 283–286

Vlastenecká fronta vedená Robertem Mugabem a radikální černošské strany volby bojkotovaly, odmítaly jejich legitimitu. Britská předsedkyně vlády pověřila bývalého mistra kolonií lorda Boyda, aby ověřil, zda volby proběhly spravedlivě.¹¹⁴ Pokud ano, byla rozhodnutá potvrdit legitimitu vlády biskupa Muzorowa, se kterou sympatizovala.¹¹⁵ Následná Boydova zpráva uznala volby za svobodné a spravedlivé. Prezident Carter 7. června pod politickým nátlakem veřejného mínění černošského obyvatelstva legitimitu voleb odmítl a uvedl, že sankce na Zimbabwe-Rhodesii (nový název byl užíván od 1. června 1979) budou pokračovat.¹¹⁶

Podporu k uznání legitimacy paní Thatcherová nedostala ani ze strany Commonwealthu či členských států EHS. Případné sankce, které by mohly být uvaleny na Británii, ji přesvědčily o změně kursu v rhodéské otázce. S nabídkou nového plánu přišel vedoucí odboru Rhodesie na Ministerstvu zahraničí Robin Renwick. Jeho návrh spočíval v přímé britské intervenci a nalezení shody s lídry radikálních černošských stran. Tento návrh premiérku překvapil, přesto si s rozhodnutím dávala na čas. I když věděla, že bude muset zaujmout stanovisko, vzhledem k blížícímu se srpnovému setkání Commonwealthu v Lusace nechtěla dělat ukvapené závěry.¹¹⁷

Po tokijském summitu pokračovala na návštěvu do australské Canberry, kde se setkala s australským ministerským předsedou Malcolmem Fraserem. Sdělila mu komuniké, které proběhlo na summitu G7. Důležitějším bodem byla nadcházející konference Commonwealthu v zambijské Lusace, jejímž hlavním bodem měla být Rhodesie. Během této návštěvy opět naznačila, že Británie uzná Muzorewu vládu, což se setkalo s vlnou protestů vedenou australským premiérem. Ten ji varoval, že tímto rozhodnutím by Británii izolovala nejen od Commonwealthu, ale i od celého světa. Následujících osm měsíců zabrala otázka rhodéského státu paní Thatcherové značné množství času.¹¹⁸

¹¹⁴ MATTHEWS 1990, 312–314

¹¹⁵ RIDDEL 1991, 196

¹¹⁶ WADDY 2014, 235–236

¹¹⁷ MOORE 2015, 470 ONSLOW / KANDIAH 2019, 139–150

¹¹⁸ CAMPBELL 2009, 183

V polovině července roku 1979 se Thatcherová potkala v Londýně s generálním tajemníkem Organizace spojených národů Kurtem Waldheimem. V rozhovoru s tajemníkem uvedla, že „*Rhodesie je blíže demokracii než jakákoliv jiná země v Africe, že Muzorewa je velice moudrý muž a že by jej měl Západ podporovat*“. V zápisu OSN ze schůzky je dále uvedeno: „*Paní Thatcherová uvedla, že pokud si Západ osvojí politiku, která dává přednost střílení před hlasováním, pak nezůstává žádná naděje...*“.¹¹⁹

Pět dnů před odletem do Zambie pronesla paní Thatcherová v Dolní sněmovně projev týkající se Rhodesie-Zimbabwe. Velký důraz kladla na dosažení svobodných voleb, nezávislosti a rasové rovnoprávnosti v jednom z posledních pozůstatků Britského impéria. Setkání Commonwealthu v Lusace brala jako klíčové pro konzultaci návrhů k nalezení akceptovatelného východiska, jak v rhodéské otázce postupovat. „*Pokusíme se vytvořit návrhy srovnatelné s těmi, na jejichž základech jsme udělili nezávislost ostatním bývalým britským teritoriím v Africe. Takto budou prezentovány všem stranám konfliktu.*“¹²⁰ Ačkoliv nepodporovala černošské radikální vůdce, jakým byl Mugabe, kterého považovala za teroristu, s nímž se nevyjednává, měla být Vlastenecká fronta součástí jakékoliv dohody.¹²¹

Na konferenci Commonwealthu v Lusace, která trvala od 1. srpna do 7. srpna 1979, přiletěla paní Thatcherová 30. července 1979. O příjezdu do Zambie měla Thatcherová značné pochybnosti, obávala se, jak ji africké obyvatelstvo přijme. Její obavy ale byly zbytečné, začátku konference se jako hlava Commonwealthu účastnila také královna Alžběta II., díky její přítomnosti na konferenci panovala přátelská atmosféra a úcta projevená Jejím Veličenstvu byla přenesena i na paní premiérku. Ve svém prvním projevu zmínila, že nalezení východiska situace v Rhodesii-Zimbabwe je na prvním místě a je otevřená všem návrhům, jak situaci vyřešit.¹²²

Aby premiérka získala podporu předních zástupců států bývalého impéria, vytvořila skupinu, která měla prodiskutovat hlavní body navrhované dohody. Členové skupiny byli: britský ministr zahraničí lord Carrington, generální tajemník Commonwealthu Sonny Ramphal, prezident Kenneth Kaunda ze Zambie, prezident Tanzanie Julius Nyerere, premiéři Austrálie a Jamajky – pánové Malcom Fraser a Michael Manley a ministr zahraničních věcí Nigérie Henry Adefope. Setkání skupiny dopadlo úspěšně.¹²³

¹¹⁹ MOORE 2015, 470–471

¹²⁰ <https://www.margarethatcher.org/document/104122> [02-04-2021]

¹²¹ O’SULLIVAN 2007, 101

¹²² AITKEN 2013, 324–325 CAMPBELL 2008, 183–184

¹²³ THATCHEROVÁ 1996, 59 MOORE 2015, 471–473

V neděli 5. srpna 1979 byla členy skupiny okolo paní premiérky schválena finální podoba dohody, kterou bylo třeba představit a prodiskutovat v pondělí ráno celou konferencí. Premiér Fraser se ale rozhodl oznámit tuto skutečnost australskému tisku již v neděli večer. Po zveřejnění dohody australskému tisku musela premiérka jednat rychle.¹²⁴

Tentýž večer byli pozváni všichni představitelé Commonwealthu na večeři do vily australského premiéra. Před večeří proto uspořádala mimořádnou schůzku, kde bylo vyjednáno závěrečné komuniké v záležitosti Rhodesie-Zimbabwe. Výsledkem těchto jednání bylo uspořádání ústavodárné konference všech zainteresovaných stran týkající se rhodéské otázky, která se měla konat na začátku září v londýnském *Lancaster House*.¹²⁵

Konferenci v *Lancaster House* předcházela tragická událost, která se stala v poslední prázdninový týden, tato událost poznamenala druhou polovinu roku 1979 temnou stranou terorismu. Dne 27. srpna 1979 spáchala Irská republikánská armáda atentát, při kterém přišel o život bratranec královny Alžběty II. a poslední místokrál Indie – lord Mountbatten. K zabití došlo během lordovy plavby na plachetnici nedaleko jeho sídla v Irské republice. Spolu s ním zahynulo několik jeho přátel. Při výbuchu bomby nastražené IRA v severoirském *Warrenpoint* bylo téhož dne zabito dalších osmáct britských vojáků a pět zraněno. Paní Thatcherová se rozhodla ihned jednat a následující den odletěla na návštěvu Severního Irska, kde svou přítomností hodlala demonstrovat své odhodlání postavit se teroristům zpříma. Po pohřbu lorda Mountbattena se setkala se svým irským protějškem Lynchem a probrala s ním spolupráci v bezpečnostních věcech. Premiérka dále požadovala vydání teroristů, kteří byli za útok zodpovědní a operovali z irského území, kde se také ukrývali. Lynch ale konstatoval, že vydat členy „armády“ ke stíhání mimo republiku je obtížné. Tato schůzka tedy skončila neúspěchem.¹²⁶

Harmonogram konference v *Lancaster House* byl naplánován následovně. „*Peter Carrington sestavil jednání tak, aby se nejobtížnější otázky dostaly na pořad ke konci, takže první věc, která se měla schválit, byla nová ústava; teprve potom půjde na pořad jednání otázka přechodných opatření; a nakonec zastavení palby.*“¹²⁷ Jednání začalo 10. září a trvalo více než tři měsíce.

¹²⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/118556> [02-04-2021]

¹²⁵ THATCHEROVÁ 1996, 59–60 <https://www.margaretthatcher.org/document/103895> [02-04-2021]

¹²⁶ FAJMON 1999, 162 <https://www.margaretthatcher.org/document/104135> [02-04-2021]

¹²⁷ THATCHEROVÁ 1996, 60

Do rozhovorů o vnitrostátním uspořádání, které měly vést k ukončení vraždění rhodéských obyvatel, byli zapojeni oba lídři partyzánských hnutí – Joshua Nkomo a Robert Mugabe. Mezi jejich požadavky patřila větší prezidentská pravomoc či vyjmutí ústavního zaručení půdy pro bílé vlastníky.¹²⁸

V průběhu jednání došlo k řadě kompromisů. Britská vláda se například zavázala k zajištění dostačujících britsko-amerických peněžní prostředků, které měly být poskytnuty černošským osadníkům, ti by si díky pozemkové reformě mohli pořídit vlastní půdu k obhospodařování. Americkou finanční pomoc vyjednala po telefonu s prezidentem Carterem předsedkyně britské vlády. Lord Carrington dohodnul, jak podle nové ústavy dospět k vytvoření nové vlády. V rámci přechodného tříměsíčního období se měl ministerský předseda biskup Muzorewa vzdát svého mandátu a zemi měl spravovat nově jmenovaný britský guvernér Christopher Soames.¹²⁹

Následné volby, ze kterých by vzešla nová vláda, měly proběhnout pod mezinárodní záštitou a po zvolení nového prezidenta mělo dojít k mezinárodnímu uznání nového státu. Dle úmluvy britského ministra zahraničí neměla být po dobu přechodného období na rhodéském území přítomna britská či mezinárodní vojska, která by dohlédla na přerušování bojů a zachování příměří. Tato dohoda byla jedním z dalších ústupků, jež požadoval Robert Mugabe. Země se poté opět stala britskou kolonií pod starým názvem Jižní Rhodesie. Z pohledu mezinárodního práva ale stát Jižní Rhodesie nikdy nepřestal existovat, protože jak samotnou existenci Rhodesie vyhlášenou v roce 1965, tak Zimbabwe-Rhodesii vyhlášenou v roce 1979 neuznal žádný stát světa.¹³⁰

Úloha paní Thatcherové byla mimo lancesterskou konferenci, která ji příliš nezaujala. Její součinnost na vyjednávání byla potřebná dvakrát, pokaždé se jednalo o zprostředkování americké spolupráce a vyjednávání s prezidentem Carterem. Veškerou svoji důvěru složila do rukou lorda Carringtona, ten ji však o všech svých krocích průběžně informoval.¹³¹ Vedoucí odboru pro Rhodesii Robin Renwick na to vzpomínal následovně: „*V Lancaster House byla skvělá, protože odmítala jakkoliv zasahovat. Vysvětlili jsme jí, že nemůže sloužit jako odvolací soud pro nespokojené strany... Jak řekla, Carrington a ministerstvo zahraničí se s tím vypořádají, a nikdo nemá jednat za Carringtonovými zády*“.¹³²

¹²⁸ HULEC / OLŠA, jr. 2008, 286–287

¹²⁹ MOORE 2015, 519

¹³⁰ HULEC / OLŠA, jr. 2008, 286–289

¹³¹ MATTHEWS 1990, 331–332

¹³² MOORE 2015, 518

V polovině listopadu byl předložen návrh zákona, který ustanovoval guvernérem Rhodesie Christophra Soamese a současně odvolával sankce vůči státu ihned po jeho příjezdu do Salisbury. Lord Carrington se ale rozhodnul poslat nového guvernéra do Salisbury již 12. prosince 1979. V tuto dobu nebyl návrh na příměří přijat Vlasteneckou frontou a tento počín byl tedy poněkud riskantní a sklídl značnou kritiku. Američané proto váhali a chtěli se zrušením sankcí vyčkávat až do zahájení nového volebního řízení.¹³³

Z tohoto důvodu premiérka na žádost Ministerstva zahraničí podruhé přiložila ruku k dílu a dva dny před svou cestou do USA požádala prezidenta Cartera, aby Spojené státy zrušily sankce vůči Rhodesii ihned po guvernérově příjezdu do Salisbury. Prezident s touto žádostí souhlasil a následující den oznámil, že sankce budou zrušeny. Po více jak devadesáti dnech a čtyřiceti sedmi plenárních zasedáních byla 15. prosince 1979 konference v *Lancaster House* ukončena. Smlouva mezi Vlasteneckou frontou a jejími protivníky byla podepsána a vstoupila v platnost 21. prosince 1979. Smlouva dále ustanovovala, že k 28. prosinci budou ukončeny všechny bojové operace partyzánských oddílů. Termín prvních svobodných voleb v Rhodesii byl stanoven na poslední únorové dny roku 1980.¹³⁴

V průběhu londýnské konference musela Margaret Thatcherová obrátit své myšlenky k další důležité otázce, která se týkala britského příspěvku do EHS. Během svého projevu v rámci uctění památky Winstona Churchilla v Lucemburku 18. října 1979 na téma evropského rozpočtu pronesla: „*Británie nemůže současnou rozpočtovou situaci akceptovat. Je demonstrativně nespravedlivá a politicky neobhajitelná: nemohu si před komunitou hrát na Matku Terezu a současně žádat svůj vlastní elektorát, aby se vzdal zlepšování v oblastech zdraví, vzdělání, životní situace a dalších*“.¹³⁵

Veškeré přípravy tudíž směřovaly k datu 29. a 30. listopadu 1979, kdy se konalo zasedání Evropské rady v Dublinu. Summit nepřinesl žádný výsledek či kompromis, na který by byla ochotná přistoupit. Její postoj a rétorika byly agresivní. Do dějiny vstoupil její opakující se výrok „*Chceme zpět naše peníze!*“.¹³⁶ Ostatním vrcholovým státníkům sdělila, že britský příspěvek více než jedné miliardy liber ročně je nepřijatelný z důvodu nízkého britského HDP na osobu v EHS. Británii byla nabídnuta dočasná úleva ve výši

¹³³ GREGORY 1980, 15–18 LACINA A KOLEKTIV 1987, 771

¹³⁴ GREGORY 1980, 15–18 LACINA A KOLEKTIV 1987, 771. Lancaster House Agreement 1979, 1–39

¹³⁵ <https://www.margareththatcher.org/document/104149> [02-04-2021]

¹³⁶ https://www.youtube.com/watch?v=rNLVeAQvzn8&ab_channel=ProductiehuisEU [02-04-2021]

350 milionů liber ročně, což premiérka odmítla. I přes toto snížení by Spojené království platilo větší příspěvek než Francie. Po dublinském summitu proto započala bilaterální rozhovory s německým kancléřem a francouzským prezidentem, které trvaly do další schůze Evropské rady plánované na duben 1980. Místem následujícího setkání EHS měl být Lucemburk.¹³⁷

V prosinci probíhaly přípravy na první oficiální návštěvu paní Thatcherové v Bílém domě. Deník *The New York Times* k její návštěvě poznamenal: „*Margaret Thatcherová včera dorazila na návštěvu do Spojených států, poprvé jako předsedkyně vlády. Paní Thatcherová je vnímána jako nejpůsobivější britský státník (názvem státnice opovrhuje) od dob Harolda Macmiliaana, legendárního Supermaca (přezdívka, jež vzešla z komiksové karikatury Supermana a jeho osoby*“.¹³⁸ Schůzka proběhla 16. a 17. prosince 1979, jedním z témat byla severoirská otázka a dodávka amerických zbraní pro Královskou ulsterskou policii. Americký kongres pod vlivem lobby *four horsmen* zabránil dodávkám zbraní do Spojeného království. „*Prezident tvrdil, že sám osobně by prodej milerád schválil, nechce však být poražen Kongresem, ani se s ním dostat do většího sporu.*“¹³⁹

Paní premiérka poděkovala prezidentu Carterovi za jeho vstřícné kroky a pomoc při jednání o Rhodesii. Na oplátku mu nabídla pomocnou ruku při projednávání návrhu uvalení mezinárodních ekonomických a hospodářských sankcí na Írán v Radě bezpečnosti OSN podle článku 7 Charty OSN. V listopadu vypukla krize v Teheránu, kde bylo obsazeno velvyslanectví USA a bylo zajato čtyřicet devět amerických diplomatů jako rukojmí. Kromě toho projednávali otázku případné sovětské hrozby a možnosti reakce západních mocností. Nedlouho po návratu paní Thatcherové do Londýna se její obavy o povaze sovětské politiky potvrdily.¹⁴⁰

O Vánocích 1979 provedla vojska SSSR invazi do Afganistánu, aby podpořila udržení moci prokomunistického vůdce Babraka Karmala.¹⁴¹ Krátce po zahájení sovětské invaze napsala nejvyššímu představiteli SSSR Leonidu Iljiči Brežněvovi dopis, který začínal slovy: „*Jsem hluboce znepokojena současnými událostmi v Afganistánu...*“.¹⁴² V pátek 28. prosince zavolal prezident Carter paní premiérce, aby spolu projednali nastalou situaci v Afganistánu a probrali další možné varianty postupu. Prezident Carter svými slovy

¹³⁷ AITKEN 2013, 328–329 EVANS 2004, 88 BOOKER, NORTH 2006, 225–226

¹³⁸ The New York Times 18.12.1979

¹³⁹ MOORE 2015, 607

¹⁴⁰ FAJMON 1999, 167

¹⁴¹ SHARP 1997, 103–104

¹⁴² MOORE 2015, 579

přirovnal invazi v Afganistánu k obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy. „Podobná rozsahem a dlouhodobým dopadem té do Československa.“¹⁴³ Nejméně efektivnější věcí shledali bojkot nadcházejících olympijských her v Moskvě, aby zabránili možnosti využití tohoto sportovního svátku k propagandě ze strany SSSR.

Třetí lednový den roku 1980 strávila paní Thatcherová ve společnosti sovětského velvyslance v Londýně, aby svým sdělením nejvyššímu představiteli Sovětského svazu Brežněvovi tykajícím se invaze v Afganistánu přidala na významu a důrazu.¹⁴⁴

V prvním týdnu nového roku začaly tzv. „Atkinsonovy rozhovory“ mezi zástupci britské vlády a politickými stranami Severního Irsku, konference trvala sedmdesát sedm dní, během nichž proběhlo třicet čtyři schůzek týkajících se bodů, které byly představeny v dokumentu z listopadu 1979 – *The Government of Northern Ireland: A Working Paper for a Conference*.¹⁴⁵

Ministr pro Severní Irsko navrhoval přenesení vybraných vládních kompetencí, které doposud vykonával „Londýn“, do rukou nové severoirské správy, ta by ale musela mít podporu katolíků, což bylo unionisty zamítnuto. Debaty nepřinesly žádný nový výsledek, a proto byla konference z důvodu neochoty nalézt společné východisko 24. března 1980 ukončena.¹⁴⁶

Další lednovou událostí byl návrh amerického prezidenta Jimmyho Cartera, aby byly olympijské hry v Moskvě odloženy či zrušeny. Mezinárodní olympijský výbor tuto výzvu odmítl, a to včetně možného přemístění her do kanadského Montrealu. Administrativa USA ale lobovala v dalších zemích, aby se k bojkotu her připojily.¹⁴⁷

Hlavním spojencem Spojených států v otázce bojkotování olympijských her měla být Británie v čele s paní Thatcherovou. Ta pronesla na toto téma svoji řeč 17. ledna 1980 v Dolní sněmovně, kde shledala jako velmi znepokojující, že by se hry měly konat na sovětském území krátce poté, kdy SSSR podnikl invazi do Afganistánu. O pár dnů později zaslala Thatcherová dopis předsedovi britského olympijského výboru siru Denisovi Fellowsovi, ve kterém jej požádala, aby se britští olympionici her v Moskvě nezúčastnili. Postoj paní premiérky byl podpořen na začátku března Dolní sněmovnou.¹⁴⁸

¹⁴³ <https://www.margaretthatcher.org/document/112219> [02-04-2021]

¹⁴⁴ THATCHEROVÁ 1996, 67

¹⁴⁵ KELLY 2021, 99

¹⁴⁶ KELLY 2021, 99

¹⁴⁷ The Guardian, 24. 2. 2006

¹⁴⁸ LAHEY 2013, 36–42. <https://www.margaretthatcher.org/document/121117> [02-04-2021]

I přesto se předseda Britského olympijského výboru postavil proti tomuto návrhu a podařilo se mu ponechat britský výbor nezávislý. Jednotliví sportovci se mohli sami rozhodnout, zda se her v Moskvě zúčastní, či nikoliv. Tento postoj se paní Thatcherové osobně dotkl a byla jím velice znepokojena. Při odtajňování oficiálních dokumentů z dob její vlády vyšlo najevo, že se sama premiérka snažila sportovce přesvědčit, aby do Ruska neodletěli, ale bez úspěchu. Letních olympijských her se v Moskvě na přelomu července a srpna zúčastnilo 81 zemí. Výpravy podporující bojkot, které se účastnily olympijských her, neměly právo na použití státních symbolů v podobě vlajky či hymny. Sovětský svaz zvolil stejnou taktiku v roce 1984, kdy bojkotoval olympijské hry v Los Angeles.¹⁴⁹

Porážka komunismu nebyla v případě paní Thatcherové krátkodobou záležitostí, ale životním posláním, které si kladla za cíl. V průběhu roku 1980 svolala v Dolní sněmovně několik schůzek, jež se věnovaly britské strategii vůči politice SSSR a vpádu vojsk do Afganistánu.

Na lednové schůzce v roce 1980 odsoudila chování SSSR na mezinárodní scéně s ohledem na podepsání Helsinské smlouvy v roce 1975 nejvyšším představitelem Sovětského svazu Brežněvem. Sovětský svaz se zde zavázal dodržovat lidská práva, svrchovanost státu, nevměšování se do vnitřních záležitostí či neporušitelnost hranic. Dále odsoudila politiku *detenté*, kterou si Sovětský svaz vyložil po svém a využíval ji pro snadný přístup k importovaným věcem ze západu. Dále britská vláda oznámila, že přijme následující opatření vůči SSSR. „*Oznamujeme přijatá opatření proti Sovětskému svazu: omezení politických a oficiálních kontaktů, zrušení vojenských zakázek, odmítnutí prodloužení Anglo-sovětské kreditové dohody, jejíž platnost končí příští měsíc a, po konzultaci s našimi spojenci, zpřísnění pravidel pro dodávání pokročilých technologií.*“¹⁵⁰

Květnová schůze se věnovala zamezení rozpínání Sovětského svazu v zemích třetího světa. Británie proto přijala strategii, která kladla důraz na tradiční vazby s bývalými koloniálními státy, které byly součástí Commonwealthu. Prostřednictvím těchto vazeb chtěla státům zabránit v poskytování zahraniční pomoci a uzavírání smluv se SSSR.¹⁵¹

¹⁴⁹ <https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/1wkJP8Lvd0GCXyk5clBhCfV/i-was-there-moscow-olympics-boycott-1980> [02-04-2021]

¹⁵⁰ Helsinky Final Act 1975, 2. <https://www.margaretthatcher.org/document/104298> [02-04-2021]

¹⁵¹ FAJMON 1999, 180–181.

Situaci v Afganistánu a problematiku SSSR probrala také s generálním tajemníkem OSN Kurtem Waldheimem.¹⁵² Během rozhovoru tajemníkovi řekla: „*Rusové rádi anektují jiné státy: Je pouze otázkou času, kdy vpochoďují do dalšího*“.¹⁵³

Ve dnech 27. a 29. února 1980 proběhly v Rhodesii první svobodné parlamentní volby, výsledky byly zveřejněny 4. března 1980. Sedmdesát sedm křesel z osmdesáti, která byla vyhrazena pro africké obyvatele, získala Vlastenecká fronta.¹⁵⁴ Všech dvacet míst vyhrazených pro bílé osadníky získala Rhodéská fronta, v jejímž čele stál Ian Smith. Lord Carrington shledal volby jako svobodné a spravedlivé. Stát přijal nový název Zimbabwe, pod kterým byla 18. dubna 1980 vyhlášena nezávislá republika a současně padesátý stát na africkém kontinentu.¹⁵⁵

Další summit Evropské rady proběhl 27. a 28. dubna 1980 v Lucemburku, kde bylo Británii nabídnuto snížení rabatu na dva roky. Pro rok 1980 měl být příspěvek snížen na 325 milionů liber, následující rok na 550 milionů liber. V mezidobí by se hledalo kompromisní řešení této situace. Společné komuniké ale nebylo opět přijato, paní Thatcherová chtěla nalézt trvalé řešení. A k tomu jí částky, které byly Británii v Lucemburku nabídnuty, připadaly příliš malé.¹⁵⁶

Příští zasedání bylo naplánované na červen v Benátkách. Avšak dočasné řešení bylo přijato o měsíc později (29. května 1980) na zasedání ministrů zahraničí v belgickém Bruselu po osmnáctihodinovém maratonu, kde Británii zastupoval eurooptimisticky smýšlející ministr zahraničí lord Carrington, kterého doprovázel mluvčí pro zahraniční záležitosti sir Ian Gilmour. Britský příspěvek měl být během následujících tří let snížen o dvě třetiny. Thatcherová ale na dohodu nechtěla ihned přistoupit. Lord Carrington jí dokonce pohrozil rezignací. Návrh byl přijat teprve poté, co sir Gilmour informoval o výsledku bruselské schůzky několik londýnských redakcí a prozradil jim výsledek rozhovorů, který prezentoval jako „triumf paní Thatcherové“. Sir Gilmour však krátce po této události vládu opustil.¹⁵⁷

¹⁵² <https://www.margaretthatcher.org/document/120361> [02-04-2021]

¹⁵³ MOORE 2015, 592.

¹⁵⁴ CAMPBELL 1980, 701–707

¹⁵⁵ HULEC / OLŠA, jr. 2008, 289–290

¹⁵⁶ YOUNG 2000, 131

¹⁵⁷ BOOKER, NORTH 2006, 227–228. EVANS 2004, 89

V následujících měsících se situace v EHS uklidnila. Začátkem června obdržela Margaret Thatcherová zprávu od svého osobního tajemníka Roberta Armstronga. „*V posledních několika týdnech se ve Společenství neodehrálo nic, co by vyžadovalo vaše projednání v kabinetu. Toto je snad nejkrásnější zpráva, kterou Vám kdy pošlu.*“¹⁵⁸

Poslední dubnový den roku 1980 obsadila šestice ozbrojených mužů íránskou ambasádu v Londýně a vzala dvacet šest rukojmí. Teroristé vyhrožovali, že vyhodí budovu ambasády i s rukojmími do povětří, pakliže nebude vyhověno jejich požadavkům.¹⁵⁹ Ozbrojení Arabové patřili k podporovatelům vězněných separatistů z íránského Arabistánu, které chtěli osvobodit výměnou za zajatce z ambasády. Jejich požadavkem bylo propuštění devadesáti jedna íránských politických vězňů, kteří byli vězněni íránskou vládou, uznání práv íránských disidentů a posledním požadavkem bylo opatření zvláštního letadla, které by je i s rukojmími odvezlo ze Spojeného království. Íránská vláda odmítla s teroristy vyjednat a vyhovět těmto požadavkům, vláda Margaret Thatcherové taktéž. Šestý den obléhání byl zabit jeden z rukojmí, paní Thatcherová neváhala a dala SAS svolení k akci.¹⁶⁰ Thatcherová tak do světa vyslala jasnou zprávu: „*Všem teroristům jsme vyslali signál, že nemohou očekávat žádné mírné zacházení a že na Británii si nevynutí žádné výhody.*“¹⁶¹

V roce 1980 proběhly dvě schůzky s novým *taoiseach* Charlesem Haugheyem týkající se spolupráce v severoirské otázce. První proběhla v čísle deset 21. května, kde společně poobědvali. Z této schůzky ale neexistuje žádný oficiální záznam.¹⁶²

K vyhrocení situace v Severním Irsku došlo v průběhu října 1980. Irská republikánská armáda se vždy považovala za skutečné vojsko, z tohoto přesvědčení vyžadovali, aby s jejich zatčenými vojáky bylo jednáno jako s válečnými zajatci. Naopak Británie a všechny její vlády této žádosti nechtěly vyhovět.¹⁶³

V roce 1972 se ale tehdejší republikánským vězňům umístěným ve věznicí Maze (také známé pod názvem *Long Kesh*) podařilo na čtyři roky vyjednat (kvůli hladovce) „zvláštní status“, který jim udělila Heathova vláda. Jakmile se do čela vlády dostala labouristická vláda, byl tento status zrušen a postavil členy IRA na úroveň běžných kriminálních. Z tohoto důvodu republikánští vězni zahájili protestní akci, která trvala

¹⁵⁸ MOORE 2015, 513

¹⁵⁹ Speciální jednotky v akci 1/4 [dokument]. 2009

¹⁶⁰ O'SULLIVAN 2007, 110

¹⁶¹ THATCHEROVÁ 1996, 69

¹⁶² MOORE 2015, 612

¹⁶³ <https://www.bbc.com/news/stories-56937259> [03-04-2021]

následujících pět let. Tato protestní akce dostala přívlastek „pokrývková“, jelikož vězni odmítali nosit vězeňské mundúry, které nahradili prostěradly, a „špinavá“, protože své vězeňské cely pomazávali výkaly.¹⁶⁴ Jejich požadavky byly následující:

„(a) právo vězňů nosit vlastní oblečení;

(b) právo zřít se vězeňského zaměstnání;

(c) právo volného kontaktu mezi politickými vězni;

(d) právo organizovat vlastní vzdělávací a volnočasové aktivity, právo na jednu návštěvu a jeden poštovní balíček týdně;

(e) právo na plné prominutí trestu.“¹⁶⁵

Paní Thatcherová požadavky vězňů razantně odmítla a zdůraznila kriminální závažnost jejich činů. Poslední šance na zlepšení vězeňských podmínek ztroskotala v červnu, kdy Evropská komise pro lidská práva zamítla republikánským vězňům udělení zvláštního politického statusu a postavila se tak na stranu Spojeného království.¹⁶⁶

V průběhu roku bylo republikánským vězňům jasné, že tyto protesty nikam nevedou. Desátého října vyhlásili hladovku, ta měla začít 27. října 1980. Britský vládní kabinet dostal varování, že pokud bude hladovka dodržena, je třeba očekávat v průběhu prosince první mrtvé. Paní Thatcherová překvapivě zasáhla dříve, než hladovka začala. Dvacátého třetího října vláda oznámila, že bude vězňům dovoleno nosit oblečení „civilního typu“ namísto vězeňských uniforem. Oblečení „civilního typu“ republikánští vězni fasovali ve vězení, nejednalo se tedy oblečení, které by jim bylo zasláno z jejich domovů.¹⁶⁷

Nicméně i přes tento vstřícný krok sedm republikánských vězňů hladovku vyhlásilo. Tato situace pokračovala až do prosince. Na okraji zasedání Evropské rady v Lucemburku se paní Thatcherová sešla s irským *taoiseach* Haugheyem, který se ji snažil přesvědčit, aby se pokusila hladovku zastavit ještě před začátkem irsko-britského summitu, který se konal 8. prosince 1980 v Dublinu. Oba politici se během společné diskuse shodli na otázkách týkajících se bezpečnosti a hladovek. V závěrečném prohlášení ocenili jedinečný vztah obou států i možnost ekonomické a energetické spolupráce. Žádné zásadní komuniké ale summit nepřinesl.¹⁶⁸

V polovině prosince roku 1980 začal být stav jednoho z hladovkářů kritický, ostatní vězni nechtěli, aby zemřel, a proto se rozhodli, že přistoupí na Atkinsonovu nabídku, která měla splnit jejich požadavky. Důležitá byla i přímluva kardinála O'Fiaicha.

¹⁶⁴ KELLY 2021, 57–59

¹⁶⁵ KELLY 2021, 114

¹⁶⁶ <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-12092453> [03-04-2021]

¹⁶⁷ <https://www.margareththatcher.org/document/113798> [03-04-2021]

¹⁶⁸ <https://www.margareththatcher.org/document/104456> [03-04-2021]

Hladovka byla ukončena 18. prosince 1980. Atkinsonova dohoda byla domluvena pouze ústně, a tak brzy vězňům došlo, že Británie na žádné ústupky nepřistoupí. Další hladovka na sebe nenechala dlouho čekat. Tyto události ovlivnily následující dva roky nejen v *Long Kesh*, ale také na mezinárodní scéně.¹⁶⁹

Po svém nástupu do premiérského křesla začala paní Thatcherová hledat náhradu za dosluhující britské jaderné zbraně *Polaris*. Vhodnou náhradu našla britská vláda v podobě amerického systému *Trident I*.¹⁷⁰

Povolení k tomuto nákupu bylo od roku 1979 ze strany Američanů prodlužováno, jedním z argumentů prezidenta Cartera bylo, že by prodej mohl působit jako přehnaná reakce po obsazení Afganistánu. Finální podoba podmínek prodeje systému *Trident I* byla dohodnuta 2. června 1980 v Downing Street v diskusi paní Thatcherové a amerického ministra obrany Harolda Browna. Tyto podmínky znamenaly pro Británii značné finanční náklady. Britská vláda dále umožnila USA využít britskou základnu na ostrově *Diego Garcia* v Indickém oceánu.¹⁷¹

Listopadové zvolení Ronalda Reagana čtyřicátým prezidentem Spojených států amerických udělalo paní Thatcherové velkou radost, bylo významným milníkem světové politiky a vytvořilo důležité zahraničněpolitické spojení, které je symbolem osmdesátých let. Datum inaugurace nového prezidenta bylo stanoveno na 20. ledna 1981.¹⁷²

Zvýšení cen potravin a hospodářská krize vyvolaly v Polsku v průběhu prázdnin několik stávek, které vyvrcholily v gdaňských loděnicích. V průběhu srpna gdaňští vzbouřenci založili výbor, který vypracoval dvacet jedna požadavků, tím prvním byla legalizace vzniku nezávislých odborů. Mezi dalšími požadavky mimo jiné bylo propuštění politických vězňů, omezení cenzury či právo na stávku. Polská vláda na konci srpna kapitulovala a podepsala dohodu, která potvrdila zřízení první nezávislé odborové organizace v zemi východního bloku. Delegáti mezipodnikového stávkového podniku z celého Polska se sešli v Gdaňsku, kde 17. září 1980 založili celostátní organizaci, která dostala název „Solidarita“. Do čela tohoto výboru byl dosazen respektovaný vůdce gdaňských stávkujících – elektrikář Lech Walesa. Členové organizace nebyli pouze dělníci, ale široká veřejnost včetně intelektuálů, která sjednotila polský národ.¹⁷³

¹⁶⁹ FRANK 2006, 135–136

¹⁷⁰ CAMPBELL 2009, 253

¹⁷¹ THATCHEROVÁ 1996, 173

¹⁷² ROVNÁ 1991, 106

¹⁷³ O'SULLIVAN 2007, 111–115

Důležitou roli sehrála také návštěva papeže Jana Pavla II., který dodal odvalu svým krajanům postavit se komunistickému režimu a dal jim vědomí, že jsou jednotný katolický národ.¹⁷⁴

Pátého prosince byla v Kremlu uspořádána schůze zemí Varšavské smlouvy, která měla situaci v Polsku vyřešit. Na základě setkání byl vypracován plán, který měl být uskutečněn 8. prosince 1980. Vedení Solidarity mělo být zatčeno a mělo být vyhlášeno stanné právo. Informaci o této operaci ale získaly zpravodajská služba Spojených států, z tohoto důvodu také SSSR od plánu upustil, hrozilo zde značné riziko vnější intervence. Jakmile se prezident Carter tuto informaci dozvěděl, ihned ji předal britské vládě.¹⁷⁵

Vývojem a náznakům změn v Polsku byla paní Thatcherová nakloněna, o situaci v zemi měla možnost pohovořit 9. prosince 1980 s místopředsedou polské vlády Henrykem Kisiielem. Ten v předchozím týdnu navštívil Moskvu a byl plný optimismu, nečekal z Kremlu potíže. Premiérka přesto měla obavy, se kterými se polskému představiteli vlády svěřila: „*Předsedkyně vlády pana Kisiela nabádala, aby zůstal ostražitý a pamatoval na Československo*“.¹⁷⁶

Pro své obavy měla pádný důvod, tím byla právě zmiňovaná zpráva o chystané intervenci v Polsku. Pro tento okamžik se však alarmující zprávy nepotvrdily. Polské šťastné období ale nemělo mít dlouhého trvání, během roku mělo být vše jinak. Britská vláda se i přesto východního bloku obávala, a proto připravila sankce, které by Sověty v případě polské intervence potrestaly. Ty měly být odstupňované dle vývoje situace následovně. „*Počítali jsme se čtyřmi možnostmi: situace, v níž by bezprostředně hrozilo, že polská vláda použije proti polským pracujícím síly, nebo v níž by už k tomu došlo, nebo taková, kdy by hrozila sovětská intervence, nebo kdyby k ní již došlo.*“¹⁷⁷

Rok 1981 byl důležitým milníkem v historii „studené války“, byl to poslední rok, kdy politická moc a vliv Sovětského svazu rostly a západní mocnosti před ním ustupovaly.

Začátek třetího roku v křesle Spojeného království přinesl premiérce informace z věznice Long Kesh, kde se tvrdé republikánské jádro v čele s Bobby Sandsem domlouvalo na vyhlášení druhé vlny hladovek. Vzhledem k neúspěchu, který se dostavil v prosinci v podobě prázdných slibů konzervativců v čele s ministerskou předsedkyní, bylo zahájení a dodržení hladovky otázkou republikánských morálních zásad.¹⁷⁸

¹⁷⁴ O'SULLIVAN 2007, 111–115

¹⁷⁵ KOSMAN 2011, 377–379 ŘEZNÍK 2010, 462–464

¹⁷⁶ MOORE 2015, 593

¹⁷⁷ THATCHEROVÁ 1996, 177–178

¹⁷⁸ MOORE 2015, 623

Prvního března 1981 Bobby Sands hladovku zahájil, postupem času se k němu přidávali další republikánští vězni.¹⁷⁹ O pár dnů později ve svém proslovu Margaret Thatcherová připomněla své stanovisko týkající se republikánských požadavků. „*Neexistuje žádná taková věc, jako je politická vražda, politické bombardování nebo politické násilí. Existuje pouze zločinná vražda, zločinné bombardování a zločinné násilí. Nebudeme v tomto dělat žádné kompromisy a nepřijmeme k tomu žádný politický status.*“¹⁸⁰

Bobby Sands na sebe upoutal velkou pozornost médií také díky své kandidatuře v doplňkových volbách v britském parlamentu. Na začátku března zemřel republikánský poslanec za obvod *Fermanagh a South Tyrone*, za který Sands kandidoval. Nacionalisté nepostavili proti Sandsovi žádného protikandidáta. Devátého dubna se mohl radovat z vítězství nad svým protestantským protikandidátem. Ačkoliv se britská vláda dostala pod mimořádný tlak, aby přistoupila k dohodě či zprostředkování rozhovorů s vězni za pomoci agentury pro lidská práva, paní Thatcherová tak neučinila a stála za svými stanovisky.¹⁸¹

Po šedesáti šesti dnech hladovění Bobby Sands zemřel. Severoirské hladovění si vyžádalo deset lidských životů. Po úmrtí desátého hladovkáře se do vyjednávání zapojily rodiny zbylých vězňů, aby zabránily dalšímu umírání svých rodinných příslušníků, kteří odmítali přísun potravin.¹⁸²

Po prázdninách se paní Thatcherová rozhodla obměnit svůj stávající kabinet, ministrem pro Severní Irsko se stal Jim Prior, který si do své funkce přinesl také větší pravomoci, než měl jeho předchůdce Atkinson. Ze svého jmenování ale nadšený nebyl, doposud totiž zastával prestižnější post ministra práce. Jim Prior se po svém jmenování setkal s irskými katolickými duchovními, ti byli v kontaktu s republikánskými vězni a sdělili mu, že pokud bude vyřešen problém s „oblečením“, hladovky budou odvolány. Druhého října 1981 nový severoirský ministr přislíbil zveřejnit prohlášení týkající se změn stávajícího vězeňského systému. Protestní hladovka ve věznici *Long Kesh* byla ukončena 3. října 1981. O tři dny později byly zveřejněny ústupky britské vlády, které zaručovaly možnost výběru práce a oblečení, poskytovaly více svobody při shromažďování a lepší podmínky pro eventuální předčasné propuštění.¹⁸³ V průběhu

¹⁷⁹ KEEFE 2018, 311 MARR 2017, 404

¹⁸⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/104589> [03-04-2021]

¹⁸¹ FRANK 2006, 137

¹⁸² The Irish Times, 27. 10. 2015

¹⁸³ MOODY 2003, 269

sedmiměsíčního protestu IRA zavraždila šedesát jedna lidí – z toho třicet čtyři civilistů, toto období se tak zapsalo do historie sporů mezi republikány a britskou vládou jako jedno z nejkrvavějších.¹⁸⁴

Na listopadovém britsko-irském summitu v roce 1981 byla ustanovena britsko-irská mezivládní rada, toto fórum bylo pokračováním dosavadních ministerských rozhovorů, pouze však dostalo oficiální „nálepku“. Paní Thatcherová na summitu jednala s novým premiérem Irské republiky Garretem FitzGeraldem (od června 1981), ten byl již třetím mužem reprezentujícím ostrov sv. Patrika, se kterým měla čest ve své funkci jako premiérka jednat. Vznik této rady měl posílit spolupráci a vztah mezi Londýnem a Dublinem vůči Belfastu. První zasedání bylo naplánováno na leden 1982.¹⁸⁵

Vzájemná náklonost a obdiv, sdílení stejných demokratických hodnot či přesvědčení o správnosti své politiky, to je jen malý výčet věcí, který spojoval Margaret Thatcherovou a Ronalda Reagana. Když se spolu setkali v roce 1975 a 1978, zřejmě ani jednoho z nich nenapadlo, jak úzce spolu budou v budoucnu spolupracovat, je ale zřejmé, že během těchto schůzek byly postaveny pevné základy, na kterých v budoucnu postavili „zvláštní vztah“. Není tedy překvapení, že prvním velkým zahraničním politikem, který navštívil Ronalda Reagana po inauguraci ve Washingtonu, byla paní Thatcherová. Hlavním tématem jejich rozhovoru byla společná strategie vůči „říši zla“, jak prezident Reagan tituloval Sovětský svaz o dva roky později.¹⁸⁶

S Reaganovým nástupem do Bílého domu v roce 1981 přišly změny týkající se dovršení smlouvy prodeje jaderného systému *Trident I.*, která byla dohodnuta v červnu minulého roku. V březnu 1982 se proto setkali zástupci americké a britské administrativy, aby potvrdili detaily domluveného závazku. Jaderného arzenál *Trident II. D5* byl poté v srpnu 1982 nabídnut britské vládě k odkoupení. Paní Thatcherová tak stála před nelehkým úkolem, který představovaly náklady za nákup těchto zbraní. V době, kdy vláda usilovala o nákup tohoto systému, procházel britský rozpočet škrtáním veřejných výdajů.¹⁸⁷

¹⁸⁴ AITKEN 2013, 452–453

¹⁸⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/104736> [04-04-2021]

¹⁸⁶ HARRIS 2014, 229 THATCHEROVÁ 1996, 115–116

¹⁸⁷ AITKEN 2013, 423–424 FAJMON 1999, 183–184

Zajištění britského jaderného arzenálu ale bylo pro britskou armádu nezbytností. Ministr zahraničí se k nákupu vyjádřil: „*Kdybychom nezískali TRIDENT, jedinou jadernou mocností v Evropě by zůstala Francie. To by bylo nesnesitelné*“.¹⁸⁸ Záležitost nákupu obranného systému pro ostrovní monarchii byla definitivně vyřešena až o několik měsíců později na jaře 1982.

V dubnu 1981 podnikla Thatcherová cestu do Indie, kde se již potřetí setkala se svou kolegyní Indírou Gándhiovou. Cílem návštěvy bylo přesvědčit indickou vládu, že Sovětský svaz není vhodný a strategický partner pro tuto zemi. Paní Thatcherová usilovala o posílení hospodářských vztahů především s Británií, její argumenty ale během devadesátiminutové návštěvy indickou vládu neoslunily.¹⁸⁹

Zahraníční cesta dále pokračovala do zemí v oblasti Perského zálivu. Při diplomatických cestách po zemích této oblasti byla mnohokrát prvním britským premiérem, který je navštívil.¹⁹⁰

Téměř o pět měsíců později začal v australském Melbourne summit vládních hlav Commonwealthu.¹⁹¹ Jedním z bodů agendy bylo projednání hospodářských a ekonomických sankcí vůči Jihoafrické republice zapříčiněné rasovými a nacionalistickými zákony, které byly namířené vůči původnímu obyvatelstvu. Margaret Thatcherová s uvalením sankcí nesouhlasila, jelikož by mohly mít neblahé účinky na celý jihoafrický stát a jeho obyvatelstvo.¹⁹² Raději upřednostňovala rozhovory s politiky všech barev pleti a Reaganovu politiku *Constructive engagement* vůči apartheidu¹⁹³. Ta se snažila zabránit mezinárodní izolaci JAR zapříčiněné ekonomickými a hospodářskými sankcemi vůči této africké zemi. Britové si kladli za cíl ukončení apartheidu, dosazení demokratické vlády či propuštění politických vězňů.¹⁹⁴ Otázky týkající se sankcí vůči Jihoafrické republice se řešily na půdě CHOGM a mezinárodní scéně po celá osmdesátá léta.

Konec roku 1981 s sebou přinesl to, čeho se západní mocnosti obávaly již na podzim minulého roku. Jedenáctého a dvanáctého prosince se v Gdaňsku konala celonárodní konference Solidarity. Účastníci setkání byli ubytováni v tamních hotelích. Druhého dne,

¹⁸⁸ MOORE 2015, 591

¹⁸⁹ <https://www.margaretthatcher.org/source/prem19/prem19-0487?w=PREM190487&page=1> [04-04-2021]

¹⁹⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/104709> [04-04-2021]

¹⁹¹ The Commonwealth Heads Of Government Summit 1981, 1–4

¹⁹² FAJMON 1999, 18

¹⁹³ Apartheid je označení pro politiku rasové segregace, která vznikla ve 20. století v jižní Africe, kde bílé obyvatelstvo diskriminovalo původní obyvatele.

¹⁹⁴ BARBER 1991, 724–730

tři minuty před půlnocí byly odpojeny všechny soukromé telefonní linky v Polsku, do ulic vyrazili vojáci a policisté. Generál Jaruzalski provedl po půlnoci převrat a pozatýkal skoro všechny delegáty schůze výboru a posléze další čtyři tisíce členů Solidarity.¹⁹⁵ Vyhlásil výjimečný stav a stanné právo. Současně byla vytvořena Vojenská rada národní záchrany, která převzala moc v zemi. Došlo k uzavření hranic, byl vyhlášen zákaz vycházení, svolávání stávek a shromažďování. Tato intervence byla zapříčiněna obrovským tlakem ze strany zemí socialistického bloku. Sovětský svaz chtěl ukázat západnímu světu, že stále drží hegemonii nad východní Evropou.¹⁹⁶

Reakce USA na sebe nenechala dlouho čekat, americká vláda vyhlásila 19. prosince 1981 tvrdé sankce vůči Sovětskému svazu. Mezi embargované položky patřily: zákaz přistávacích práv pro letadla společnosti Aeroflot, přerušení jednání o nových pravidelných dodávkách obilí a odložení dodávek materiálu pro stavbu plánovaného plynovodu ze Sibiře do západní Evropy, jehož stavba již započala. Právě poslední bod postihu vzbudil nejen v Británii, ale i v ostatních evropských zemích značné rozhořčení. Sankce totiž poškozovaly evropské firmy z Německa, Itálie, a především britskou firmu *John Brown Engineering*.¹⁹⁷

Tyto společnosti již měly potvrzené závazné kontrakty na dodávku zařízení pro stavbu plynovodu a bylo na ně vázáno velké množství pracovních pozic. Podle britské premiérky měla tato opatření mnohem větší dopad na západní svět a její ekonomiky než na SSSR. Spojených států se plánované kroky nedotkly. Poté, kdy se embargo negativně projevilo vůči americkým farmářům, byly dodávky obilí obnoveny. Britská premiérka sehrála roli prostředníka pro vyjednávání mezi evropskými mocnostmi a Spojenými státy, tato situace pro ni vzhledem ke „speciální vztahu“ s Ronaldem Reaganem nebyla snadná. John Campbell ve své knize *The Iron Lady: Margaret Thatcher: From Grocer's Daughter to Iron Lady* uvádí: „Skutečně hájila britské zájmy, ale díky svému typickému talentu schovat národní zájmy pod plášť obecných principů také bojovala za suverenitu a vládu práva proti americké zahraniční aroganci“.¹⁹⁸ Vyjednávání jí trvalo téměř rok, než byly sankce vedoucí k pozastavení výstavby ropovodu zrušeny.

¹⁹⁵ O'SULLIVAN 2007, 128–130

¹⁹⁶ MARR 2017, 404 NORMAN 2003, 44–45

¹⁹⁷ HARRIS 2014, 230 TOMÁŠ 2003, 47 REAGAN 1998, 266–267 ROVNÁ 1991, 117

¹⁹⁸ CAMPBELL 2009, 303–304

Z politického hlediska nelehký rok pro Margaret Thatcherovou přinesl ještě jedno „vánoční překvapení“. Dvacátého prvního prosince 1981 se na ostrově Jižní Georgia u přístavu *Leith* bez povolení vylodili údajní argentinští výkupčí kovového odpadu. O dva dny později našel správce polární stanice na místě vylodění provokativní nápis „Malvíny¹⁹⁹ patří Argentíně“. O svém nálezu ihned uvědomil guvernéra ostrovů, který předal zprávu do Londýna, kam dorazila poslední prosincový den roku 1981.²⁰⁰

Tato událost předznamenala vyústění téměř dvousetpadesátiletého sporu o Falklandské ostrovy, dále určila směr vývoje britské zahraniční politiky a argentinsko-britských vztahů pro následující rok.

Kořeny sporu o vlastnictví souostroví Falkland, které se nachází v Atlantském oceánu, sahají až do 18. století. Dle Britů byly ostrovy poprvé spatřeny alžbětinským mořeplavcem Johnem Davisem v roce 1592 a byly pojmenovány podle vikomta Falklanda. Toto tvrzení Argentinci vždy popírali, naopak tvrdili, že byly ostrovy objeveny již na počátku 16. století španělskými námořníky. V průběhu staletí vznášeli nárok na ostrovy Argentinci, Britové, Francouzi a Španělé. Argentinci se však svého nároku na toto území nikdy nevzdali.²⁰¹

V roce 1833, kdy byla na ostrově vztyčena britská vlajka, patřilo toto zámořské území pod svrchovanost Spojeného království. Od této doby na ostrově žilo 1 800 převážně skotských přistěhovalců, jejichž obživou byl především chov ovcí a rybolov.²⁰²

Na počátku 80. letech 19. století vznesla Argentina požadavek na navrácení ostrovů na základě geografického umístění ostrovů. Britská vláda tento požadavek razantně zamítla s tím, že během její správy se ostrovy staly prosperujícím územím.²⁰³

S problematikou argentinského nárokování na suverenitu nad britským koloniálním teritoriem se Margaret Thatcherová setkala nedlouho poté, co nastoupila do úřadu v roce 1979. Ministr zahraničí lord Carrington jí navrhnul řešení, které spočívalo v podobě zpětného pronájmu a podstoupení suverénnosti Argentincům pod podmínkou zachování britské administrativy a stylu života.²⁰⁴ První reakce premiérky na tento návrh byly velmi negativní a k samotné ideji o pronájmu napsala: „*Jako v Hongkongu – 99letý pronájem*

¹⁹⁹ Takto nazývají souostroví Argentinci. Název je odvozen od jména přístavu st. Malo, ze kterého pocházeli francouzští lovci tuleňů, kteří na ostrovech zakotvili. Právě oni je začali nazývat les Isles Malouines neboli Malvínské ostrovy.

²⁰⁰ HRBEK 1999, 30–31

²⁰¹ HASTINGS / JENKINS 2011, 26–28 FREEDMAN 2005a, 1–5 MARR 2017, 398–399.

²⁰² JUDD 1999, 412 ROVNÁ 1991, 107–108 POWER /WEINFURTER 2015, 47 SHARP 1997, 75

²⁰³ HRBEK 1999, 10

²⁰⁴ FREEDMAN 2005a, 89 AITKEN 2013, 358–359

skončí & vyvolá problémy“.²⁰⁵ Na horní stranu dopisu, ve kterém stál návrh od lorda Carringtona, dále připsala: „*V žádném případě nemohu souhlasit s postupem, který navrhuje ministr zahraničí. Ani neprojde sněmovnou, natož pak naší parlamentní stranou*“.²⁰⁶ Odmítavý postoj k tomuto návrhu zaujali i obyvatelé samotných Falkland.²⁰⁷

Na jaře 1981 došlo ke zhroucení argentinské ekonomiky, inflace dosahovala 600 %. V ulicích měst začalo docházet k nepokojům. Vláda vedená tříčlennou juntou²⁰⁸ v čele s generálem Leopoldem Galtierim potřebovala odlákat pozornost obyvatelstva k jinému problému. Jako ideální pro zvýšení domácí popularity viděla obsazení Falklandských ostrovů. Argentinská vláda se domnívala, že Britové do případné intervence nijak nezasáhnou a obsazení ostrovů bude snadné. Vzdálenost mezi Londýnem a hlavním městem Port Stanley byla téměř 8 000 mil.²⁰⁹ Argentinci také spoléhali na Spojené státy, které by případnou přílišnou podporou Britů zkomplikovaly vztahy s Latinskou Amerikou.²¹⁰ Svoje plány na obsazení ostrovů začala argentinská administrativa připravovat ihned na počátku roku 1982.

Čtvrtého ledna 1982 vznesl britský velvyslanec v Buenos Aires formální protest na argentinské Ministerstvo zahraničí, aby tamní vláda prošetřila incident týkající se provokačního nápisu, který byl napsán na konci roku 1981 na ostrově Jižní Georgie. Tento protest byl z důvodu nečinnosti argentinské vlády v únoru 1982 zopakován. O několik dní později byly britské protesty ze strany Argentiny zamítnuty jako bezdůvodné.²¹¹

Na schůzce vojenské junty 5. ledna 1982 vymysleli Argentinci dva plány pro opětovné získání ostrovů – diplomatický a vojenský. Argentinský ministr zahraničí Costa Mendez připravil návrh, který měl zvýšit diplomatické snahy o podstoupení Malvínských ostrovů. Ten spočíval v intenzivních bilaterálních argentinško-britských rozhovorech, které měly probíhat na měsíční bázi.²¹²

²⁰⁵ MOORE 2015, 673

²⁰⁶ <https://www.margaretthatcher.org/document/122458> [08-04-1982]

²⁰⁷ MOORE 2015, 674–675

²⁰⁸ Junta je název pro komisi, radu či výbor ve španělsky mluvících zemích.

²⁰⁹ Operace speciálních sil. Válka o Falklandy. [dokument]. BBC 2002. CHALUPA 1999, 252–254. THATCHEROVÁ 1996, 126

²¹⁰ O’SULLIVAN 2007, 148

²¹¹ HRBEK 1999, 31

²¹² HRBEK 1999, 19–24 FREEDMAN 2005a, 88

Návrh na započetí argentinsko-britských rozhovorů byl do Londýna odeslán na konci ledna, britská strana k překvapení té argentinské souhlasila. První jednání bylo domluveno na neutrální půdě 26. a 27. února 1982 v New Yorku. O tom, že byla přijata národní strategie pro možné vojenské obsazení ostrovů, však Mendez informován nebyl.²¹³

Na newyorské schůzce nebylo dohodnuto nic zásadního. Britskou stranu zastupoval Richard Luce (ministr pro záležitosti Falkland), který hájil zájmy ostrovních obyvatel a jejich suverenitu, jež neměla být bez jejich souhlasu narušena. Dále měl vést jednání ze široka a v případě potíží měl hrát o čas. Z tohoto důvodu Britové přistoupili na argentinský návrh zřízení jednací komise a s dalšími schůzkami, které měly dle jejich požadavku začít v květnu či červnu. Argentinstí delegáti naopak schválili účast falklandské delegace na příštích schůzkách a přestali naléhat na pevném časovém rámci pro vyřešení sporu.²¹⁴

Ačkoliv z USA odjeli obě delegace spokojené, argentinský ministr zahraničí, který se schůzek nezúčastnil, byl z výsledného komuniké rozhořčen. Mendezovi bylo jasné, že Britové jednání protahují. V rozporu s dohodou, které byla v New Yorku dojednána o utajení schůzky, byl na začátku března 1982 zveřejněn obsah jejich rozhovorů. Argentinské Ministerstvo zahraničí ve svém prohlášení dále tvrdilo, že Britové musí uznat jejich nároky na Falklandské ostrovy v co nejkratším časovém horizontu.²¹⁵

Změna postoje argentinské administrativy vyvolala ve Spojeném království značné pozdvižení. Britské diplomatické špičky se snažily argentinský tah vyhodnotit. Výsledkem jejich jednání byla shoda, že Argentinci chtějí v diplomatických bilaterálních rozhovorech pokračovat, použití vojenské síly ze strany junty jim přišlo nepravděpodobné.²¹⁶ Margaret Thatcherová ve svých pamětech *Roky na Downing Street* o této události napsala: „*Při pohledu zpětně se toto jeví jako okamžik zlomu. Ale když hodnotíme odpověď nové juntě, musíme si uvědomit, jak agresivně rétoričtí už byli v minulosti, aniž se stalo cokoli. Kromě toho jsme na základě našich předchozích zkušeností soudili, že Argentina se patrně bude řídit politikou postupné eskalace sporu, přičemž začne diplomatickým a ekonomickým tlakem*“.²¹⁷

²¹³ HRBEK 1999, 19–24 FREEDMAN 2005a, 88

²¹⁴ HASTINGS, JENKINS 2011, 72–74 MOORE 2015, 676

²¹⁵ FREEDMAN 2005a, 136

²¹⁶ HRBEK 1999, 26–28

²¹⁷ THATCHEROVÁ 1996, 128

Na pozadí britsko-argentinských rozhovorů proběhlo na jaře 1982 formální dokončení nákupu jaderného systému *Trident II*. Premiérka ocenila především rychlost, s jakou byl kontrakt uzavřen ve srovnání s protahováním nákupu v Carterově éře.²¹⁸ Vzhledem k událostem, které po nákupu tohoto systému nastaly, bylo zřejmé, že politika silné obrany je ta správná.

Devatenáctého března 1982 zahájili argentínští obchodníci na britské Jižní Georgii demontáž starých budov. Byli doprovázeni argentinskými vojáky, kteří zde ilegálně vyvěsili argentinskou vlajku. Britská vláda požadovala okamžité stažení argentinské vlajky a vojáků ze svého území. Argentinská vojenská junta však tento požadavek odmítla. Margaret Thatcherová proto vyslala k ostrovu průzkumnou loď HMS *Endurance*, která byla pověřena Argentince vyhostit. Argentinská vláda ale využila vyslání britské královské lodě jako záminku k zahájení válečného aktu.²¹⁹

Prvního dubna 1982 obdržela premiérka Jejicho Veličenstva zprávu od zpravodajské služby, že je argentinské loďstvo na otevřeném moři a vypadá to, že během dvaceti čtyř hodin obsadí Falklandské ostrovy.²²⁰ Margaret Thatcherová při obdržení této zprávy pronesla: „*Nemohla jsem tomu uvěřit. Byli to naši lidé, naše ostrovy. Jestliže budou obsazeny, musíme je dobýt zpět*“.²²¹ Ronald Reagan téhož dne odeslal do č. 10 telegram, ve kterém stálo: „*Ačkoliv uplatňujeme politiku neutrality v otázce suverenity, nebudeme tak činit v případě zapojení Argentinské vojenské síly*“.²²² Ačkoliv „Bílý dům“ vyjádřil Britům podporu, velvyslankyně USA při OSN Jean Kirkpatricková navštívila 2. dubna 1982 galavečeři pořádanou argentinským velvyslancem na její počest. Toto a její znepokojený postoj z možnosti poškození vztahů s jihoamerickými zeměmi nepřispělo k dobrým britsko-americkým vztahům.²²³

Druhého dubna 1982 byly Falklandské ostrovy včetně správního centra v hlavním městě *Port Stanley* obsazeny. Reakce britské administrativy byla rychlá, během několika dnů vypravila úderné síly a postavila se tak argentinskému ozbrojenému vpádu.²²⁴

²¹⁸ THATCHEROVÁ 1996, 174–175

²¹⁹ HASTINGS / JENKINS 2011, 75–76 POWER / WEINFURTER 2015, 48 Operace speciálních sil. Válka o Falklandy. [dokument]. BBC 2002

²²⁰ MARR 2017, 399–400 THATCHEROVÁ 1996, 129–130.

²²¹ THATCHEROVÁ 1996, 130

²²² <https://www.margaretthatcher.org/document/109401> [07-05-2021]

²²³ CANNON 2008, 125 O’SULLIVAN 2007, 148 REAGAN 1998, 319

²²⁴ HASTINGS / JENKINS 2011, 94 THATCHEROVÁ 1996, 131

V mimořádném projevu, který Margaret Thatcherová pronesla na půdě Dolní sněmovny 3. dubna 1982, poslancům důrazně zmínila následující. „*Sněmovna se schází tuto sobotu, aby reagovala na velmi vážnou situaci. Jsme zde proto, že poprvé po mnoha letech došlo k vpádu na britské výsostné území... Jsem si jista, že celá sněmovna se připojí k mému naprostému odsouzení této nevyprovokované agrese argentinské vlády proti britskému území. (Poslanci provolávají: ‚Slyšme, slyšme!‘) Tento akt postrádá sebemenší stopu zdůvodnění či stín legality... Musím říct sněmovně, že Falklandské ostrovy a přidružené území zůstávají britskými. Tento akt nemůže změnit žádná invaze ani agrese. Cílem vlády je postarat se o to, aby tyto ostrovy byly co možno nejdřív osvobozeny od okupace a vráceny britské vládě.*“²²⁵ Tímto nenechala nikoho na pochybách, že bude britskou suverenitu bránit všemi možnými způsoby. Bývalý konzervativní ministr Enoch Powel po tomto projevu na premiérku pohlédl a prohlásil: „*Ministerská předsedkyně krátce po svém nástupu do úřadu obdržela přídomek ‚železná lady‘. Vzniklo to v souvislosti s jejími poznámkami o obraně proti Sovětskému svazu a jeho spojencům, ale nebylo důvodu předpokládat, že ctihodná lady to nevíta, a dokonce se nepyšní tímto označením. V příštím týdnu nebo dvou tato sněmovna, národ a ctihodná lady sama uvidí, z jakého kovu vlastně je*“.²²⁶

Několik dnů po obsazení ostrovů Argentinci rezignoval na post ministra zahraničních věcí Lord Carrington, který se tak stal obětním beránkem nátlaku ze stran veřejnosti a tisku, jeho post převzal Francis Pym.²²⁷

Válka o Falklandské ostrovy byla ukončena po jedenácti týdnech bojů 14. června 1982, kdy generál Menéndez vyvěsil bílou vlajku příměří a podepsal argentinskou kapitulaci. Ačkoliv má tento konflikt přídomek „válka“, ani jedna ze zúčastněných stran ji oficiálně nevyhlásila. Boje si vyžádaly téměř tisíc lidských životů.²²⁸

I když se Spojené státy snažily konflikt vyřešit mírovou cestou založenou na diplomatických jednáních, v konečném stadiu poskytly britské armádě neocenitelnou vojenskou a zpravodajskou pomoc.²²⁹ Podporu Britům vyjádřil Ronald Reagan také při návštěvě Spojeného království v červnu 1982. Ve své řeči v britském parlamentu na adresu situace na Falklandách pronesl: „*Mladí Britští muži bojují na vzdálených ostrovech v Jižním Atlantiku. Ano, zazněly hlasy protestující proti jejich oběti pro zemi*

²²⁵ JUDD 1999, 413

²²⁶ O’SULLIVAN 2007, 142–143 THATCHEROVÁ 1996, 133

²²⁷ AITKEN 2013, 334 FREEDMAN 2005b, 15

²²⁸ HASTINGS / JENKINS 2011, 322 SHARP 1997, 97

²²⁹ THATCHEROVÁ 1996, 160

*tak daleko od domova. Ale tito muži nebojují jen za obyčejné pozemky. Bojují za ideu – za přesvědčení, že vojenská agrese nesmí být povolena a že se lidé musí podílet na rozhodnutí vlády – [potlesk] – na rozhodnutí vlády respektující vládu práva. Pokud by tento byl tento princip důsledně dodržován před 45 lety, naše generace možná nemusela zažít krveprolití druhé světové války“.*²³⁰

Sama premiérka pomoc ze strany USA velmi ocenila a připustila, že bez ní by snad ani nebylo možné argentinskou armádu pokořit.²³¹ V průběhu britsko-argentinských bojů podpořila řada členských států EHS a Commonwealthu Velkou Británii zákazem vývozu zbraní či jednoměsíčním embargem na argentinský import.²³² Na stranu ostrovního království se však nepostavila Irská republika, jejíž ministr obrany označil Brity za „agresory“ a postavil se na stranu Argentiny.²³³ Významné podpory se Velké Británii dostalo také ze strany OSN, která rezolucí č. 502 žádala o okamžité stažení argentinských vojsk z britského výsostného území.²³⁴ Naopak Argentina byla podporována Sověty. Pro mnohé bylo toto rozhodnutí překvapivé, protože vojenská junta byla protikomunistická. Sověti v tomto případě zastávali názor, že se nejedná o spor ideologický, nýbrž o boj proti imperialistické mocnosti ze Západu.²³⁵

I když do dubna 1982 málokterý Brit věděl, kde přesně se Falklandské ostrovy nachází, válka tuto neznalost změnila. Vítězství v této válce přineslo Margaret Thatcherové značnou popularitu na domácí scéně, ale také mezinárodní věhlas a obdiv. Nejen Enochovi Powelovi tak dokázala, že její kovový přívlastek „železná“ jí byl dán právem a celý svět s ní musel počítat. Význam tohoto vítězství popsala ve svých pamětech *Roky na Downing Street*. „*V sázce bylo mnoho: Nebojovali jsme v 13 000 kilometrech vzdáleném jižním Atlantiku jenom o teritorium a obyvatele Falkland, jakkoliv to bylo důležité. Bránili jsme svou národní čest a principy zásadně důležité pro celý svět – především to, že agresori nikdy nemají prosadit svou... Důležitost války o Falklandy byla nesmírná jak pro britskou sebedůvěru, tak pro naše postavení ve světě. Od fiaska v Suez v roce 1956 byla britská zahraniční politika jediným dlouhým ústupem. Vítězství na Falklandách to změnilo. Všude, kam jsem jela po válce, znamenalo britské jméno více než předtím.*“²³⁶

²³⁰ <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/address-members-british-parliament> [09-04-2021]

²³¹ O'SULLIVAN 2007, 145

²³² FAJMON 1999, 187

²³³ HLAVÁČEK A KOLEKTIV 2012, 124 THATCHEROVÁ 1996, 154

²³⁴ ROVNÁ 1991, 110

²³⁵ HLAVÁČEK A KOLEKTIV 2012, 124

²³⁶ THATCHEROVÁ 1996, 125

Argentinská porážka značně omezila moc vojenské junty, výrazně tak napomohla k obnově demokratických voleb a vlády v zemi. Rychlá výhra Britů tak předznamenala strmý pád vojenského diktátora Leopolda Galtieriho. I když tento konflikt vyhráli Britové, Argentinci se svého nároku na ostrovy nikdy nevzdali a jsou přesvědčeni o svém legitimním nároku na ně.²³⁷

Měsíc po ukončení války o Falklandy dostala tzv. Franksova komise za úkol posoudit, jestli bylo možné předejít argentinské invazi a zda britská vláda nenese zodpovědnost za rozhodnutí Argentiny intervenci provést. Na Štědrý den 1982 obdržela Margaret Thatcherová do domu č. 10 na Downing Street koncept výsledné zprávy, která ji očistila. O správnosti jejího postupu tedy nemohlo být pochyb.²³⁸

Na červnovém summitu NATO v německém Bonnu v roce 1982 byla přijata nová politika Ronalda Reagana vůči totalitním vládám. Klíčovým prvkem nové strategie byl konec defenzivního přístupu ke komunistickému režimu východního bloku. Nově mělo být po celém světě uplatňováno demokratické a svobodné myšlení. Opěrným bodem pro komunikaci se Sověty měla být silná obrana západních mocností. Severoatlantická aliance měla dále jednat se SSSR o možnosti omezení strategických zbraní a současně si ponechat silnou obrannou pozici. S touto novou politikou vůči Sovětům se britská premiérka okamžitě ztotožnila.²³⁹

Na říjnové návštěvě západního Berlína, kde měla poprvé možnost spatřit Berlínskou zeď, vůči potlačování lidských svobod pronesla: „*Jsou mocnější a účinnější síly než nástroje války. Můžete člověka spoutat řetězy – ale nemůžete spoutat jeho mysl. Můžete ho zotročit – ale nepodmaníte si jeho ducha. V každé dekádě od války se sovětským vůdcům dostalo připomenutí, že jejich nemilosrdná ideologie přežívá pouze proto, že je udržována silou. Ale přijde den, kdy hněv a frustrace lidí budou tak veliké, že síla už na ně nebude stačit. Potom se budova zhroutí, malta se rozdrobí... jednoho dne paprsky svobody osvítlí i druhou stranu zdi*“.²⁴⁰ O sedm let později se pád socialismu a Berlínské zdi naplnil.

²³⁷ HRBEK 1999, 204

²³⁸ MOORE 2016, 85

²³⁹ FAJMON 1999, 192 THATCHEROVÁ 1996, 182

²⁴⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/105043> [09-04-2021]

V průběhu roku 1982 se britská vláda začala zabírat otázkou budoucnosti své prosperující kolonie *Hong Kong*. V září téhož roku vyrazila premiérka na diplomatickou cestu po Dálném východu. Při této příležitosti také navštívila Čínskou lidovou republiku, kde zahájila rozhovory o budoucnosti této kolonie na čínském území, které měla během patnácti let vypršet britsko-čínská smlouva o pronájmu.²⁴¹

Margaret Thatcherová chtěla smlouvu o pronájmu prodloužit, aby Britové měli *Hong Kong* dále pod svojí správou. To ale bylo pro Číňany nepřijatelné.²⁴² Jejich návrhem bylo předání suverenity do rukou Čínské lidové republiky se zachováním hospodářského a politického uspořádání. Stejně tak neměl být narušen status svobodného přístavu a mezinárodního finančního centra, který tomuto regionu patřil. Během této schůzky však nebylo nalezeno definitivní řešení. Britsko-čínská jednání pokračovala až do roku 1984, kdy byla podepsána smlouva o navrácení Hong Kongu Číňanům.²⁴³

Na vrcholových mezinárodních schůzkách G7 či NATO, které proběhly během roku 1982, Margaret Thatcherová lobovala u prezidenta Reagana za zrušení amerických sankcí na stavbu plynovodu ze Sibiře do západní Evropy. Úspěch se dostavil po deseti měsících od vyhlášení embarga. Výměnou za ekonomicko-politické opatření ve spolupráci mezi Východem a Západem byly sankce zrušeny. Premiérka v tomto případě dokázala svým odpůrcům, kteří ji obviňovali z přílišného „kamarádčkování“ s administrativou Spojených států, že v žádném případě není jejich „vazalem“.²⁴⁴

Americký prezident oznámil zrušení embarga 13. listopadu 1982.²⁴⁵ Tři dny před jeho prohlášením zemřel nejvyšší představitel Sovětského svazu Leonid Iljič Brežněv.

Vstup do Nového roku 1983 zahájila premiérka přísně utajovanou cestou na Falklandské ostrovy, které dříve nikdy nenevštívila. Její cesta byla utajena, a to především z důvodu obav, že by se Argentinci pokusili letadlo zachytit. Britský tisk přinesl o její návštěvě rozsáhlou reportáž.²⁴⁶

V únoru 1983 navštívil Margaret Thatcherovou na venkovském sídle britských premiérů v *Chequers* německý kancléř Helmut Kohl. Hlavním tématem schůzky bylo blížící se rozmístování raket středního doletu na jejich územích. Britská premiérka byla rozhodnutá plán rozmístění dodržet, ale starosti jí dělalo sílíci západoněmecké opoziční

²⁴¹ CANNADINE 2016, 86

²⁴² <https://www.margaretthatcher.org/archive/1982cac5> [09-04-2021]

²⁴³ FAJMON 1999, 192–193

²⁴⁴ MOORE 2015, 598–603 SHARP 1997, 114–115

²⁴⁵ REAGAN 1998, 510

²⁴⁶ MOORE 2016, 85

hnutí, které bylo proti tomuto umístění. Thatcherová měla obavy, že by případné zamítnutí střel na německém území celý plán zhatilo. Kohl ji však ujistil, že se na německé spojení může spolehnout a své slovo také dodržel.²⁴⁷ Na tiskové konferenci téhož dne Margaret Thatcherová vysvětlila podstatu své oddanosti míru. „*My jsme opravdové mírové hnutí a my jsme ti podporující odzbrojování. Přáli bychom si odzbrojení všech stran, ovšem správně balancované*“²⁴⁸

Střely středního či plochého doletu byly součástí soupeření mezi supervelmocemi od počátku studené války. Tyto vojenské systémy byly vládami SSSR a USA rozmístřovány na místech, která měla strategický význam, a to pro případ, že by jedna ze stran zahájila válečný úder. Rozmístění na území západoevropských mocností mělo zároveň demotivovat a odstrašit Sověty proti zahájení jakéhokoliv válečného konfliktu proti evropským spojencům USA či samotným Spojeným státům. Rozestavění bylo Spojenými státy prováděno na základě míry bezpečnostních hrozeb, které ze strany Sovětského svazu hrozily, z tohoto důvodu nebyly v Evropě od začátku 60. let 20. století střely rozmístěny.²⁴⁹

Obrat nastal s modernizací sovětského arzenálu a zahájením rozmístřování jejich strategických střel SS-20, které byly technologicky vyspělejší a měly větší přesnost než předchozí řada systému SS-4 či SS-5. V roce 1981 proto americký prezident Reagan obnovil rozhovory se Sovětským svazem, které se týkaly likvidace všech střel středního doletu (tzv. „nulové varianty“). Spojené státy by zrušily plánované umístění svých střel pod podmínkou demontáže všech sovětských vojenských systémů SS-4, SS-5 a SS-20. Sovětský svaz tuto variantu okamžitě odmítl a představil vlastní protinávrh, který spočíval v postupné redukci jejich zařízení. S tímto návrhem ale naopak nesouhlasil „Bílý dům“.²⁵⁰

Když nebyla na začátku roku 1983 žádná vyhlídka na uzavření dohody o odzbrojení, Severoatlantická aliance rozhodla o umístění těchto zbraní na evropská území do konce téhož roku. Žádný výsledek nepřinesla ani listopadová konference, která se konala ve švýcarské Ženevě v roce 1983. Jakmile britský parlament a západoněmecký spolkový sněm odsouhlasily instalaci amerických raket na svém území, nejvyšší představitel Sovětského svazu Jurij Andropov ukončil mírový dialog ve Švýcarsku a rozhodl

²⁴⁷ LUŇÁK 1997, 305 <https://www.margareththatcher.org/document/143287> [09-04-2021]

²⁴⁸ <https://www.margareththatcher.org/document/105249> [08-04-2021]

²⁴⁹ KUČHYŇKOVÁ / SUCHÝ / KOLESÁR 2005, 85–86

²⁵⁰ NÁLEVKA 2010, 156–159 REAGAN 1998, 255–259

o umístění nové generace vojenského systému na území Československa a Polska. První střely plochého doletu byly v Británii rozmístěny 23. listopadu 1983. Tento akt však zvýšil napětí mezi Východem a Západem.²⁵¹

K obnovení rozhovorů mezi USA a SSSR o odstranění všech raket středního doletu z Evropy došlo v roce 1985, kdy do čela Sovětů nastoupil Michail Gorbačov.

V březnu se v Londýně odehrála schůzka britské premiérky a maďarského místopředsedy vlády Józsefa Marjaima, se kterým sdílela stejný pohled na otázku domácí ekonomiky a předznamenala premiérčinu první zahraniční cestu do země za železnou oponu.²⁵²

Zřejmě v tomhle okamžiku se jí v hlavě začala honit myšlenka, že všichni komunističtí politici nemusejí být ze stejného těsta. Dále si byla vědoma, že ostatní představitelé západoevropských mocností mají kontakt s politiky za železnou oponou, a pokud nechtěla zůstat mimo hru, musela tyto kontakty začít navazovat sama. Vzhledem ke skutečnosti, že odmalička byla Margaret Thatcherová soutěživý typ, našla řešení velice rychle. Rozhodla se uspořádat v *Chequers* seminář, jež budou provázet znalci, kteří znali a studovali mentalitu východního bloku a samotných Rusů. Výstupem měla být revize britského postoje k mezinárodním otázkám. Datum setkání bylo naplánováno na 8. září 1983. Výsledkem setkání byl závěr, že by britská vláda měla začít jednat s hlavními představiteli SSSR.²⁵³

V květnu 1983 Margaret Thatcherová vypsala předčasné parlamentní volby. Ty byly vypsány rok před skončením jejího předsednického mandátu. Datum konání bylo stanoveno na 9. června 1983.

3.2 Druhé volební období: 1983–1987

Konzervativci získali v červnových parlamentních volbách 397 křesel oproti 209 labouristickým. Pozice Margaret Thatcherové se tak stala neotřesitelnou nejen v její straně, ale také zemi. A co více, garantovala jí druhé volební období v roli premiérky Jejího Veličenstva.²⁵⁴

²⁵¹ KUCHYŇKOVÁ / SUCHÝ / KOLESÁR 2005, 93–95

²⁵² <https://www.margaretthatcher.org/document/133804> [11-04-2021]

²⁵³ MOORE 2016, 144–149 <https://www.margaretthatcher.org/document/111075> [10-04-2021]

²⁵⁴ BUTLER / KAVANAGH 1984, 152

Po svém drtivém vítězství se Margaret Thatcherová několik červnových dnů zaobírala sestavením nového vládního kabinetu. Svým chováním během volební kampaně si ministr zahraničí Francis Pym vysloužil odchod z vlády. Jeho post premiérka svěřila do rukou Geoffreyho Howa. Na postu ministra pro Severní Irsko k žádné obměně nedošlo, dále ho zastával James Prior.²⁵⁵

Ihned po zformování nové vlády Margaret Thatcherová přetočila svoji pozornost k zahraniční politice. Jako první jí do cesty vstoupilo setkání Evropské rady ve Stuttgartu, které se konalo 17. až 19. června 1983. Tam se opět dostala na stůl otázka snížení britského příspěvku v dlouhodobém horizontu a získání refundace plateb za rok 1983. V té době se však EHS nacházelo v zoufalé situaci, stálo na pokraji bankrotu. Finance, kterými disponovala, stačily na několik měsíců. Jediným nástrojem pro zlepšení situace se jevil 1% navýšení DPH na příspěvky členských států. Shodu s tímto návrhem britská premiérka a další členské státy nesdílely. Proto byla celá věc předána Společenství ministrů financí a zahraničí s tím, že na prosincové radě v Athénách představí svůj výstup. Britské vyrovnání ve výši dvou třetin jejího čistého příspěvku pro rok 1983 bylo na schůzi odsouhlaseno.²⁵⁶

Margaret Thatcherová se ve Stuttgartu nechala přesvědčit k podpisu Slavnostního prohlášení o Evropské unii, ve kterém se signatáři zavázali k hlubší evropské integraci a rozsáhlejší spolupráci v oblasti bezpečnosti a zahraniční politiky.²⁵⁷

Premiérka se později ke svému podpisu vyjádřila takto: „*Usoudila jsem, že nemohu vystupovat proti všemu, a tento dokument ostatně neměl žádnou právní moc. Tak jsem se k němu připojila*“.²⁵⁸

První zářijový den roku 1983 bylo Sověty sestřeleno civilní letadlo korejské společnosti *Korean Airlines*, které na své trase *New York – Anchorage – Kimpcho* omylem vlétlo do sovětského vzdušného prostoru. Na palubě tehdy zahynulo 269 nevinných lidí.²⁵⁹ Margaret Thatcherová v dopise adresovaném americkému prezidentovi napsala: „*Tento incident v jasných barvách vykreslil pravou povahu sovětského režimu. Jeho rigiditu a bezohlednost, jeho paranoii ohledně špionáže a bezpečnosti, jeho lhostejnost a zjevná neschopnost pochopit, natož aplikovat normální*

²⁵⁵ FAJMON 1999, 197

²⁵⁶ BOOKER / NORTH 2006, 228 GOWLAND / TURNER / WRIGHT 2010, 97 THATCHEROVÁ 1996, 218 <https://www.margaretthatcher.org/document/114112> [10-04-2021]

²⁵⁷ MOORE 2016, 116 <https://www.margaretthatcher.org/document/114112> [10-04-2021]

²⁵⁸ THATCHEROVÁ 1996, 218

²⁵⁹ VYDRA 2017, 395 Mayday: Air Disasters – Target is Destroyed. [dokument]. Cineflix Productions 2009

*pravidla civilizovaného kontaktu mezi národy. Byla to lekce pro všechny, kdo věří, že dobrá vůle, rozum samotné budou dostatečné pro zajištění naší bezpečnosti a světového míru. Také pevně věřím, že musíme pokračovat v hledání vyvážených a ověřitelných dohod se Sovětským svazem ku snížení hrozby války a posílení mezinárodní bezpečnosti“.*²⁶⁰

Karibský ostrov Grenada byl britskou kolonií do roku 1974, kdy získal nezávislost, hlavou státu nadále zůstala britská královna, kterou zastupoval guvernér. V březnu 1979 zde došlo k vládnímu převratu pod vedením levicově smýšlejícího marxisty Maurice Bishopa. Nová vláda byla úzce spojená s politikou Sovětského svazu a Kuby.²⁶¹

Spojené státy Grenadu monitorovaly, především z obav před komunistickou činností ve svém sousedství. První podnět k obavám přinesli američtí zpravodajci, když zaznamenali rostoucí přítomnost Kubánců, a to včetně početné skupiny dělníků, kteří stavěli nové letiště. Americký prezident měl podezření, že by mohlo být letiště využito k vojenským účelům. Tyto informace společně s žádostí o pomoc Organizace východokaribských zemí a strachem o přibližně tisíc amerických studentů, kteří se nacházeli na ostrově, vedly k invazi ze strany USA.²⁶²

Vojenská invaze byla provedena 25. října 1983, kdy byly na místě určení vysazeny americké jednotky. Z hlediska „zvláštního“ britsko-amerického vztahu byla tato akce vnímána velmi negativně. Ačkoliv Grenada byla součástí společenství Commonwealth, formálně byla hlavou královna a prezident Reagan slíbil Margaret Thatcherovou o amerických plánech dostatečně informovat, nestalo se však tomu tak. Američané provedli invazi, aniž by ji s britskou vládou dostatečně konzultovali.²⁶³

Den před provedenou akcí obdržela premiérka dopis od Ronalda Reagana, ve kterém ji informoval o svém znepokojení z aktuální situace na Grenadě a obavách Organizace východokaribských zemí z možnosti šíření revolučních nálad. V závěru dopisu americký prezident žádal premiérku o názor a radu v této záležitosti.²⁶⁴ Než na tuto zpráva stihla zareagovat, Reagan dal svolení k akci.²⁶⁵

Bývalý člen CIA a vedoucí latinskoamerické sekce Duane Claridge odůvodnil, proč nebyla britská premiérka informována s předstihem o připravované akci takto:

²⁶⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/109277> [10-04-2021]

²⁶¹ COLE 1997, 1 SHARP 1997, 116 REAGAN 1998, 409

²⁶² BRANDS 2017, 384–385 COLE 1997, 4 DUMBRELL 2006, 117

²⁶³ HARRIS 2014, 232 MOORE 2016, 154–156

²⁶⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/131574> [11-04-2021]

²⁶⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/109429> [11-04-2021]

„Předpokládali jsme, že z toho paní Thatcherová radost mít nebude. Nechtěli jsme jí dát žádný prostor k manévrování, ani veřejně, ani v soukromí. Nechtěli jsme ztratit nad operací kontrolu“.²⁶⁶

Invaze do Grenady byla ukončena 15. prosince 1983, kdy došlo ke stažení amerických jednotek z ostrova. Spojené státy touto akcí vyslaly signál komunistickým režimům, že je ve svém sousedství nebudou tolerovat. Část světové i americké veřejnosti ale vniknutí na tento karibský ostrov odsoudila. Výsledkem byla také řada antiamerických protestů v Británii a západním Německu, kde byly v průběhu karibského konfliktu instalovaný systémy střel středního doletu.²⁶⁷

Ze zpětného pohledu lze soudit, že i když byl vztah Margaret Thatcherové s Ronaldem Raeganem nadmíru vřelý a „speciální“, vliv britské vlády na vměšování se do zahraničních politiky a vztahů Spojených států měl své limity a omezení.

Po falklandském ochlazení vztahů proběhl na podzim 1983 v *Chequers* druhý bilaterální summit irského premiéra Garreta FitzGerala a Margaret Thatcherové, který se stal základem pro pozdější anglo-irskou dohodu.²⁶⁸ Atmosféra tohoto setkání však byla napjatá. Pár dnů před zahájením summitu dostala paní Thatcherová zprávu, kde její zdroj uvedl FitzGeraldův postoj, ve kterém je přesvědčen, že „hlavní překážkou pokroku v otázce Severního Irsku nejsou ústavní omezení, ale je to především sama předsedkyně vlády“.²⁶⁹ Toto nařčení se britské premiérky samozřejmě dotklo. Ačkoliv byla veřejnost o setkání informována, jeho obsah zůstal utajen.²⁷⁰

Konec roku 1983 přinesl další teroristické útoky ze strany IRA. Sedmého prosince byl zastřelen unionistický politik Edgar Graham. O několik dní později byl proveden bombový útok na londýnský obchodní dům *Harrods*. Tento teroristický čin si vyžádal šest obětí.²⁷¹

²⁶⁶ MOORE 2016, 160

²⁶⁷ FAJMON 1999, 200 <https://www.psa.ac.uk/events/usa-caribbean-thirty-years-after-american-fury> [11-04-2021]

²⁶⁸ <https://www.margaretthatcher.org/document/105466> [11-04-2021]

²⁶⁹ MOORE 2016, 337

²⁷⁰ MOORE 2016, 338

²⁷¹ FRANK 2006, 148

Na vánoční návštěvě Belfastu 23. prosince 1983 pak na nabídku *taoiseach* se skončováním teroristických útoků odpověděla: „*Dovolte mi říct, že srdečně vítám a přijímám nabídku G. FitzGeraldova Taoiseache ještě více posílit naši kooperaci v bitvě proti terorismu*“.²⁷²

Prosincové zasedání Rady Evropy v řeckých Athénách v roce 1983 skončilo fiaskem. Francouzský prezident Mitterrand na něm k překvapení Margaret Thatcherové prohlásil, že nadále nebude podporovat trvalé řešení otázky britského příspěvku. Premiérka Spojeného království na revanš odmítla přistoupit na navýšení „vlastních zdrojů“ EHS, dokud nebudou příspěvky členských států, na základě platební schopnosti každého z nich, spravedlivě rozděleny. Vzhledem k neshodám, které na schůzi panovaly, Rada nevydala žádné závěrečné komuniké.²⁷³

„Orwellovský rok“ zahájil prezident Ronald Reagan projevem, ve kterém vyzval k zahájení dialogu se Sovětským svazem. V projevu k americkému národu prohlásil: „*Zastrašování je esencí k zachování míru a ochraně našeho způsobu života, ale není to jedinou politickou aktivitou vůči Sovětskému svazu. Musíme vést a povedeme se sověty tak konstruktivní a vážný dialog, jak to jen bude možné. Dialog, jehož cílem bude posílit mír v postižených oblastech po celém světě, snížit míru vyzbrojení, vytvořit prosperující vztah*“.²⁷⁴

Americká vláda tento projev považoval za bod zlomu, dokonce i Margaret Thatcherová ho otevřeně uvítala. V soukromém dopisu Reaganovi napsala: „*Jestli dovolíte, myslím, že jste uhodil hřebíček na hlavičku, a to ve správné době. Vstupujeme do roku 1984 a po veřejném znepokojení z přerušení Sovětů rozhovorů o kontrole zbraní ve Vídni a Ženevě je dobře, že byla veřejně vyjádřena vaše vůle vytvořit se Sovětským svazem konstruktivní, vzájemně prospěšný a realisticky uchopitelný vztah*“.²⁷⁵

Svou první návštěvu do země spadající pod sféru vlivu východního bloku uskutečnila Margaret Thatcherová 2. až 4. února 1984. Cílem této cesty se stalo Maďarsko. Důvodů, proč si vybrala právě tuto zemi, bylo hned několik, nejvýznamnější byla skutečnost, že se jednalo o nejvíce liberální zemi za železnou oponou.²⁷⁶

²⁷² <https://www.margaretthatcher.org/document/105500> [11-04-2021]

²⁷³ BOOKER / NORTH 2006, 228–229

²⁷⁴ <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/address-nation-and-other-countries-united-states-soviet-relations> [12-04-2021]

²⁷⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/136648> [12-04-2021].

²⁷⁶ CAMPBELL 2008, 315 <https://www.margaretthatcher.org/archive/1984hungary> [12-04-2021]

Maďarsko mělo výborné výsledky v oblasti ekonomických reforem, o kterých mluvila s tehdejším vicepremiérem Marjaiem již během březnové schůzky v roce 1983 v Londýně. Druhou významnou okolností tvořil fakt, že nejvyšší představitel SSSR Jurij Andropov sloužil v letech 1954 až 1957 jako velvyslanec Sovětského svazu v Maďarsku, kde se v roce 1956 účastnil potlačení povstání. Západní zpravodajci měli dále informace, že Andropov udržuje přátelský vztah právě s generálním tajemníkem maďarské komunistické strany Jánosem Kádárem. Britská premiérka proto chtěla tuto schůzku využít k tomu, aby se dostala k případným informacím o aktuálních sovětských záměrech.²⁷⁷

Návštěva Maďarska posléze odstartovala novou diplomatickou strategii, která byla mnohem důležitější, než se bezprostředně po jejím ukončení mohlo zdát. Premiérka z ní vyvodila, že je možné obnovit rozhovory o odzbrojení mající naději na úspěch za předpokladu navázání širšího kontaktu a souladu mezi Východem a Západem.²⁷⁸

Šest dnů po návratu Margaret Thatcherové do Spojeného království zemřel generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu Jurij Andropov. Ačkoliv britská premiérka před dvěma lety odmítla účast na pohřbu Brežněva, nyní se rozhodla pohřbu zúčastnit. V Moskvě pak měla možnost potkat budoucího vůdce Sovětského svazu Konstantina Černěnka a jeho nástupce Michaila Gorbačova.²⁷⁹

Na březnovém setkání Rady Evropy v Bruselu v roce 1984 Italové a Řekové vystoupili proti trvalému snížení britského příspěvku navzdory původní dohodě. Francouzi naopak překvapili a otočili svoji rétoriku vůči Britům a přišli s návrhem všestranného výpočtu, který by definoval výpočet pro uplatnění zpětného rabatu pro členské státy EHS. Británii byl následně na schůzi nabídnut rabat ve výši 1 000 milionů ECU²⁸⁰ na pět let, což bylo ale méně, než britská premiérka požadovala, opět se jednalo o dočasné řešení tohoto problému. Margaret Thatcherová tento návrh odmítla. Evropská rada opět nevydala závěrečné komuniké a problematika „*Bloody British Question*“²⁸¹ byla odsunuta na další zasedání EHS.

²⁷⁷ FAJMON 1999, 202 THATCHEROVÁ 1996, 309–310

²⁷⁸ CAMPBELL 2008, 315 THATCHEROVÁ 1996, 311–312

²⁷⁹ AITKEN 2013, 524 O’SULLIVAN 2007, 223 <https://www.margaretthatcher.org/document/134722> [11-04-2021]

²⁸⁰ ECU byla košová měnová jednotka zemí Evropského společenství v letech 1979 až 1998, která byla nahrazena eurem. Sloužila k mezinárodním finančním operacím.

²⁸¹ BBQ je označení pro problematiku britských příspěvků do rozpočtu EHS. V angličtině *British Budgetary Question* byla vzhledem k neústupnosti a prosazování britského zájmu Margaret Thatcherovou parafrázována jako *Bloody British Question* „krvavá britská otázka“.

Aby toho nebylo málo, na schůzi Rady ministrů zahraničí, která se odehrála bezprostředně po bruselské Radě Evropy, Francie a Itálie zablokovaly zpětné platby britských refundací za rok 1983. Margaret Thatcherovou tato skutečnost rozčílila natolik, že dokonce uvažovala o zastavení britských plateb do společného rozpočtu EHS.²⁸²

Devatenáctého března 1984 Evropský parlament schválil Haagerupovu zprávu. Tento dokument byl první iniciativou ze strany EHS týkající se situace a konfliktu v Severním Irsku. Zpráva vykreslila konflikt v Severním Irsku jako střet dvou národnostních identit. Konceptně postavila EHS do role podporovatele nalezení mírového řešení konfliktu. Položila tak základ dalšímu jednání a anglo-irské dohodě z roku 1985.²⁸³

Ve dnech 25. až 26. června proběhla Evropská rada na francouzském zámku *Fontainebleau*. V průběhu jednání ve *Fontainebleau* Britové požadovali, aby se výpočet příspěvků členských států EHS odvíjel od celkové částky, která je zaslána na bankovní účet EHS. Tuto částku tvořily peníze vybrané za clo včetně DPH. Nakonec se ale spokojili s výpočtem, který navrhli Francouzi, ten byl založen na procentuálním základě DPH. Částky, které byly vybrány z cel, byly odváděny a počítány do společné části rozpočtu EHS, tím pádem nebyly započítávány do britských vkladů, které sloužily pro účel refundace.²⁸⁴

Poslední, co tedy zbývalo, bylo nalézt shodu ve výši tohoto procenta. Margaret Thatcherová z počátku nechtěla souhlasit s hodnotou nižší než 70 %, ostatní členské státy ale navrhovali maximálně 60 %, kromě Helmuta Kohla, který byl ochotný souhlasit s 65 %. Thatcherová posléze snížila svůj návrh na 66 %, které byly ostatními členskými státy akceptovány.²⁸⁵ Výměnou premiérka souhlasila se zvýšením stropu pro odvody z DPH o 0,4 %. Nově byla vybírána příjmová částka do rozpočtu EHS z jednotlivých členských států 1,4 % DPH. Ačkoliv byl tento vyjednávací kolotoč způsoben nevyvážeností britských příspěvků do zemědělského fondu CAP, neproběhla v něm žádná významná reforma.²⁸⁶

Po pěti letech jednání tvrdá a neústupná rétorika britské premiérky přinesla kýžené ovoce a „Železná lady“ dosáhla svého cíle – trvalého snížení britského příspěvku do rozpočtu EHS. Británii tak zajistila „spravedlivé“ postavení mezi zbylými členskými

²⁸² BOOKER / NORTH 2006, 229–230 YOUNG 2000, 136

²⁸³ <https://theconversation.com/how-the-eu-played-a-key-role-in-smoothing-relations-between-london-and-dublin-60657> [12-04-2021]

²⁸⁴ PLECHANOVÁ / FIDLER 1997, 136 THATCHEROVÁ 1996, 369–370

²⁸⁵ GOWLAND / TURNER / WRIGHT 2010, 98–99 YOUNG 2011, 137

²⁸⁶ PLECHANOVÁ / FIDLER 1997, 136

státy. To jí ovšem přineslo značnou nepopularitu mezi ostatními členy EHS a kritiku stylu jejího jednání.²⁸⁷ V jejím „černo-bílém“ světě to však nehrálo žádnou roli, bojovala přeci za „své“ peníze. Lenka Rovná ve své knize *Premiérka Jejího veličenstva* o Margaret Thatcherové konstatovala, že „schůzky představitelů Evropských společenství změnila z přátelských setkání na místa tvrdých a často i hořkých střetů“.²⁸⁸ Francouzský prezident *François Mitterrand* pro změnu na konto britské premiérky pronesl: „*Tahle Thatcherová! Má oči Caliguly, ale ústa Marilyn Monroe*“.²⁸⁹

V září 1984 došlo k výměně ministra zahraničí pro Severní Irsko, Jim Prior ze své funkce odešel a na jeho místo byl povolán Douglas Hurd. Podzim roku 1984 přinesl další eskalaci a napětí ve vztahu Velké Británie a IRA. V tomto roce se sama premiérka stala cílem bombové útoky v hotelu *Grand Hotel* v Brightonu, kde se konala konference Konzervativní strany. Pět lidí v důsledku výbuchu zahynulo a další byli zraněni. Margaret Thatcherová jen o vlas vyvázla bez zranění. I když ji straničtí kolegové nabádali, aby se vrátila zpět do Londýna, rozhodla se zůstat a přednést svůj projev. Výbuch nastal 12. října v 02:54.²⁹⁰

Tentýž den v 09:30 se premiérka postavila na pódium a konferenci zahájila. Pod vlivem okolností musela narychlo upravit svůj projev, ve kterém uvedla: „*Pumový útok... byl nejen pokus přerušit a ukončit naši konferenci. Byl to pokus ochromit demokraticky zvolenou vládu Jejího Veličenstva. Tak daleko zašlo běsnění, v jehož okruhu jsme se všichni octli. A skutečnost, že jsme se zde nyní sešli, otřesení, ale klidní a odhodlaní, je znamením nejen toho, že tento útok ztroskotal, ale že ztroskotají všechny pokusy zničit terorem demokracii*“.²⁹¹

Ani ne tři týdny po pokusu o zabití britské premiérky byl spáchán další atentát na předsedkyni vlády, tentokrát Indíru Gándhiovou. Ta bohužel neměla stejné štěstí jako Margaret Thatcherová a útok atentátníků nepřežila. Ačkoliv měla každá předsedkyně jiné politické názory, navzájem k sobě projevovaly úctu a měly k sobě pochopení. Přeci jen byly jedinými ženami té doby v mužském světě, jež vládly v důležitých zemích. Margaret Thatcherová proto neváhala a bez váhání odjela na pohřeb do Dillí.²⁹²

²⁸⁷ GOWLAND / TURNER / WRIGHT 2010, 99

²⁸⁸ ROVNÁ 1991, 147

²⁸⁹ <https://www.theglobeandmail.com/community/inside-the-globe/thatcher-caligula-monroewait-did-i-hear-that-right-the-dangers-of-misquoting/article4101423/> [12-04-2021]

²⁹⁰ FRANK 2006, 151–152

²⁹¹ <https://www.margaretthatcher.org/document/111281> [11-04-2021]

²⁹² STRNAD 2013, 848

Pravidelný anglo-irský summit se měl původně konat v Dublinu, ale z důvodu bezpečnosti a obav o britskou premiérku byl raději přesunut do *Chequers*, datum konání 18. a 19. listopadu 1984 zůstalo beze změny. Zástupci Irské republiky s sebou přivezli tři návrhy, které byly stanoveny na základě ročního jednání Nového irského fóra. To bylo založeno na podkladu iniciativy irské vlády na jaře 1983. Cílem tohoto uskupení bylo nalezení východiska ze slepé uličky, ve které se Severní Irsko nacházelo.²⁹³ Těmito návrhy byly: sjednocení Irska, konfederace dvou států a sdílená správa. Margaret Thatcherová zamítla všechny tři možnosti. Na tiskové konferenci, která následovala po summitu, při dotazu na jednotlivé možnosti vždy razantně odpověděla: „*To je vyloučeno*“.²⁹⁴ Výsledkem setkání bylo pokračování rozhovorů s Irskou republikou až do poloviny roku 1985.

Britská premiérka dostala v průběhu roku 1984 doporučení od ministerstva zahraničí, aby pozvala na návštěvu do Británie vysoké představitele Sovětského svazu. To bylo součástí strategie pro užší navazování spolupráce a vztahů se Sověty.²⁹⁵

Důležitou událostí roku se proto stala prosincová návštěva Michaila Gorbačova v *Chequers*. Byla to pro něj první návštěva evropské imperialistické země. Margaret Thatcherová se na schůzku pečlivě připravovala, a proto uspořádala druhý seminář akademiků na téma Východ–Západ, tentokrát v č. 10.²⁹⁶

Nejdůležitějším britsko-sovětským tématem se stala otázka zbrojení. Michail Gorbačov zastával názor, že není dobré hromadit zbraně na obou stranách barikád, mohlo by tím dojít k nepředvídatelným okolnostem. Další obavou byl nový vojenský program Strategické obrané iniciativy, který Američané spustili v březnu 1983. Tomuto projektu se přezdívalo „hvězdné války“ a měl za úkol vybudovat ochranný systém, který by za pomoci štítu chránil vzdušný prostor před jadernými zbraněmi.²⁹⁷

Margaret Thatcherová v rozhovoru zdůraznila, že je americký prezident rozumný a lze mu věřit. To nicméně Gorbačov o změně jeho názoru na program SDI nepřesvědčilo. Premiérka během diskuse vytušila, že otázka SDI dělá Sovětům velké starosti. Sama optimismus z tohoto projektu nesdílela a měla o něm jisté pochybnosti.²⁹⁸

²⁹³ MACDONAGH 1985, 166

²⁹⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/105790> [12-04-2021]

²⁹⁵ HARRIS 2014, 239–240 SHARP 1997, 210

²⁹⁶ HARRIS 2014, 239–240 SHARP 1997, 210

²⁹⁷ <https://www.margaretthatcher.org/document/105592> [12-04-2021]

²⁹⁸ LUŇÁK 1997, 305–306 REAGAN 1998, 499 THATCHEROVÁ 1996, 314–316

V interview pro BBC pak na konto jednání s Gorbačovem pronesla: „*Jsem opatrně optimistická. Pan Gorbačov je sympatický, můžeme se spolu domluvit*“.²⁹⁹

Krátce po Gorbačovově návštěvě odjela Margaret Thatcherová na Dálný východ na návštěvu Pekingu. Zde došlo k dokončení dvouletého jednání a nalézání kompromisu o budoucnosti britské kolonie *Hong Kong* po vypršení nájemní smlouvy. Korespondence o vyjednávání obsahovala 40 000 telegramů. Čínsko-britská dohoda byla podepsána 19. prosince 1984 a stanovila, že Čínská lidová republika převezme *Hong Kong* pod svou správu k 1. červenci 1997. Dohoda dále Hong Kongu deklarovala, že bude mít značnou míru vlastní autonomie s výjimkou obrany a zahraniční politiky, způsob života zde měl zůstat beze změny. Kapitalistický systém po převzetí pod čínská křídla měl zůstat zachován po dobu padesáti let. *Hong Kong* tak funguje podle principu „jedna země, dva systémy“.³⁰⁰

Prosincový kolotoč týkající se zahraniční politiky zakončila Margaret Thatcherová těsně před Vánoci 22. prosince 1984 schůzkou s Ronaldem Reaganem v *Camp David* v USA, kam přijela prodiskutovat otázku SDI. Reagan v listopadových prezidentských volbách obhájil svůj mandát v křesle USA pro nadcházející čtyři roky.³⁰¹ Thatcherová si před zahájením jednání kladla za cíl dva úkoly. Těmi bylo skloubení podpory Ronalda Reagana v jeho záměrech SDI a současně zmírnění pochybností evropských mocností o tomto projektu. Dále chtěla prezidentovi předat dojmy ze schůzky s Gorbačovem. Jednání skončila diplomatickým úspěchem britské premiérky. Vyjednala zde dohodu, která byla kompromisem pro obě strany a obsahovala čtyři programové body. Projekt SDI měl být zařazen do diskuse NATO a ženevských rozhovorů, ty se týkaly omezení strategických systémů.³⁰²

Tyto čtyři body byly:

1. „*Cílem USA – a Západu – není dosažení převahy, ale udržení rovnováhy, přičemž se bere v úvahu vývoj SSSR.*
2. *Rozmístění SDI bude podle podmínek smlouvy předmětem jednání.*
3. *Celkovým cílem iniciativy je zlepšit odstranění, a nikoliv je podkopat.*
4. *Jednání mezi Východem a Západem bude směřovat k dosažení bezpečnosti omezením rozsahu kapacity útočných systémů na obou stranách.*“³⁰³

²⁹⁹ <https://www.margaretthatcher.org/document/105592> [11-04-2021]

³⁰⁰ EVANS 2004, 110–111 CHAN 1996, 11–23 MOORE 2016, 135

³⁰¹ THATCHEROVÁ 1996, 317–318.

³⁰² HARRIS 2014, 238–239 LUŇÁK 1997, 306–308 REAGAN 1998, 559–560

³⁰³ O’SULLIVAN 2007, 235

Sedmý rok diplomatických aktivit (rok 1985) v roli premiérky Jejího Veličenstva zahájila Margaret Thatcherová únorovou návštěvou Washingtonu. Při této příležitosti měla tu čest promluvit na společném zasedání obou komor amerického Kongresu. Tuto poctu nedostal žádný britský předseda vlády od dob Winstona Churchilla. Projev, který premiérka přednesla 20. února 1985, obsahoval slova podporující politiku Ronalda Reagana a projekt Strategické obranné iniciativy, dále odsuzoval teroristické útoky IRA. Premiérka však Kongres ujistila, že společně s premiérem Irské republiky hledají cestu pro nalezení řešení, které by bylo uspokojující pro obě komunity obyvatelstva v Severním Irsku.³⁰⁴

S prezidentem Reaganem pak během jednání diskutovali o přístupu a strategii v jednání s východním blokem. Dále se zaměřili na otázky zbrojení a odzbrojení. V prohlášení před odletem Margaret Thatcherová mluvila o souznění, v jakém rozhovory s americkým prezidentem probíhají. „*Naše hovory jsou zvláště cenné, máme stejný názor na velké množství věcí, s nadsázkou se dá mluvit o skutečném souznění myslí.*“³⁰⁵

Zanedlouho po návratu Margaret Thatcherové z Washingtonu v Moskvě oznámili, že 10. března 1985 zemřel sovětský vůdce Konstantin Černěnko. Jeho krátké působení v čele SSSR se ničím nevyznačovalo. Jeho nástupce byl vybrán během pouhých čtyř hodin, stal se jím Michail Gorbačov. Britské předsedkyni se tak naskytl během roku druhá příležitost jet do Moskvy na pohřeb, kterého se rozhodla zúčastnit. Druhý den odjela z Londýna.³⁰⁶

V průběhu návštěvy se potřetí potkala s Michailem Gorbačovem, původně plánovaná patnáctiminutová schůzka se protáhla na hodinu. Tématem rozhovoru byla opět problematika amerického projektu SDI, kterého se Sověti obávali. To bylo zapříčiněno především zhoršujícím se stavem sovětského hospodářství a neschopností pokračovat v „soutěži“ ve zbrojení. Dle dohody s americkou administrativou, pokud by v Moskvě přišla řeč na SDI, měla premiérka Gorbačovovi vysvětlit politiku týkající se tohoto programu a čtyř bodů, které byly dohodnuty v *Camp David* loňského roku. Michail Gorbačov si britskou předsedkyni oblíbil a přál si „rozšířený dialog“.³⁰⁷

³⁰⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/111277> [13-04-2021]

³⁰⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/111277> [13-04-2021]

³⁰⁶ MOORE 2016, 287–288 VYDRA 2017, 396

³⁰⁷ MOORE 2016, 290

Sovětský ministr zahraničí Andrej Gromyko posléze Gorbačovovi řekl, zda by v dalších jednáních nechtěl pokračovat cestou poselství. Ten mu ale rázně odpověděl, že „...ho zaujaly diskuse s předsedkyní vlády... Musíme se nadále setkávat, mluvit spolu a vyměňovat si názory“.³⁰⁸

Rok 1985 byl z pohledu EHS významným rokem. V lednu byla schválena nová Evropská komise, do jejího čela nastoupil francouzský úředník Jacques Delors, jehož zvolení Margaret Thatcherová podpořila. Později však svého rozhodnutí litovala, protože se jejich představy o budoucnosti a směřování EHS velmi rozcházel. Jednou z mála oblastí, ve které našli oba politici shodu, bylo budování jednotného společného trhu, jehož dokončení bylo pro „Železnou lady“ hlavním cílem evropské politiky.³⁰⁹

Na zasedání Rady Evropy 29. a 30. března v Bruselu bylo po více než ročním jednání rozhodnuto o přistoupení Španělska a Portugalska do Společenství s platností k 1. lednu 1986.³¹⁰

Tento vstup byl vykoupen velkými ústupky. Řecký premiér Papandreu hrozil vetováním přistoupení, pokud Řekové nedostanou „výkupné“ v podobě finančních refundací během následujících šesti let. Tento spor byl způsobem hlavními vývoznými artikly v podobě vína a ryb, které tyto tři jihoevropské státy spojují. Margaret Thatcherová byla jediným politikem, který měl proti výši finančního odškodnění Řekům silné námitky, ty byly i přesto vyplaceny.³¹¹

Na bruselském summitu byl Radě předložen závěrečný dokument Doogeova výboru, nazýval se podle svého předsedy a zabýval se zlepšením v oblasti evropské spolupráce.³¹² Tato zpráva označovala tehdejší situaci v EHS jako alarmující. Řešení situace viděl výbor v přijetí opatření k dokončení jednotného společného trhu, posílení role Evropské komise a parlamentu, zrušení práva veta v případech většinového hlasování a revitalizaci zakládajících smluv, jež mohla tyto změny umožnit. Podrobněji byly závěry plynoucí z Doogeovy zprávy prodiskutovány na červnové schůzi v Itálii.³¹³

³⁰⁸ MOORE 2016, 290

³⁰⁹ FAJMON 1999, 218–219 GOWLAND / TURNER / WRIGHT 2010, 102–103

³¹⁰ https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1980-1989/1985_cs [13-04-2021]

³¹¹ THATCHEROVÁ 1996, 372–373

³¹² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/2/vyvoj-do-prijeti-jednotneho-evropskeho-aktu> [15-04-2021]

³¹³ BOOKER / NORTH 2006, 251–253

Na milánském summitu o tři měsíce později schválila Evropská rada tzv. bílou knihu Komise o vnitřním trhu, která obsahovala téměř 300 směrnic. Jejím hlavním cílem bylo do konce roku 1992 odstranit tři hlavní bariéry, které bránily dokončení vnitřního trhu.³¹⁴

Tyto tři hlavní bariéry byly:

1. *„Fyzické: na vnitřních hranicích mezi členskými státy se nadále udržovaly kontroly zboží i osob,*
2. *Technické: značně rozsáhlý rejstřík odlišných národních předpisů, jež brzdily volný pohyb zboží, služeb i pracovníků,*
3. *Daňové: rozdíl v sazbách nepřímých daní, jež nejen deformovaly obchod, ale vynucovaly si kontrolu na hranicích mezi členskými státy.“³¹⁵*

Tyto bariéry měly být odstraněny za pomoci svolání mezivládní konference (ICG), která měla projednat a připravit novou smlouvu. Britská premiérka ale přijela do Milána s vlastními návrhy na vytvoření společného trhu. Konferenci i vytvoření nové smlouvy považovala za zbytečné. Sama pokládala stávající struktury za dostatečné a potřebné změny bylo dle jejího názoru možné realizovat v rámci nich. Dalšími státy, které s návrhem ICG nesouhlasily, byly Dánsko a Řecko.³¹⁶

Většinovým hlasováním v poměru sedmi hlasů ku třem však byly přehlasovány. Svolání ICG tak Margaret Thatcherová nezabránila. Mohla však účast na konferenci odmítnout, tím by ale uškodila především britským zájmům. Stála by tak mimo jednání, ztratila by vliv na výsledek jednání a dále mohla být obviněna z maření progresu v integraci EHS.³¹⁷

Ve svých pamětech *Roky na Downing Street* Margaret Thatcherová na milánskou schůzku vzpomínala. *„Ať jsem se jakkoli zlobila pro to, co se stalo, uvědomila jsem si, že toho musíme využít. Dala jsem najevo, že se IGC zúčastníme; neviděla jsem žádnou výhodu v alternativní politice – kterou po jistou dobu v dřívějších letech praktikovala Francie – takzvané „prázdné židle.“³¹⁸*

³¹⁴ https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1980-1989/1985_cs [13-04-2021]

³¹⁵ <https://www.euroskop.cz/8732/sekce/historie-vnitriho-trhu> [13-04-2021]

³¹⁶ YOUNG 2000, 140

³¹⁷ YOUNG 2000, 140

³¹⁸ THATCHEROVÁ 1996, 376

Mezivládní konference se tak poprvé sešla za účasti ministrů zahraničí všech členských zemí v září 1985. Ti zde vypracovali koncept smlouvy, který revidoval Římské smlouvy zřizující EHS a EURATOM³¹⁹ a měl být představen na prosincovém zasedání Rady Evropy v Lucemburku. Smyslem smlouvy byl konec obchodních hranic a začátek volného trhu – volný pohyb kapitálu, práce, osob a zboží se závazkem dokončení do konce roku 1992. Smlouva také přinášela větší pravomoc pro Evropský parlament, který byl doposud pouze poradním orgánem.³²⁰ Mezivládní konference nepředstavovala jednorázovou událost, ale několikaměsíční vyjednávání, které zahrnovalo desítky jednání ministrů a úředníků. Hlavní roli na jednáních hrál předseda Evropské komise Delors.³²¹

Lucemburský summit Evropské rady se konal 2. a 3. prosince 1985. Právě zde byl projednán a schválen návrh smlouvy s budoucím názvem Jednotný evropský akt, který byl připraven na mezivládní konferenci. Do preambule nové smlouvy byla dále vložena věta, jíž se Společenství zavazovalo k vytvoření hospodářské a měnové unie. To bylo možné díky otočení kursu politiky západního Německa, kteří tak učinili jako ústupek Francouzům v jiné otázce, kde se obě země neshodovaly.³²²

Margaret Thatcherová na základě tohoto dodatku uvažovala, že bude smlouvu vetovat. Problémy dále viděla v rozšíření kompetencí Společenství, kterému dali nově pravomoc vytvářet zákony v řadě nových oblastí. V neposlední řadě akt rozšířil většinové hlasování, čímž podpořil nadnárodní charakter EHS.³²³

Touha po společném trhu bez obchodních překážek a ekonomické aspekty, které tento dokument přinášel, byly daleko silnější, a proto britská premiérka nakonec smlouvu podpořila. Po skončení summitu na tiskové konferenci Margaret Thatcherová novinářům sdělila, že text o měnové kooperaci nic neznamená, kdyby tomu bylo jinak, nesouhlasila by s ním.³²⁴ Ke slavnostnímu podpisu smlouvy o Jednotném evropském aktu ze strany Margaret Thatcherové došlo 17. února 1986 v Lucemburku. V platnost vstoupil o více než rok později, a to 1. července 1987.³²⁵

³¹⁹ EURATOM bylo založeno na základě Římských smluv 25. března 1957. Zakládajícími zeměmi byly Francie, západní Německo, Francie, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko. Hlavním úkolem tohoto společenství bylo zvyšovat životní úroveň členských států, rozvíjet s nimi vztahy a vytvořit podmínky pro rychlé vybudování a růst jaderného průmyslu.

³²⁰ <https://www.euroskop.cz/8888/sekce/80-leta> [13-04-2021]

³²¹ BOOKER / NORTH 2006, 258. GERBERT, 2004 302

³²² FAJMON 1999, 219–220 GERBERT, 2004 302 ROVNÁ 2004, 249

³²³ FAJMON 1999, 219–220 GERBERT, 2004 302 ROVNÁ 2004, 249

³²⁴ BOOKER, NORTH 2006, 261

³²⁵ EVANS 2004, 91 PLECHANOVÁ / FIDLER 1997, 138

Rok 1985 byl pro JAR těžkým obdobím, kdy se ve velkém měřítku rozšířily nepokoje a v mnoha částech země byl vyhlášen nouzový stav. Mezinárodní tlak na vyřešení situace rostl. Otázka situace v Jihoafrické republice a odstranění apartheidu se proto staly jedním z bodů říjnového setkání zemí Commonwealthu v bahamském *Nassau*.³²⁶

Na britskou premiérku navíc narůstal nátlak doma i v zahraničí, a to z důvodu, že projevuje přílišné sympatie apartheidu a upřednostňuje zájmy britských podnikatelů před zájmy původního obyvatelstva jižní Afriky. Tyto neshody narušily vztah premiérky s ministrem zahraničí Geoffreyem Howem a dále vyvolaly rozkol mezi Downing Street a Buckinghamským palácem. Margaret Thatcherová měla pro tuto politiku své důvody, chtěla uplatnit britské právo na vlastní obchod a zájmy téměř milionu obyvatel s britským pasem. Velká Británie byla jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů a také největším investorem v JAR. Proto se domnívala, že ostrovní vliv a vláda může pro budoucnost Jihoafrické republiky mnoha ras udělat více, když bude vyjednávat s bělošskou vládou, než kdyby ji přehlížela. Sama apartheid nikdy nepodporovala a opovrhovala jím, ke změně ale chtěla dojít mírovou cestou, nikoliv revolucí.³²⁷

Margaret Thatcherová proto měsíc před odjezdem na Bahamy uspořádala seminář týkající se taktiky postupu ve vztahu k Jihoafrické republice, kterého se účastnili politici, podnikatelé či vědci. Výstupem tohoto setkání byla myšlenka vyslání „kontaktní skupiny“ skládající se z „významných osobností“, které měly za úkol obnovit rozhovory mezi menšinovou bělošskou vládou JAR a zástupci černošské skupiny obyvatel. Právě tuto výzvu, ve které nabádala k obnově jednání mezi vládou v JAR a černošskou komunitou, poslala Margaret Thatcherová zástupcům CHOGM před setkáním v *Nassau*.³²⁸

Na setkání na Bahamských ostrovech se většina delegátů vyjádřila pro uvalení sankcí vůči JAR jakožto reakci na vnitřní nepokoje a útočné chování JAR proti sousedícím černošským zemím.³²⁹

³²⁶ RIDDEL 1991, 197 THATCHEROVÁ 1996, 351

³²⁷ BYRD 1988, 110–112 MOORE 2016, 569

³²⁸ AITKEN 2013, 338 THATCHEROVÁ 1996, 349–352

³²⁹ ZIMÁK 2003, 63

Margaret Thatcherová se však s tímto stanoviskem afrických států CHOGM odmítla ztotožnit. Souhlasila s přijetím zásadní změny vůči politice apartheidu, izolace a sankce ale považovala za krajní řešení.³³⁰ Nedomnívala se, že by vedla ke zlepšení situace, ba naopak by dle jejího názoru začalo docházet k ještě větším projevům anarchie, na které by doplatilo nejvíce černošské obyvatelstvo Jihoafrické republiky.³³¹

Jednání na Bahamských ostrovech proto nebyla jednoduchá již od prvního dne. Došlo na nich k řadě vypjatých situací, během kterých si Margaret Thatcherová vyměňovala rozdílné politické názory se zástupci ostatních zemí. Osobní tajemník ministra zahraničí Charles Powell k jednání delegátů vůči britské premiérce poznamenal: „*Předsedkyni vlády dávali lekci z morálky, že dává přednost britským pracovním příležitostem před životy černých Afričanů, že jí záleží na pencích, ne na principech*“.³³²

Britská premiérka byla z tohoto jednání vůči své osobě rozzlobena a uražena. Sama k této události ve svých pamětech *Roky na Downing Street* poznamenala: „*Bylo pozoruhodné, jak skupinová politická psychóza může změnit skupinu jinak zdvořilých, v některých případech dokonce okouzlujících lidí, v tlupu nevychovců. Nikdy se mnou nikdo takto nezacházel a neměla jsem v úmyslu to trpět. Proto jsem úvodem řekla, že mě nikdy nikdo neurazil tolik jako lidé v této místnosti a že je to při projednávání mezinárodních záležitostí způsob naprosto nepřijatelný*“.³³³

Po tvrdých jednáních došli delegáti ke kompromisu, který vyjednala Margaret Thatcherová. Výsledky jednání shrnula Nassauská dohoda, která pověřila „skupinu význačných osobností“ EPG, jejichž úkolem bylo během šesti měsíců aktivně zkoumat situaci v Jihoafrické republice a podat o tom zprávu. Skupina byla následně sestavena ze sedmi delegátů členských zemí Commonwealthu z pěti kontinentů s účinností k 1. lednu 1986.³³⁴

Ve výzvě byly zahrnuty požadavky na jednoznačné zrušení politiky apartheidu, zrušení stavu nouze a vytvoření rasově rovnocenné vlády. Dokument dále zahrnoval zastavení importu zlatých investičních mincí *Krugerrand*, které byly raženy od 60. let 20. století, aby rozhýbaly jihoafrický obchodní trh. Pokud by vláda JAR v čele s prezidentem Pieterem Willemem Bothou nepřijala požadavky a výzvu shrnutou v této

³³⁰ REID 2011, 259

³³¹ GANGULY 1986, 310–311 <https://www.margaretthatcher.org/document/106151> [13-04-2021]

³³² MOORE 2016, 581

³³³ THATCHEROVÁ 1996, 353

³³⁴ BYRD 1988, 112–113 GANGULY 1986, 311–312

dohodě, došlo by k zavedení tvrdých ekonomických postihů.³³⁵ Na chvíli byl tak tlak na zavedení sankcí vůči Jihoafrické republice zažehnán a Margaret Thatcherová odjela z konference spokojena.³³⁶

V září 1985 Margaret Thatcherová opět rekonstruovala svoji vládu a při této příležitosti jmenovala na post ministra vnitra Dougles Hurda, který do té doby zastával post ministra pro Severní Irsko. Tato funkce byla svěřena do rukou Toma Kinga.³³⁷

Anglo-irské rozhovory, které byly zahájeny na podzim roku 1981, vyvrcholily na summitu na zámku *Hillsborough* v Severním Irsku 15. listopadu 1985. Garret FitzGerald a Margaret Thatcherová na tomto místě podepsali mezinárodní smlouvu – tzv. anglo-irskou dohodu o Severním Irsku.³³⁸

Ta garantovala nárok Velké Británie na území Severního Irska, a to až do dne, kdy by většina obyvatelstva rozhodla jinak. Zároveň uváděl, že současné obyvatelstvo si přeje zůstat součástí britské monarchie. Ačkoliv irská vláda nezískala žádnou výkonnou pravomoc k zasahování do dění na severu ostrova, mohla se aktivní formou podílet na politických rozhodnutích na mezivládních konferencích, které měly přímý význam pro postavení menšiny obyvatel v Severním Irsku. Z tohoto důvodu byl v *Maryfield* v Severním Irsku zřízen sekretariát, který se zabýval právy katolického obyvatelstva Ulsteru. Cílem britské i irské vlády bylo vytvoření politické samosprávy, která bude vytvořena ze všech tammích politických subjektů zřikajících se násilných projevů. Premiéři obou zemí se mimo jiné dohodli na prohloubení přeshraniční spolupráce. Ta se týkala řešení konfliktů a součinností mezi britskými a irskými bezpečnostními složkami, ale také dalšími oblastmi společného zájmu. Pro další jednání byla ustanovena mezivládní komise, která se poprvé sešla 11. prosince 1985.³³⁹

I když tato smlouva neměla průlomový charakter, nepřinesla ani mír či rovnováhu v Severním Irsku, je však považována za důležitou metu v historii Ulsteru. Mezinárodní přínos byl také příznivý, a to zejména ze strany Spojených států.³⁴⁰

³³⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/106151> [13-04-2021]

³³⁶ THATCHEROVÁ 1996, 354

³³⁷ <https://members.parliament.uk/member/254/career> [13-04-2021]

<https://members.parliament.uk/member/875/career> [13-04-2021]

³³⁸ KELLY 2021, 205–206 THATCHEROVÁ 1996, 276

³³⁹ FRANK 2006, 152–155

³⁴⁰ <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-united-kingdom-ireland-agreement>

Prezident Reagan s podporou předsedy sněmovny O'Neila vydal po podpisu dohody prohlášení, ve kterém stálo: „*Oceňujeme, že slibuje mír a nový začátek sužovaným komunitám v Severním Irsku. Dovolte mi blahopřát mým dvěma dobrým přátelům – a vynikajícím předsedům vlád – kteří projevíli takové státnické umění, vizi a odvahu*“.³⁴¹

První vrcholová schůzka sovětského a amerického vůdce proběhla 19. až 21. listopadu 1985 v Ženevě. Sověti byli ochotni přistoupit na omezení strategických zbraní pod podmínkou zastavení výzkumu SDI, což nebyli ochotni udělat Američané. Ačkoliv toto jednání nepřineslo nic podstatného, byl započat historický dialog, který vedl k odzbrojovacím rozhovorům mezi SSSR a USA. Velká Británie hrála v tomto dialogu významnou roli prvního evropského spojence Spojených států. Neméně význam hrály dobré vztahy Margaret Thatcherové s Michailem Gorbačovem.³⁴²

Sedmý lednový den roku 1986 přinesl překvapivou zprávu. Administrativa Spojených států uvalila embargo vůči Libyi, aniž by tento postup konzultovala se svými evropskými spojenci. Ronald Reagan tak učinil jako trest za libyjský podíl na teroristických akcích, které měla na svědomí politika plukovníka Muammara Kaddáfího. Tato byla ostře namířena vůči kapitalistickým zemím Západu, zejména proti Británii a Spojeným státům. Hospodářské sankce se vztahovaly na většinu obchodu a na letecká spojení. Washington zmrazil libyjská vládní aktiva v USA a bránil importu libyjské ropy, která byla hlavním zdrojem deviz Tripolisu.³⁴³

Americký prezident očekával, že se západoevropské mocnosti k tomuto kroku připojí. Spojenci tak ale neučinili, a to včetně britské vlády. Tento vývoj způsobil diplomatické napětí mezi státy na obou březích Atlantského oceánu. Spojené státy dále značně rozladilo veřejné vystoupení Margaret Thatcherové, kvůli němuž považovaly Británii za nejméně spolupracujícího spojence ze všech států západní Evropy. Premiérka se nechala slyšet, že dle jejího přesvědčení nepřinesou ekonomické a hospodářské sankce vůči Libyi žádný výsledek.³⁴⁴

Napětí, které mezi Libyí a USA vzrůstalo, vyvrcholilo teroristickým útokem provedeným na diskotéku v Západním Berlíně 5. dubna 1986, útok provedla libyjská tajná služba. Bombový útok si vyžádal dva lidské životy a dvě stě zraněných osob. Americké administrativě došla trpělivost a rozhodla se provést protiútok. Ronald Reagan

³⁴¹ <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-united-kingdom-ireland-agreement-concerning-northern-ireland> [13-04-2021]

³⁴² O'SULLIVAN 2007, 237–242 REAGAN 1998, 587–589

³⁴³ NEWSOM 1987, 226–227 REAGAN 1998, 470

³⁴⁴ THATCHEROVÁ 1996, 301–302

proto zavola horkou linkou Margaret Thatcherové a prosil ji o svolení použití amerických letadel, které byly rozmístěny v Británii. Po třech dnech konzultací britské premiérky a její administrativy padlo rozhodnutí a americký požadavek byl schválen.³⁴⁵

Ronald Reagan ve svých memoárech *Život jednoho Američana, paměti prezidenta* na okolnosti, které vedly k americké odvetě, vzpomínal. „*Cílem bylo prokázat, že již nehodláme trpět jeho teroristické akce a že pokud v nich bude pokračovat, dostane se mu stejné odpovědi znovu... Poslal jsem dlouhé poselství premiérce Thatcherové, kde ji v obecné rovině vysvětluji, co hodláme podniknout. Odpověděla také dlouhým telegramem a slíbila nám svou podporu, vyjádřila však obavy z možných civilních obětí.*“³⁴⁶

Reakce britské veřejnosti a opozice na zapojení amerických letounů, které byly rozmístěny v Británii, vzbudila vlnu kritiky. I přes snahu Američanů došlo při útocích k obětem z řad civilního obyvatelstva.³⁴⁷ Pozice Margaret Thatcherové tak byla opět otřesena. Ta ale stejně jako v grenadském případě svoje rozhodnutí vnímala jako samozřejmost či spíše splacení dluhu, který měla vůči americké pomoci při argentinské invazi na Falklandských ostrovech na jaře 1982.³⁴⁸

Na svoji obhajobu na půdě britského parlamentu 16. dubna 1986 pronesla: „*Terorismus musí být poražen, nemůže být tolerován nebo přehlížen,*“ dále přiznala: „*I pokud bychom nepovolili použití těchto letadel, americká operace by pravděpodobně stejně proběhla, ale vyžádala by si více životů jak na zemi, tak ve vzduchu.*“³⁴⁹ Americká administrativa následně podpořila schválení smlouvy, která zjednodušovala vydávání teroristů IRA ze Spojených států do Británie.³⁵⁰

Další evropské mocnosti se k pomoci Američanům postavili neutrálně či odmítavě. Francouzi, Španělé a Italové zakázali americkým letadlům využívat jejich vzdušný prostor při přesunu k bojovým akcím.³⁵¹

Ačkoliv při tomto útoku nebyl Muammar Kaddáfí zabit či zraněn, terorismus byl znatelně zasažen a režim byl pokořen. K slibované odvetě za útok provedený Západem nedošlo. Libyjský terorismus byl v následujících letech na ústupu.³⁵²

³⁴⁵ DUMBRELL 2006, 120–122 NEWSOM 1987, 225–235

³⁴⁶ REAGAN 1998, 473–474

³⁴⁷ THATCHEROVÁ 1996, 304–306

³⁴⁸ BYRD 1988, 21–23 DUMBRELL 2006, 117–118

³⁴⁹ <https://www.margaretthatcher.org/document/106363> [17-04-2021]

³⁵⁰ DUMBRELL 2006, 119–120 THATCHEROVÁ 1996, 306

³⁵¹ REAGAN 1998, 474 THATCHEROVÁ 1996, 304

³⁵² THATCHEROVÁ 1996, 306

Překvapivé poselství přinesl lednový dopis Michaila Gorbačova, který v dopise adresovaném americkému prezidentovi nabídl úplné odstranění jaderných zbraní do roku 2000 pod podmínkou, že se Reagan vzdá programu Strategické obranné iniciativy.³⁵³

Britská premiérka byla vůči tomuto kroku skeptická a nevěřila, že by všechny jaderné zbraně mohly zmizet z povrchu zemského. V soukromém rozhovoru s prvním asistentem ministra obrany pro globální strategické vztahy Richardem Perlem na toto téma pronesla: „Nelze předpokládat, že by se Sověti zbavili své poslední jaderné zbraně. Podváděli by. I já bych podváděla“.³⁵⁴

Z tohoto důvodu napsala Margaret Thatcherová na začátku února Ronaldu Reaganovi šestistránkový dopis, ve kterém mu vylíčila, co má na srdci ohledně SDI. Především se obávala, že úsilí Michaila Gorbačova vyvolá nerealistické očekávání z řad veřejnosti. Dle jejího názoru by svět bez jaderných zbraní nebyl bezpečný. I když by teoreticky bylo možné jaderné zbraně odstranit, znalosti na jejich sestavení nevyumizí z povrchu zemského nikdy. Reaganova odpověď, která přišla na konci února, ji však uklidnila.³⁵⁵

Dalším aktuálním tématem mezinárodní politiky roku 1986 byla situace v Jihoafrické republice. S účinností od 1. ledna 1986 začala fungovat „skupina význačných osobností“, která kromě rokování v Londýně odjela do Jihoafrické republiky a sousedních států. Skupina měla možnost jednat nejen s vládou, ale také s dalšími náboženskými či zájmovými organizacemi, potkali se s lidmi ze všech oblastí života a navštívili běžně nepřístupná místa v JAR. Dále třikrát navštívili Nelsona Mandelu ve vězení, ten jim předal vzkaz pro Margaret Thatcherovou.³⁵⁶

³⁵³ REAGAN 1998, 601–602

³⁵⁴ MOORE 2016, 610

³⁵⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/200455> [17-04-2021]

³⁵⁶ GANGULY 1986, 311–312

Třináctého března 1986 předala EPG vládě Jihoafrické republiky pokyny, které tvořily základ pro další dialog a vyjednávání. Skupina požadovala stažení vojenských jednotek z černošských čtvrtí, zajištění svobody slova a shromažďování, legalizaci Afrického národního kongresu a politických organizací. V neposlední řadě žádala propuštění Nelsona Mandely³⁵⁷ a dalších politických vězňů.³⁵⁸

O dva měsíce později byla pozice skupiny EPG narušena. Devatenáctého května 1986 zaútočily jihoafrické letouny na údajné základny Afrického národního kongresu v členských státech Commonwealthu – Zambii, Zimbabwe a Botswaně. Skupina po této události přerušila návštěvu Lusaky a ukončila cestu po Jižní Africe. Ve zprávě, kterou vydala, odsoudila chování jihoafrické vlády. Upozornila na hrozící nebezpečí v podobě partyzánské války, jež hrozí, pokud nebudou násilné projevy ze strany režimu v Pretorii ukončeny.³⁵⁹ V neposlední řadě informovala o skutečnosti, že Jihoafrická republika nepodnikla během šesti měsíců žádné kroky k odstranění apartheidu. Závěr zprávy měl jasné poslání, apartheid v JAR musí skončit i za cenu krveprolití.³⁶⁰

V polovině roku 1986 mezinárodní tlak ze strany veřejnosti, vládních činitelů a médií na uvalení sankcí vůči JAR sílil.³⁶¹ Vyřešení tohoto problému bylo o to delikátnější, protože o něj usiloval i východní blok. Hlavním organizátorem hnutí proti apartheidu byla totiž jihoafrická komunistická strana. Nemalou roli ve snaze urovnat tento konflikt hrál fakt, že JAR byla jedním z největších producentů zlata, diamantů, platiny či manganu.³⁶²

Touto otázkou se také zabývalo červnové zasedání Evropské rady v nizozemském Haagu. Margaret Thatcherová měla z tohoto jednání velké obavy. Sankce uvalené ze strany EHS by měly na Jihoafrickou republiku dalekosáhlejší ekonomický a hospodářský dopad než sankce uvalené členskými státy Commonwealthu.³⁶³

Z této schůze však mohla britská premiérka odjet spokojená. Možnost uvalení sankcí zůstal pro tuto chvíli pouze na papíře. V závěrečné zprávě bylo uvedeno, že během následujících měsíců EHS zváží zákaz nových investic a embarga na dovoz jihoafrické oceli, uhlí, železa a zlatých mincí, podpoří evropský program pomoci obětem apartheidu

³⁵⁷ Nelson Mandela (1918–2013) byl čelní představitel Afrického národního kongresu, který bojoval za práva černošské většiny utlačované bělošskou menšinou apartheidu. V roce 1962 byl odsouzen na doživotí za sabotáž s cílem svržení režimu apartheidu. Po propuštění z vězení v roce 1990 byl zvolen prvním černošským prezidentem v historicky prvních svobodných volbách v JAR.

³⁵⁸ BECK 2000, 174 THOMPSON 1990, 232–233

³⁵⁹ THOMPSON 1990, 232–233

³⁶⁰ GANGULY 1986, 312

³⁶¹ BYRD 1988, 100–101

³⁶² FAJMON 1999, 224 ZIMÁK 2003, 108

³⁶³ THATCHEROVÁ 1996, 354

a budou požadovat bezpodmínečné propuštění Nelsona Mandely a dalších politických vězňů. Dále požadovali zrušení zákazu Afrického národního kongresu a dalších politických stran. Nakonec kladli důraz na zahájení nezbytného rozhovoru s vůdci černého obyvatelstva. S ohledem na tuto skutečnost Evropská rada požádala britského ministra zahraničí Geoffreyho Howe, aby odjel do Jižní Afriky jako „zvláštní velvyslanec“ a vytvořil zde podmínky pro započetí dialogu. Tato mise dostala časovou dotaci tří měsíců na dosažení výsledků, než budou zahájeny dohodnuté kroky.³⁶⁴

Tlak států Commonwealthu vůči odmítavému postoji Margaret Thatcherové na uvalení sankcí na jihoafrický režim vyústil bojkotem sportovních her konaných na přelomu července a srpna 1986 v Edinburghu ze strany devatenácti členských zemí.³⁶⁵

Tuto situaci příliš nezměnil ani zvláštní summit sedmi představitelů zemí CHOGM v Londýně, který na sportovní hry navazoval. Lídři čtyř zemí (Kanady, Zimbabwe, Zambie a Austrálie) na něm vznesli požadavek na rozšíření seznamu ekonomických a hospodářských sankcí proti Jihoafrické republice oproti původní dohodě komunikované na říjnovém summitu v *Nassau*.³⁶⁶

Jejich požadavky se rozrostly o zákaz nových bankovních půjček, dovozu uranu, uhlí, železa, oceli a pozastavení konzulárních služeb. S takovým komplexem zásahů do běžného života černošského obyvatelstva britská premiérka odmítla souhlasit. Sama do závěrečného komuniké přidala odstavec, ve kterém vyjádřila ochotu souhlasit se zákazem dovozu jihoafrického uhlí, železa a oceli, avšak pouze pod podmínkou schválení ze strany EHS. A zavedení dobrovolného zákazu nových investic a turistiky, který měl být ihned aplikován. Tyto sankce měly spíše symbolický politický charakter, jejich účelem bylo uklidnit postoj britské opoziční vlády ze strany Margaret Thatcherové. Se zavedením dalších opatření souhlasila pod podmínkou, že totéž udělají evropští partneři.³⁶⁷

³⁶⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/114159> [17-04-2021]

³⁶⁵ The New York Times, 20.7.1986

³⁶⁶ GANGULY 1986, 315–318 RIDDEL 1991, 197 THATCHEROVÁ 355–356

³⁶⁷ HOLMES 1989, 85–86 FAJMON 1999, 225 MOORE 2016, 606

Ekonomické postihy ze strany evropských států byly na Jihoafrickou republiku uvaleny po jednání členských států EHS s platností zahájení embarga k 16. září 1986. Postihy vůči JAR se shodovaly s návrhem, který byl dohodnut na červnovém zasedání Evropské rady v Nizozemsku. Na nátlak Německé spolkové republiky, která vetovala rozhodnutí na uvalení sankcí vůči uhlí, byl seznam komodit upraven.³⁶⁸

I přesto, že k uvalení embarga ze strany Velké Británie došlo, britská premiérka i v následujících letech odmítala další rozšiřování a prohlubování mezinárodních sankcí vůči JAR. Byla přesvědčena, že toto řešení povede pouze k masovému hladovění černošského obyvatelstva. Správnou cestu viděla v poskytnutí většího prostoru režimu v Pretorii, který měl vést ke změně politiky apartheidu a následné demokratizaci a rozvoji reforem v zemi mysu Dobré naděje.³⁶⁹

Kampaň na uvalení postihů ze strany USA dosáhla svého vrcholu na konci září 1986, kdy byl na půdě Kongresu i přes veto Ronalda Reagana schválen *Všeobecný zákon proti apartheidu*, který zakazoval dovoz a vývoz celé škály zboží a surovin. Jihoafrická letadla nesměla přistávat na území USA a investice ze strany amerických firem v JAR byly zakázány. Spojené státy slíbily pomoc obětem apartheidu. Zákon rovněž stanovoval možnost postihů států, které by využily tohoto embarga ke svému obohacení.³⁷⁰

Role britské premiérky na mezinárodní scéně v letech 1986 a 1987 byla významná, protože představovala prostředníka v jednání mezi Východem a Západem. Právě díky přátelským vztahům s představiteli obou supervelmocí ji Michail Gorbačov v květnu 1986 poprosil o pomoc se zprostředkováním schůzky s americkým prezidentem, která se měla uskutečnit do konce roku 1986. Margaret Thatcherová tuto zprávu předala Ronaldu Reaganovi o několik dnů později na summitu G7, který se konal v Tokiu. Americký prezident se schůzkou souhlasil a britská premiérka mohla obratem zaslat do Moskvy dobrou zprávu.³⁷¹ Datum jednání ale nebylo až do poloviny září stanoveno.

Osmnáctého září 1986 donesl velvyslanec SSSR do Oválné pracovny dopis od Michaila Gorbačova, který obsahoval návrh na uskutečnění schůzky v následujícím měsíci.³⁷²

³⁶⁸ THATCHEROVÁ 355–356

³⁶⁹ MOORE 2016, 643 ROVNÁ 1991, 150

³⁷⁰ BECK 2000, 174 NAGAN 1987, 327–356

³⁷¹ THATCHEROVÁ 1996, 320 <https://www.margaretthatcher.org/document/204507> [17-04-2021]

³⁷² MOORE 2016, 615–616 REAGAN 1998, 621

Jako místo konání sovětský generální tajemník navrhl Londýn a Reykjavík. Američany výběr míst potěšil, byla to hlavní města států NATO. Nakonec byl vybrán Reykjavík kvůli své odlehle vzdálenosti. Předtím, než prezident Reagan se schůzkou souhlasil, informoval o Gorbačovově návrhu Margaret Thatcherovou a ostatní spojence a vyžádal si od nich rady.³⁷³

Druhé setkání Ronalda Reagana a Michaila Gorbačova se uskutečnilo 11. a 12. října 1986 v *Höfði* – domě pro oficiální hosty islandské vlády. Toto setkání bylo významné, protože zde Michail Gorbačov prezentoval plán na snížení jaderných zbraní. Hlavním bodem bylo padesátiprocentní snížení strategických zbraní na obou stranách, přičemž z jednání budou vyňaty ty, které se nachází na území Británie a Francie. Dále bylo zahájeno jednání o raketách umístěných v Asii. Důležité je poznamenat, že i při procentuálním snížení jaderných zbraní by měl Sovětský svaz značnou převahu. Gorbačov dále navrhl dodržovat smlouvu o ABM³⁷⁴ po dobu deseti let. Tato smlouva se týká omezení systémů antibalistických raket. To vše bylo podmíněno zastavením projektu Strategické obranné iniciativy ze strany USA, která měla být zkoumána pouze v laboratořích, což by pravděpodobně odsoudilo celý projekt k zániku.³⁷⁵

Otázka omezení programu SDI se nakonec stala hlavním tématem americko-sovětského rozhovoru. Kýžené dohody ale na této schůzce dosaženo nebylo. Ronald Reagan odmítl zmrazení projektu SDI, které bylo podmiňováno ze sovětské strany k dalšímu pokroku v jaderném odzbrojování. Toto setkání předznamenalo brzký konec zastrašování strategickými raketami a jaderným arzenálem pro udržování míru a porážku komunismu.³⁷⁶

Brzy po summitu v Reykjavíku navštívila Margaret Thatcherová USA. Vrcholné setkání s americkým prezidentem proběhlo 15. a 16. listopadu 1986 v Camp Davidu. Premiérka chtěla projednat pokračování britského programu *Trident*, který bez problému obdržel plnou podporu ze strany USA, a výstup z americko-sovětského jednání. Britská premiérka byla spokojená se sovětským návrhem nezapočítávat britské a francouzské zbraně do odzbrojovacích rozhovorů.³⁷⁷ Setkání dále přineslo shodu na tom, že prioritu dostane „smlouva INF o jaderných zbraních s omezením systémů kratšího doletu;

³⁷³ MOORE 2016, 615–616 REAGAN 1998, 621

³⁷⁴ ABM byla dohoda mezi USA a SSSR o omezení systému antibalistických raket, která zaručovala, že ani jedna ze stran nevyužije k boji jaderné zbraně.

³⁷⁵ O'SULLIVAN 2007, 257 SUCHÝ 2004, 212–215

³⁷⁶ HOWELL 2008, 389 THATCHEROVÁ 1996, 320 SUCHÝ 2004, 216

³⁷⁷ AITKEN 2013, 537–538 BYRD 1988, 163

*padesátiprocentní snížení počtu strategických útočných zbraní během pěti let na americké a sovětské zbraně; zákaz chemických zbraní. Ve všech třech případech bude efektivní verifikace základním požadavkem. Shodli jsme se na potřebě postupu vpřed ve výzkumném programu SDI, který je smlouvou ABM povolen“.*³⁷⁸ Margaret Thatcherová tak mohla odjet ze Spojených států spokojená.

Začátek roku 1987 přinesl opět překvapivou zprávu ze Sovětského svazu. Ačkoliv po schůzce v Reykjavíku vztahy mezi SSSR a USA stagnovaly, Michail Gorbačov 28. února 1987 oznámil, že Sovětský svaz zváží tzv. „nulovou variantu“, na kterou odmítali vrchní představitelé východního bloku od roku 1981 přistoupit. V následujících devíti měsících proto probíhala další jednání mezi Východem a Západem, která vyústila prosincovým summitem ve Washingtonu.³⁷⁹

První měsíce roku 1987 strávila Margaret Thatcherová plánováním moskevské schůzky s Michailem Gorbačovem, jež byla domluvena v létě 1986. Jako tradičně před schůzkou se sovětskými politiky uspořádala britská premiérka seminář o SSSR v *Chequers*. Na něm byly odborníky prezentovány dva protichůdné názory týkající se politických reforem východního bloku. První tábor zastával optimistický názor, vyzdvihoval reformní opatření a Gorbačovův energický přístup vůči SSSR. Naopak argumenty skeptiků kladly důraz na komunistické cíle, které měly dle jejich názoru omezený efekt, jaký tato reformní opatření skrývala. Usuzovali, že podstatná změna není na pořadu dne a že podoba a moc komunistické partaje zůstane zachována.³⁸⁰

Ve druhé části přípravy se Margaret Thatcherová detailně zaměřila na Gorbačovovy projevy, které byly obvykle dlouhé a suchopárné. I přesto z nich Margaret Thatcherová cítila záblesk něčeho nového, co sovětský jazyk doposud neměl. Za nejdůležitější z nich považovala řeč pronesenou na konci ledna 1987 v ústředí Komunistické strany SSSR, kde *„kladl důraz na demokratizaci strany – na regionální úrovni – samotného systému sovětské politiky. Následující sovětské místní volby měly umožnit nominaci více kandidátů, než bylo míst v malém počtu vícečlenných zastupitelstev. To se ukázalo být začátkem – skutečně jen začátkem – přeměny demokratického centralismu ve skutečnou demokracii v Sovětském svazu“*.³⁸¹

³⁷⁸ THATCHEROVÁ 1996, 322

³⁷⁹ MOORE 2016, 640. SUCHÝ 2004, 228

³⁸⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/201179> [01-05-2021]

³⁸¹ THATCHEROVÁ 1996, 322–323

V průběhu března navštěvovali premiérku na *Downing Street* a *Chequers* osobnosti z různých sfér, se kterými probírala situaci a informace týkající se Sovětského svazu. Mezi hosty byl vrchní rabín, který žádal, aby se Margaret Thatcherová při sovětských rozhovorech zmínila o závažné situaci *refuseniků*^{382, 383} Mezi další patřil aktivista za lidská práva Jurij Orlov, ředitel programu SDI v Pentagonu, Abrahamson či dvojitý agent KGB a MI6 Oleg Gordevskij. Následně se schůzky přesunuly na kontinent, kde se setkala s prezidentem Mitterandem a německým kancléřem Kohlem, se kterými se shodla, že Michail Gorbačov změní zavedený systém východního bloku.³⁸⁴

Poslední veřejné vystoupení před odletem, ve kterém promluvila o Sovětském svazu, proběhlo na Radě konzervativního ústředí v *Torquay*. I když by se dalo očekávat, že premiérka vzhledem k nadcházející cestě zvolí jemnější rétoriku, opak byl pravdou. Ani v tomto projevu kritikou směřující k východu nešetřila a pronesla: „*Z projevů pana Gorbačova jsme jasně vyrozuměli doznání, že komunismus nefunguje. Místo aby Sovětský svaz dostal možnost dohnat Západ, je strháván ještě víc zpět... Až pojedu příští týden do Moskvy, abych se setkala s panem Gorbačovem, mým cílem bude mír založený ne na iluzi či kapitulaci, ale na realismu a síle... Mír vyžaduje důvěru mezi státy a národy. Mír znamená konec vraždění v Kambodži, konec zabíjení v Afghánistánu. Znamená to splnění závazků, které Sovětský svaz svobodně přijal v závěrečném aktu v Helsinkách v roce 1975, že dovolí svobodný pohyb lidí a názorů a další základní lidská práva...*“³⁸⁵

Margaret Thatcherová odletěla do SSSR 28. března 1987. V zemi setrvala pět dnů, během kterých navštívila nejen Moskvu, ale také Zagorsk a Tbilisi. Schůzka byla jedinečnou možností, které premiérce přinesla, mohla jít, kamkoliv si přála, potkat se s prostými sovětskými občany, disidenty, věřícími či promluvit v televizi.³⁸⁶ Osobní tajemník ministra zahraničí Charles Powell se nad touto eventualitou pozastavil, protože z jeho pohledu byla „*nejpodivuhodnější stránkou reakce ruských lidí. Byla prvním státníkem, který chodil všude, a trvala na tom, aby se s ní mohli setkat normální lidé. Všude byly velké davy... Byla symbolem opozice proti komunismu*“.³⁸⁷

³⁸² Refusenici byli židovští obyvatelé SSSR, kteří nedostali povolení odstěhovat se do Izraele.

³⁸³ AITKEN 2013, 526–527

³⁸⁴ THATCHEROVÁ 1996, 324

³⁸⁵ <https://www.margarethatcher.org/document/106769> [02-05-2021]

³⁸⁶ AITKEN 2013, 540–543

³⁸⁷ MOORE 2016, 641

Na společných jednáních spolu oba představitelé za doprovodu tlumočnicků a zapisovatele strávili jedenáct hodin, ve kterých se jeden druhého snažil přesvědčit o opodstatněnosti argumentů v odlišnosti kapitalismu a komunismu.³⁸⁸ Dále probírali premiérčin projev v *Torquay*, který Gorbačov považoval za zpátečnický. Okomentoval ho následujícími slovy: „*komunismus a Sovětský svaz jsou opět vydávány za „síly zla“*“.³⁸⁹ To se mu nelíbilo, cítil se dopálený a hodnotil projev jako „studenoválečnický“, dokonce zvažoval zrušení schůzky.³⁹⁰ Margaret Thatcherová se za svoji řeč ale nemínila omlouvat a dodala, že v ní zapoměla zmínit jednu věc. Z jejího pohledu postrádala v restrukturalizaci SSSR zmínku o tom, zda povede i ke změnám zahraniční politiky.³⁹¹

Úkolem *perestrojky* (přestavba) a *glasnosti* (otevřenost) bylo postavit tehdejší hospodářství Sovětského svazu opět na nohy, otevřeně mluvit o problémech a vést k demokratizaci zavedeného systému. Margaret Thatcherová se domnívala, že nejen v zájmu obyvatel Sovětského svazu i celého světa je důležité, aby v SSSR existovala otevřenější společnost s širšími svobodami a ekonomickým systémem, jež tato restrukturalizace slibovala.³⁹² Stejnou důležitost také kladla změnám v politice navenek.

Poté se věnovali otázce zbrojení. Michail Gorbačov obviňoval britskou předsedkyni z překážení plánům na úplné jaderné odzbrojení, které se projednávalo na summitu v Reykjavíku. Ta však trvala na ponechání možnosti jaderného odstrašování před případným rizikem války bez těchto zbraní. Za úplným jaderným odzbrojením totiž viděla jasný cíl, ke kterému SSSR chtěl dojít. Za předpokladu odstranění všech jaderných střel by mu stále zůstala převaha balistických a chemických zbraní.³⁹³

Velký přínos a užitek přineslo interview, které Margaret Thatcherová poskytla sovětské televizi. To mělo obrovský vliv a dopad na tamní širokou veřejnost. Sovětské úřady nechaly rozhovor odvysílat celý, aniž by prošel cenzurou, což se doposud nestalo.³⁹⁴

Tony Bishop, který zastával post hlavního tlumočnicka na britském Ministerstvu zahraničí, vysílání komentoval následovně. „*Sovětská veřejnost se z něj poprvé dozvěděla o vlastní zemi, její výzbroji atd., tolik z toho, co dosud zůstávalo skryto. To, jak zacházela s novináři, kteří jej vedli, vyvolalo všeobecný, byť občas neradostný obdiv... Jeden sovětský odborář našemu velvyslanci krátce nehezky řekl: Rozdrtila je jako kořata...*

³⁸⁸ ROVNÁ 1991, 156–157

³⁸⁹ MOORE 2016, 643

³⁹⁰ FAJMON 1999, 229

³⁹¹ THATCHEROVÁ 1996, 327

³⁹² <https://www.margaretthatcher.org/document/106780> [02-05-2021]

³⁹³ PEARCE / STEWART 2013, 536 THATCHEROVÁ 1996, 327

³⁹⁴ AITKEN 2013, 543 <https://www.margaretthatcher.org/document/106604> [03-05-2021]

*A sovětské veřejnosti se to velice líbilo.*³⁹⁵ Gorbačov chtěl tímto krokem všem ostatním ukázat, že jeho politické reformy nejsou podvod.³⁹⁶

Mladý sovětský intelektuál Alexej Janšin o návštěvě britské premiérky napsal dopis, ve kterém stálo: „*Změnila celý postoj k UK – nyní... se nepovažuje UK za zemi bez tváře, pouhou politickou ozvěnu, zrcadlo USA. Nyní považujeme UK za velmi zajímavou zemi, originál*“.³⁹⁷

Možnost státní návštěvy v Sovětském svazu byla příležitostí ukázat, že má britská předsedkyně mezinárodní profil a je schopná prosazovat národní zájmy na nejvyšší úrovni. Margaret Thatcherová sklídila pochvaly také z tisku. Například deník *The Sun* vydal článek s titulkem „*Margaret Thatcherová je lvice, doma i v cizině*“. Úspěch, který jí tato návštěva přinesla, využila pro předvolební kampaň před červnovými parlamentními volbami. Ty jí 11. června 1987 přinesly třetí vítězství v řadě, což se stalo poprvé v poválečné historii Velké Británie.³⁹⁸

3.3 Třetí volební období: 1987–1990

Konzervativci získali v červnových parlamentních volbách 375 křesel oproti 229 labouristickým. Opět se jednalo o jasnou výhru, která přinesla nadpoloviční většinu konzervativců v Dolní sněmovně a slibovala stabilní vládu toryů ve třetím období. Prvním úkolem po volbách bylo jako obvykle sestavit novou vládu, která navázala na vládu předchozí a jejíž složení bylo zveřejněno 13. června 1987. Post ministra zahraničí zastával dále Geoffrey Howe a post ministra pro Severní Irsko Tom King.³⁹⁹

Hlavním tématem zahraniční politiky byla v následujících měsících budoucnost odzbrojovacího procesu mezi Bílým domem a Kremlem. Margaret Thatcherová se v těchto jednáních stavěla do pozice, která reprezentovala názor nejen Velké Británie, ale také celé západní Evropy. V tomto duchu se také nesla schůzka s Ronaldem Reaganem, která se konala 17. července 1987 ve Washingtonu.⁴⁰⁰

Hlavní misí Margaret Thatcherové ve Spojených státech bylo projednat dopad podpisu smlouvy INF o jaderných raketách s doletem od 500 do 5 500 kilometrů na britský obranný systém. Na schůzce se potvrdily priority, které byly mezi Londýnem a Washingtonem domluveny na schůzce v Camp Davidu v listopadu 1986. Ty byly také

³⁹⁵ MOORE 2016, 648

³⁹⁶ THATCHEROVÁ 1996, 328–329

³⁹⁷ MOORE 2016, 648

³⁹⁸ BYRD 1988, 201 O’SULLIVAN 2007, 281 PEARCE / STEWART 2013, 536

³⁹⁹ CAMPBELL 2008, 437 MORGAN 2000, 91 WEGS / LADRECH 2002, 303

⁴⁰⁰ THATCHEROVÁ 1996, 526–527

potvrzeny ministry zahraničí členských států NATO na červnovém zasedání v Reykjavíku v roce 1987. Mezi tyto priority patřil: zákaz chemických zbraní, 50% redukce strategických útočných zbraní v USA/SSSR. Dále souhlasili, že snížení těchto zbraní zvýší význam odstranění konvenčních rozdílů.⁴⁰¹

Na říjnové výroční konferenci Konzervativní strany v Blackpoolu britská premiérka nastínila koncepci mezinárodní politiky země pro konec osmdesátých let 20. století. S radostí konstatovala, že Británii vzrostla světová prestiž. Chválila reformy, které zavedl Michail Gorbačov v SSSR přinášející naději pro změnu atmosféry ve východním bloku. Tyto změny bylo však potřebné uplatnit také na politiku vůči vnějšímu světu. Upozornila, že tradiční prostředky sovětské moci (propaganda či vojenská síla) zůstaly zachovány. Vojska SSSR nadále okupují území Afganistánu, Berlínská zeď stále stojí a do zemí třetího světa proudí sovětské zbraně namísto potravin.⁴⁰²

Nicméně uvedla, že dohoda o eliminaci jaderných raket středního a kratšího doletu, k jejímuž dosažení Británie významně přispěla, má být mezi USA a SSSR brzy podepsána. Spojené království proto tuto smlouvu velmi kvituje, podporuje a považuje ji za úspěch svého přítele Ronalda Reagana. K tomuto bodu však nezapomněla podotknout, že kdyby byla problematika jaderných zbraní řešena dle návrhu opozice, nikdy by k dohodě mezi Východem a Západem nedošlo.⁴⁰³

Týden po blackpoolské konferenci se konal summit společenství Commonwealth v kanadském Vancouveru. Setkání bylo poznamenáno neshodou většiny členských zemí s názorem Margaret Thatcherové týkajícím se ekonomických sankcí vůči Jihoafrické republice. V boji o kontraproduktivnost sankcí vůči JAR však zůstali spolu s americkým prezidentem osamoceni.⁴⁰⁴ Na tiskové konferenci po summitu nazvala Africký národní kongres „typickou teroristickou organizací“, což ji v jihoafrické problematice na popularitě nepřidalo. Organizaci ANC totiž považovala za nepřítel, který usiluje o šíření komunismu a vytvoření komunistického státu.⁴⁰⁵

⁴⁰¹ <https://www.margaretthatcher.org/document/143762> [04-05-2021]

<https://www.margaretthatcher.org/document/106914> [04-05-2021]

⁴⁰² ROVNÁ 1991, 162–163

⁴⁰³ <https://www.margaretthatcher.org/document/106941> [04-05-2021]

⁴⁰⁴ BYRD 1988, 113–114

⁴⁰⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/106948> [04-05-2021]

Mezinárodní renomé Velké Británie na konci 80. let 20. století bylo podtrhnuto setkáním Michaila Gorbačova s Margaret Thatcherovou při jeho cestě do Spojených států 7. prosince 1987 na letecké základně *Brize Northon*. Během dvouhodinové zastávky spolu státníci probrali otázku lidských práv a sovětského odchodu z Afganistánu, v čemž nenašli shodu. Na závěr diskuse sovětský vůdce přijal pozvání navštívit Británii v následujícím roce 1988. Po návratu do Londýna se nechala britská premiérka spojit horkou linkou s Bílým domem, aby amerického prezidenta seznámila s detaily rozhovoru.⁴⁰⁶

Prosincový summit ve Washingtonu přinesl konečně kýžený konec závodu ve zbrojení. Smlouva o likvidaci raket středního a krátkého doletu obě strany zavazovala k umožnění vzájemných kontrol o naplňování sjednaných podmínek. Americký Senát schválil smlouvu INF 27. května 1988 a oběma signatáři byla ratifikována 1. června 1988. Tato smlouva tak znamenala první krok k nové éře bezpečnosti založené na důvěře a nikoliv zastrašování.⁴⁰⁷

Do roku 1988 vstoupila Margaret Thatcherová jako nejdéle sloužící britský premiér 20. století. Ve svém projevu 3. ledna 1988 proto pronesla: „*Když jsem poprvé prošla těmi dveřmi – a mnoho z vás mne tehdy fotografovalo – rozhodně jsem si nemyslela, že se stanu nejdéle sloužící ministerskou předsedkyní v tomto století. Podařilo se nám mnohé. Když jsem těmi dveřmi vcházela, Británie trpěla ‚Britskou nemocí‘. Dnes jsme známí svým ‚Britským lékem‘ a lidé k nám, jako k zemi s nově nabitou sebedůvěrou přicházejí, aby se podívali, jak přesně se nám to povedlo.*“⁴⁰⁸

Devátý rok v čele země zahájila pětidenní zahraniční cestou po černé Africe. První navštívila Keňu, která měla nejsilnější prozápadní orientaci a nejvolnější podnikání. Následně pokračovala do Nigérie, nejlidnatějšího státu afrického kontinentu, každý čtvrtý obyvatel té doby byl Nigerijec. Obě země měly mimo jiné silnou probritskou orientaci. Spojené království bylo největším zahraničním investorem v těchto zemích.⁴⁰⁹

⁴⁰⁶ BYRD 1988, 78 THATCHEROVÁ 1996, 528–529

⁴⁰⁷ SUCHÝ 2004, 227–232 <https://www.congress.gov/treaty-document/100th-c> [04-05-2021]

⁴⁰⁸ <https://www.margarethatcher.org/document/107135> [04-05-2021]

⁴⁰⁹ THATCHEROVÁ 1996, 357–359

Návštěva Keni na Margaret Thatcherovou udělala velký dojem. Byla prvním britským premiérem, který zemi navštívil od získání nezávislosti v roce 1963. Na tiskové konferenci v Nairobi ocenila schopnost obyvatelstva, vlády a prezidenta Daniela Moi v osobní odpovědnosti, soběstačnosti k tomu, aby dosáhli pokroku. Byla spokojená, že peníze, které Britové Keni poskytli, nepřišly na zmar a byly vynaloženy s rozmyslem.⁴¹⁰

Jeden z novinářů v prostoru pro dotazy připomněl premiérčino označení Afrického národního kongresu jako „teroristické organizace“. Margaret Thatcherová byla z této konfrontace rozhořčena a prohlásila: „*Buďte přesný. Je toto BBC? Typické? Typické? Řekla jsem, že ANC ohrožovala naše podniky v Jižní Africe, vyhrožovala útokem kvůli přístupu, který jsem zaujala ve Vancouveru, a že to byl ten typ terorismu, jehož svědky jsme v minulosti byli a že nehodlám akceptovat násilí jako akt politické změny. Británie nepovažuje ANC za jedinou reprezentaci občanů v Jižní Africe. Nemáme s ANC kontakt na úrovni kabinetu, pokud tedy zrovna nepředsedáme Evropě*“.⁴¹¹

Vztahy mezi Irskou republikou a Velkou Británií nezačaly v novém roce zcela ideálně. V neděli 6. března 1988 byli na Gibraltarů zastřeleni britskou vládní jednotkou SAS tři prominentní irští teroristé. O jejich teroristických úmyslech nebyl pochyb, plánovali nastražit a odpálit bombu na čestnou královskou stráž.⁴¹²

Později ale došlo k zpochybňování o opodstatněnosti zásahu a obvinění britských úřadů z vraždy. Soud posléze vynesl verdikt, že zabití bylo oprávněné.⁴¹³ Nicméně tato událost byla znovu prošetřována v 90. letech Evropským soudem, který prohlásil, že SAS porušila lidská práva irských teroristů, protože teroristický čin nebyl spáchán. Na počátku nového tisíciletí pak nařídil, aby Británie zaplatila odškodné 10 000 liber rodině každého usmrceného teroristy v Severním Irsku bezpečnostními složkami. To Margaret Thatcherové přišlo značně nepochopitelné a nesprávně rozhodnuté.⁴¹⁴

Na pohřbu zneškodněných republikánů 16. března 1988 došlo k nejstrašlivější události za celou premiérčinu vládu, byli zde zabiti tři lidé a více než 50 lidí utrpělo zranění. Ministerská předsedkyně se ihned rozhodla, že k porážce IRA musí být využity všechny možné prostředky.⁴¹⁵

⁴¹⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/107139> [04-05-2021]

⁴¹¹ <https://www.margaretthatcher.org/document/107139> [04-05-2021]

⁴¹² CAMPBELL 2008, 399 THATCHEROVÁ 1996, 279

⁴¹³ FRANK 2006, 175

⁴¹⁴ THATCHEROVÁ 2003, 247

⁴¹⁵ http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/march/16/newsid_2523000/2523953.stm [04-05-2021]

Z tohoto důvodu pověřila ministra pro Severní Irsko, aby vypracoval seznam všech možností. V průběhu jara 1988 proto probíhala revize bezpečnostní politiky a sil v Ulsteru.⁴¹⁶

Problém s vyřešením stability v Severním Irsku a vztazích mezi oběma státy prohloubil irský *taoiseach* Charles Haughey⁴¹⁷, který při své návštěvě USA v dubnu 1988 pronesl řeč, ve které kritizoval britskou vládu a politiku. Margaret Thatcherová ve svých pamětech *Roky na Downing Street* poznamenala: „*Vyjmenoval zde všechny své námitky proti britské politice. Do jednoho pytle hodil rozhodnutí generálního prokurátora nezahájit řízení po zprávě Stalkera a Sampsona, zamítnutí odvolání tzv. Birminghamské šestky odvolacím soudem (jako kdyby britská vláda mohla diktovat britským soudům, jak si počínat), zabití teroristů v Gibraltarů a další a další. V jeho projevu nebyla ani zmínka o násilnostech IRA, o nutnosti pohraniční spolupráce, či o anglo-irské dohodě. Nebylo to nic jiného než nechutné divadlo pro irskoamerické publikum*“.⁴¹⁸

Na tento výstup zareagovala premiérka ostrým protestem a 27. dubna 1988 zaslala Haugheyemu dopis, ve kterém si stěžovala na jeho projev, spolupráci či přístup. Její dopis ho informoval, že se jí zdá, jako by naznačoval, „*že stále trvající násilí vzbuzuje otázku existence Severního Irsku jako entity. To by v součtu znamenalo vzdání se terorismu*“.⁴¹⁹ Dále pochybovala o jeho podpoře samotné anglo-irské dohody podepsané v roce 1985.

Irský *taoiseach* si dal s odpovědí na čas. Dopis byl premiérce doručen 15. června 1988, tato zpráva byla krátká a nezávazná. Druhou odpověď dostala Margaret Thatcherová na Evropské radě v Hannoveru 28. června 1988. Ta již byla dlouhá a obsáhlá. Potvrzovala odmítavý postoj Irské republiky k terorismu, ujišťovala o oddanosti naplňovat znění anglo-irské dohody a zahájení jednání o vzájemné spolupráci v severoirském pohraničí. V posledním bodě dal irský ministerský předseda najevo, že vyřešení otázky Severního Irsku vidí v jeho sjednocení, což bylo pro Margaret Thatcherovou zcela nepřijatelné. Na okraji Evropské rady se tito státníci setkali a během hodinové schůzky výše zmíněné body probrali.⁴²⁰

⁴¹⁶ http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/march/16/newsid_2523000/2523953.stm [04-05-2021]

⁴¹⁷ Charles Haughey byl do funkce irského premiéra opět zvolen v roce 1987, kdy nahradil Garreta FitzGeralda.

⁴¹⁸ THATCHEROVÁ 1996, 280

⁴¹⁹ The Irish Times, 28.12.2018

⁴²⁰ THATCHEROVÁ 1996, 280

Vlna násilí ze strany IRA pokračovala výbuchem bomby v armádním komunikačním středisku *Mill Hill* na začátku srpna 1988. Usmrčen zde byl jeden voják. Tato bomba se na britské pevnině vyskytla poprvé od roku 1984. Margaret Thatcherová se tuto zprávu dozvěděla při své cestě na Dálný Východ.⁴²¹ Okamžitě tento zločin odsoudila a v televizním interview prohlásila, že by členové IRA „měli být vyhlazeni z civilizovaného světa“.⁴²² Během útoků, které IRA uskutečnila do konce roku 1988 na britské armádní jednotky a civilisty, bylo usmrčeno šestnáct lidí a více než dvacet zraněno.⁴²³ Trhavinu, kterou k pumovým útokům IRA od poloviny 80. let 20. století převážně využívala, byl *Semtex* vyráběný v Československu a dovážený přes Libyi.⁴²⁴

Smlouva INF podepsaná na podzim roku 1987 měla opravdový úspěch. V únoru 1988 Michail Gorbačov oznámil, že za dva měsíce začne stahování sovětských vojsk z afgánského území.⁴²⁵ Bylo proto zřejmé, že chod světových událostí se začíná pomalu měnit a přesýpacím hodinám komunistického režimu zbývají poslední zrnka písku. Hlavy členských států Severoatlantické aliance se proto rozhodly po šesti letech sejít na společném summitu, který se odehrál v březnu 1988 v Bruselu. Představitelé patnácti států v závěrečném komuniké summitu souhlasili s dlouhodobým záměr týkajícím se odstrašování za pomoci patřičného jaderného či konvenčního arzenálu, který bude dle potřeby nadále modernizován. Z této zprávy bylo vyloučeno Řecko, protože zastávalo jiný názor ohledně jaderných zbraní.⁴²⁶

Na své zpáteční cestě z Moskvy v červnu roce 1988, kde došlo k ratifikaci smlouvy INF, navštívil americký prezident Londýn.⁴²⁷ Při této příležitosti Ronald Reagan informoval Margaret Thatcherovou o výsledcích jednání a potvrdil jí status „speciálního vztahu“ mezi USA a Británií.⁴²⁸ Při svém projevu v *Guildhall* sdělil přítomným posluchačům svůj optimistický postoj vůči SSSR v reakci na dotazy týkající se summitu v Moskvě. „*Je docela dobře možné, že vstupujeme do nové dějinné epochy, do doby dlouhých změn v Sovětském svazu.*“⁴²⁹

⁴²¹ Los Angeles Times, 1.8.1988 <https://www.margarethatcher.org/document/107306> [04-05-2021]

⁴²² THATCHEROVÁ 1996, 281

⁴²³ <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch88.htm> [04-05-2021].

⁴²⁴ <https://www.reuters.com/article/uk-libya-ira-idUKTRE7332P220110404> [04-05-2021]

⁴²⁵ HARRIS 2014, 243 RUBINSTEIN 1988, 333

⁴²⁶ <https://www.nato.int/docu/comm/49-95/c880303a.htm> [05-05-2021]

⁴²⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166100.htm [05-05-2021]

⁴²⁸ FAJMON 1999, 239

⁴²⁹ BRANDS 2017, 662

Na Evropské radě v německém Hannoveru v červnu 1988 byl předložen návrh na vytvoření centrální evropské banky. Proto zde bylo schváleno vytvoření komise guvernérů centrálních bank jednotlivých států, kterou dostal na starost Jacques Delors.⁴³⁰ Jejich cílem bylo připravit zprávu o možnostech evropské měnové unie, která měla být první fází k přijetí jednotné evropské měny. Závěrečná zpráva pak měla být předložena do června 1989. Ačkoliv bylo toto směřování EHS pro britskou premiérku naprosto nepřijatelné, komisi schválila. Domnívala se, že najde podporu u Němců, kteří se nebudou chtít vzdát marky. Tato domněnka se ale po sléze ukázala jako nesprávná.⁴³¹

Evropské společenství v roce 1988 začalo naplňovat cíle, které byly vytyčeny podpisem Jednotného evropského aktu. Proto se pod taktovkou předsedy Evropské komise Jacquese Delorse začaly rodit další změny, které směřovaly k prohloubení integračních procesů týkajících se měnové, sociální a politické integrace členských států. To bylo v rozporu s přesvědčením britské premiérky.⁴³²

Ta ve federalizované Evropě budoucnost rozhodně neviděla. Svoji představu a vizi budoucí Evropy proto prezentovala ve svém projevu 20. září na *College of Europe* v belgických Bruggách.⁴³³

Na úvod svého proslovu projevila jistou dávku smyslu pro humor, když ocenila odvahu, že pozvali zrovna ji, aby promluvila o Británii a Evropě. Následně podotkla: „*Pokud věříte některým věcem řečeným a napsaným o mých názorech na Evropu, musí vám to připadat jako pozvání Čingischána*⁴³⁴ *k promluvě o ctnostech mírové koexistence!*“.⁴³⁵ Pokračovala vysvětlením, v čem spočívá britské dědictví odkazu evropské kultury a jaké historické vazby tuto skutečnost provázely. Dále poukázala, že součástí evropského myšlení, kultury či identity byli i lidé, kteří žijí na východ od železné opony. Prahu nebo Varšavu vnímala jako velká evropská města. Poté podotkla, že Spojené státy jakožto obránce lidských svobod formovaly evropské hodnoty.⁴³⁶

Následovala kritika směru, kterým se Evropské společenství ubíralo, a představila i vlastní koncepci obsahující pět bodů. Prvním byla aktivní spolupráce mezi evropskými státy bez potřeby centralizované moci v Bruselu a byrokratických rozhodnutí.⁴³⁷ Toto

⁴³⁰ YOUNG 2000, 142

⁴³¹ BOOKER / NORTH 2006, 275 FAJMON 1999, 238

⁴³² EVANS 2004, 92–93

⁴³³ HOŘČIČKA / KOVÁŘ 2005, 95–96 YOUNG 2000, 143–144

⁴³⁴ Čingischán (1162–1227) byl sjednotitel mongolských kmenů a jeden z největších vojevůdců a dobyvatelů na světě.

⁴³⁵ <https://www.margaretthatcher.org/document/107332> [05-05-2021]

⁴³⁶ EVANS 2004, 92

⁴³⁷ THATCHEROVÁ 1996, 509 YOUNG 2000, 144

téma dále rozvinula. „*Je vskutku ironické, že právě když se země, jako je Sovětský svaz, který byl řízen centrálně, učí, že úspěch tkví v rozdělení moci a rozhodovacích pravomocí, v komunitě jsou tací, kteří naznačují, že se chtějí vydat právě tímto centralistickým směrem.*“⁴³⁸

Druhý bod nesl název „povzbuzující změna“. Kroky, které EHS musí řešit, by měly být řešeny praktickým způsobem a měly by reformovat ta politická ustanovení, která jsou špatná, neúčinná či znepokojují širokou společnost. V tomto návrhu kritizovala zemědělskou politiku CAP a navrhovala přesunout peníze z rozpočtu na pomoc méně rozvinutým regionům.⁴³⁹

Další důležitou zásadu spatřovala v otevřeném podnikání, ve kterém viděla přísun volných pracovních míst, ty byly klíčem k úspěchu, což představovala politika otevřeného a volného trhu. Evropské státy by tak mohly konkurovat USA, Japonsku a dalším ekonomickým mocnostem. Dle historické skutečnosti ze 70. a 80. let 20. století ale považovala centrální plánování a kontrolu za přežitek, který nefunguje.⁴⁴⁰

Čtvrtým ustanovením byla „Evropa otevřená světu“, která neměla být zatížená protekcionismem, obchodními bariérami a překážkami. Pátý bod se týkal role obrany evropských zemí. Tu měla nadále udržovat Severoatlantická aliance společně se Spojenými státy. Premiérka na závěr ve svém projevu vyzvala Evropu, ať „*je rodinou národů, lépe si navzájem rozumějící, cenící si více jeden druhého a konající společnou práci, ale zároveň si užívají národní identity, a to stejným dílem, jako užívání si snah na evropském poli*“.⁴⁴¹

Tato řeč se zapsala do historických análů thatcherismu a položila základy euroskepticismu. V evropském měřítku byla přijata velmi kriticky. Britský ministr zahraničí Geoffrey Howe ji označil za začátek konce politiky Železné lady, protože zasela sémě pochybností a rozporů ve vlastní straně. Sám Howe si uvědomil, že pracovat s Margaret Thatcherovou, která navenek působí jako věrný lídr EHS, je „*jako žít v manželství s pastorem, který z ničeho nic prohlásí, že nevěří v Boha. Nyní vím, že právě v tomto okamžiku se začal krystalizovat konflikt loajalit, s nímž jsem pak musel možná až příliš dlouho pracovat*“.⁴⁴²

⁴³⁸ <https://www.margaretthatcher.org/document/107332> [05-05-2021]

⁴³⁹ <https://www.margaretthatcher.org/document/107332> [05-05-2021]

⁴⁴⁰ <https://www.margaretthatcher.org/document/107332> [05-05-2021]

⁴⁴¹ <https://www.margaretthatcher.org/document/107332> [05-05-2021]

⁴⁴² BOOKER / NORTH 2006, 281

V listopadu 1988 navštívila Margaret Thatcherová Polsko. Než se pro tuto cestu rozhodla, konzultovala ji s papežem Janem Pavlem II., který Polsko navštívil v červnu 1987.⁴⁴³ Touto zahraniční cestou navázala na návštěvu Maďarska v roce 1984, pokračovala tak se vstřícnou politikou vůči zemím za železnou oponou.⁴⁴⁴

Polský stejně jako maďarský komunistický systém považovala za nejslabší článek tohoto umírajícího impéria. Režim, který nastavil po převratu v roce 1981 generál Jaruzalsky, procházel v roce 1988 hospodářskou a sociální krizí. Odborové hnutí Solidarita tak bylo opět na vzestupu. Vzhledem k tomu, že v čele SSSR stál Michail Gorbačov se svou reformní politikou, opětovný vojenský zásah proti tomuto hnutí byl vyloučen.⁴⁴⁵

Oficiální rozhovory s polskou vládou nepřinesly mnoho úspěchu. Důležitější byla demonstrace sympatií k opozičnímu demokratickému hnutí a obhajobě západních hodnot. Východisko pro ukončení svízelné hospodářské situace v Polsku viděla v obnově demokracie a tržního hospodářství. Brzy po jejím návratu do Londýna polská vláda zahájila dialog s opozicí o novém systému voleb, kterých se měla účastnit i Solidarita.⁴⁴⁶

V Británii byla tato návštěva vnímaná velmi kriticky, odsuzovali její podporu odborového hnutí Solidarita vzhledem ke skutečnosti, že v domácí politice se stavěla silně proti nim. V parlamentu na tuto kritiku posléze zareagovala následovně. *„Ráda bych poukázala na fakt, že hnutí Solidarita znamená mnohem více než obchodní unie. Solidarita je v Polsku jediný výraz opozice vůči komunismu a socialismu. Solidarita si přeje mít pluralitní společnost podobnou té, jakou máme my, a je proti druhu komunismu, který v této zemi někteří vyjadřují.“*⁴⁴⁷

S posledními dny roku 1988 se blížil konec vlády Ronalda Reagana, který mohl být spokojený s úspěchy, jichž dosáhl v průběhu úřadování v čele USA. Důležitou událostí proto byly listopadové prezidentské volby ve Spojených státech, které vyhrál tehdejší viceprezident George Bush starší, což byl dobrý předpoklad pro pokračování kontinuity tehdejší americké politiky zahrnující spolupráci s britskou vládou, což se nestalo.⁴⁴⁸

⁴⁴³ O'SULLIVAN 2007, 284

⁴⁴⁴ <https://www.margaretthatcher.org/document/209136> [05-05-2021]

⁴⁴⁵ <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1981567-vzestup-solidarity-v-polsku-vyvolal-v-roce-1981-reakci-v-zemi-zavladl-vyjimecny-stav> [05-05-2021]

⁴⁴⁶ FAJMON 1999, 239

⁴⁴⁷ CAMPBELL 2003, 628

⁴⁴⁸ <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-1988> [06-05-2021]

S odchodem Ronalda Reagana z prezidentské funkce skončilo i období „speciálního vztahu“ mezi hlavami Velké Británie a Spojených států, jelikož stejné vazby se s Reaganovým nástupcem, Georgem Bushem, nepodařilo navázat. Ten namísto toho začal přesouvat do středu zájmu vztahy s Německem.⁴⁴⁹

Margaret Thatcherová o tom ve svých pamětech Roky na Downing Street vypověděla, „že jako prezident cítil George Bush potřebu odlišit se od svého předchůdce: jedním ze způsobů, jakým toho dosahoval, bylo, že až nápadně zavrhoval zvláštní postavení, které jsem oceňovala u poradců a pomocníků Reaganovy administrativy“.⁴⁵⁰

V polovině listopadu 1988 proto Margaret Thatcherová vyrazila na návštěvu do Bílého domu jako poslední oficiální host Reaganovy éry. Při této příležitosti hovořila s oběma prezidenty – se stávajícím i s nově zvoleným.⁴⁵¹ Tématem rozhovoru byla otázka týkající se obrany. Americké finance procházely rozpočtovým deficitem, který měl sice klesající tendenci, ale stále představoval značný problém. Proto považovala za důležité potvrdit Georgovi Bushovi staršímu důraz, který klade na udržení programu Strategické obranné iniciativy.⁴⁵²

Úspěch ze zahraniční cesty po africkém kontinentu v roce 1988 Margaret Thatcherovou přesvědčil, aby ji na jaře 1989 zopakovala. Cestu zahájila v Maroku, kde s marockým králem Hasanem prodiskutovala arabsko-izraelský spor a spolupráci mezi Británií a Marokem.⁴⁵³ Dalším cílem byly subsaharské země Nigérie, Zimbabwe, Malawi a Namibie, kde byly po šesti dnech státní návštěvy zakončeny.⁴⁵⁴

Premiérka se v průběhu zahraničních návštěv v otázce ekonomických a hospodářských sankcí proti Jihoafrické republice snažila získat členské státy Commonwealthu na svou stranu, ale nepodařilo se jí to. Tato mise v černé Africe proto měla bezvýznamný dopad na změnu jejich názoru, což následně prezentovali na zasedání CHOGM v Malajsii.⁴⁵⁵

Potřetí během posledních pěti let navštívil Michail Gorbačov Margaret Thatcherovou v Británii. Během dubnové třídní návštěvy v roce 1989 spolu státníci hovořili o britsko-sovětských vztazích, které byly nejlepší od konce druhé světové války. Předmětem jednání byly otázky obrany a kontroly zbrojení, vztahu mezi Východem a Západem,

⁴⁴⁹ THATCHEROVÁ 1996, 535

⁴⁵⁰ THATCHEROVÁ 1996, 535

⁴⁵¹ ALDOUS 2012, 262

⁴⁵² THATCHEROVÁ 1996, 531–535

⁴⁵³ <https://www.margareththatcher.org/document/107607> [06-05-2021]

⁴⁵⁴ <https://www.margareththatcher.org/document/107456> [06-05-2021]

⁴⁵⁵ THATCHEROVÁ 1996, 361

regionálních problémů v Jihoafrické republice, na Blízkém Východě, v Namibii a centrální Americe. V neposlední řadě projednali vzájemnou bilaterální obchodní a hospodářskou spolupráci.⁴⁵⁶

I přesto, že se v mnoha věcech (například v otázce jaderného zastrasování) tito státníci názorově rozcházel, jejich vztah byl přátelský a politicky úzký. V interview pro BBC britská premiérka označila toto setkání se sovětským vůdcem jako skutečně pozoruhodnou návštěvu „osudového muže“.⁴⁵⁷

V dubnu 1989 předložila skupina guvernérů centrálních bank závěrečnou zprávu, ve které byl představen návrh na přechod k hospodářské a měnové unii. Té mělo být dosaženo ve třech fázích, přičemž v první se měly zapojit všechny státy do evropského mechanismu směnných kurzů. Zbylé dvě představovaly vytvoření Evropské centrální banky a zavedení jednotné měny, což pro jednotlivé státy znamenalo ztrátu měnové nezávislosti. Tato zpráva byla více radikální, než Margaret Thatcherová očekávala.⁴⁵⁸

Patnáctého června 1989 se konaly volby do Evropského parlamentu, které přinesly Konzervativní straně první celostátní porážku ve volbách od roku 1974. Konzervativci získali 35 % hlasů a vítězní labouristé 40 %. Tato prohra přinesla oslabení Margaret Thatcherové nejen doma, ale také na evropském jevišti. Následné průzkumy veřejného mínění ukázaly, že za prohrou konzervativců stál fenomén „protestního hlasování“, které má za úkol ukázat nespokojenost s výběrem kandidátů či politickým systémem.⁴⁵⁹

Na zasedání Evropské rady v Madridu, které se konalo 26. a 27. června 1989, se projednával Delorsův plán na dosažení hospodářské a měnové unie. Britská předsedkyně odjízďela do Španělska odhodlána návrh na měnovou unii zamítnout, ačkoliv britský ministr financí Nigel Lawson a zahraničí Geoffrey Howe vyvíjeli na Margaret Thatcherovou nátlak a hrozili svou rezignací, aby bylo v Madridu uvedeno datum britského vstupu do ERM. Nestalo se tomu tak, rezignace ministrů ani pevné datum přistoupení do ERM nebylo oznámeno.⁴⁶⁰

⁴⁵⁶ <https://www.margaretthatcher.org/document/212355> [06-05-2021]

⁴⁵⁷ <https://www.margaretthatcher.org/document/107463> [06-05-2021]

⁴⁵⁸ BOOKER / NORTH 2006, 285 YOUNG 2000, 145

⁴⁵⁹ BOOKER / NORTH 2006, 283–284 FAJMON 1999, 245

⁴⁶⁰ FAJMON 1999, 245 THATCHEROVÁ 1996, 484–486

Na summitu přednesla „madridské podmínky“ pro vstup šterlinku⁴⁶¹ do Evropského mechanismu směnných kurzů, které pro ni vypracoval její ekonomický poradce Alan Walters.⁴⁶²

Tímto však projednávání otázky britského vstupu do ERM ve Španělsku skončilo. Důležitějším bodem jednání Rady byla příprava hospodářské a měnová unie. První fáze ekonomické integrace byla schválena k červenci 1990, současně měla vzniknout mezivládní konference, jež měla vytvořit novou smlouvu.⁴⁶³

Dalším tématem rozhovorů bylo vytvoření sociální charty, což bylo pro britskou premiérku opět absolutně nepřijatelné.⁴⁶⁴ Ve svých pamětech *Roky na Downing Street* Margaret Thatcherová o této smlouvě napsala: „*Sociální charta byla zcela prostě charta socialistická – připravená socialisty v Komisi a prosazovaná především členskými státy se socialisty u vlády*“.⁴⁶⁵ Tento vývoj byl pro předsedkyni nepřijemný, ve svých prohlášeních a námítkách zůstala osamocena. Což s sebou také neslo izolaci pro celou Británii v evropských záležitostech a představovalo jeden z hlavních důvodů jejího pádu v následujícím roce 1990.⁴⁶⁶

Po návratu do Londýna došlo k přestavbě vlády. Výstup, který Geoffrey Howe a Nigel Lawson udělali před Madridem, nehodlala premiérka tolerovat a prominout. Cítila se ohrožena. Spojenectví těchto ministrů považovala za silné a nechtěla si ho nechat přerůst přes hlavu, rozhodla se ho proto rozbít. Geoffrey Howa, který byl součástí premiérčina kabinetu od roku 1979, odvolala. Jeho nové místo bylo v Dolní sněmovně, již se stal předsedou, tuto funkci se ale zdráhal přijmout, proto byl následně jmenován místopředsedou strany. Novým ministrem zahraničí se stal John Major, který byl do té doby náměstkem ministra financí. Nigel Lawson tento politický přetřes na postu ministra financí ustál. Ministr pro záležitosti Severního Irska Tom King byl přesunut na Ministerstvo obrany. Na jeho místo v Ulsteru byl jmenován Peter Brooke.⁴⁶⁷

⁴⁶¹ Původ názvu libra šterlinku nalezneme na území Británie již v 8. století. Šterlink byla stříbrná ražená mince. Dvě stě čtyřicet takových mincí pak vážilo jednu troyskou libru, velké platby pak probíhaly s měnou „libra šterlinku“. Toto spojení se ustanovilo a ve 12. století král Jindřich II. pojmenoval librou šterlinku standardní penci, která obsahovala v objemu přes 90 % stříbra.

⁴⁶² GERBET 2004, 314 YOUNG 2000, 145–146

⁴⁶³ GERBET 2004, 314 YOUNG 2000, 145–146

⁴⁶⁴ ROVNÁ 1991, 166

⁴⁶⁵ THATCHEROVÁ 1996, 513

⁴⁶⁶ FAJMON 1999, 246 YOUNG 2000, 146

⁴⁶⁷ FAJMON 1999, 246–247

Po několika týdnech od obměny britského vládního kabinetu přišla nečekaná zpráva, 26. října 1989 podal ministr financí rezignaci. V dopise, který Nigel Lawson zaslal britské premiérce, podmiňoval své setrvání ve vládě odvoláním Alana Walterse z pozice ekonomického poradce předsedkyně. Ten měl dle Lawsonova přesvědčení podryvat jeho ministerskou způsobilost.⁴⁶⁸

Tímto došlo k vyvrcholení sporu mezi ním a britskou premiérkou vůči zapojení libry do Evropského mechanismu směnných kurzů. Margaret Thatcherová však nebyla ochotna akceptovat další ultimátum, a proto rezignaci přijala.⁴⁶⁹ Na jeho místo byl jmenován John Major, kterého na postu mistra zahraničí po pouhých čtyřech měsících vystřídal Douglas Hurd.⁴⁷⁰

Tentýž den opustil svůj post také Alan Walters. Postavení premiérky bylo těmito škatulaty oslabeno a předznamenalo nárůst nespokojenosti s její politikou nejen uvnitř strany, ale také v rámci široké veřejnosti, to vyvrcholilo v následujícím roce. První předzvěstí byla kandidatura sira Anthony Meyera proti premiérce na post lídra Konzervativní strany v prosinci 1989. Margaret Thatcherová svoji pozici obhájila počtem 314 hlasů pro její setrvání. První signál, že se věci začaly vyvíjet nepříznivým směrem pro premiérku, byl ale vyslán.⁴⁷¹

Na prosincovém summitu Evropské rady ve Štrasburku byly hlavními body programu jednání hospodářská a měnová unie a sociální charta. V otázce sociální charty britská premiérka trvala na svém odmítavém stanovisku, které prezentovala již v červnu v Madridu. I přes její námitky jedenáct členských států Chartu základních sociálních práv pracovníků přijalo. Británie dostala výjimku, na základě které nemusela tuto chartu realizovat. Rada posléze rozhodla o svolání mezivládní konference, která měla vypracovat návrh změn nutných pro závěrečnou etapu hospodářské a měnové unie. Margaret Thatcherová, která stála v silném odporu proti IGC osamocena, neměla však šanci tomuto vývoji zabránit. Na summitu bylo rozhodnuto, že se IGC sejde v průběhu následujících dvanácti měsíců.⁴⁷²

⁴⁶⁸ <https://www.margaretthatcher.org/document/107805> [08-05-2021]

⁴⁶⁹ <https://www.margaretthatcher.org/document/107805> [08-05-2021]

⁴⁷⁰ THATCHEROVÁ 1996, 602

⁴⁷¹ The Guardian, 8. 1. 2005

⁴⁷² ADDISON / SIEBERT 1991, 597 HOŘČIČKA / KOVÁŘ 2005, 96 YOUNG 2000, 146–147

Poslední setkání států Commonwealthu, kterého se Margaret Thatcherová zúčastnila jako premiérka, se odehrálo 18. až 24. října v malajském Kuala Lumpur za doprovodu ministra zahraničí Johna Majora. Jako již tradičně na summit vyrazila plná odhodlání neustoupit v otázce týkající se sankcí vůči Jihoafrické republice, jež toho roku prošla vládní obměnou.⁴⁷³

Prezidenta JAR Pietra W. Bothu postihla v lednu 1989 srdeční příhoda, a proto se ze zdravotních důvodů musel vzdát svého mandátu. V srpnu 1989 byl proto do čela JAR zvolen Frederik W. de Klerk. Ten si jako nový prezident vzal za cíl provést v co nejkratší době společenské reformy a rozsáhlé změny týkající se jihoafrického černošského obyvatelstva.⁴⁷⁴ Z tohoto důvodu chtěla dávat britská premiérka novému prezidentovi příležitost ukázat politiku JAR v novém světle bez zatížení mezinárodních intervencí.⁴⁷⁵

Jednání členských států CHOGM neprobíhalo nejlépe, australský premiér společně se zambijským prezidentem za podpory ostatních představitelů trvali na ekonomických a hospodářských postizích vůči JAR. Britská premiérka proto opět obhajovala své stanovisko proti uvalení embarga jako jediná. Trvala na svém, že tyto postihy zapříčiní existenční problémy pro chudší obyvatele JAR a ublíží jim daleko více než apartheidu. Věřila, že její přístup je konstruktivnější a zohledňuje změny, ke kterým v JAR docházelo. Summit skončil nečekaným kontroverzním výstupem Margaret Thatcherové, která překvapivě vydala vlastní závěrečné komuniké, které obsahovalo britský nesouhlas s postupem států COGHM vůči Jihoafrické republice.⁴⁷⁶

Politika Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana vůči východnímu bloku přinesla opravdové výsledky a předznamenala konec studené války. V průběhu roku 1989 se naplnila premiérčina slova, které přednesla na návštěvě v západním Německu v roce 1982. Hněv a frustrace uvězněných lidí v komunistickém systému dosáhl vrcholu. Občané Bulharska, Československa, Maďarska, Německa, Polska a Rumunska udělali první krok, aby vykročili z vládnoucího režimu, který je po více než čtyřicet let utiskoval. Paprsky svobody tak konečně začaly svítit i za železnou oponu v zemích střední a východní Evropy. Staré uspořádání, které bylo založeno na výsledku druhé světové války, se začalo pozvolna rozpadat.

⁴⁷³ Commonwealth Heads of Government Meeting 1989, 3–47

⁴⁷⁴ HULEC 1997, 261 REID 2011, 260

⁴⁷⁵ THATCHEROVÁ 1996, 361

⁴⁷⁶ <https://www.margaretthatcher.org/document/107802> [07-05-2021]

Změny započaté v roce 1989 pokračovaly i s příchodem nového desetiletí, nakonec vedly k zániku SSSR v roce 1991. V únoru 1990 jihoafrický prezident Frederik W. de Klerk oznámil na zasedání nově zvoleného parlamentu zrušení zákazu Afrického národního kongresu, komunistické strany a dalších dříve zakázaných organizací. Dále slíbil započítí jednání o propuštění politických vězňů, odvolání výjimečného stavu do šesti měsíců a provedení zásadní změny v soudním systému, a to včetně zrušení trestu smrti. Svůj závazek potvrdil o několik dnů později, kdy byl 11. února 1990 propuštěn bojovník proti rasové segregaci Nelson Mandela. Ten strávil za mřížemi dlouhých 27 let a šest měsíců.⁴⁷⁷

Dvacátého osmého dubna 1990 se konala Evropská rada v Dublinu, kde se jednalo o postoji společenství k německému sjednocení a vztazích k zemím střední a východní Evropy. Francouzi a Němci vyzvali ve společném prohlášení dublinskou radu, aby financovala přípravy politické unie a definovala společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.⁴⁷⁸ Margaret Thatcherová na začátku jednání pronesla projev, ve kterém objasnila svůj postoj vůči politické unii. „*Politická unie nesmí znamenat žádnou větší centralizaci sil v Evropě na účet národních vlád a parlamentů. Nesmí se oslabovat role NATO a nesmí dojít k pokusům o zvrát zahraničně politické spolupráce v omezení práv státu provádět svou vlastní zahraniční politiku.*“⁴⁷⁹

Otázka týkající se Evropského mechanismu směnných kurzů se na podzim roku 1990 stávala čím dál větším tématem diskusí. John Major, který pokračoval vůči EMS v politice svého předchůdce, se Železnou lady snažil přesvědčit, aby se zapojením šterlinku do ERM souhlasila co nejdříve. Obával se totiž případných sporů v poslaneckém klubu. Britská premiérka však nebyla přesvědčena o správnosti tohoto kroku. Ačkoliv ještě v průběhu léta 1990 tomuto tlaku zvládla odolávat, na podzim 1990 s tímto krokem souhlasila.⁴⁸⁰

Libra se stala součástí ERM 8. října 1990, tento krok byl oznámen o tři dny dříve, aby se zabránilo možným výkyvům měnového trhu. Směnný kurz libry byl stanoven na 2,95 německé marky za libru. Samotná měna byla zapojena do širšího systému, který umožňoval vychýlení kurzu o 6 % na obě strany. Vývojem událostí britská premiérka, která upřednostňovala volně plovoucí, prohrála a byla nucena ustoupit ze své pozice.

⁴⁷⁷ HULEC 1997, 262

⁴⁷⁸ GERBERT, 2004 323 HOŘČIČKA, KOVÁŘ 2005, 96

⁴⁷⁹ THATCHEROVÁ 1996, 520

⁴⁸⁰ BOOKER / NORTH 2006, 294–295

Tlaku, který na ni byl vyvíjen, nemohla odolat. O pár let později však na její slova došlo. Ostrovní měnu nebylo snadné v ERM udržet. Šestnáctého září 1992 byl na libru proveden spekulativní útok na mezinárodním trhu. Tento den bývá označován jako „černá středa“ Británie. Její nástupce John Major byl nucen britskou měnu z ERM stáhnout.⁴⁸¹

Ve dnech 27. a 28. října 1990 se Margaret Thatcherová účastnila Evropské rady v italském Římě. Tématem programu byla měnová a politická unie. Premiérka zůstala ve svém odmítavém postoji opět osamocena a izolována.⁴⁸²

Během jednání odmítla návrh na zahájení druhé fáze přechodu k hospodářské a měnové unii nejpozději do 1. ledna 1994, původní návrh byl o rok dříve. Thatcherová však nesouhlasila ani s tímto termínem. Na místo toho chtěla prodiskutovat otázku zemědělství. Tato snaha ale ztroskotala na odmítavém postoji ze strany Francie.⁴⁸³

Po skončení summitu pak novinářům zopakovala svůj odmítavý postoj k měnové politice. „*Zní to trochu jako pohádka... Jestli někdo tvrdí, že předstoupím před parlament a navrhnou zrušení anglické libry – ne!... řekla jsem dostatečně jasně, že si jednotnou měnu vnutit nenecháme.*“⁴⁸⁴

Toto vystoupení bylo posledním podnětem, který vedl 1. listopadu 1990 k rezignaci Geoffreya Howa, ten byl posledním politikem, který byl součástí vlády Margaret Thatcherové od roku 1979. O několik dní později pronesl v Dolní sněmovně emotivní projev, který se zapsal do dějin. Uvedl v něm, že „*přišel čas pro ostatní, aby učinili vlastní závěry z tragického konfliktu loajalit, se kterým jsem já osobně zápasil možná příliš dlouho*“.⁴⁸⁵ I když tento projev premiérku velmi poškodil, označila jeho výkon za brilantní.⁴⁸⁶

Stejný politický kurz ve vztazích se SSSR udržovala britská premiérka i v roce 1990. Sedmého června byla naposledy v Sovětském svazu. V rámci této cesty navštívila Moskvu, Kyjev a Arménii.⁴⁸⁷ Hlavním tématem dvouapůlhodinového jednání v Kremlu byly nové poměry na evropské politické scéně. Velkou pozornost věnovali oba státníci sjednocení Německa. Britská premiérka chtěla, aby Německo zůstalo členem NATO a Michail Gorbačov to během rozhovorů nevyloučil. Dalším problémem byla otázka nezávislosti pobaltské Litvy. Ta byla jednou z prvních zemí, která zahájila proces rozpadu

⁴⁸¹ BOOKER / NORTH 2006, 294–295 CAMPBELL 2003, 703–704 YOUNG 2000, 147–149

⁴⁸² YOUNG 2000, 148 THATCHEROVÁ 1996, 523

⁴⁸³ YOUNG 2000, 148 THATCHEROVÁ 1996, 523

⁴⁸⁴ BOOKER / NORTH 2006, 297

⁴⁸⁵ FAJMON 1999, 256

⁴⁸⁶ THATCHEROVÁ 1996, 573

⁴⁸⁷ CAMPBELL 2003, 628

SSSR. Margaret Thatcherová v tomto případě potvrdila postoj Británie, kdy dala jasně najevo, že všechny tři země v Pobaltí, které byly okupovány ze strany SSSR od roku 1940, by měly získat nezávislost. To byl jediný bod, ve kterém panovala mezi státníky neshoda.⁴⁸⁸

Z Moskvy odletěla premiérka do ukrajinského Kyjeva, kde navštívila výstavu „Britské dny“, která se uskutečnila na oplátku za výstavu „Sovětský měsíc“ v Birminghamu v roce 1988. Poslední zastávkou na této třídenní zahraniční cestě byl Leninakan v Arménii. Tato část návštěvy byla velmi nebezpečná a Sověti se báli o její bezpečnost. Mezi Arménií a Ázerbájdžánem probíhal od roku 1988 boj o enklávu⁴⁸⁹ Náhorní Karabach⁴⁹⁰, cesta však proběhla v pořádku za vřelého přijetí nadšených davů.⁴⁹¹

V září roku 1990 podnikla cestu do zemí střední Evropy, během níž navštívila Československo, byla to za sedmdesát let britsko-československých vztahů první návštěva britského ministerského předsedy.⁴⁹² Při svém projevu v Praze se omluvila za Mnichovskou dohodu z roku 1938, ve které Británie postoupila československé pohraniční území nacistickému Německu. K podpisu této smlouvy také poznamenala, že na ni Britové „*stále vzpomínají s hanbou*“.⁴⁹³ Z Prahy zamířila premiérka do Bratislavy, kde se setkala se slovenským ministerským předsedou Vladimírem Mečiarom. Ten ji během rozhovoru ujistil, že Československo zůstane federálním státem, což se nestalo.⁴⁹⁴

Další zastávkou na této cestě bylo Maďarsko, které již jednou navštívila. Oproti ostatním východoevropským zemím zde premiérka viděla velkou výhodu v započetí ekonomických a hospodářských reforem již v době vlády komunistického režimu. Tudíž nespatovala v přeměně obtíže. Velkou výhodu také připisovala na konto maďarského ministerského předsedy Jozsefa Antalla, který rozuměl potřebám své země a držel otěže řídící stát pevně v rukou.⁴⁹⁵

⁴⁸⁸ <https://www.margaretthatcher.org/document/212256> [09-05-2021]

⁴⁸⁹ Enkláva je geograficky oddělená část území, které je obklopená územím jiného státu.

⁴⁹⁰ Náhorní Karabach je oblast na území Ázerbájdžánu, o které vede tento stát dlouholetý spor s Arménií.

⁴⁹¹ THATCHEROVÁ 1996, 550–551

⁴⁹² POWER, WEINFURTER 2015, 89

⁴⁹³ CAMPBELL 2003, 628

⁴⁹⁴ THATCHEROVÁ 1996, 552

⁴⁹⁵ THATCHEROVÁ 1996, 552. <https://www.margaretthatcher.org/document/108197> [09-05-2021]

V obou staronově vznikajících demokratických zemích byla přivítána davy občanů, kteří ji vnímali jako západního politika ztělesňujícího antikomunistu, který vždy podporoval svobodná hnutí a myšlení v zemích východního bloku. Sama premiérka viděla budoucnost obou států jako součást Evropského hospodářského společenství a NATO. V tomto kroku spatřovala otevřenější a volnější Evropu, která by mohla přispět ke zpomalení integrace k přijetí měnové unie, proti které tolik bojovala.⁴⁹⁶

V projevu u příležitosti těchto návštěv Margaret Thatcherová 18. září 1990 pronesla: „*Co nás skutečně hřeje u srdce... je vidět Československo a vpravdě i Polsko a Maďarsko vracet se na jejich právoplatné místo v Evropě... během studené války jsme nikdy neakceptovali fakt, že národy východní Evropy by měly být vyvrženci... Teď, když je studená válka na konci a zdi jsou strženy, nesmíme ztrácet čas. Momentů, které vám přinesly vaši svobodu, musí být nyní využito ke znovuspojení Evropy*“.⁴⁹⁷

První konflikt, který nesouvisel se studenou válkou, byl zahájen 2. srpna 1990, kdy irácké vojsko zahájilo vojenskou operaci na území Kuvajtu. Tato událost se setkala s mezinárodním odsouzením. Irácký diktátor Saddám Husajn⁴⁹⁸ obsadil toto území v Perském zálivu především proto, aby se dostal k ropnému bohatství, které zde bylo ukryto. Díky tomu by mohl manipulovat se světovou cenou ropy, což by přineslo prostor pro vydírání západních mocností, to by mělo rozsáhlé následky.⁴⁹⁹

Svůj postoj přednesla britské premiérka ihned po obdržení této zprávy, která ji zastihla během návštěvy amerického Aspenu. „*Irácká invaze do Kuvajtu odporuje všem zásadám, které hájí OSN. Jestliže ji necháme zvítězit, žádná malá země se už nemůže cítit bezpečná. Zákony džungle přemohou právní normy. Organizace spojených národů musí využít své autority a uvalit úplné ekonomické embargo, pokud se Irák okamžitě nestáhne. Toto opatření podporují jak Spojené státy, tak Evropa. Ale aby bylo úplně účinné, je zapotřebí společné podpory všech členů OSN. Musí povstat a zapojit se, protože je v sázce životně důležitá zásada: Agresorovi se nikdy nesmí povolit, aby prosadil svou.*“⁵⁰⁰

Ve velmi krátké době došlo k zmrazení kuvajtských aktiv v britských bankách. Posléze Spojené státy, Evropské hospodářské společenství, Turecko a Saudská Arábie uvalily na Irák embargo. Veškeré pokusy o diplomatické řešení podporované poprvé

⁴⁹⁶ FAJMON 1999, 254 THATCHEROVÁ 1996, 552

⁴⁹⁷ EVANS 2004, 115

⁴⁹⁸ Saddám Husajn (1937–2006) byl jeden z největších diktátorů, který stál v čele Iráku v letech 1979 až 2003. Dopustil se mnoha zločinů – genocidy či vražd a mučení civilistů. Irák byl během jeho krutovlády uvržen do značné bídy.

⁴⁹⁹ CAMPBELL 2003, 701 KEEGAN 2006, 68–69

⁵⁰⁰ THATCHEROVÁ 1996, 559

i Sovětským svazem vzhledem k neústupnému postoji Saddáma Husajna selhaly. Americký prezident George Bush starší se proto rozhodl zakročit. Požádal krále Saúdské Arábie o povolení k intervenci, aby mohli vstoupit do království za účelem jeho obrany.⁵⁰¹

Král Fahda 6. srpna 1990 souhlasil, o dva dny později začala operace Pouštní štít. Ta měla za úkol zamezit další irácké expanzi a vytlačit irácká vojska z Kuvajtu. Do této masivní akce se celkově zapojilo téměř 700 tisíc spojeneckých vojáků z 34 zemí.⁵⁰² Během čtyř měsíců odcestovalo do oblasti Perského zálivu téměř 30 tisíc britských vojáků. Margaret Thatcherová na svém posledním zasedání vlády v roli předsedkyně Jejeho Veličenstva 22. listopadu 1990 prosadila vyslání dalších britských vojenských sil, které hrály významnou roli v porážce Saddáma Husajna v únoru 1991.⁵⁰³

Třetí volební období se pro Železnou lady stalo osudným. Vláda ztrácela podporu ze stran široké veřejnosti a také čelila vnitřním problémům. Uvnitř Konzervativní strany převažovaly neshody a rostlo napětí. Zarputile odmítavý postoj k evropské integraci a zapojení Británie do EMU, eskalující spory s vládními ministry a rozkol uvnitř strany završený rezignací a projevem Geoffreyho Howa vedly k pádu Margaret Thatcherové.

Výzvu Geoffreyho Howa vyslyšel stranický kolega Michael Heseltine, který oznámil svoji kandidaturu na vůdce toryů. Volby byly stanoveny na 20. listopadu 1990. Osobně se těchto voleb nezúčastnila, protože se účastnila Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Paříži. Svého vyzyvatele Margaret Thatcherová porazila, ale nedosáhla na patnáctiprocentní rozdíl potřebný k vítězství v prvním kole. Chyběly jí pouhé dva hlasy. Celkově získala 204 hlasů oproti 154 hlasům jejího odpůrce. Druhé kolo bylo naplánováno o týden později, kdy již stačilo pouhé většinové vítězství.⁵⁰⁴

Margaret Thatcherová se ale druhého kola nezúčastnila a svoji kandidaturu stáhla. Dvacátého druhého listopadu 1990 v 8:30 středoevropského času oznámila svoji rezignaci i na post ministerského předsedy, kdy odstoupila po zvolení svého nástupce, kterým se stal John Major.⁵⁰⁵

V jednom ze svých posledních projevů v ministerském křesle připomněla události, které se odehrály ve světě během jejího úřadování. *„Před deseti lety byla východní Evropa pod totalitním režimem a její lidé neznali ani právo, ani svobodu. Dnes máme*

⁵⁰¹ FAJMON 1999, 255

⁵⁰² GOMBÁR / PECHA 2013, 521

⁵⁰³ <https://www.margaretthatcher.org/document/110743> [09-05-2021]

⁵⁰⁴ ROVNÁ 1991, 175

⁵⁰⁵ THATCHEROVÁ 1996, 586

Evropu, v níž se demokracie, zákonná moc a lidská práva šíří čím dál víc, hrozba naší bezpečnosti z drtivé převahy konvenčních ozbrojených sil Varšavské smlouvy je odstraněna, Berlínská zeď byla zbořena a končí studená válka. ⁵⁰⁶

Po více než jedenácti letech v čele Velké Británie a Severního Irska odešel 28. listopadu 1990 z domu na Downing Street č. 10 nejdéle sloužící britský premiér 20. století a nejúspěšnější politik poválečné Británie – poprvé v historii tohoto království to byla žena – Margaret Hilda Thatcherová.

⁵⁰⁶ THATCHEROVÁ 1996, 586

4 Analýza vybraných periodik

Tato kapitola obsahuje rozbor a analýzu článků, které byly vybrány na základě metodologického postupu, jež byl stanoven v první kapitole této práce. Pro tuto potřebu bylo prozkoumáno 566 článků otisknutých v Rudém právu a 519 článků vydaných v deníku *The Washington Post*. Všechny se zabývaly zahraniční politikou Margaret Thatcherové vůči Evropskému hospodářskému společenství, Jihoafrické republice, konfliktu v Severním Irsku, Rhodesii, Sovětskému svazu socialistických republik, USA, válce o Falklandské ostrovy a válce v Perském zálivu, a to v časovém období 4. května 1979 až 28. listopadu 1990.

4.1 Rudé právo

Rudé právo bylo založeno v září 1920, kdy vycházelo jako orgán levice sociální demokracie, která se o osm měsíců později sešla na mimořádném sjezdu. Ten se konal 14. až 16. května 1921 v karlínském Národním domě. Zde došlo k rozštěpení levice, založení Komunistické strany Československa a ustanovení Rudého práva jako stranických novin. Po celou dobu své existence bylo toto periodikum v úzkém propojení s KSČ.⁵⁰⁷

V první polovině 20. století vydávaly tiskoviny politických stran vydavatelské domy, v tomto případě byly vydavateli fyzické osoby, které se často měnily. Komunisté prostřednictvím tohoto periodika propagovali levicové ideje a agitovali nové členy. Mezi členy redakčního sboru patřili například význační levicově smýšlející intelektuálové – Stanislav Kostka Neumann, Jiří Wolker či Vítězslav Nezval. Na přelomu 20. a 30. let 20. století dostaly noviny nálepku „revoluční“ a musely se potýkat s přerušением tisku či cenzurou. Z tohoto důvodu přešly noviny v delším období zákazu tisku do ilegality, kdy deník šířil své ideje pomocí letáků, které distribuovali straničtí dobrovolníci. Tento systém se osvědčil a posléze byl využit i v období Protektorátu Čechy a Morava. Ke změně a obnovení vydávání periodika došlo po druhé světové válce.⁵⁰⁸

Média se po obnovení republiky výhradně zodpovídala Ministerstvu informací. Tato instituce byla spravována členem vedení KSČ Václavem Kopeckým již od svého vzniku v roce 1945. Ten si velice dobře uvědomoval, jakou moc v sobě mediální svět skrývá a jaké možnosti v oblasti propagandy může přinést, když je strana využije ke svému prospěchu. Jednu z těchto možností jim přinesl poválečný nedostatek papíru, s tím se

⁵⁰⁷ BEDNAŘÍK / JIRÁK / KÖPPOVÁ 2019, 173–174

⁵⁰⁸ DOLEJŠÍ 1963, 50–51 DOUDĚRA 1980, 71–78

mimo jiné země východního bloku potýkaly po celou dobu své existence. Agenda související s distribucí papíru byla přidělena tiskovému orgánu Ministerstva informací, které díky tomu regulovalo možnosti tisku ostatních periodik. Od 1. prosince 1945 tak byla stanovena ministerská vyhláška, která povolovala tisk pouze novin schválených Ministerstvem informací, jehož další pravomoc mu dávala možnost zasáhnout do velikosti nákladu, rozsahu, rozměru či intenzity vydávání jednotlivých tiskovin. Další ze zásad tisku periodik byla skutečnost, že nesměla být zdrojem výtěžku jednotlivce či anonymních skupin. Existovalo zde však několik výjimek, které ministerstvo udělilo významným osobnostem.⁵⁰⁹

Po „vítězném únoru“ v roce 1948 však převzala v zemi hlavní úlohu komunistická strana, která obrátila média⁵¹⁰ pouze na propagandistický typ tiskovin typický pro totalitní režimy typu Sovětského svazu či stálé existující Korejské lidově demokratické republiky. Dohled nad médii následně přešel do rukou kulturně propagačnímu oddělení Ústředního výboru KSČ. Ke změně došlo ve všech mediálních strukturách – personálních, obsahových či kontrolních. Další krok následoval v dubnu znárodněním polygrafických podniků, což bylo cílené a účelové a sloužilo jako monitoring nad tiskárnami.⁵¹¹ V červnu téhož roku došlo k násilnému sloučení KSČ se sociálními demokraty a zániku jejich stranického deníku Právo lidu, jehož čtenářskou základnu převzalo právě Rudé právo.⁵¹²

Ze svých zaběhnutých kolejí vystoupilo Rudé právo pouze na chvíli v období Pražského jara v roce 1968. Na vrcholu nejčtenějších novin v zemi se udrželo po celou dobu, kdy Československo patřilo ke státům za železnou oponou, kde propaganda prosazovala zájmy vládnoucí autoritářské moci, jež potlačovala svobodu slova a tisku. Historik z Ústavu pro studium totalitních režimů Petr Blažek se však domnívá, že deník neměl tak vysokou čtenářskou základnu, jak lze předpokládat. „*Rudé právo bylo čteno ve skutečnosti poměrně malým počtem odběratelů. Někteří historici vnímají články jako realitu, ale to je podle mě absolutní nesmysl. Byly to noviny, které četli straničtí ideologové. Nejčtenější byla vždycky zadní strana, to byl sport. Ostatní články se četly pouze v případě, kdy došlo k nějaké krizi, jako byl rok 1956 nebo 1968.*“⁵¹³

⁵⁰⁹ BEDNAŘÍK / JIRÁK / KÖPPOVÁ 2019, 236–238 KONČELÍK / VEČEŘA / ORSÁG 2010, 134–140

⁵¹⁰ Do této skupiny řadíme kinematografii, periodický a neperiodický tisk, rozhlasové vysílání.

⁵¹¹ BEDNAŘÍK / JIRÁK / KÖPPOVÁ 2019, 238–251

⁵¹² BEDNAŘÍK / JIRÁK / KÖPPOVÁ 2019, 265–266

⁵¹³ <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/3188409-rude-pravo-byly-noviny-se-svetovym-formatem-a-obrovskym-nakladem-ktere-ale-ve> [30-06-2021]

Rudé právo čítající osm stran vycházelo mezi lety 1979 až 1989 každý den v týdnu (kromě neděle a státních svátků) v tzv. světovém formátu A2 (430 x 595 mm). Cena jednoho vydání byla 50 haléřů (0,5 Kčs), avšak vyjma sobotního vydání, které vycházelo s přílohou „Haló sobota“ a stálo 1 Kčs.

Na úvodní straně se v tomto období nejčastěji objevovaly zpravodajské články zabývající se vnitropolitickou situací. Ty často upozorňovaly na významné události, jež se staly v Československu, ale i v dalších zemích. Ve zkoumaném období se často v levé části titulní strany nacházel úvodník publicistického žánru. Na straně dvě bylo obvykle dokončeno pokračování článků z první strany, avšak pokud se na první straně objevily zprávy týkající se zahraničí, nejčastěji byly dokončeny na straně šest a sedm. Dále zde bylo možné najít krátké zprávy z domova či rubriky: z černé kroniky, světem kultury a dálnopisem, poštou telefonem..., předpověď počasí či křížovku. Strana třetí byla věnována socialistickým úspěchům v průmyslu a zemědělství, případně zprávám věnovaným domácí kultuře. Následující strana obsahovala společenskou kroniku, inzerci, dopisy čtenářů nebo kulturní rubriku, kterou bylo možné nalézt i na straně pět. Ta se dále profilovala na články ze světa vědy, techniky, výzkumu a zdravotnictví. Události ze zahraniční politiky, kterou se zabývá tato diplomová práce, byly zveřejňovány na stranách šest a sedm. Poslední stránka byla věnovaná sportu, sportovním výsledkům a komentářům.

Po změně vládnoucího režimu v Československu došlo v roce 1990 ke konci „zlaté éry“ Rudého práva, ale také k úpravě jeho formátu, ten byl zmenšen na tzv. evropský rozměr (297 x 420 mm). První číslo nového desetiletí vyšlo 2. ledna 1990 a stálo 1 Kčs, sobotní příloha zůstala zachována, ale cena byla navýšena na 2 Kčs. V lednu téhož roku začala některá vydání vycházet v částečně barevné verzi – některé titulky byly vytištěny červeně. Periodikum vycházelo každý den mimo neděle a státní svátky, jak tomu bylo po celá osmdesátá léta. I přesto, že došlo k pádu komunismu, titulok „*Proletáři všech zemí, spojte se!*“ zůstal zachován až do 27. dubna 1990, kdy byl odstraněn. Počet stran nebyl v tomto roce ustálený, rozšířená vydání čítala až šestnáct stran a vycházela většinou ve středu, čtvrtek a pátek. Od 6. listopadu přestaly noviny vycházet s podtitulkem „*List komunistické strany Československa*“, který byl nahrazen titulem „*Levicový list*“.

Vzhledem k faktu, že Rudé právo nemělo v roce 1990 ustálený počet stran (ty se pohybovaly v rozmezí 8 až 16), nelze zcela jednoznačně rozklíčovat rozložení jednotlivých rubrik dle stránek, jak tomu bylo v předchozích deseti letech. Články se zahraniční politikou lze najít napříč celým periodikem – vyskytovaly se mezi stranami

tři až šestnáct. V nové podobě Rudého práva však můžeme nalézt tyto pravidelné tematické celky: zprávy z domova či zahraničí, sport, politika, historie, kultura či názory. Stejně jako tomu bylo v 80. letech, můžeme v novinách roku 1990 nalézt – dálnopisem, poštou telefonem..., černou kroniku, televizní program či předpověď počasí, která byla nově graficky zpracována.

4.2 The Washington Post

Mezi nejznámější mediální deníky ve Spojených státech amerických bezesporu patří *The Washington Post*, jehož novináři byli ověnčeni několika Pulitzerovými cenami. Za zmínku jistě stojí odhalení odposlechů v sídle demokratické strany, jež nařídil americký prezident Richard Nixon – Aféra *Watergate*⁵¹⁴. Ta je dodnes považována za jednu z největších kauz světových dějin žurnalistiky. Investigativní novináři Carl Bernstein a Bob Woodward za svoji reportáž právem získali prestižní americké ocenění v roce 1973.

Zakladatelem amerického deníku *The Washington Post* byl v roce 1877 demokrat Stilson Hutchins. První číslo deníku vyšlo 6. prosince v nákladu 10 000 kusů, čtyřstránkový obsah stál tři centy. Během následujících čtyřiceti let noviny změnilы svého vlastníka dvakrát, s čímž souvisela i změna loajality publikovaných článků směrem k republikánské straně. V červnu roku 1933 bylo periodikum prodáno ve veřejné aukci za 825 000 dolarů kalifornskému finančníkovi Eugene Meyerovi, který v té době neměl žádné zkušenosti s žurnalistickou prací či povědomí o tom, co publikační činnost obnáší. Podle jeho představy však mezi hlavní principy pro vedení úspěšného deníku patřilo následující: nestrannost, svoboda slova a sdělování pravdy ve všech ohledech týkající se zpráv z domova či ze světa; rozmanitost příspěvků, které zaujmou čtenáře napříč generacemi. Důležitost kladl na funkci periodika, které mělo sloužit především čtenářům a široké veřejnosti, nikoliv soukromým zájmům vlastníka. Za deset let, které strávil Meyer v čele *The Washington Post*, se jeho oběh a výdělek téměř ztrojnásobily. V roce 1946 byl ovšem Meyer jmenován americkým prezidentem Harry Trumanem na post prezidenta Mezinárodní banky pro obnovu a vývoj. Z tohoto důvodu předal firmu do rukou svého zetě Philipa Grahama, který v té době pracoval v novinách jako asistent vydavatele.⁵¹⁵

⁵¹⁴ Watergate je aféra, která otřásla Spojenými státy v 70. letech 20. století, kdy došlo k odhalení odposlechů v sídle demokratů. Ty měli na svědomí pracovníci republikánského prezidenta Richarda Nixona. Zveřejnění nahrávek vedlo k následné rezignaci Richarda Nixona na úřad prezidenta.

⁵¹⁵ <https://www.washingtonpost.com/company-history/#Early> [01-07-2021]

Mezi lety 1948 až 1953 získal *The Washington Post* podíly v rádiu či televizní stanici CBS. V roce 1954 koupil deník svého velkého konkurenta *Washington Times-Herald*, což zapříčinilo téměř přes noc raketový nárůst čtenářů. V 70. letech 20. století bylo periodikum jako jedno z prvních, které ve Spojených státech zřídilo pozici „ombudsmana“, ten měl za úkol zastávat jménem čtenářů pozici nezávislého kritika novin. O deset let později začaly vycházet nové sekce, do pondělního vydání byl přidán finanční oddíl nazývaný *Washington Business* a týdenní sekce, která se zabývala designem a úpravou domů *Washington Home*.⁵¹⁶

Dalším milníkem 80. let byla změna tiskařského procesu, kdy noviny začaly vycházet v kompozici tzv. studeném či foto-elektronickém typu. Tento způsob ražby nahradil linotypové stroje, které se do té doby využívaly v tiskařském průmyslu od konce 19. století. *The Washington Post* zůstal v rodině Grahamových po čtyři generace. V roce 1984 byla upravena struktura jednotlivých stran, aby články působily na čtenáře přehledně a v novinách se dalo snadno orientovat. Na přelomu 80. a 90 let byla zavedena bezplatná čtenářská linka, která fungovala dvacet čtyři hodin denně a sedm dnů v týdnu, odběratelům poskytovala širokou škálu informací týkajících se loterie, sportu, cen akcií či počasí. V roce 2013 byl list prodán americkému podnikateli Jeffu Bezosovi.⁵¹⁷

The Washington Post vycházel na rozdíl od Rudého práva ve sledovaném období (1979–1990) každý den. Náklad pondělního až sobotního vydání byl přibližně 750 000. Nedělní vydání odebíral přibližně jeden milion čtenářů. Periodikum vycházelo v 70. a 80. letech 20. století v tzv. *broadsheet* formátu s rozměrem 440 x 640 mm, v průběhu 90. let 20. století byl formát změněn na menší. Tento východoamerický deník měl přibližně dvě stě až pět set stran rozdělených do pěti až šesti sekcí, které obsahovaly okolo dvaceti stran s přidruženou inzercí, jež zabírala nejvíce prostoru. Jednotlivé sekce byly rozděleny dle abecedy: A zprávy z domova a zahraničí; B metro (v nedělním vydání obsahovala sekce *outlook* (názory a komentáře); C styl. Cena pondělního až sobotního čísla se pohybovala v rozmezí 0,15 až 0,25 \$, rozšířené nedělní vydání stálo 1 až 1,25 \$.

⁵¹⁶ <https://www.washingtonpost.com/company-history/#Early> [01-07-2021]

⁵¹⁷ <https://www.washingtonpost.com/company-history/#Early> [01-07-2021]

4.3 Velikost prostoru věnovaného zahraniční politice Margaret Thatcherové

4.3.1 Rudé právo

Pro metodiku výpočtu prostoru, který věnovalo Rudé právo zahraniční politice Margaret Thatcherové, byla spočítaná celková plocha, kterou textové příspěvky zabíraly. Dále byl spočítán celkový počet článků týkajících se vybraných témat v uvedeném období a splňujících kritéria zařazení do výzkumu.

Vzhledem k tomu, že podklady pro tento výpočet byly získány v průběhu první poloviny roku 2021, kdy byl v České republice vyhlášen nouzový stav a knihovny byly zavřené, bylo pro tuto potřebu stanoveno následující schéma výpočtu. Toto periodikum jsem zkoumala v digitální knihovně Kramerius Národní knihovny České republiky.

Všechna měření jsem prováděla na monitoru o rozlišení 1920 x 1080 zobrazovacích bodů, tzv. pixelů. V letech 1979 až 1989 měly všechny výtisky Rudého práva stejný formát 430 x 595 mm. Při zobrazení celé stránky novin na celý prostor monitoru (tzv. „*full screen*“) se pak strana zobrazila vždy na 779 x 1080 pixelech, což umožnilo získat poměr mezi pixelem na obrazovce a reálným milimetrem, a to jak na délku, tak na výšku. Díky tomu jsem pak v tomto plném obrazovém módu mohla pořídit výřezy obrazovky u článků, jejichž velikost jsem potřebovala zjistit, a pomocí jednoduchého výpočtu jsem získala přesné rozměry, tím pádem i plochu článku.

Stejně tak tomu bylo pro rok 1990, kdy se pouze změnil formát novin na 297 x 420 milimetrů, což odpovídalo 736 x 1080 zobrazovacím bodům. Tato metodika byla při uvolnění opatření ověřena ve spolupráci s Národní knihovnou, kdy mi na požádání přeměřili starší i novější formát novin a několik náhodně zvolených článků, abych mohla ověřit hypotézu měření článku a upřesnit odchylku, kterou jsem stanovila na 2 mm v obou dimenzích.

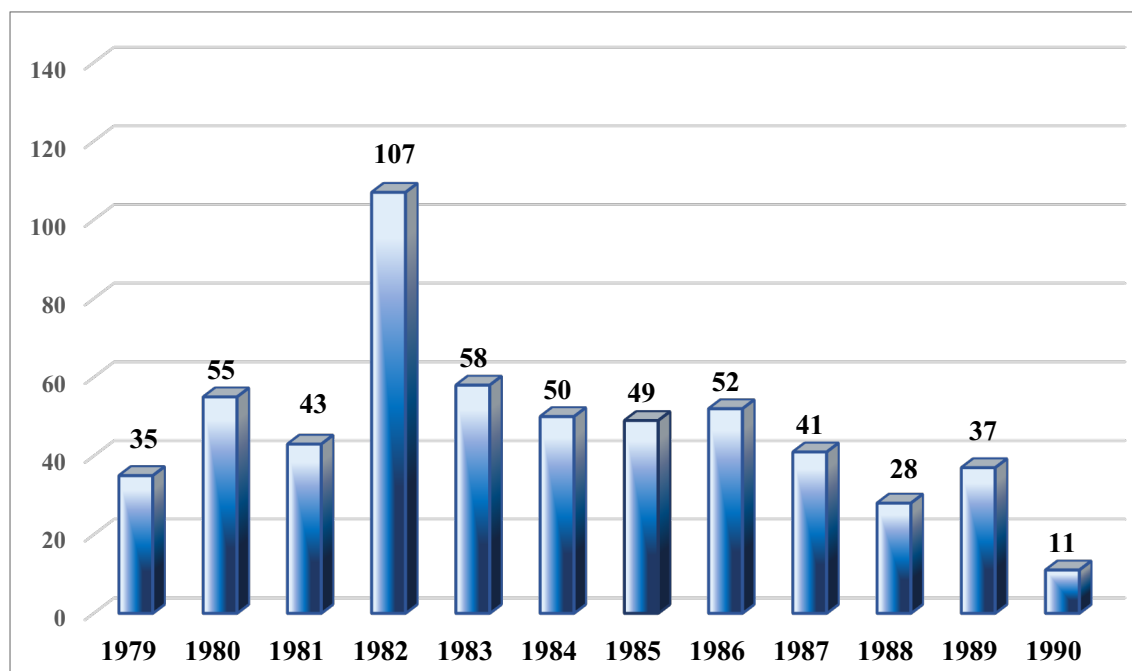
Ne všechny články byly obdélníkového tvaru – některé byly ve tvaru různě dlouhých sloupců, v těle článku byl obrázek či se článek rozprostíral na dvě strany. Z toho důvodu netvoří jeden článek vždy pouze jeden výřez obrazovky. K dosažení největší přesnosti jsem udělala tolik obdélníkových výřezů, abych pokryla celý článek, ale nic navíc. Tyto jednotlivé obdélníky jsem pak výpočtem převedla na milimetry, vypočítala jejich plochu, až jejich součet pak tvoří celkovou plochu článku.

Nejčastější přispěvatelé do Rudého práva, kteří psali o sledovaných tématech, byli Česká tisková kancelář, zahraniční tiskové agentury a zpravodajové, jejichž 372 otištěných článků představovalo 66 % z celkového počtu. Mezi jednotlivci stojí v popředí novináři Karel Starý, Zdeněk Vilímk a Zdeněk Porybný, který působil jako vedoucí washingtonské kanceláře deníku.

V průběhu sledovaného období bylo pro potřebu analýzy vybráno celkem 566 textových příspěvků, z nichž se třicet osm věnovalo více než jednomu tématu. Celkem 387 článků bylo umístěno na straně sedm a 113 na straně šest, což v celkovém výčtu znamená, že 89 % článků bylo nalezeno právě na těchto dvou stránkách. To potvrdilo premisu tematického rozložení stran Rudého práva – viz kapitola 3.1 *Rudé právo*.

Nejvíce článků (107) bylo otisknuto v roce 1982. V tomto roce plnily stránky deníku zejména události týkající se války o Falklandy, kdy tento konflikt zaujal 74 % z celkového počtu analyzovaných textů tohoto roku. Mezi lety 1983 až 1986 se celkový počet článků pohyboval v rozmezí padesát osm až padesát dva, kdy od roku 1987 zaznamenal pozvolný pokles, viz graf 1.

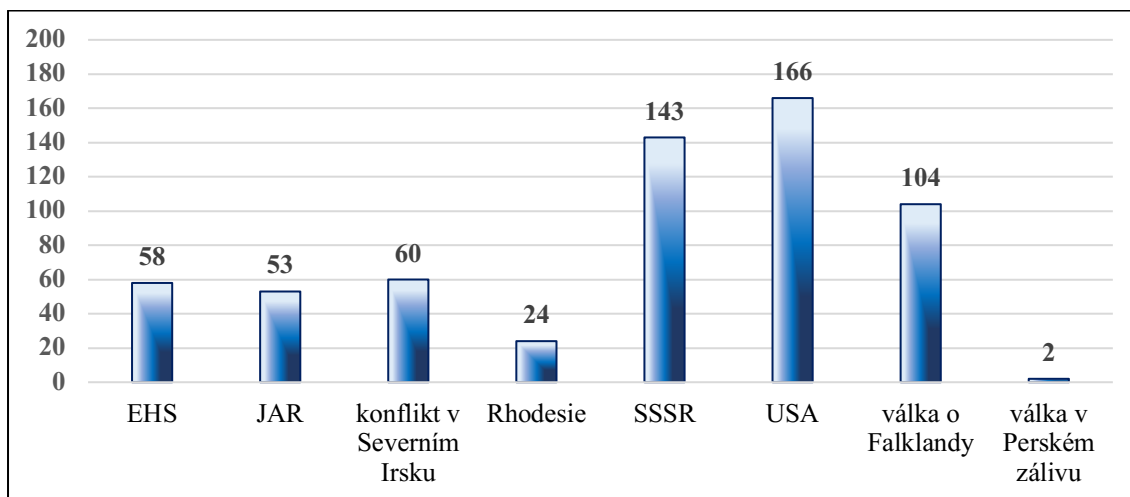
Graf 1 – Počet analyzovaných článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

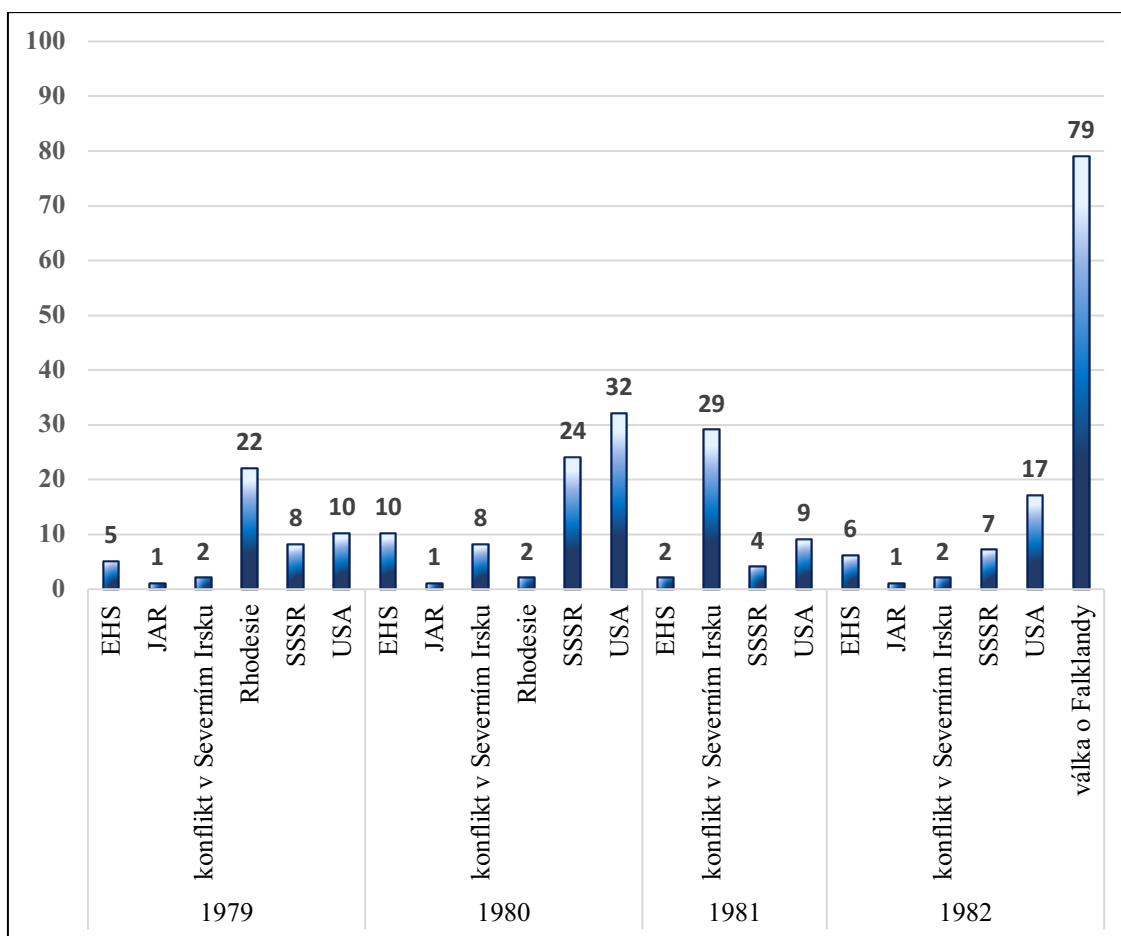
Celkově nejvyšší počet článků dle tematického rozdělení ve sledovaném období (a to 166) byl zaznamenán v kategorii událostí týkajících se Spojených států amerických. Tato hodnota společně se 143 články o Sovětském svazu představovala padesát jedna procent ze sledovaných témat. Naopak nejméně článků, ve kterých figurovala Margaret

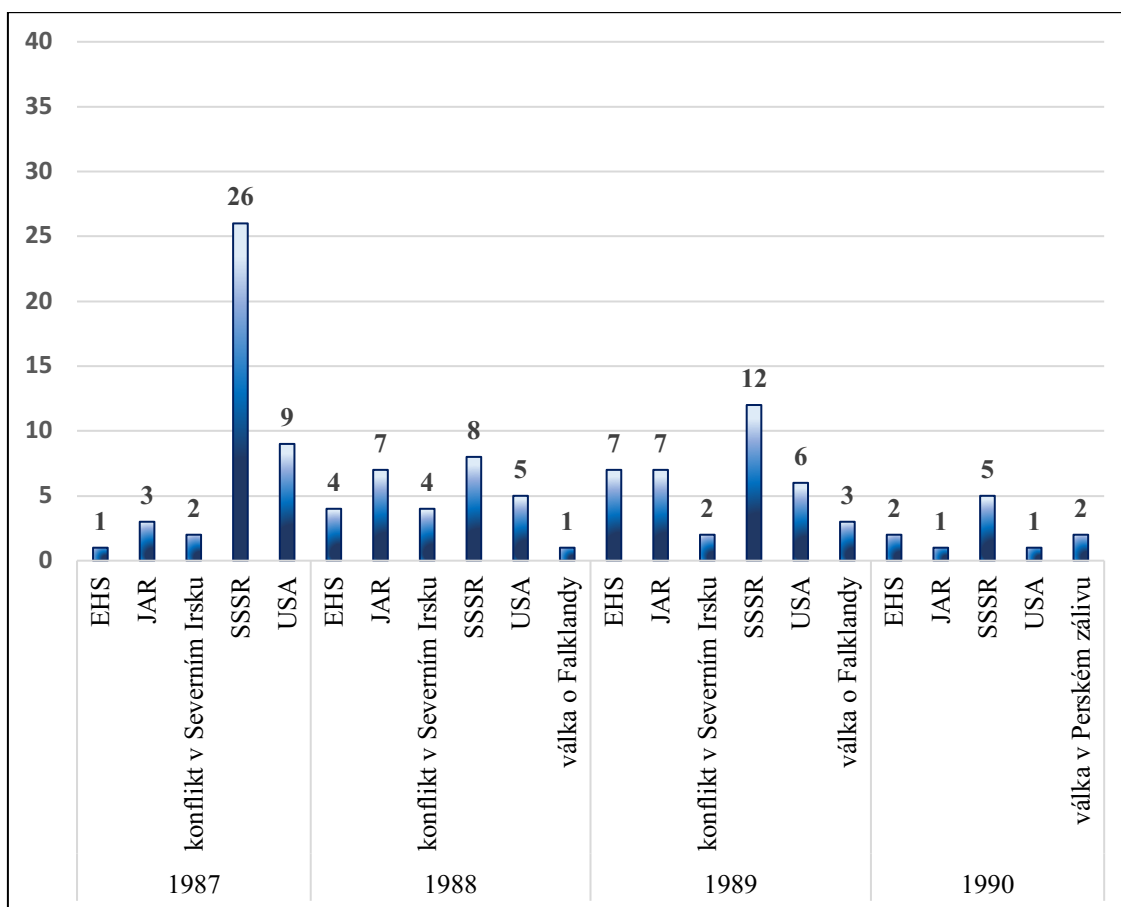
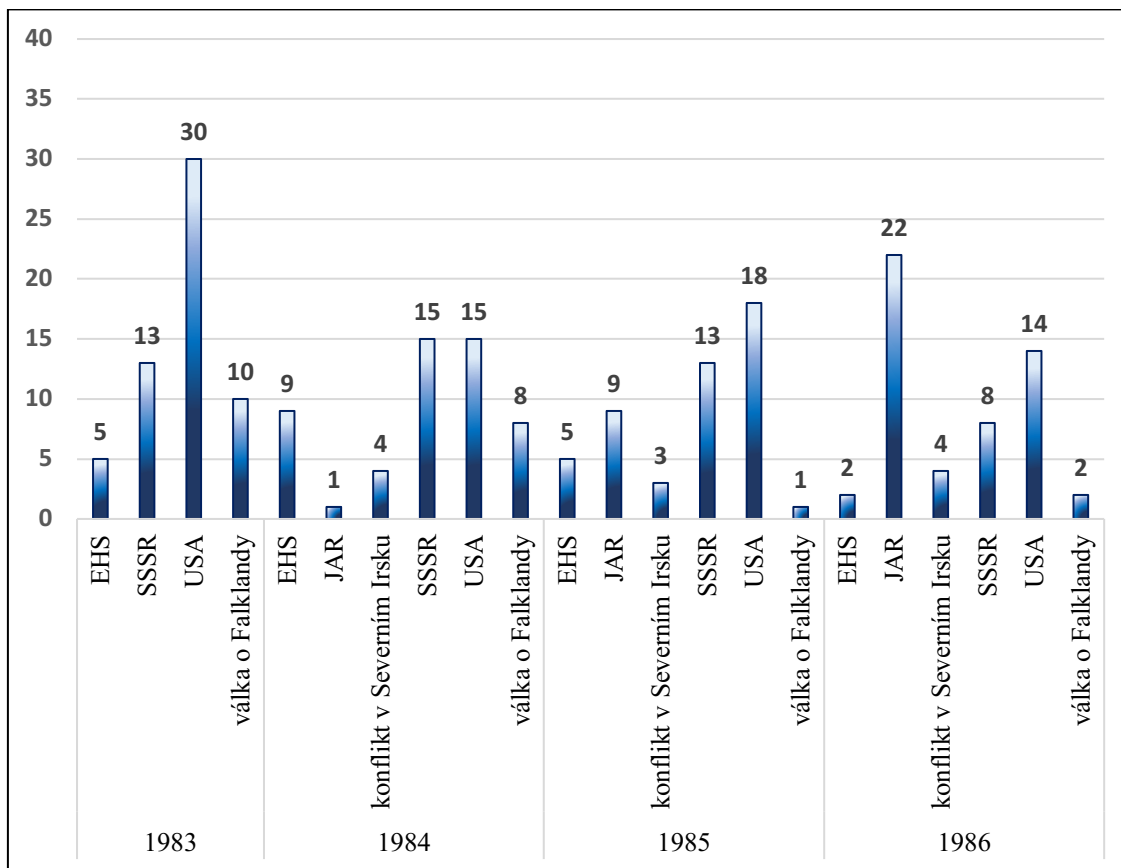
Thatcherová, se týkalo války v Perském zálivu v roce 1990. Tento počet byl současně i nejmenším dle absolutního počtu článků v jednotlivých letech. Tyto informace jsou souhrnně zobrazeny v grafech (viz níže), ze kterých čtenář jednoduše vyčte patřičné informace týkající se tematického rozložení dle kategorií (graf 2), které jsou v grafu 3 znázorněny dle časové osy.

Graf 2 – Počet článků rozdělených dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Graf 3 – Vývoj počtu článků rozdělených dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

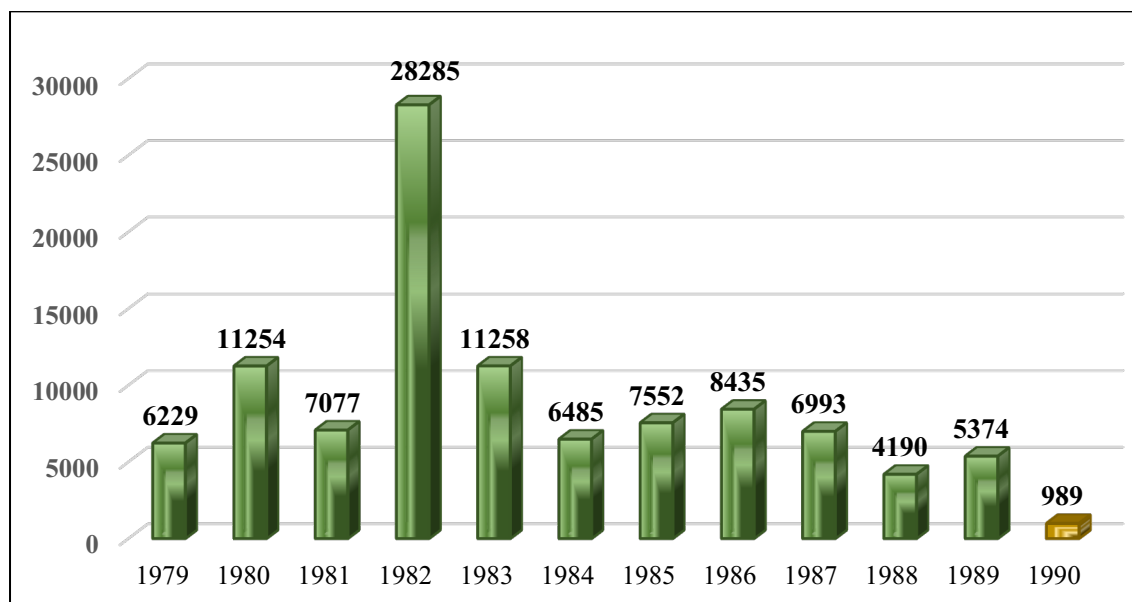

Jedna tisková strana⁵¹⁸ Rudého práva v letech 1979 až 1989 poskytovala 2 325,3 cm², celková tisková plocha jednoho osmistránkového vydání tedy čítala 18 602,4 cm². Obsah jedné tiskové strany v roce 1990 byl 1 056 cm², celkovou plochu deníku v roce 1990 ovšem nelze jednoznačně určit vzhledem k nestabilitě počtu stránek jednotlivých vydání, který osciloval mezi osmi a šestnácti stranami. I vzhledem k faktu, že v tomto období vyšlo pouze jedenáct tematicky relevantních článků, stanovme na jedno číslo průměrně dvanáct stran. Tisková plocha jednoho vydání tak činila 12 672 cm². Z tohoto důvodu bude rok 1990 ve vyobrazených grafech barevně odlišen. Do tohoto výpočtu nebyla zahrnuta sobotní příloha „Haló sobota“.

Celkový tiskový obsah 566 analyzovaných článků vycházejících v tzv. světovém formátu byl 104 122 cm². Tato plocha by naplnila 44,8 stran Rudého práva, což představuje 5,6 vydání. Pokud mezi sebou porovnáme jednotlivé roky, největší plochu dostaneme (stejně jako tomu bylo u počtu jednotlivých článků) v roce 1982, kdy byl tiskový obsah zpráv 28 285 cm². Obsah této plochy lze přirovnat k velikosti pokoje na strahovských kolejích či třem billiardovým stolům. Tyto články by vyplnily 1,5 čistého vydání periodika a představují 27,4 % tiskové plochy ve sledovaném období. V „novém kabátu“ články v Rudém právu v roce 1990 zaujaly plochu 989 cm². Tato hodnota článků by nezaplnila ani jednu tiskovou stranu, viz *graf 4*.

Graf 4 – Vývoj velikosti plochy ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*

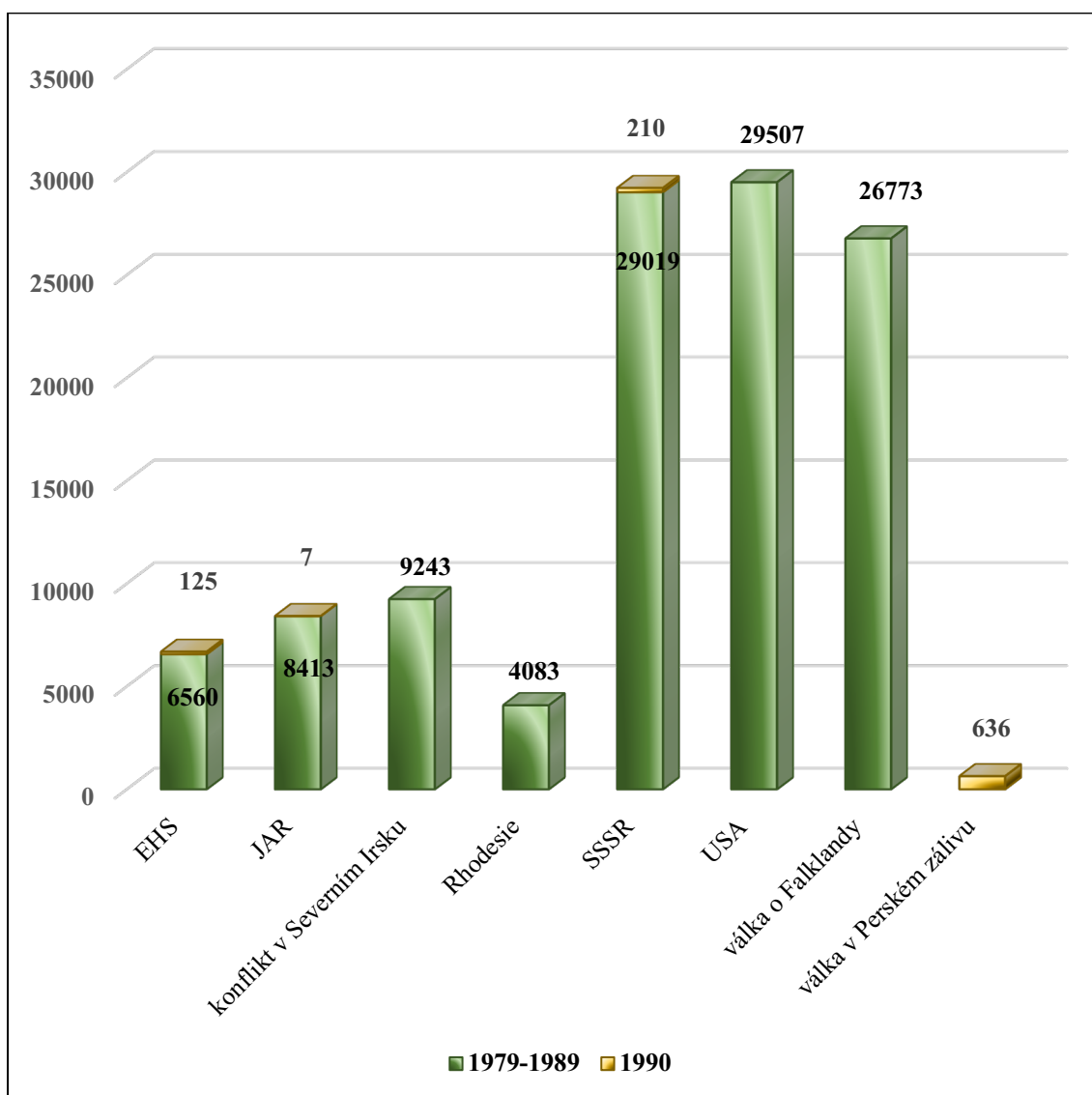

* Velikost plochy v cm².

⁵¹⁸ Tisková strana je počítána bez okrajů.

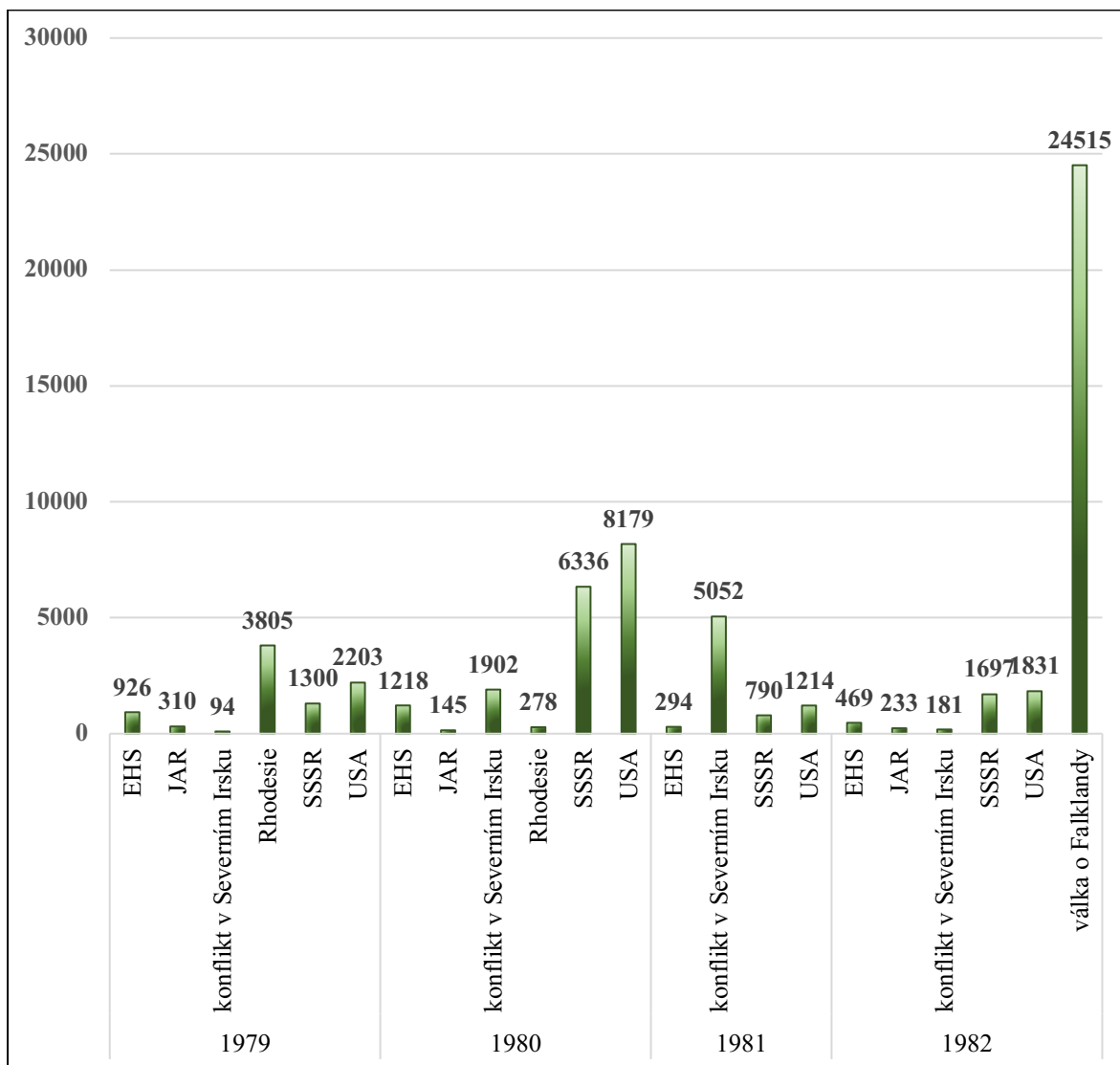
Celkově nejvyšší plocha článků dle tematického rozdělení ve sledovaném období (29 507 cm²) byla zaznamenána u událostí týkajících se Spojených států amerických. Články týkající se Margaret Thatcherové a Spojených států tak svou plochou „porazily“ články o Sovětském svazu o pouhých 488 cm². Tato plocha zabírala padesát sedm procent všech sledovaných témat a lze jí velikostí přirovnat ke čtrnácti obrazům *Mona Lisa* od italského malíře *Leonarda da Vinciho*. Nejmenší plochu článků, ve kterých figurovala Margaret Thatcherová, získalo téma války v Perském zálivu v roce 1990, a to 636 cm². Informace týkající se analýzy vývoje velikosti tiskové plochy dle témat jsou souhrnně zobrazeny – viz *graf 5* a *graf 6*.

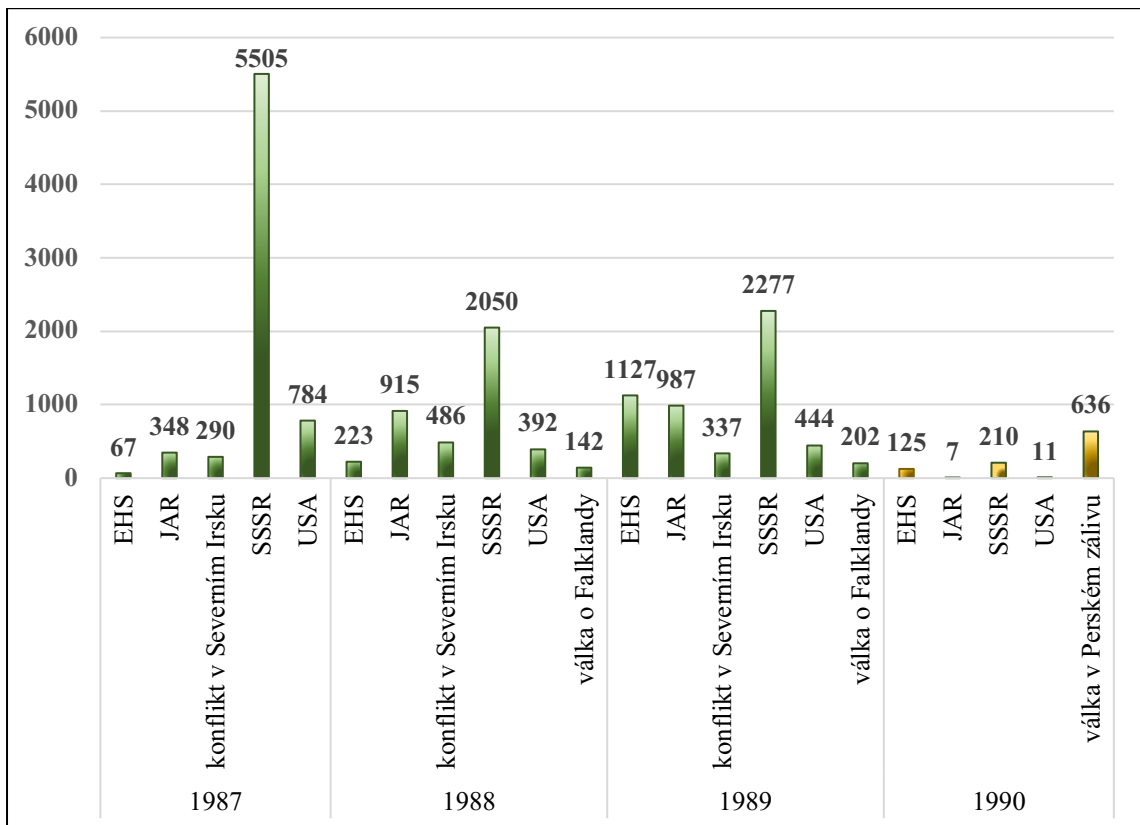
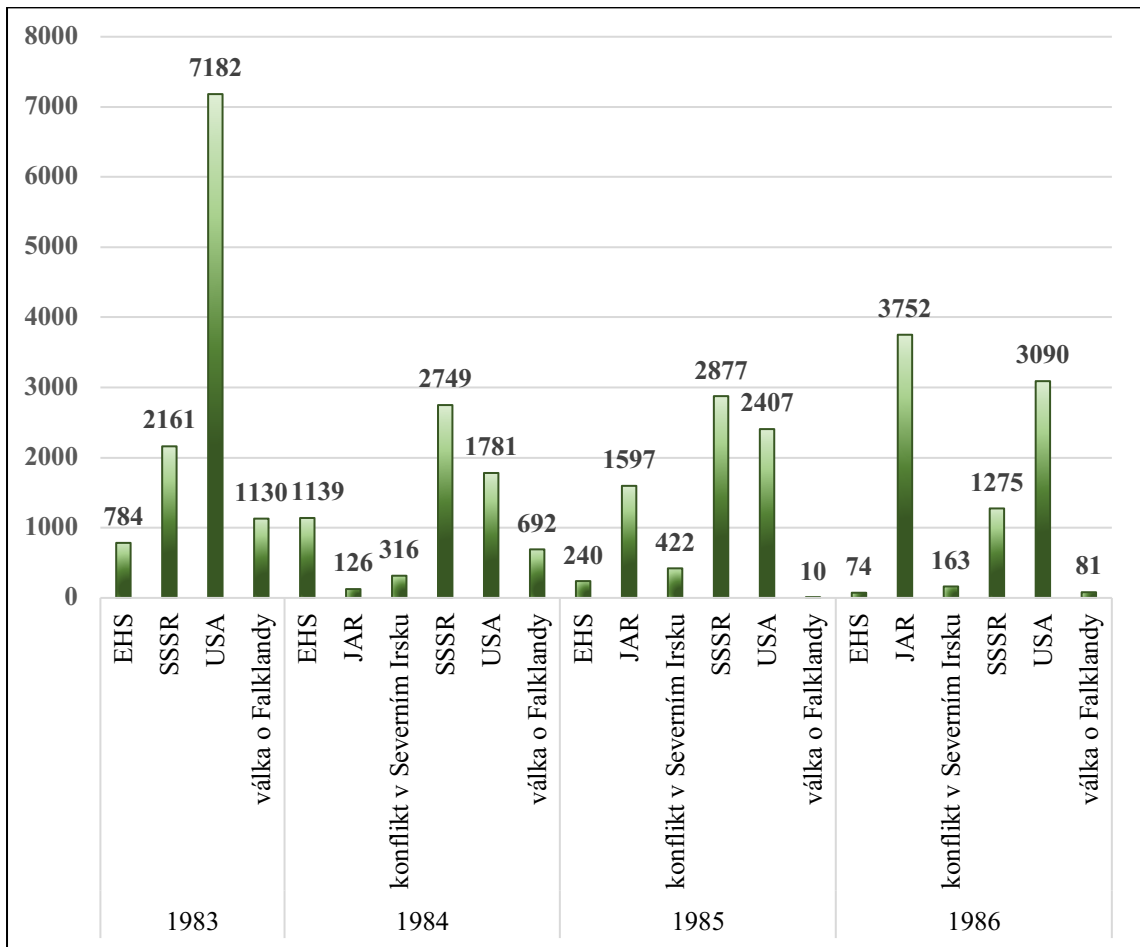
Graf 5 – Vývoj velikosti plochy dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*

* Velikost plochy v cm².

Graf 6 – Vývoj velikosti plochy rozdělené dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*

* Velikost plochy v cm².

4.3.2 The Washington Post

Stejně jako pro Rudé právo bylo i pro *The Washington Post* nutné spočítat celkovou plochu textu, kterou články týkající se britské premiérky v rámci stanovených témat v daném časovém rozpětí zabíraly.

Pro potřebu analýzy jsem si po telefonické domluvě přímo s redakcí deníku předplatila prémiové předplatné periodika umožňující přístup do databáze *ProQuest*, která jako jediná obsahuje kompletní archiv zahraničního média. Při vyhledání klíčového slova „*thatcher*“ a omezení vyhledávání na vytyčené časové období vrátí systém 6 663 nalezených článků.

Díky dobré digitalizaci lze ovšem archiv relativně přívětivě procházet a kontrolovat pouze články, které podle nadpisu, náhledu a abstrakce přesně spadaly do definice mých kritérií. To je v porovnání s databází Národní digitální knihovny značný rozdíl. Další pozitivní odlišnost byla v náhledu samotných článků – články byly již správně vyříznuté a v informační tabulce obsahovaly všechny důležité detaily – velikost článku v milimetrech, umístění na stránce v konkrétním čísle, počet stránek daného čísla, autora a další. Pokud byl článek neobdélníkový či pokrýval více stran, byl v náhledech opět rozdělen na více částí a každá měla svoji vlastní informaci o velikosti. Zhruba od roku 1985 začali vydavatelé k fotografiím článků přikládat i čistě textovou formu, což dále zjednodušilo prohledávání databáze.

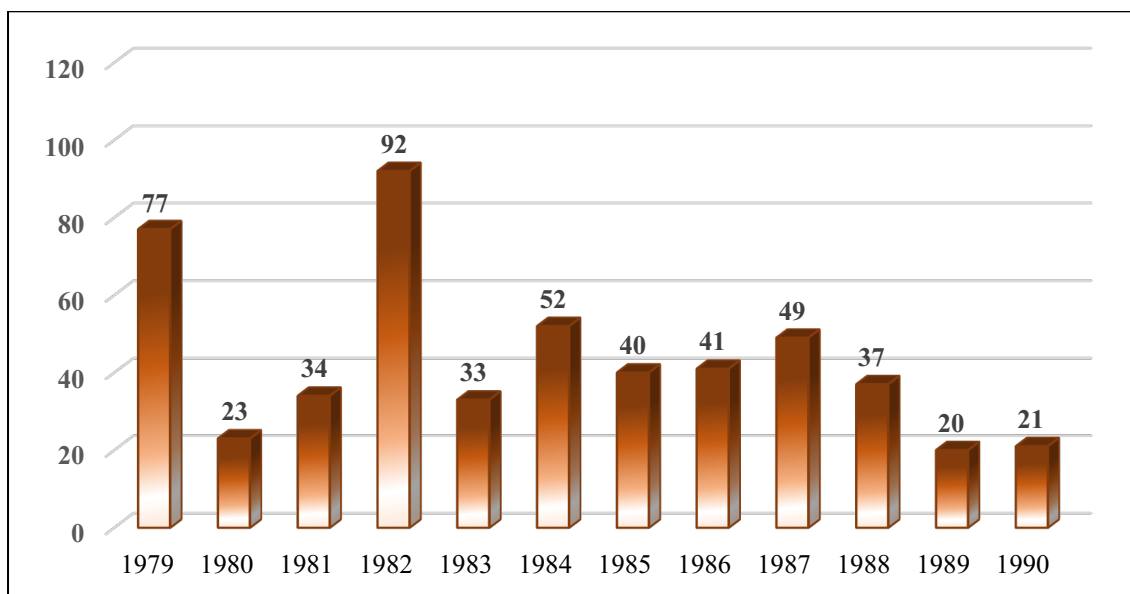
Prohledávání digitálního archivu *ProQuest* potvrdilo telefonickou informaci z redakce deníků o počtu stránek jednotlivých čísel – ty byly velmi variabilní a oscilovaly od 64 do 445, a to především kvůli velkému počtu inzertních stránek. Tematicky vhodné články se ovšem téměř výlučně nalézaly v sekci A, která byla určena této žurnalistice.

Nejvíce článků, které se zabývaly sledovanými tématy, napsali londýnský korespondent Leonard Downie Jr., vedoucí londýnské redakce Karen De Young, zahraniční korespondent Michael Getler a zahraniční korespondent ze Sovětského svazu a Velké Británie Peter Osnos. Jejich 229 otištěných článků představovalo 44 % z celkového počtu. U 25 % článků nebyl autor uveden.

V průběhu sledovaného období bylo pro potřebu bádání vybráno celkem 519 článků, z nichž se čtyřicet devět věnovalo více než jednomu tématu. Sto třicet pět článků bylo umístěno na úvodní straně deníků A1, což představuje 26 % ze všech nalezených textových příspěvků. Tři sta devadesát sedm článků bylo umístěno mezi stranami A2 až A44, pouhých 7 % článků se nenacházelo v sekci A, která je určená právě pro články týkající se zahraniční politiky.

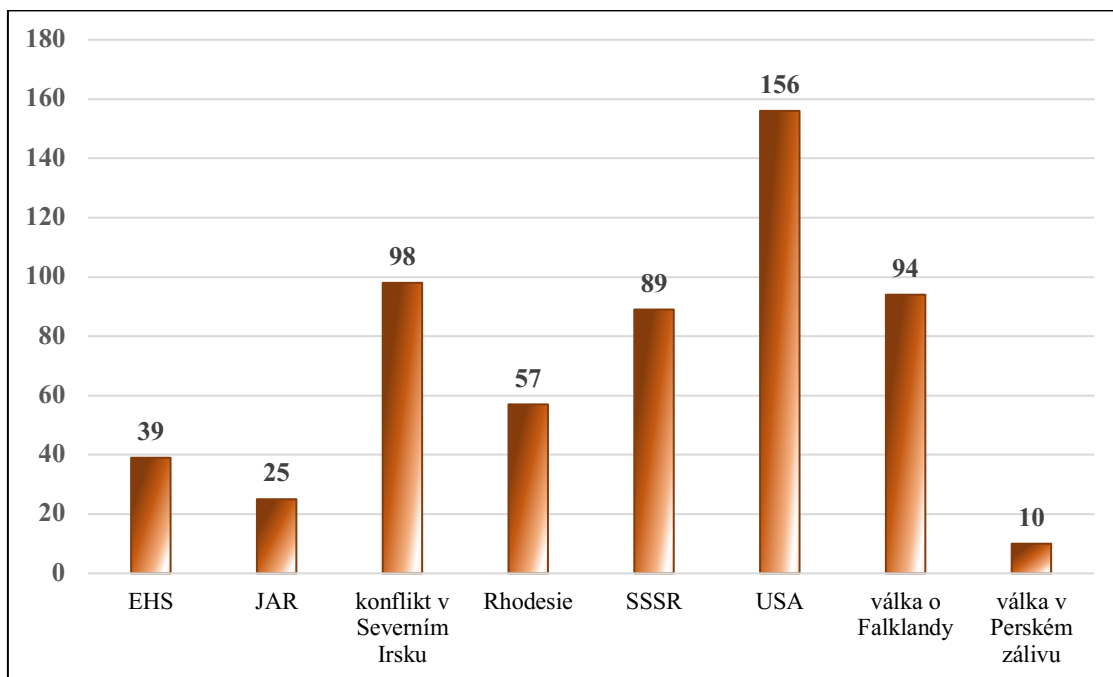
Nejvíce článků, a to 92, bylo otisknuto v roce 1982. V tomto roce opět plnily stránky deníku převážně události týkající se války o Falklandy, kdy tento konflikt zaujal 83 % z celkového počtu analyzovaných článků tohoto roku. Mezi lety 1983 až 1987 počet článků fluktoval a od roku 1988 zaznamenal pozvolný pokles, viz *graf 7*.

Graf 7 – Počet analyzovaných článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

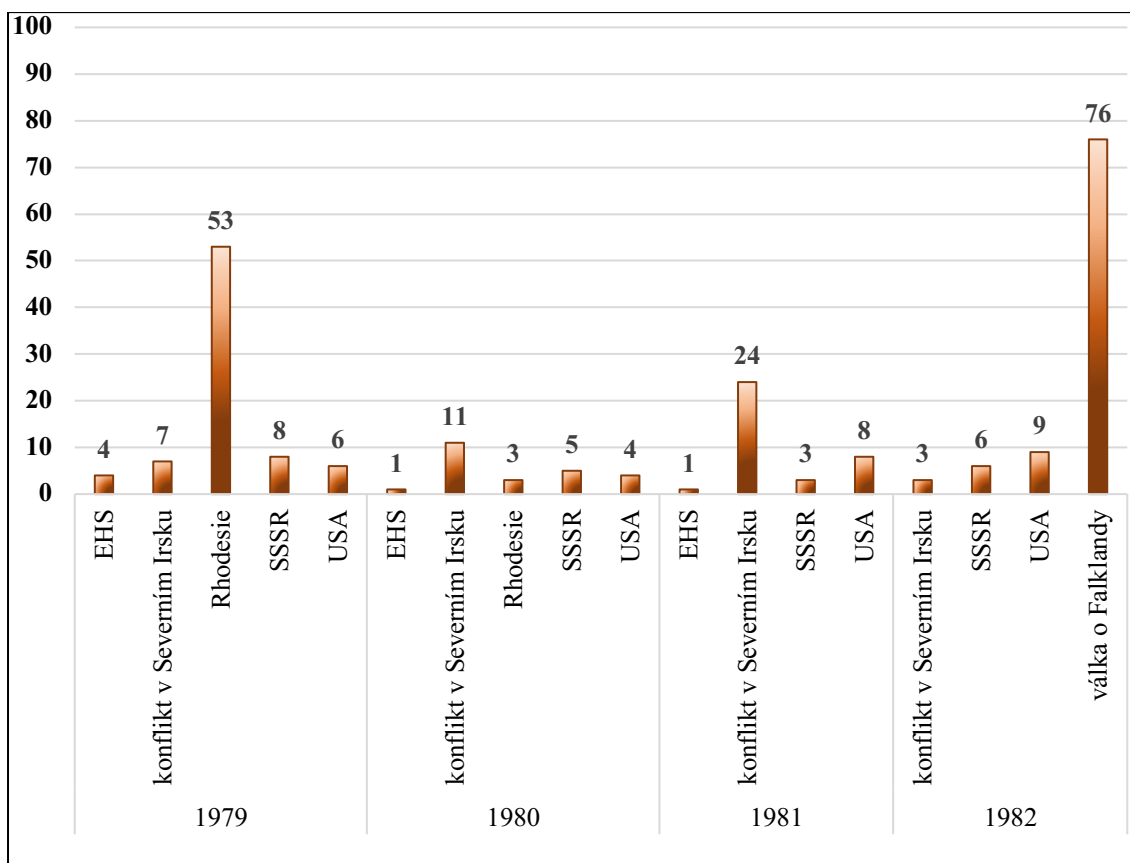

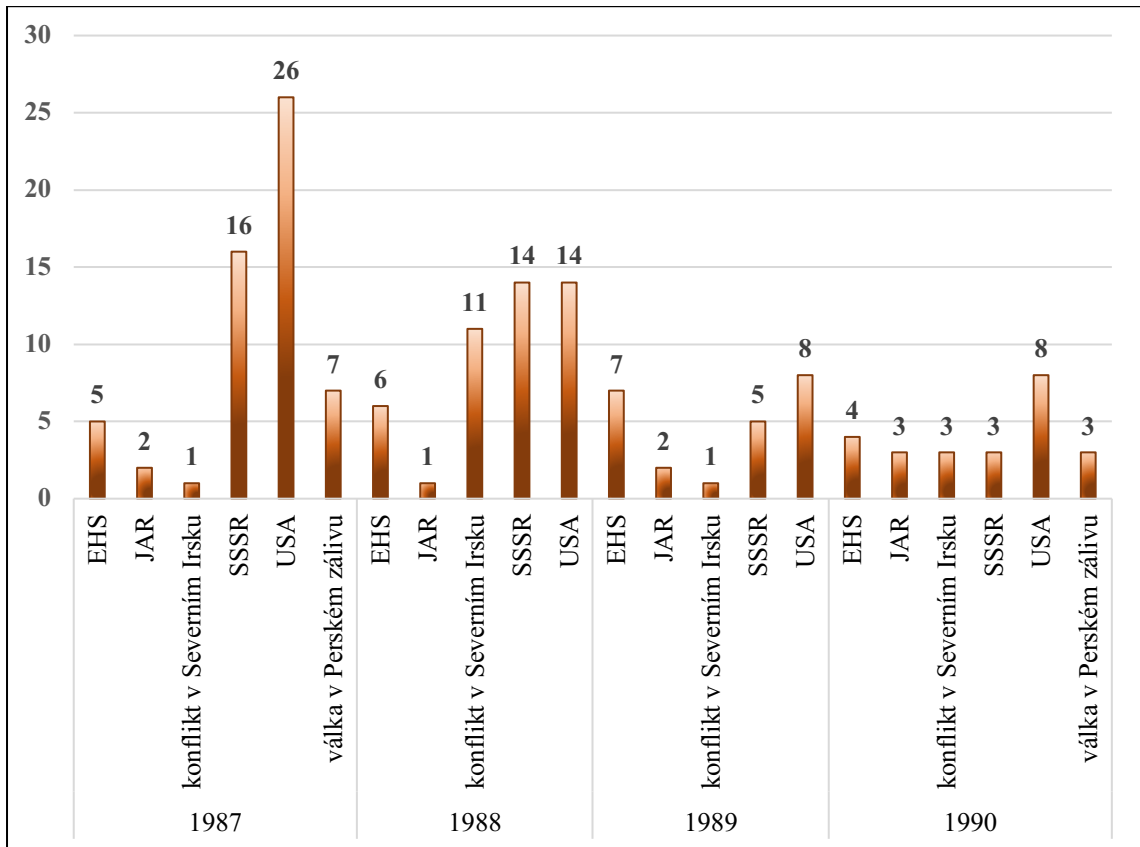
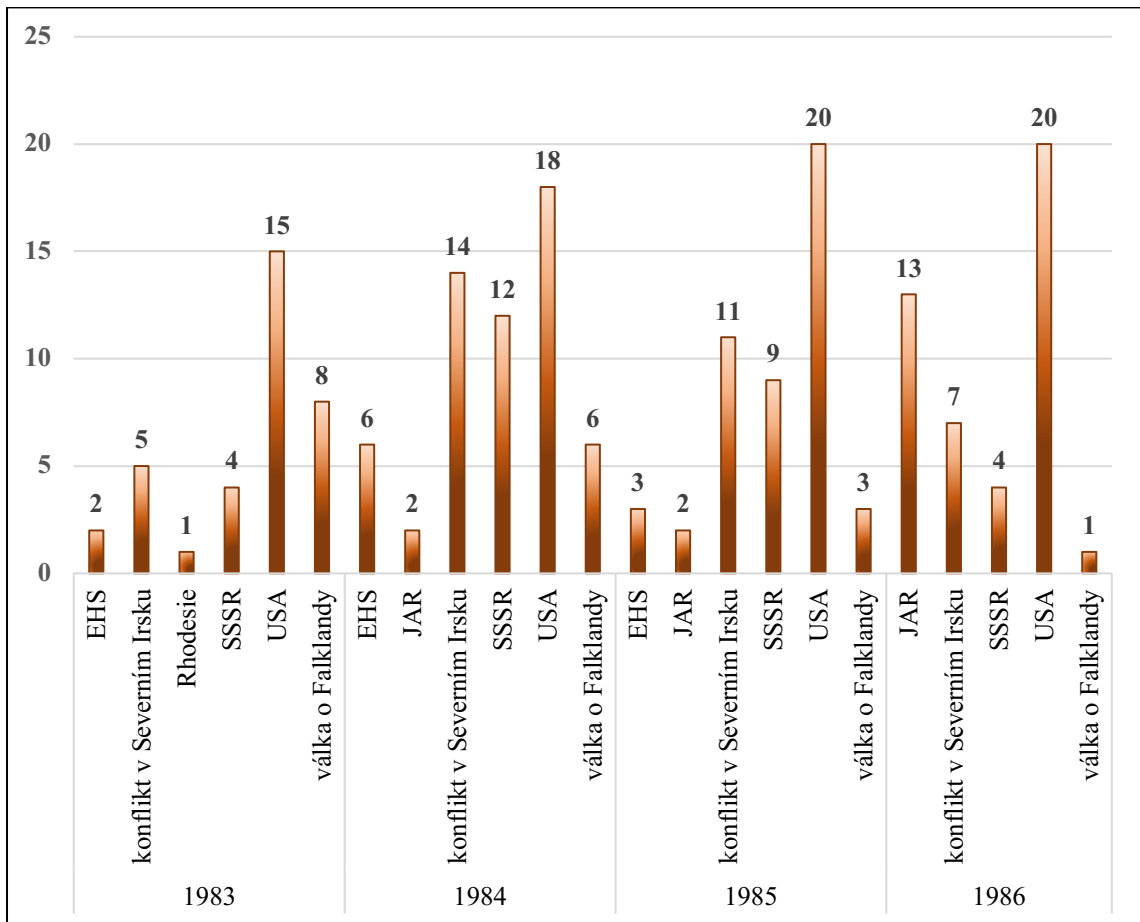
Celkově nejvyšší počet článků (156) dle tematického rozdělení ve sledovaném období byl zaznamenán pro témata týkající se Spojených států amerických. Následovaly události týkající se Margaret Thatcherové a konfliktu v Severním Irsku a na Falklandských ostrovech. Naopak nejméně článků se týkalo války v Perském zálivu a Jihoafrické republiky. Informace jsou přehledně zobrazeny v grafech níže, ve kterých lze vidět detaily týkající se tematického rozložení článků (*graf 8*), které jsou v *grafu 9* znázorněny dle časové osy.

Graf 8 – Počet článků rozdělených dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Graf 9 – Vývoj počtu článků rozdělených dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

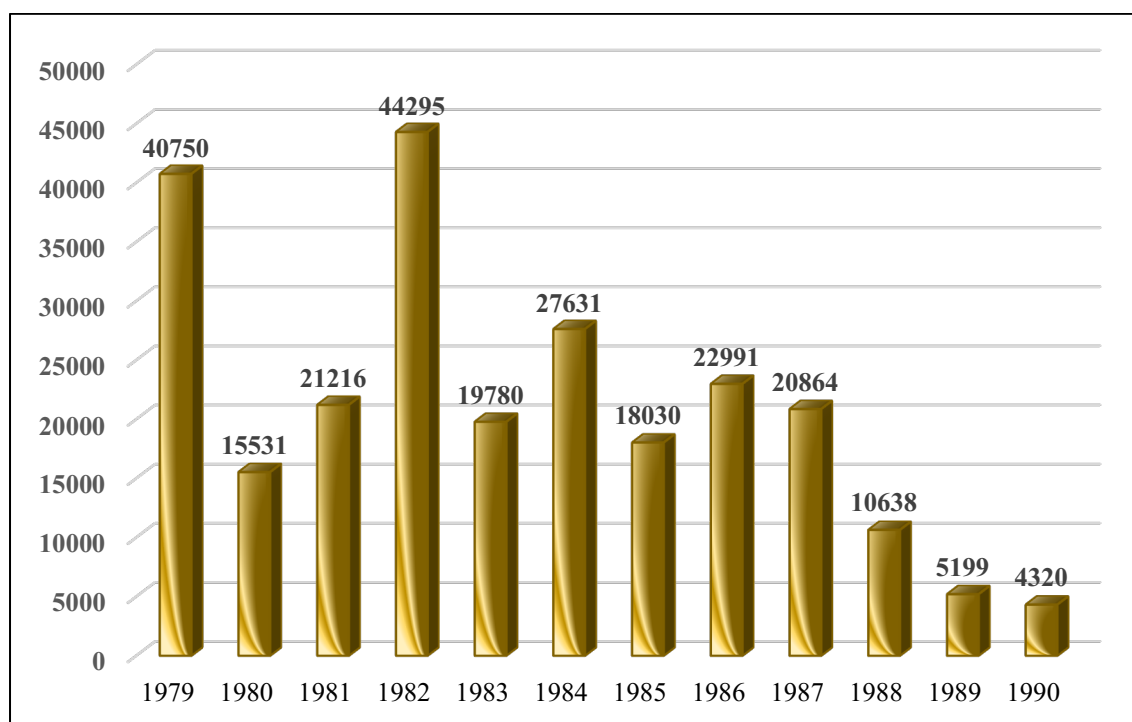

Jedna tisková strana *The Washington Post* v letech 1979 až 1990 poskytovala 2 562 cm², celková tisková plocha jednoho vydání o sto osmdesáti jedna stránkách tedy čítala 463 722 cm².

Celkový tiskový obsah 519 analyzovaných článků byl 251 244 cm². Tato plocha by naplnila 98 stran deníku *The Washington Post* či odpovídá velikosti plátna *Petr Chelčický: Neopláčet zlém zlé* z cyklu Slovanská epopej českého malíře Alfonse Muchy. Pokud mezi sebou porovnáme plochu jednotlivých roků, nejvyšší číslo dostaneme pro rok 1982, kdy byl tiskový obsah zpráv 44 295 cm². Na druhé pozici byl s téměř 41 000 cm². Obsah těchto témat by dvakrát pokryl plochu Gentského oltáře belgických malířů Huberta a Jana van Eyckových a představuje 34 % tiskové plochy ve sledovaném období. Nejmenší plochu zaujaly články z let 1989 a 1990, viz *graf 10*.

Graf 10 – Vývoj velikosti plochy ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*

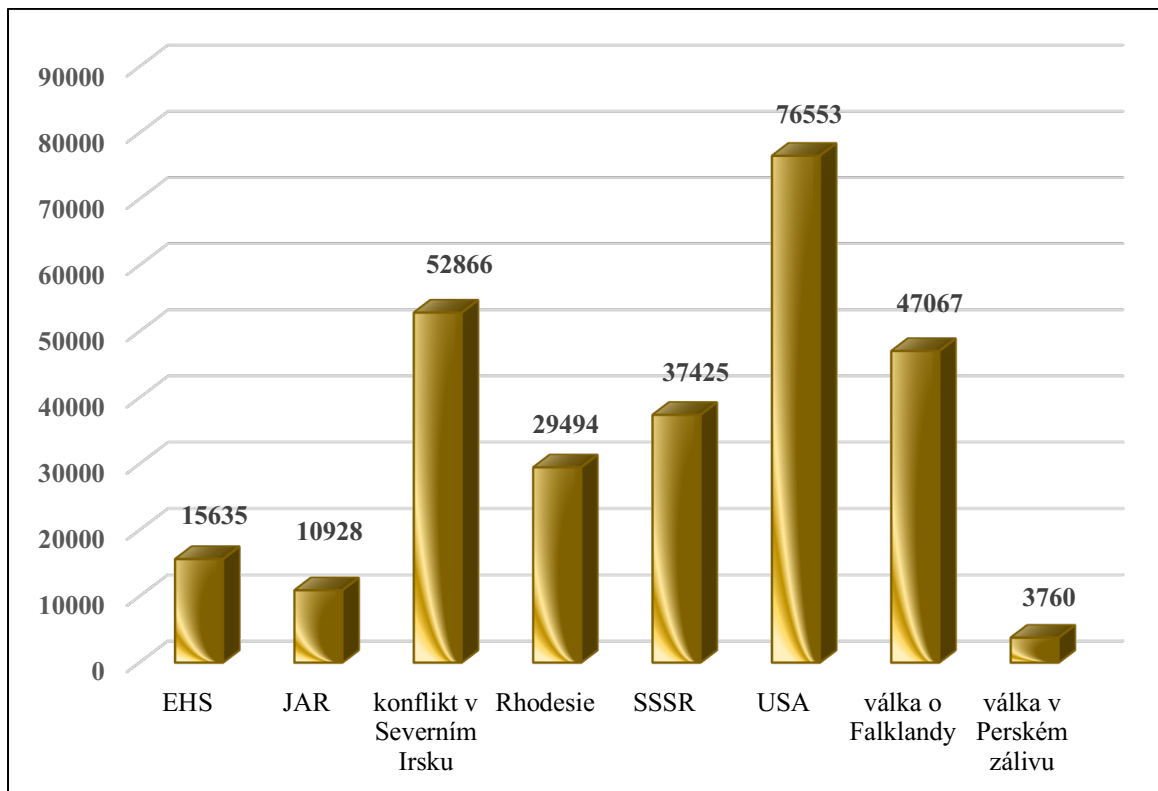

* Velikost plochy v cm².

Celkově největší plocha článků dle tematického rozdělení ve sledovaném období (76 553 cm²) byla zaznamenána u událostí týkajících se Spojených států amerických. Tato plocha zabírala dvacet osm procent všech sledovaných témat a lze ji velikostí přirovnat k ploše podvozku auta Škoda Fabia Combi. Nejmenší plochu článků, ve kterých figurovala Margaret Thatcherová, zabíralo téma války v Perském zálivu v roce 1990 (3 760 cm²), následovaly události v JAR a Evropském hospodářském společenství.

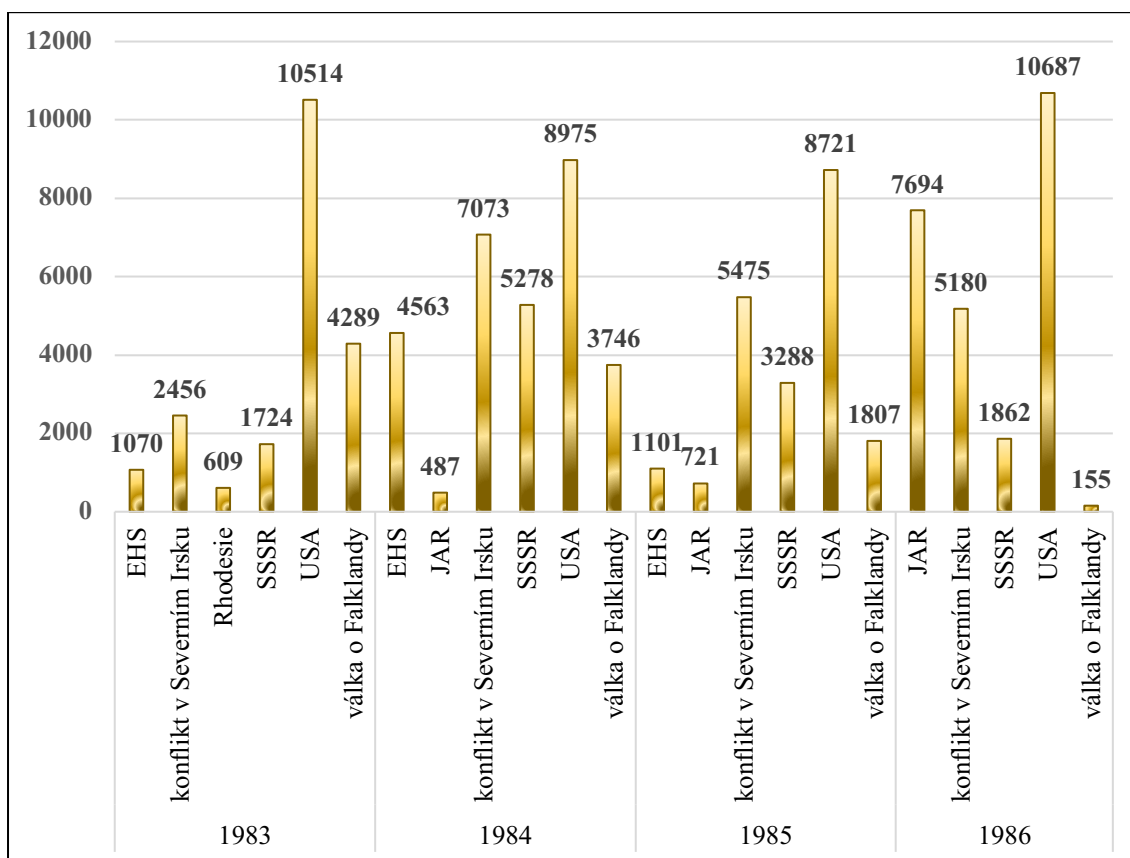
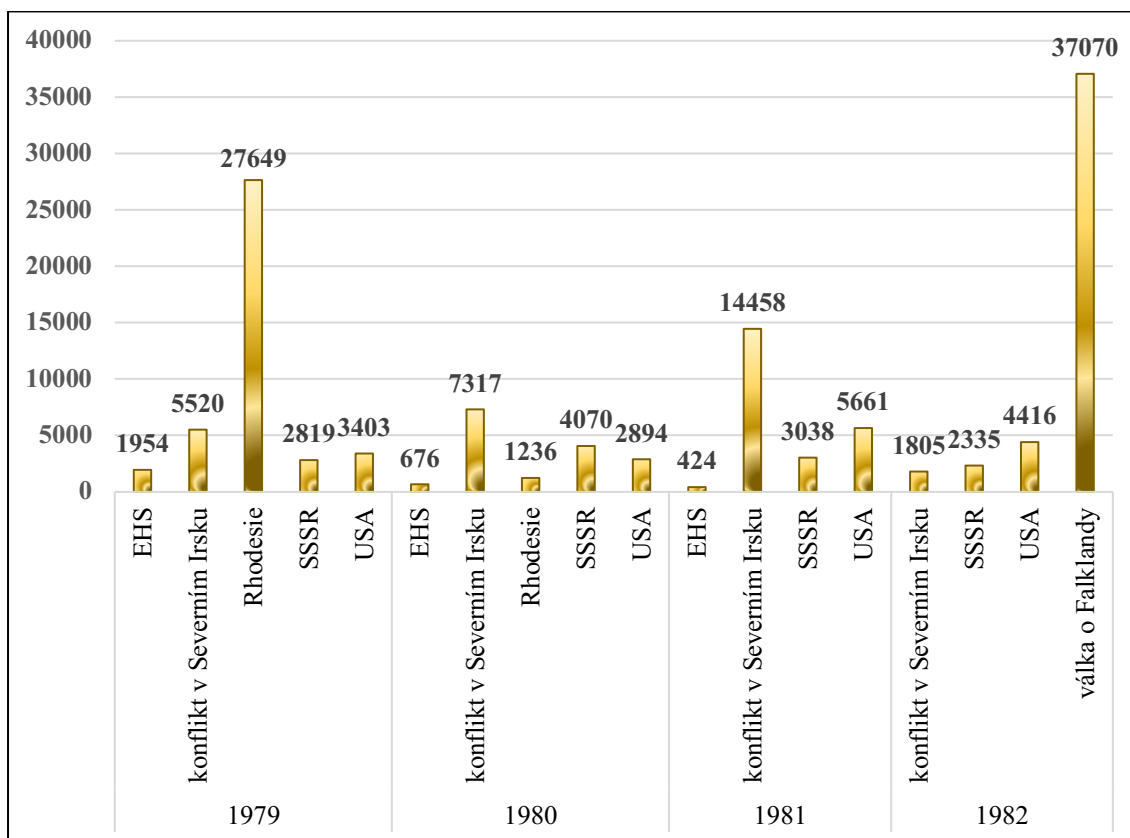
Tyto tři hodnoty představují 3,3 m², tedy plochu obrazu *Dívka s perlou* od nizozemského malíře Jana Vermeera vynásobenou dvěma. Informace týkající se analýzy vývoje velikosti tiskové plochy dle témat jsou souhrnně zobrazeny v *grafu 11* a *grafu 12*.

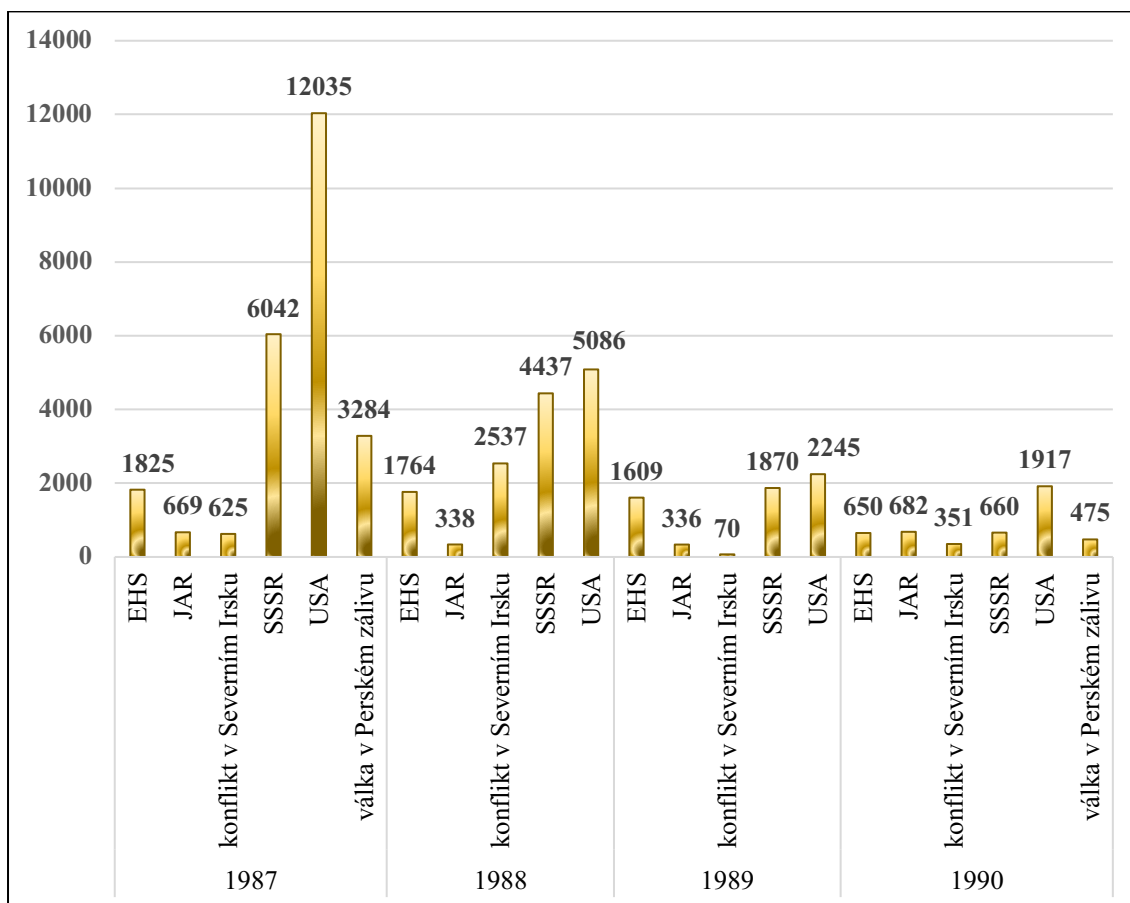
Graf 11 – Vývoj velikosti plochy dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*

* Velikost plochy v cm².

Graf 12 – Vývoj velikosti plochy rozdělené dle témat ve sledovaném období
4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*

* Velikost plochy v cm².

4.3.3 Shrnutí – Rudé právo vs. The Washington Post

Rudé právo otisklo v porovnání s americkým deníkem o čtyřicet sedm (tedy o 9 %) více článků týkajících se vymezených témat zahraniční politiky Margaret Thatcherové ve sledovaném období. Porovnatelný počet článků ukazuje, že osoba Margaret Thatcherová a její zahraniční politika měly přesah i přes takřikajíc „domácí, anglicky hovořící publikum“ a zajímaly i zpravodaje a čtenáře mnohonásobně menší, neanglosaské výspy východního bloku, tedy Československou socialistickou republiku a její hlavní státní periodikum. Při detailním pohledu na rozložení dle jednotlivých let lze konstatovat, že počet textových příspěvků v Rudém právu převýšil *The Washington Post* v sedmi z dvanácti sledovaných let. Americké periodikum předčilo československý deník počtem článků v roce 1979, 1984, 1987, 1988 a 1990. Poslední ze zmíněných roků obsahoval z mého pohledu více článků v *The Washington Post* především kvůli přímé zainteresovanosti Spojených států ve válce v Perském zálivu.

Rokem nejbohatším na příspěvky se stal 1982, kdy proběhla válka o Falklandské ostrovy. I v této tematice a v tomto roce hrálo prim Rudé právo, které zřejmě zrcadlilo názor Sovětského svazu, který se v konfliktu přikláněl na argentinskou stranu,

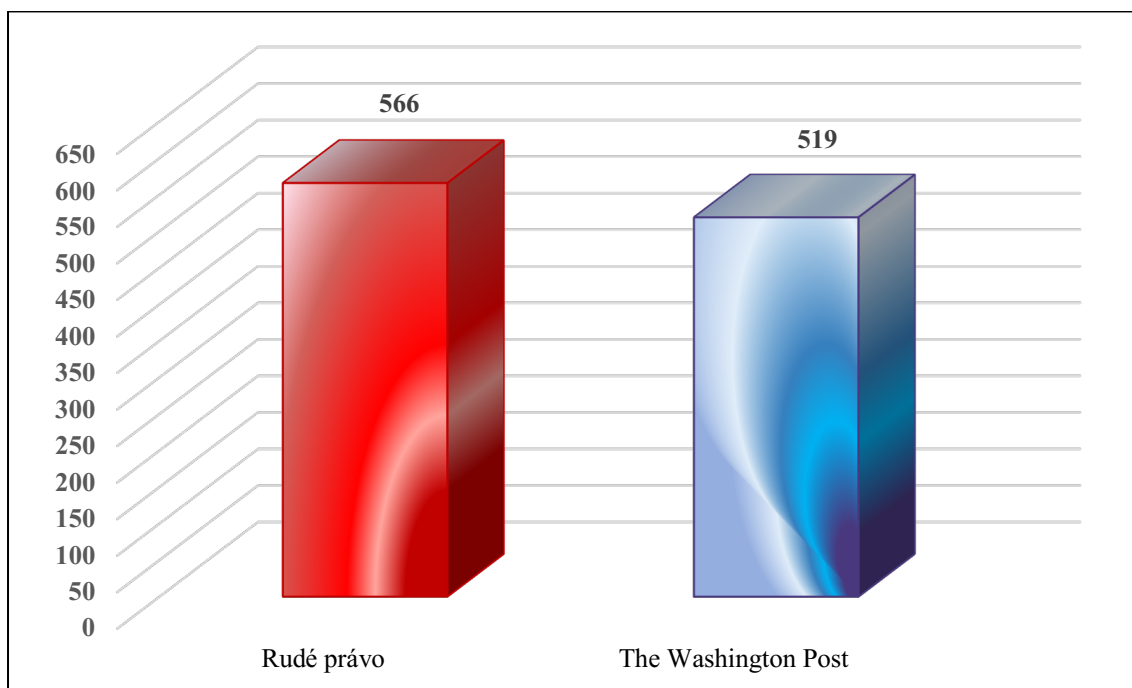
československý deník tak mohl názorně vykreslovat britské impérium jako kapitalistického, západního agresora, což sedělo do ideového narativu vládnoucí strany pod přímým dohledem Kremlu.

Rokem 1987 počínaje pak můžeme pozorovat postupný úpadek zájmu o britskou premiérku jak ze strany amerického periodika, tak ze strany českých novinářů, což lze připsat zlepšení vztahů mezi Spojenými státy a Sovětským svazem po summitu v Reykjavíku na podzim roku 1986, který efektivně započal konec studené války a umocnil zmenšování napětí mezi západním a východním blokem. Dále pak v roce 1986 došlo k podepsání Jednotného evropského aktu, který vešel v platnost roku následujícího a po kterém se, vyjma projevu v Bruggách, zklidnil premiérčin bouřlivý vztah k EHS a po kterém již proti společenství nevystupovala s razancí a kritikou, jež by plnila stránky novin.

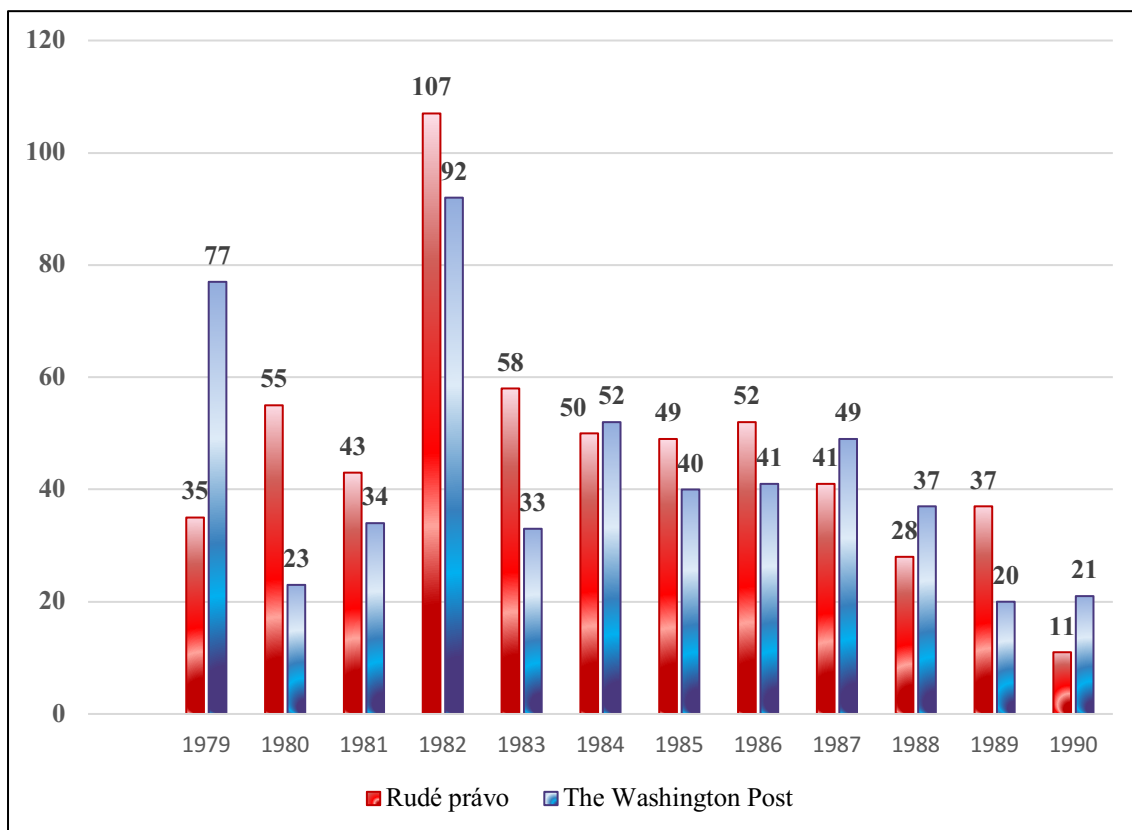
Pro Rudé právo pak rokem 1990 přichází razantní útlum, což lze připsat pádu komunistického režimu na podzim roku 1989 v Československu či dalších východních zemích za „železnou oponou“ a žurnalistickému zaměření se na vnitrostátní problémy a události spojené s politickou změnou státních útvarů.

Při celkovém náhledu na graf lze konstatovat, že publicisticky hutnější byla první dvě premiérčina období, kdy bojovala na Falklandách, bránila britský rozpočet proti systému EHS, varovala před nukleární a vojenskou silou Sovětského svazu a potýkala se s problémy s irskou teroristickou organizací. Její třetí, tedy poslední období, se již neslo v relativním znamení smíru a utužování vztahů se všemi zahraničními entitami, viz *graf 13* a *graf 14*.

Graf 13 – Srovnání absolutního počtu analyzovaných článků v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

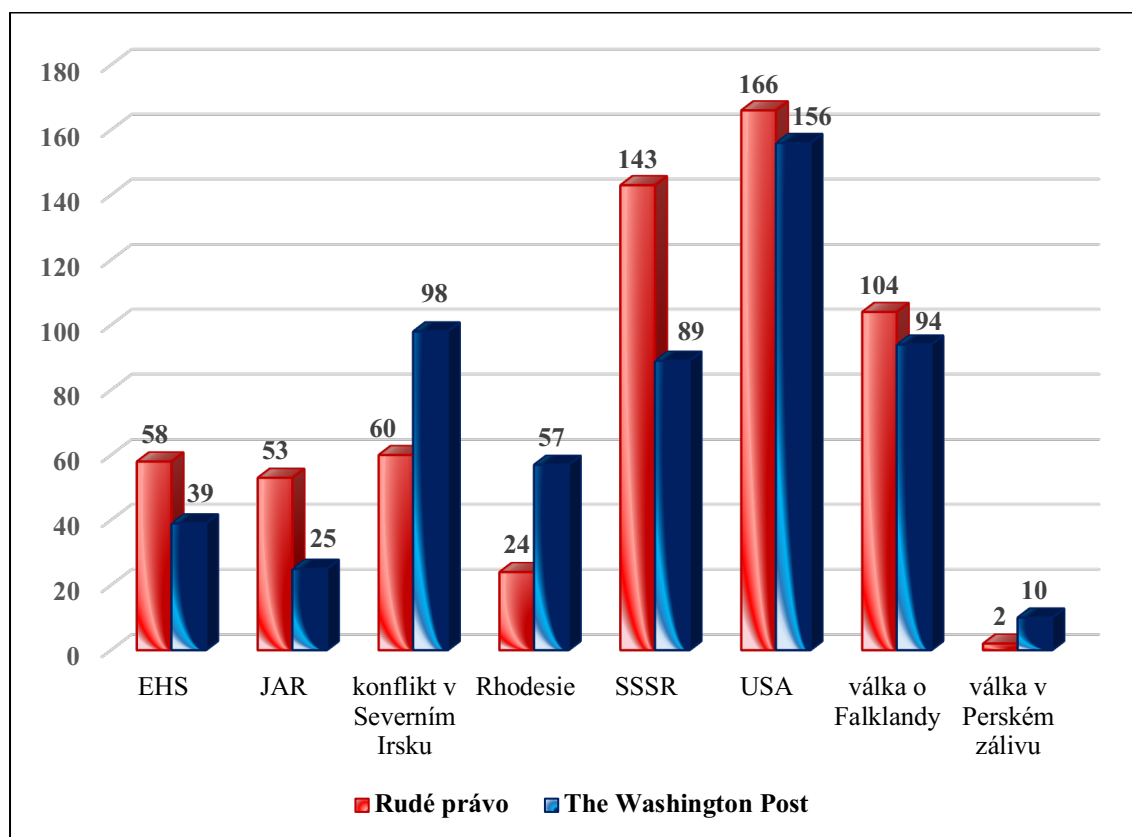
Graf 14 – Srovnání počtu analyzovaných článků v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Největší rozdíl v počtu tematicky rozdělených textových příspěvků lze spatřit v kategorii článků o Sovětském svazu – Rudé právo jich otisklo o padesát čtyři více. Tuto skutečnost lze připsat „nadstandardnímu“ vztahu Rudého práva (potažmo Československé socialistické republiky) k východní velmoci, kdy Moskva aktivně hrála roli šedé eminence a diktovala politický a žurnalistický diskurz svým satelitním státům, mezi které lze národ nejzápadnějších Slovanů bez pochyb zařadit.

Druhé místo v maximu rozdílů zaujímá konflikt v Severním Irsku, jemuž se naopak věnoval především washingtonský *Post*. Američané byli v tomto konfliktu netradičně interesováni – v Americe žila velká menšina irských imigrantů, kterou toto téma z bývalé domoviny velmi zajímalo a pro deník mělo tedy smysl věnovat mu prostor. Téma mělo navíc oporu v nejvyšších patrech politiky – „čtyři jezdcí“ senátu apelovali na prezidenta Cartera, tím také přispívali k atraktivitě pro tisk. Naopak pro Rudé právo teroristická organizace zřejmě nebyla ideově zajímavá, takže o ní referovali pouze na bázi běžného zahraničního zpravodajství.

Graf 15 – Počet článků rozdělených dle tématu v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

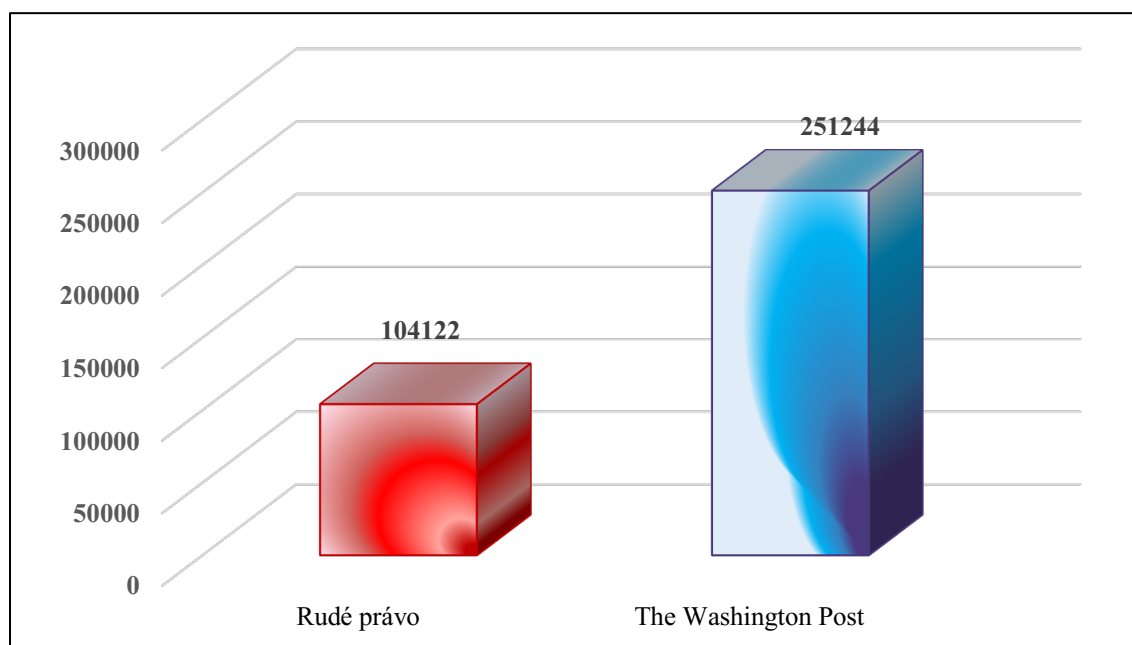

Ačkoliv Rudé právo otisklo více článků ve sledovaném období, velikost tištěné plochy v americkém deníku byla více než o polovinu vyšší než v československém socialistickém periodiku, viz *graf 16*. Tuto skutečnost lze jistě přičíst faktu, že Spojené

státy americké se nemusely potýkat s masivním nedostatkem papíru, jako tomu bylo v Československu po celé období pod sférou vlivu komunistické strany, kdy byl papír na přiděl, a ačkoliv jeho přiděl podléhal Ministerstvu informací pod kontrolou vládnoucí garnitury, nemohl konkurovat deníku pro několikanásobně větší čtenářskou základnu, který navíc o papír „bojoval“ na volném trhu a nebyl vázán ekonomickými plány či nedostatečnou dodávkou tuzemské výroby. Celková plocha textových příspěvků v obou denících byla 35,5 m², to rozměrově odpovídá ploše dvou fotbalových branek či sedmi Turínským plátnům.

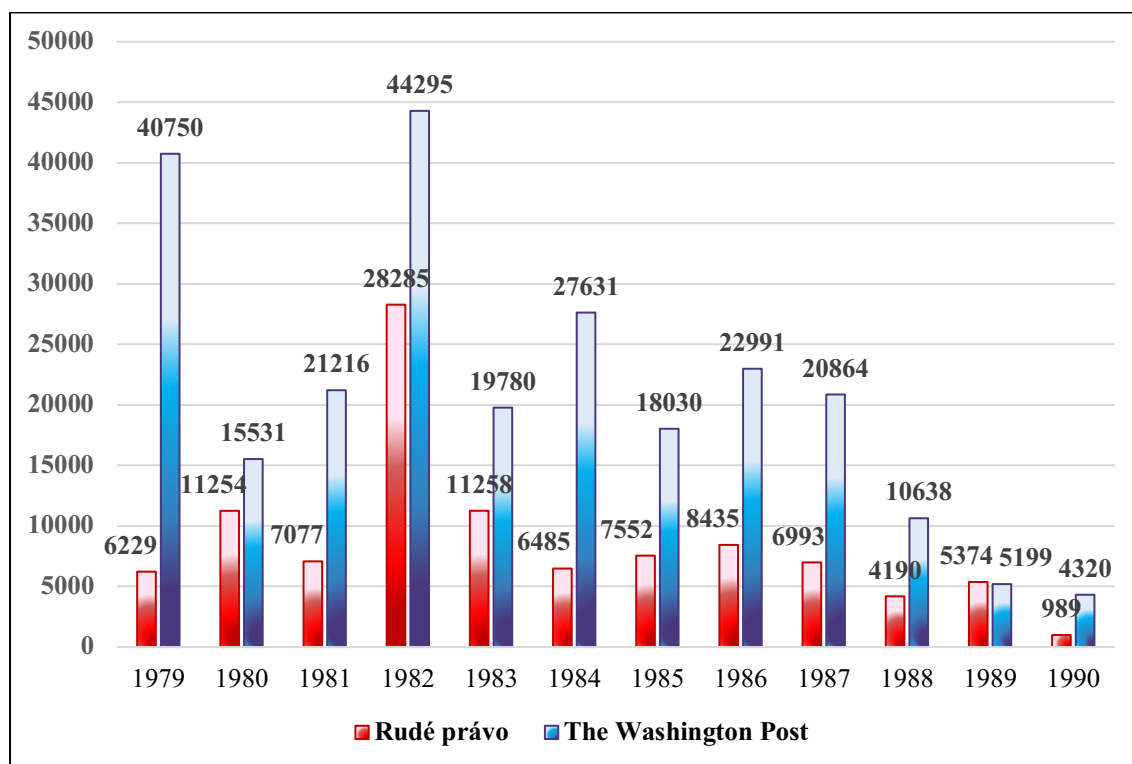
Z grafu 17 je patrné, že ačkoliv se vybrané příspěvky věnovaly stejným tématům, kopíruje Rudé právo rostoucí a klesající tendence tištěné plochy jen v polovině sledovaných let. Maxima obě periodika dosáhla v roce 1982, kdy obě masivně komentovala válku o Falklandy, minima pak shodně dosáhla v posledním roce – tj. 1990. Tento rok byl sice ve sledování o měsíc kratší, nedosáhl však ani výsledku prvního sledovaného roku 1979, který byl kratší dokonce o měsíce tři a kde *The Washington Post* dosáhl svého druhého maxima. Tento fakt lze vysvětlit postupným opouštěním mezinárodní scény britskou premiérkou a současně otřesem v politickém systému země východního bloku, kdy se oba deníky věnovaly především těmto tématům.

Graf 16 – Celková potištěná plocha tematicky vybraných příspěvků v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990* v cm²

* Velikost plochy v cm².

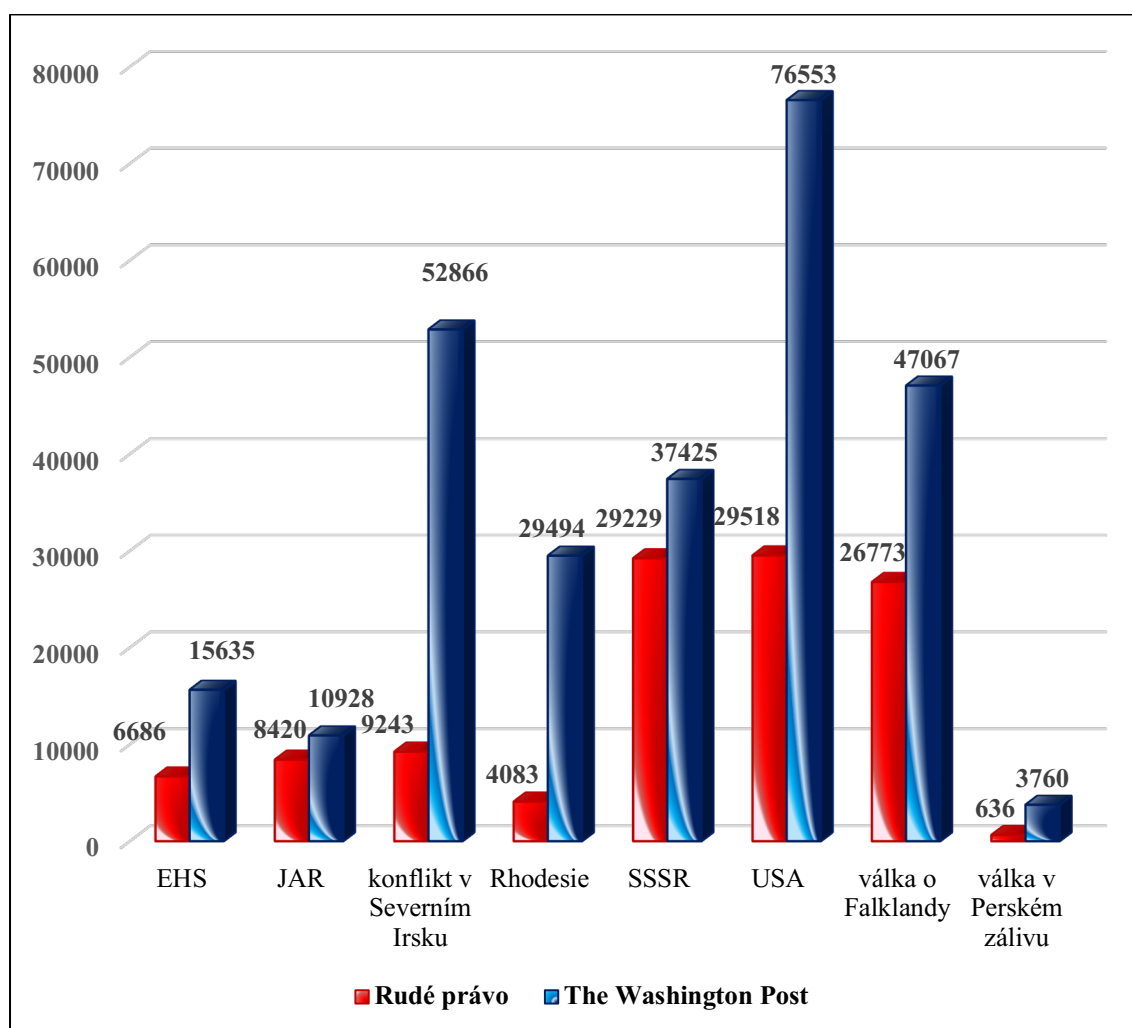
**Graf 17 – Vývoj velikosti plochy v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období
4. 5. 1979 – 28. 11. 1990***

* Velikost plochy v cm².

Stejně jako u počtu tematických textových příspěvků i u tištěné plochy byl konflikt v Severním Irsku daleko protežovanějším tématem pro americké medium. Na centimetry čtvereční je tento rozdíl zřetelný ještě markantněji – Rudé právo věnovalo tématu pouze 17 % tiskové plochy vůči *The Washington Post*. Z nejčastějších témat se velmi blízko sebe v případě Rudého práva ocitly SSSR, USA a válka o Falklandy, kterým by se v kontextu československého deníku ve vztahu k britské premiérce mohla přiřknout stejná důležitost. Naopak v americkém deníku téměř dvojnásobně vévodí USA, což díky speciálnímu vztahu Velké Británie a USA i díky přátelství a osobnostnímu podobnosti Margaret Thatcherové a Ronalda Reagan není překvapením. Válka o Falklandy si v *The Washington Post* vybojovala dvojnásobně více prostoru než v Rudém právu a pokrytí SSSR se zastavilo na srovnatelné ploše. Velký odskok zaznamenala také Rhodesie, které Post věnoval více než sedmkrát více prostoru. Tento poznatek lze okomentovat pouze tak, že Afrika východní blok (tím pádem i její nejzápadnější satelit) geopoliticky nijak zvlášť nezajímala, a proto ani její problémy a zpravodajství nezískaly moc prostoru. Naopak, jak už bylo výše zmíněno, problémy britského impéria byly blízké i jeho zaatlantickému sousedu, *The Washington Post* i obecně deklaroval snahu o celosvětové pokrytí, viz *graf 18*.

**Graf 18 – Vývoj velikosti plochy rozdělené dle témat ve sledovaném období
4. 5. 1979 – 28. 11. 1990***

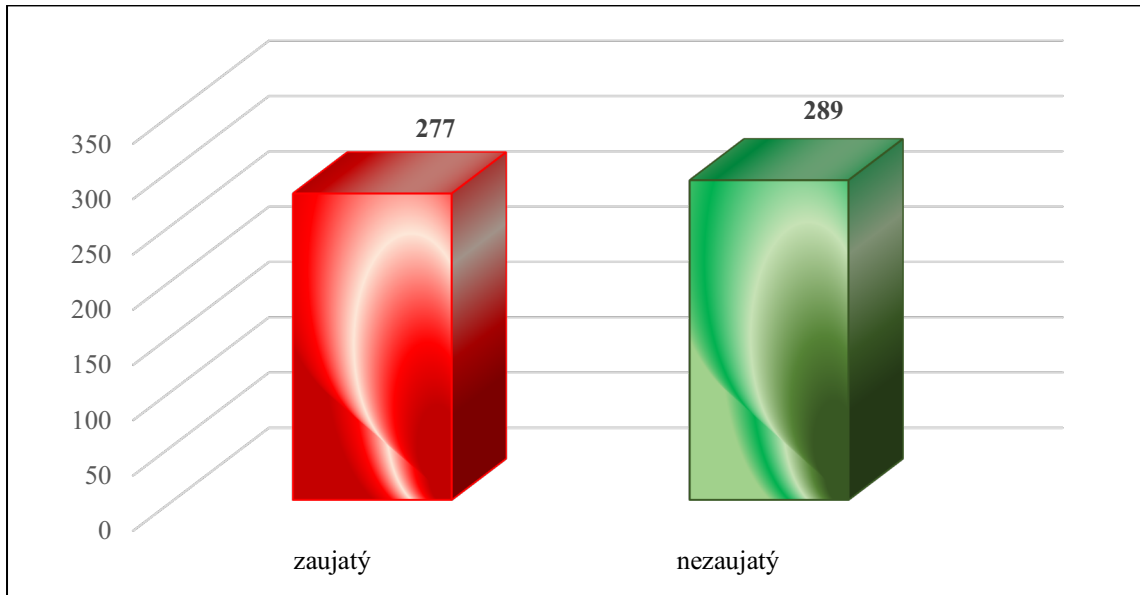
* Velikost plochy v cm².

4.4 Reflektování událostí v Rudém právu a The Washington Post

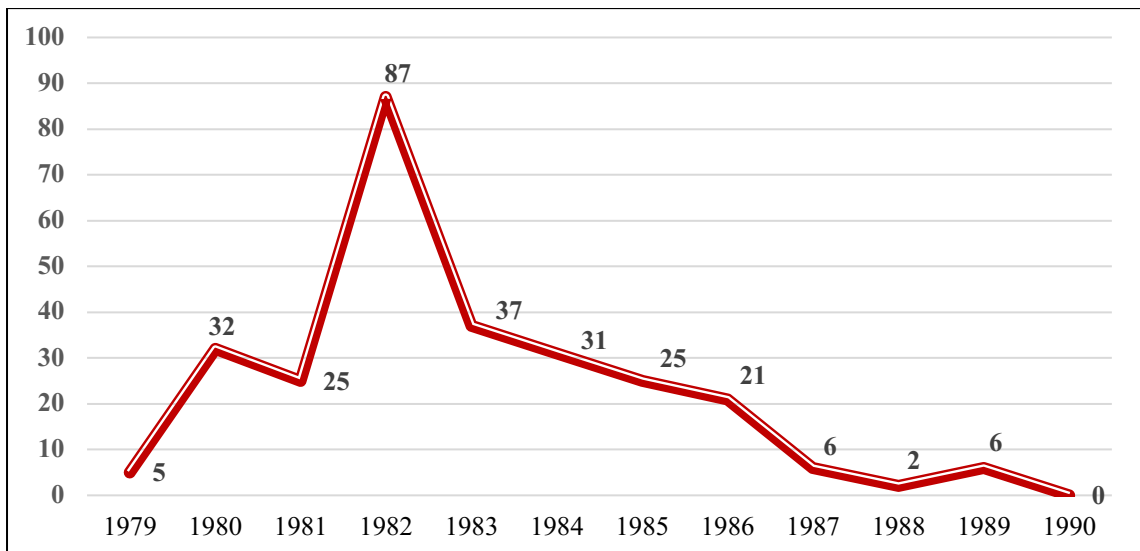
4.4.1 Rudé právo

Z celkového počtu 566 analyzovaných článků bylo v Rudém právu 277 textových příspěvků zaujatých, což představuje alarmující 49 %, viz *graf 19*. Z hlediska časového vývoje lze konstatovat, že počet zaujatých článků od roku 1982, kdy dosáhl vrcholu, pozvolným průběhem klesal a po pádu komunistického režimu v Československu byl v roce 1990 zaznamenán nulový počet článků tohoto typu, viz *graf 20*.

**Graf 19 – Srovnání počtu zaujatých a nezaujatých článků ve sledovaném období
4. 5. 1979 – 28. 11. 1990**

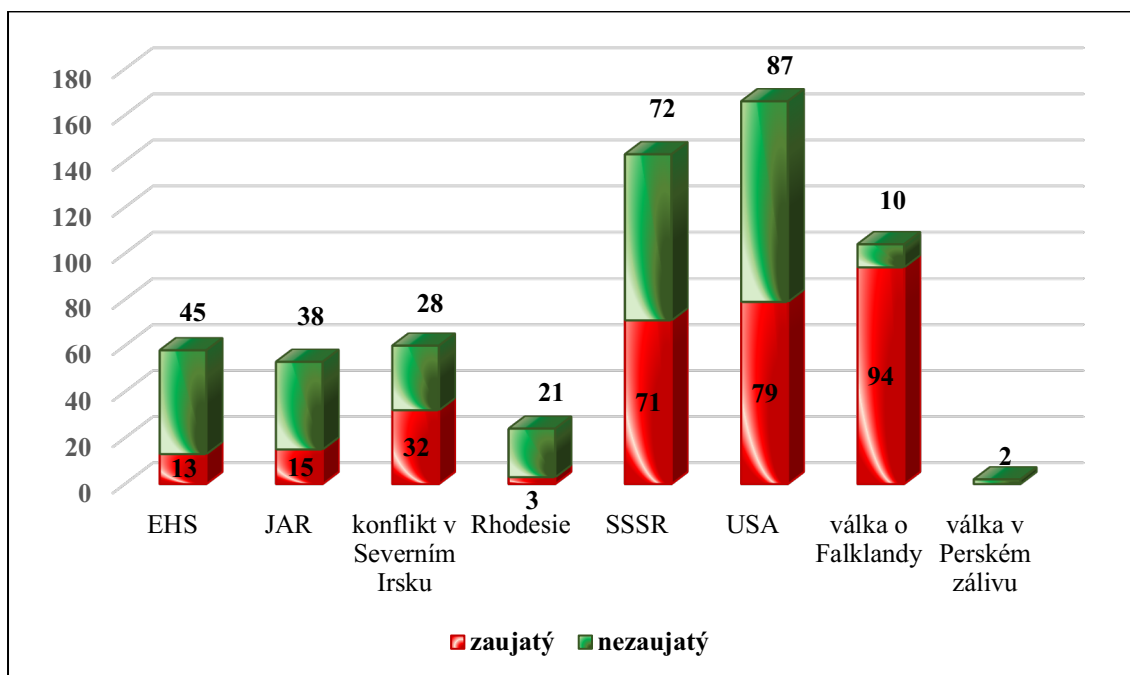

Graf 20 – Vývoj počtu zaujatých článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Podrobněji lze články analyzovat dle tematického rozložení (viz *graf 21*). Z něj je patrné, že nejvíce zaujatých článků se týkalo zahraniční politiky Margaret Thatcherové a jejímu postoji k válce o Falklandy, kdy tuto část tvořilo 90 % textových příspěvků. Zhruba polovinu zaujatých a polovinu nezaujatých příspěvků zaznamenáváme u konfliktu v Severním Irsku, tématu SSSR a USA. Nejlepší bilance pak dosahují témata Rhodesie a válka v Perském zálivu, ve kterých už lze diskutovat o objektivní a nezávislé žurnalistice.

Graf 21 – Počet zaujatých a nezaujatých článků rozdělených do tematických kategorií ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Devět článků (celkem 16 %) týkajících se Evropského společenství a role Margaret Thatcherové v něm bylo zaujatých. První z nich v 80. letech stavěly Margaret Thatcherovou do pozice spojence USA, jelikož se dle novinových příspěvků snažila svým vlivem prosadit zájmy Spojených států v rámci EHS. Její postup zde byl označen jako diskriminační a dále jako hazardní hra, kterou rozehrála s prezidentem Carterem vůči SSSR.⁵¹⁹

Další vlna kritiky se snesla v člancích týkajících se snížení britského příspěvku do EHS, například Vítězslav Havlíček spojuje britský rabat z rozpočtu EHS s válkou o Falklandy následovně. „Není to jistě náhodou, že k snížení příspěvku do rozpočtu EHS přes veškerá silná slova a měsíce trvající námitky došlo teď.“⁵²⁰ Tento článek lze označit za nepravdivý, protože vývoj snížení britského příspěvku se řešil v celém průběhu 80. let a nijak přímo s válkou o Falklandy, a to v době jejího trvání, ale ani poté, nesouvisel. Článek, který vyšel po zasedání EHS ve francouzském *Fontainebleau*, uvádí, že členské státy byly ke kompromisu přinuceny. Z tohoto důvodu je zpochybněna věrohodnost sjednocené západní Evropy, která je implicitně vyvrácena údajnými „imperialistickými rozpory kapitalistického světa“ a dle autora od základu boří myšlenku „západoevropské vlasti“.⁵²¹

⁵¹⁹ Rudé právo, 25. 1. 1980

⁵²⁰ Rudé právo, 27. 5. 1982

⁵²¹ Rudé právo, 28. 6. 1984

Následující textové příspěvky kritizují fungování EHS jako celku a staví západoevropské představitele (včetně britské premiérky) do role bezmocných politiků, kteří si nevědí rady s hlubokými problémy EHS. Z mého pohledu jsou tyto zprávy zavádějící a nepopisují faktické události, jejichž součástí bylo podepsání Jednotného Evropského aktu, který právě směřoval k hlubší integraci a změně Římských smluv.⁵²² Dále nelze souhlasit s interpretací hlubší vojenské integrace, která byla na stole již v 60. letech po Krizi prázdného křesla, ale neprošla ratifikací, tedy nevstoupila v platnost.⁵²³ V této souvislosti by bylo správné použít místo vojenské integrace spojení bezpečností integrace, která byla jedním z pilířů Evropské unie.

Dvanáct zaujatých článků s bilancí téměř 23 % z celkového počtu otisknutých příspěvků se vztahuje k politice britské premiérky vůči Jihoafrické republice. První nalezený článek nese titul „*Volná ruka k zabíjení*“, jež ve čtenáři evokuje násilný kontext příspěvku. Ten vykresluje britskou premiérku jako podporovatelku rasistického režimu, což je naprosto subjektivní tvrzení nezaložené na pravdě.⁵²⁴ I v následujících článcích je britská premiérka prezentována jako ochránkyně rasistického režimu, kterou nezajímá osud černošského obyvatelstva a které jde pouze o vlastní zájmy.⁵²⁵ Margaret Thatcherová naopak odmítala uvalení sankcí na tuto jihoafrickou zemi, což pramenilo z jejího přesvědčení, že tyto restriktce budou mít větší dopad na původní obyvatelstvo. Její kroky směřovaly k mírumilovnému, férovému a konečnému vyřešení situace v JAR, nikoliv k potlačení reformace a přehlížení problémů jihoafrického státu.

Následovně byl premiérčin ministr zahraničí v článku Miroslava Fládra z 26. června 1986 nařčen z „bratříčkování“ s jihoafrickým prezidentem Petrem Bothou, což opět není pravdivá informace.⁵²⁶ Stejně tak shledávám značný nedostatek v nesprávném uvedení počtu zemí Commonwealthu, které se nezúčastnily her tohoto společenství ve skotském Edinburghu. Těchto států bylo devatenáct, nikoliv třicet dva, jak článek Rudého práva z 31. července 1987 uvádí.⁵²⁷

Celkový dojem ze zaujatých článků je takový, že se autoři snaží britskou premiérku vykreslit především v negativním světle a opomíjejí důležitá fakta a kroky, kterými se snažila tuto situaci vyřešit. V článcích jsem postrádala snahu vysvětlit důvody, kvůli

⁵²² Rudé právo, 1. 7. 1987

⁵²³ Rudé právo, 1. 7. 1985

⁵²⁴ Rudé právo, 23. 7. 1985

⁵²⁵ Rudé právo, 26. 7. 1985 Rudé právo, 22. 10. 1985

⁵²⁶ Rudé právo, 26. 7. 1986 <https://apnews.com/article/2ac029c8261c44e1b886a7c465a9e3bd> [30-07-2021]

⁵²⁷ Rudé právo, 31. 7. 1986

kterým premiérka nesouhlasila s uvalením sankcí, jež se neosvědčily při postupu vůči Rhodesii. Ignorují její snahu a vyjednávání za propuštění politických vězňů, přípravu a realizaci všestranného mnohoooborového semináře pro výběr nejlepšího scénáře pro postup v situaci JAR či komunikace a spolupráce s USA se snahou tuto problematiku řešit.

Téměř tři čtvrtiny článků zabývajících se konfliktem v Severním Irsku bylo neobjektivních. Jedním z hlavních jmenovatelů zaujatých článků je označení severoirské věznice *Long Kesh* jako koncentračního či internačního tábora, což je v tomto spojení nesprávné užití tohoto termínu.⁵²⁸ V rámci prostudované literatury se tento výraz ve spojení s věznicí Maze ani jednou nevyskytl. Dále jsem shledala obsah článků neúplný. Například při popisu hladovek pořádaných vězni z *Long Kesh* byla premiérka vždy vykreslena jako osoba, která odmítá přijmout kompromis a nechává vězně napospas svému osudu. V tomto kontextu bych však očekávala uvedení informací na pravou míru a zmínění bližších informací o věznicích, kteří tuto hladovku drželi – konkrétně jejich účast na bombových atentátech proti civilistům či útok na britské vojenské jednotky.⁵²⁹

V porovnání s ostatními tématy lze rhodéskou otázku na stránkách tohoto komunisty řízeného periodika považovat za téměř objektivně zpracované zpravodajské téma. V průběhu sledovaného období byly za zaujaté články označeny tři příspěvky, které se týkaly kritiky a obviňování Margaret Thatcherové z podpory rasismu a neochoty nalézt spravedlivé východisko z krizové situace v této bývalé britské kolonii.⁵³⁰

S těmito stanovisky opět nelze objektivně souhlasit. I přesto, že britská premiérka považovala vůdce Vlastenecké fronty za teroristu, požadovala, aby bylo toto hnutí součástí jakékoliv vzniknuvší dohody.⁵³¹

V článku, jehož autorem byl Jiří Plumlovský, je vztah Velké Británie s USA popsán příslovím „>>vrána k vráně sedá...<<, i když mnohem případněji by jistě znělo, >>jestřáb k jestřábovi sedá<<!“⁵³². Autor těmito slovy okomentoval podporu USA při řešení situace v Rhodesii, kdy americký prezident Carter zrušil sankce vůči této africké zemi z důvodu očekávání protislужby ve formě podpory při řešení americko-iránské krize.⁵³²

⁵²⁸ Rudé právo, 25. 8. 1981

⁵²⁹ Rudé právo, 8. 5. 1981

⁵³⁰ Rudé právo, 12. 7. 1979 Rudé právo, 23. 10. 1979

⁵³¹ Rudé právo, 12. 7. 1979 Rudé právo, 23. 10. 1979

⁵³² Rudé právo, 21. 12. 1979

Americká administrativa však o zrušení sankcí přemýšlela delší dobu, svůj krok však urychlila z důvodu příslibu, že bude situace v Rhodesii uklidněna dříve. Což se i stalo a o tři dny později byla podepsána smlouva v *Lancaster House*, kterou však tento článek v souvislosti se zrušením sankcí opomíjí.⁵³³

Téměř 50% podíl mají články, které se týkají politiky Sovětského svazu a Margaret Thatcherové a pro něž je typické stranění komunistickému režimu a jeho předním sovětským představitelům. Tato kategorie společně se články o USA má největší počet, a to v důsledku provázanosti a politickým roztržkám mezi oběma bloky. Od roku 1985, kdy se stal lídrem SSSR Michail Gorbačov, počet zaujatých příspěvků rapidně poklesl. Do jeho nástupu na post předsedy prezidia Nejvyššího sovětu bylo otisknuto 83 % zaujatých článků.

Britská premiérka byla v těchto člancích mnohokrát častována jako „brzdící prvek ve snaze o uvolnění světového napětí“, i přesto, že je obeznámena, že žádná hrozba ze strany východního bloku neexistuje, a je tak naprosto popírán fakt existence studené války.⁵³⁴ Stejně tomu bylo v článku, který vyšel 15. ledna 1980, v němž je premiérka obviněna z „rozdmýchávání studené války“.⁵³⁵ To bylo zapříčiněno sovětskou „pomocí“ Afganistánu. O pomoci této blízkovýchodní zemi, která se protáhla na dlouhých devět let, se však v tomto případě nedá mluvit. Invaze nebyla v žádném případě přátelská a mírová. Do značné míry však vyčerpala SSSR a byla jednou z příčin, proč se východní blok začal v 80. letech hroutit.

Dalším zdrojem rozporu a zaujatých příspěvků vůči Margaret Thatcherové na stránkách Rudého práva byla jednostranná optika bojkotu olympijských her v Moskvě západními mocnostmi.⁵³⁶ Tento postoj však byl zapříčiněn vpádem sovětských vojsk do Afganistánu, kdy by pod podmínkou stáhnutí vojsk tyto olympijské hry bojkotovány nebyly, k čemuž nedošlo. Z tohoto důvodu byla premiérka v článku ze 7. května 1980 osočena, že její „antikomunistická hysterie překračuje hranici únosnosti“.⁵³⁷

Mezi neobjektivní příspěvky byly dále zařazeny ty, které se týkaly zbrojení a „hvězdných válek“. Například článek z 22. února 1985 nazval premiérku „Advokátkou kosmického zbrojení“.⁵³⁸ Zahraniční zpravodaj Rudého práva v článku líčí schůzku, která

⁵³³ Rudé právo, 21. 12. 1979

⁵³⁴ Rudé právo, 11. 12. 1979

⁵³⁵ Rudé právo, 15. 1. 1980

⁵³⁶ Rudé právo, 8. 5. 1980

⁵³⁷ Rudé právo, 7. 5. 1980

⁵³⁸ Rudé právo, 22. 2. 1985

dle jeho slov probíhala ve znamení kosmického a dalšího zbrojení. Pravdou však je, že na této schůzce byly probrány možnosti odzbrojování a nadcházející schůzka mezi SSSR a USA v Ženevě, ve které měla hrát pozice britské premiérky důležitou roli. Sovětský svaz je v těchto příspěvcích líčen jako dobrodinec, který se snaží docílit světového míru, avšak západní imperialistické země tuto iniciativu bojkotují.

Bilanci sedmdesát devět zaujatých a osmdesát sedm nezaujatých textových příspěvků mají ty, které se týkají zahraniční politiky Spojených států amerických a Velké Británie. Společným rysem neobjektivních článků je časté zmiňování jejich nezdravých „speciálních či zvláštních vazeb“ a jejich označování za kapitalistické a imperialistické země, které se spojily v boji proti socialistickým zemím a dělnické třídě.

Dalším společným tématem byla válka o Falklandy, kdy se americká administrativa přiklonila na stranu Velké Británie. Britská konzervativní vláda v čele s Margaret Thatcherovou proto byla označena jako „*nepostradatelný partner, který bezvýhradně slouží zahraničně politickým koncepcím R.Reagana*“.⁵³⁹ Ty byly popisovány v negativním duchu jako subjekt, jež schvaluje agresivní postup vůči Argentině a jehož militaristická politika zhoršila mezinárodní situaci.

V této kategorii lze nalézt společného jmenovatele, tím byl postup předních představitelů těchto zemí vůči Sovětskému svazu, což se odráží v provázanosti textových příspěvků, které jsou zmíněny výše – bojkot olympijských her v Moskvě, invaze Sovětského svazu v Afganistánu, zbrojení či „*hvězdné války*”.

Margaret Thatcherová je mnohokrát označována za vazala či oddaného nohsleda Spojených států, kdy pouze papouškuje stanoviska Bílého domu – „*co se řekne ve Washingtonu, ozve se z Londýna*“⁵⁴⁰, či že ji s americkou administrativou „*spojuje mnohé, ale především pupeční šňůra s třídou, která před více než šedesáti lety poprvé zahlédla svého konce*“.⁵⁴¹ Společně s prezidentem Reaganem je pak v několika příspěvcích obviňována z „*křížáckého tažení proti socialismu*“.⁵⁴²

Největší podíl zaujatosti v otisknutých člancích ve sledovaném období měla válka o Falklandské ostrovy. Tento podíl byl 90 %. Ačkoliv nebyl Sovětský svaz v tomto konfliktu vojensky či ideologicky zainteresován, postavil se později na stranu Argentiny, která v jeho očích představovala bojovníka proti imperialismu. To se také odráží

⁵³⁹ Rudé právo, 16. 4. 1982

⁵⁴⁰ Rudé právo, 13. 3. 1986

⁵⁴¹ Rudé právo, 2. 2. 1980

⁵⁴² Rudé právo, 23. 2. 1985

na stránkách Rudého práva, byť prvotní příspěvky týkající se diplomatického konfliktu lze považovat za objektivní bez vykazování známek zaujatosti či stranění jedné ze stran. Od dubna 1982 však došlo ke změně žurnalistického diskurzu a dále již většinou převládaly články zaujaté.

Margaret Thatcherová v čele Velké Británie je označována za viníka a agresora celého konfliktu. Argentinská strana je zde stavěna do opozice, jež představuje roli obětího beránka. Za nejvíce vyostřený článek vůči politice britské premiérky lze označit ten, který vyšel 16. dubna 1982, jeho autorem byl Milan Jelínek. Příspěvek s titulkem „Viníkem je kolonialismus“ obsahuje množství tvrdých výpadů vůči britské vládě. Autor ve velké míře opakuje slova jako imperialismus, kolonizátoři či (neo)kolonialismus, buržoazní tábor či politika, válečnické výkřiky či výhrůžky. Za agresora je označena britská strana v čele s Margaret Thatcherovou a to, že prvotní krok a vojenskou akci vyvolala argentinská strana, autor příhodně opomíjí stejně jako holý fakt, že Argentinci napadli území jiného státu.⁵⁴³

Premiérka je dále častována jako bojechtivá, cynická žena, která je pro vítězství ochotná obětovat cokoliv, a to včetně životů britských vojáků, neboť „*dala najevo, že na osudu vojáků Jejího Veličenstva jí nijak zvlášť nezáleží*“.⁵⁴⁴ Dalším společným rysem neobjektivních článků je používání označení Falklandských ostrovu jako Malvíny. Právě v této změně názvu lze vidět zdůraznění náklonosti a sympatií komunistického deníku k Argentině, protože Malvíny jsou argentinským označením Falklandských ostrovů. Právě v tomto pojmenování můžeme vidět propagandisticky mířené články vůči ostrovnímu státu, v jehož čele stála Margaret Thatcherová.

Tyto články dále ve velké míře uváděly zavádějící či nepravdivé informace týkající se postupu britské vlády. Jak jsem již zmínila výše, autoři stavěli Argentinu do pozice napadeného státu, který se snaží spor vyřešit diplomatickou cestou, což britská premiérka odmítá. Jako jeden z důvodů britského útoku je uvedena snaha o těžbu ropy v okolí ostrovů a plány Spojených států na postavení vojenské základny na ostrovech. K tomuto boji se dle jejich slov konzervativní vláda nebojí využít jaderných zbraní. V neposlední řadě stavějí britské obyvatelstvo do pozice, ve které nejeví zájem o znovuzískání ostrovů. Všechny tyto informace však zkreslují fakta a takové události se nikdy nestaly.

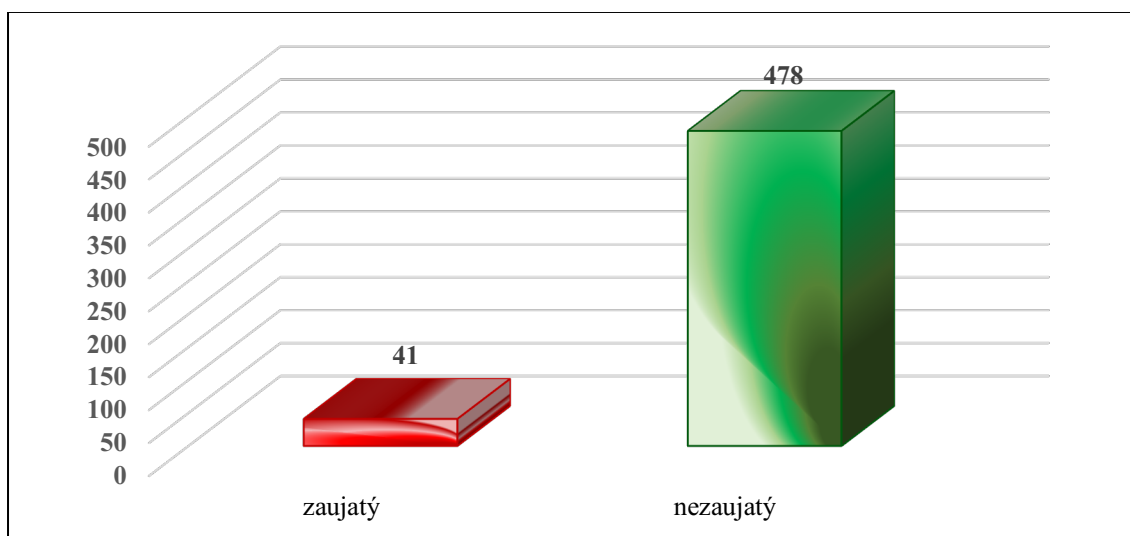
⁵⁴³ Rudé právo, 16. 4. 1982

⁵⁴⁴ Rudé právo, 30. 4. 1982

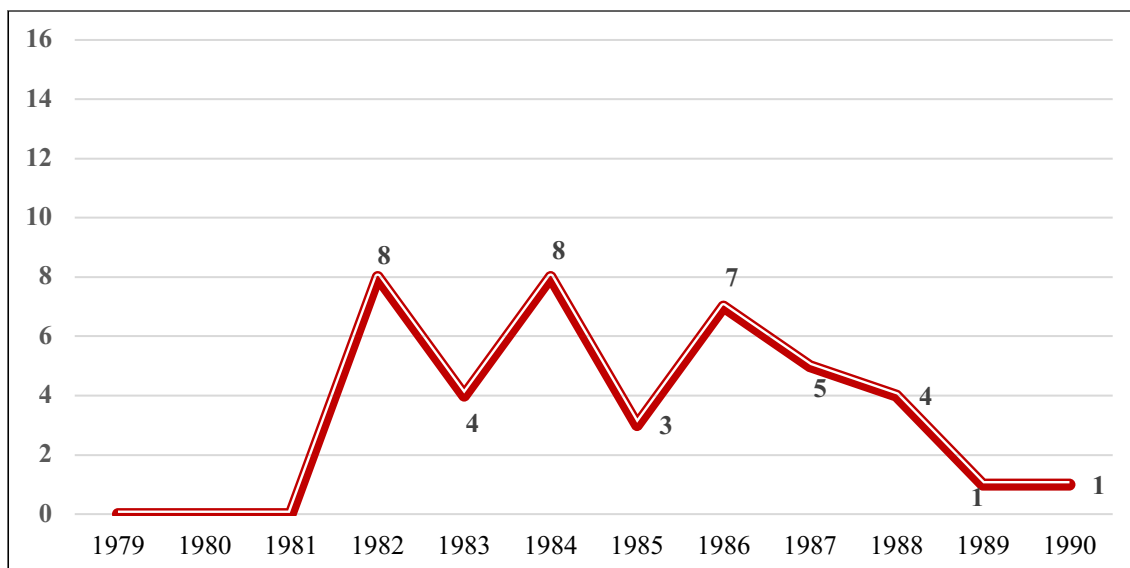
4.4.2 The Washington Post

Z celkového počtu 519 analyzovaných článků bylo v deníku *The Washington Post* 41 textových příspěvků zaujatých, což představuje pouhých 8 % (viz graf 22). Z hlediska časového vývoje lze konstatovat, že počet zaujatých článků byl do roku 1981 nulový, posléze mezi lety 1982 až 1986 křivka počtu zaujatých článků vzrostla. Od roku 1986 zaznamenal počet zabarvených textových příspěvků pozvolný pokles a v posledním zkoumaném roce se objevil pouze jeden článek tohoto typu, viz graf 23.

Graf 22 – Srovnání počtu zaujatých a nezaujatých článků ve sledovaném období
4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Graf 23 – Vývoj počtu zaujatých článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Detailněji lze články analyzovat dle tematického rozložení, viz graf 24. Z něj je patrné, že nejvíce zaujatých článků se týkalo zahraniční politiky Margaret Thatcherové vůči Spojeným státům americkým, což za předpokladu, že tyto články vycházely v americkém periodiku, dává smysl. Tuto část tvořilo 36 % textových příspěvků. Stejnou bilanci

zaujatých článků mají příspěvky o SSSR a Evropském hospodářském společenství. Nejlepší bilance pak dosahují témata spojená s premiérčinou politikou a jejímu postoji vůči Rhodesii a válce v Perském zálivu, o kterých nebyl otisknut žádný neobjektivní příspěvek.

Co se samotné zaujatosti týče, lze ji rozdělit do dvou kategorií – buď byla britská premiérka chválena, nebo bylo užito poněkud pejorativního slovníku a předsedkyně vlády pak byla do jisté míry téměř až zesměšňována.

V případě EHS se zaujaté články (vyjma jednoho) postavily proti Margaret Thatcherové. Americký žurnalista William Drozdiak například ve svém článku o problému týkajícím se rozpočtu EHS bez skrupulí uvedl, že britská premiérka má „*mentalitu prodavačky v potravinách*“, což vydává jako obecně platné a uznávané tvrzení, bez jakéhokoliv zdroje.⁵⁴⁵ Zároveň je to poměrně přímý odkaz na jejího otce, který zastával toto povolání. Jediný „pozitivně“ zaujatý příspěvek je pak z pera Rowlanda Evanse, který ve svém článku chválil snahu připodobnit britskou ekonomiku té americké a použil pojem „*thatcherism*“, kterým tento proces pojmenovává.⁵⁴⁶

Dle mého názoru jsou články zaujaté proti osobě premiérky z podvědomé obavy, aby EHS nedokázalo vyřešit své interní problémy a nedokázalo velmi rychle za pomoci integračních procedur zformovat evropskou federaci. Ta by se kupní, politickou a také vojenskou silou mohla stát další suverénní velmocí a případnou konkurencí Spojeným státům americkým.

V otázce Jihoafrické republiky, bývalé britské kolonie, se zaujaté články postavily vždy proti předsedkyni britské vlády. Obecně měly články tendenci upozorňovat na subjektivní neschopnost řešit problém této africké země, z mého pohledu především z důvodu, že americký prezident zaujímal v otázce sankcí stejné stanovisko jako Margaret Thatcherová, které však stálo v opozici vůči americkému Kongresu. Vzhledem k nedostatku argumentů proti jejím postojům se tak autoři uchýlili k poněkud nekalé hře, kdy poukazovali například na domnělé politické cíle či osobnostní vlastnosti britské premiérky. Typickou ukázkou dalšího prohřešku proti novinářské etice je označování premiérky jménem „Maggie“, čehož se dopustil Herbert H. Denton a blahosklonně tak posunul Margaret do pozice, kdy její názor vlastně nemá žádnou váhu.⁵⁴⁷

⁵⁴⁵ The Washington Post, 27. 6. 1984

⁵⁴⁶ The Washington Post, 30. 11. 1988

⁵⁴⁷ The Washington Post, 18. 10. 1987

Poměrně překvapivě nízký počet zaujatých článků se objevuje v problematice konfliktu v Severním Irsku. I přesto, že nemalou část amerického obyvatelstva tvořili a stále tvoří potomci irských emigrantů, dokázal si americký deník zachovat v poměru devadesát pět ku třem nestrannost, což opět poukazuje na profesionalitu a kvalitu tohoto média. Všechny tři zaujaté články pak z tohoto diskurzu vybočují stejným způsobem, a to tak, že naznačují, že za růst aktivity IRA přímo mohou činy britské vládní předsedkyně. Colman McCarthy, dle jména zřejmě jeden z potomků irského obyvatelstva, se ve svém článku přímo táže: „*Proč chce být Margaret Thatcherová náborář do Irské republikové armády?*“ a pokračuje rozbořem důvodů této teze, ovšem bez jakýchkoliv zdrojů a čistě subjektivním způsobem.⁵⁴⁸

Ve vztahu k válce o Falklandy lze opět konstatovat, že si *The Washington Post* udržel žurnalistickou objektivitu, byť se Spojené státy jednoznačně postavily na stranu Spojeného království. Z osmi zaujatých příspěvků pak pouze jeden vyznívá ve prospěch britské předsedkyně vlády, ostatní premiérku za její činy a přístup k celému problému kárají, polovina aktivně naznačuje, že se rozhodla konflikt řešit silou především z důvodu získání politických bodů a zpochybňují její rozhodnutí.⁵⁴⁹

Článek bez uvedeného autora například naznačuje, že „*paní Thatcherová by, snad, po čerstvém triumfu síly, mohla zvážít diplomatické řešení*“. V originálním znění je poměrně patrný ironický podtón a autorův názor.⁵⁵⁰

Vztah Margaret Thatcherové k SSSR na stránkách amerického deníku poznamenala pouze jedna událost, a to její mnohými nečekaný, vřelý až přátelský vztah, který se jí povedlo navázat s Michaiilem Gorbačovem. Autoři se zřejmě nechali unést neobvykle mírným tvrzením: „*Mám ráda pana Gorbačova, můžeme společně dělat business*“.⁵⁵¹

Mohla tak vzniknout obava, že s pozvolnou změnou režimu v SSSR dojde i ke změně geopolitické orientace Spojeného království, kterou bez přehánění diktovala právě předsedkyně vlády, a zároveň obava, zda by Reaganova administrativa byla schopna rychle se adaptovat na nové potenciální uspořádání mocenského světa. Duo autorů Rowland Evans a Robert Novak do kritiky administrativy začlenili i fráze jako: „*Nově nalezená láska mezi Gorbačovem a Thatcherovou*“, které měly umocnit dojem

⁵⁴⁸ The Washington Post, 9. 12. 1984

⁵⁴⁹ The Washington Post, 27. 4. 1982

⁵⁵⁰ The Washington Post, 27. 4. 1982

⁵⁵¹ The Washington Post, 20. 12. 1984

urgentnosti celé situace.⁵⁵² Dlužno dodat, že k naplnění jejich obav nedošlo a Margaret Thatcherová vytrvala jako spojenec Spojených států až do konce svého třetího mandátu.

Nejbohatším tématem se stala zahraniční politika Margaret Thatcherové vůči Spojeným státům americkým. Tento fakt jistě není překvapivý, neboť Británie ve sledovaném období byla nejvýraznějším spojencem americké velmoci. Je tudíž logické, že v tomto kontextu dostala nejvíce prostoru. Jistě také pomohl její přátelský vztah s prezidentem Reaganem a shodné stanovisko americké administrativy a britské premiérky v optice hrozby SSSR.

Vzhledem k tomu, že se toto téma týká celého období, obsahuje zaujaté články jak britskou představitelku chválící, tak kárající, a to v celé plejádě témat. Zde se také nejčastěji objevují poněkud familiární příspěvky jako například od Jima Holanda, který ve svém textu nejenom spekuloval, ale přidal i označení „*show Rona a Maggie*“, čímž parodoval plodný vztah obou leaderů.⁵⁵³

Karen DeYoung pak ve svém příspěvku tvrdí, že „*ačkoliv Margaret Thatcherová opakovaně vyjádřila svou víru v prezidenta Reagana, i ona už začala veřejně projevovat obavy*“, což je bez uvedení zdroje a řádného kontextu poněkud zavádějící.⁵⁵⁴ Stejná autorka se ovšem dopustila i druhého „hříchu“, bránila Margaret Thatcherovou a její tendenci „dělat věci americkým způsobem“ proti jejím konzervativním spolustraníkům, jež jí tento přístup vyčítali.⁵⁵⁵

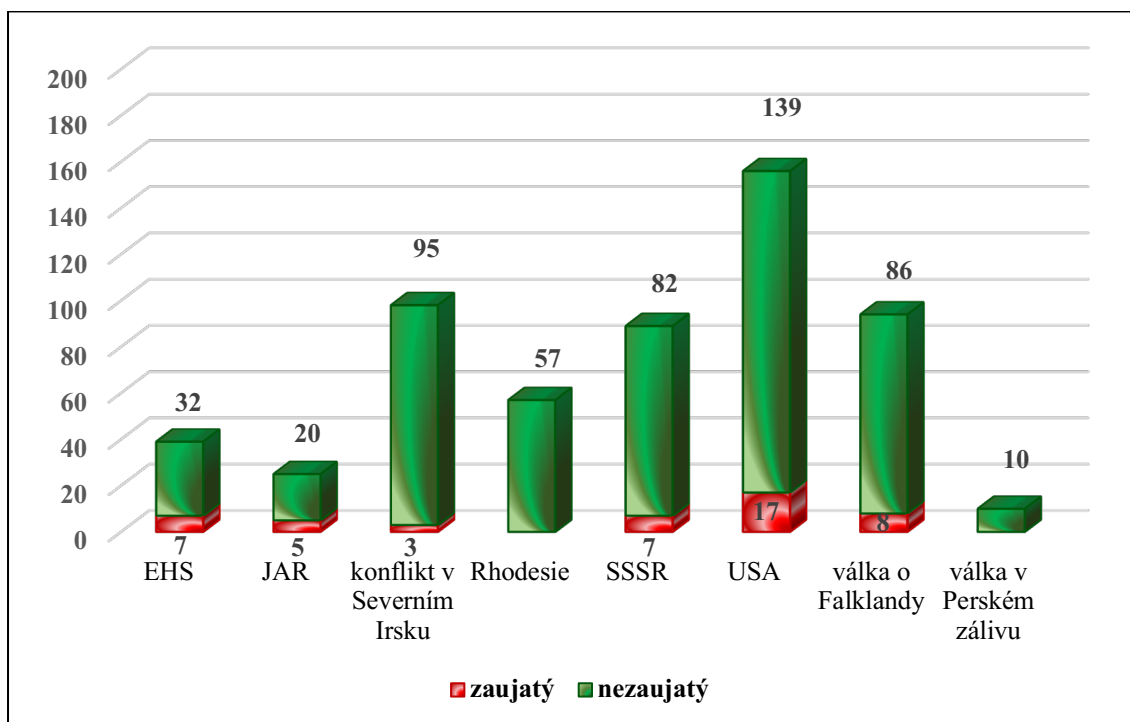
⁵⁵² The Washington Post, 21. 12. 1984

⁵⁵³ The Washington Post, 7. 12. 1989

⁵⁵⁴ The Washington Post, 8. 2. 1987

⁵⁵⁵ The Washington Post, 20. 6. 1986

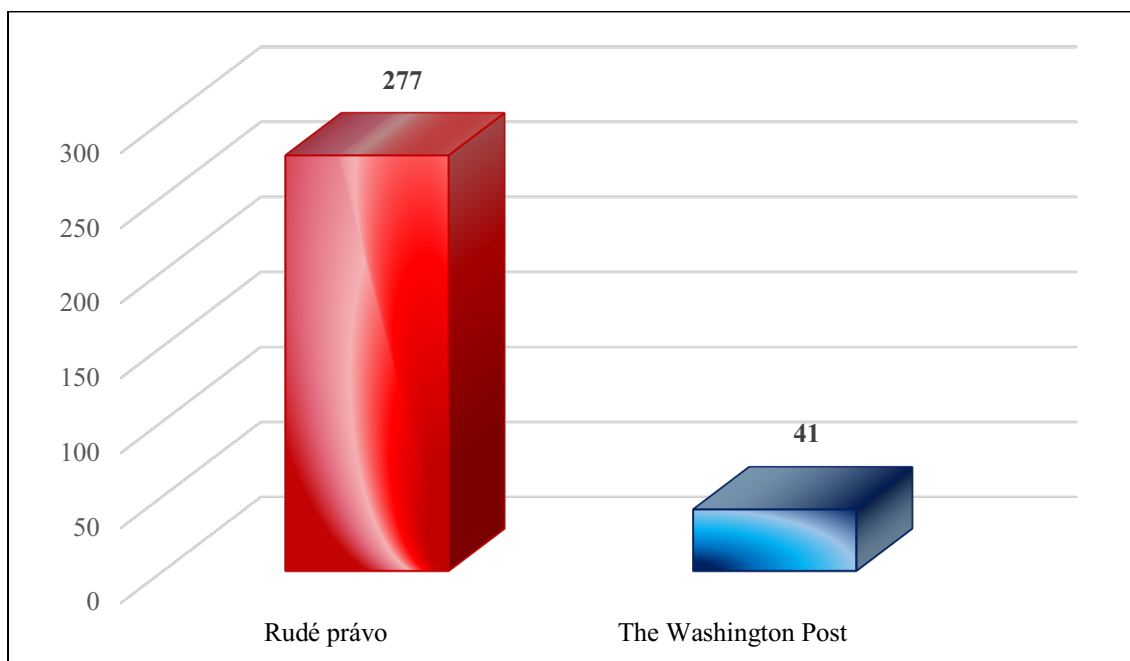
Graf 24 – Počet zaujatých a nezaujatých článků rozdělených do tematických kategorií ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

4.4.3 Shrnutí – Rudé právo vs. The Washington Post

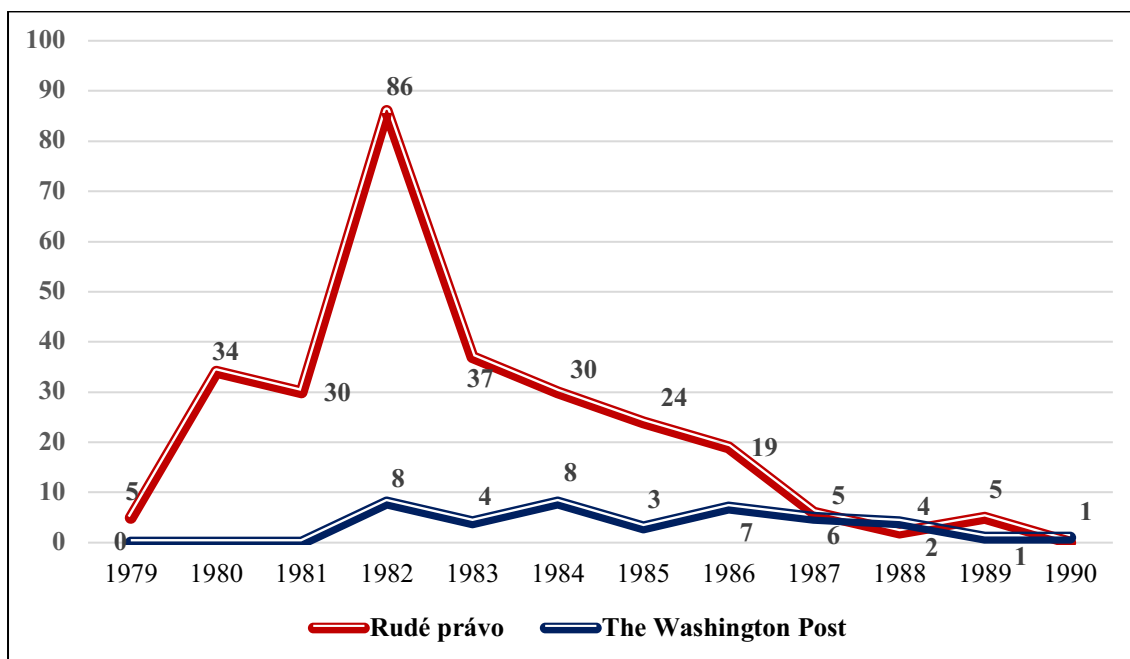
Rudé právo otisklo v porovnání s americkým deníkem o dvě stě třicet šest (tedy o 82 %) více zaujatých článků týkajících se vymezených témat zahraniční politiky Margaret Thatcherové ve sledovaném období. Tento enormní nepoměr článků ukazuje, že osoba Margaret Thatcherové a její zahraniční politika měly v socialistickém deníku značnou neoblību.

Graf 25 – Srovnání absolutního počtu zaujatých článků v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Při detailním pohledu na rozložení dle jednotlivých let lze konstatovat (viz *graf 26*), že počet zaujatých textových příspěvků v Rudém právu i *The Washington Post* dosáhl mezi lety 1982 až 1984 pomyslného vrcholu. Dále lze říct, že *The Washington Post* „předčil“ v počtu zaujatých příspěvků Rudé právo v roce 1987 a 1990, je však důležité zmínit, že se jednalo o rozdíl pouhého jednoho článku. Stejně jako tomu bylo u počtu textových příspěvků, lze shledat za totožné, že počet neobjektivních článků v průběhu prvního a druhého volebního období byl vyšší, což lze přisoudit faktu, že třetí období se neslo ve znamení míru a utužování politických vazeb se všemi zahraničními entitami.

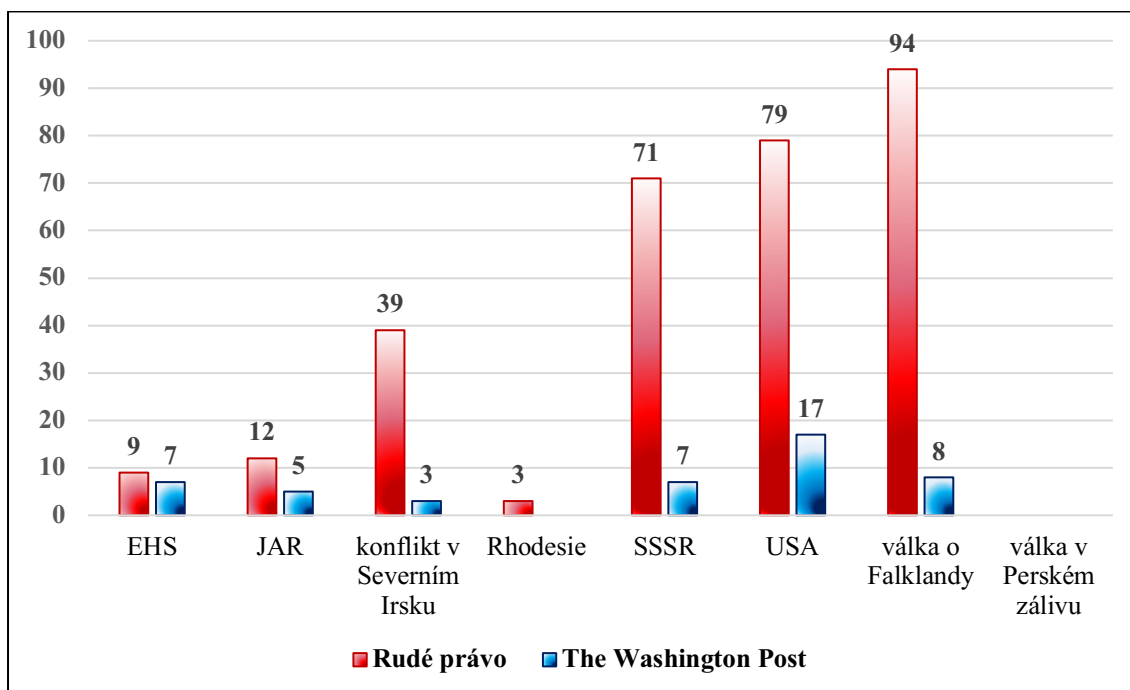
Graf 26 – Vývoj počtu zaujatých článků v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Při detailnějším pohledu na *graf 27*, jež je členěný dle tematických událostí, lze spatřit, že počet zaujatých článků týkajících se premiérčiny politiky vůči EHS byl téměř totožný. Druhou relativně malou propast mezi těmito články měly ty, které se zabývaly politikou Margaret Thatcherové a JAR. V dalších tématech již můžeme vidět značné rozdíly v počtu zaujatých článků. Tím nejvyšším byla rozdílnost v počtu zabarvených článků týkajících se války o Falklandské ostrovy, kde Rudé právo otisklo o osmdesát osm zaujatých příspěvků více než deník *The Washington Post*. Je však důležité zmínit, že typ žurnalistické zaujatosti či zabarvenosti se v jednotlivých denících značně lišil.

V první řadě je nutné podotknout, že deník *The Washington Post* na rozdíl od československého socialistického periodika neotisknul články týkající se analyzovaných událostí a politiky Margaret Thatcherové, které by byly lživé či se v nich uvedené informace nestaly a nevycházely ze skutečnosti. Byl tím tedy potvrzen předpoklad, že médium, byť v soukromém vlastnictví, skutečně poskytovalo koncovým čtenářům pravdivé informace. Také poměr zaujatých a nezaujatých článků je ve srovnání s Rudým právem výrazně příznivější.

Graf 27 – Srovnání absolutního počtu zaujatých článků rozdělených dle tématu v Rudém Právu a *The Washington Post* ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat zahraniční politiku a život první ženy, která usedla do premiérského křesla Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Současně také popsat důležité kroky a osoby v jejím životě, které formovaly charakter, osobnost a myšlení této jedinečné ženy, jež uspěla v tehdejším především mužském světě vrcholné politiky a diplomacie. Dále si pak práce kladla za cíl uvést a shrnout tyto informace do souvislostí, jež byly následně otisknuty na stránkách vybraných deníků, které se staly podkladem pro zpracování analýzy. Ty byly stanoveny na základě cílů, metodického postupu a výzkumných otázek v první kapitole této práce. Pro potřebu bádání se staly stěžejním bodem dvě periodika, která reflektovala a prezentovala vybrané události ovlivňující zahraniční politiku Margaret Thatcherové v průběhu jejích třech volebních období. Tato periodika se liší nejen geopolitickým původem, ale také se dle předpokladu nacházejí na opačných pólech názorového a potažmo i ideového spektra, které reflektovalo a prezentovalo tematicky vybrané události reprezentující zahraniční politiku Margaret Thatcherové v době, kdy byla premiérkou.

Tato práce nastínila zahraniční politiku Margaret Thatcherové, ve které spolupracovala s celkem třemi administrativami Spojených států amerických, a to s prezidentem Jamesem Carterem, Ronaldem Reaganem a Georgem Bushem starším. Politiku prvního zmíněného prezidenta považovala za „značně pochybnou“. Nejlépe a nejfunkčněji dopadla spolupráce s bývalým hercem Ronaldem Reaganem. Pojilo je nejen přátelství a vzájemná náklonost, ale i vyznávání stejných hodnot. Oba považovali Sovětský svaz za „říši zla“, ke které je nutné přistupovat z pozice síly. S prezidentem Georgem Bushem starším došlo k postupnému ochabování „zvláštního vztahu“, který byl typický pro americkou a britskou administrativu v osmdesátých letech.

Diplomová práce se dále zabývala rhodéskou otázkou, kterou premiérka vyřešila v průběhu prvního volebního období, což jí přineslo značný respekt. I když na počátku její vlády nikdo nepředpokládal úspěšné setrvání v premiérském křesle, byl to právě podpis smlouvy v *Lancaster House*, kterým demonstrovala svoje vyjednávací schopnosti. Ve spojení s diplomacií nátlaku si vydobyla uznání a připravila půdu pro další jednání nejen s členskými státy Commonwealthu.

Mezi další zlomový okamžik její vlády můžeme zařadit válku o Falklandy. Vítězství v ní je některými považováno za rozhodující akt ve volebním úspěchu britské premiérky v parlamentních volbách roku 1983. Z mého pohledu ovšem falklandský faktor v těchto volbách nehrál prim, ale podílel se na vítězné kombinaci, kterou spoluvytvářela jak zahraniční, tak domácí politika. Rozhodně ovšem svou pílí a neústupností dala svým politickým protějškům jak na západě, tak především na východě jasně najevo, že je ženou činu a její slova nejsou planá. Bylo zřejmé, že v případě ohrožení britského království je připravena bránit tuto zemi všemi dostupnými prostředky.

Ve sledovaném období byl popsán a definován vztah mezi Velkou Británií a Sovětským svazem, který se na počátku nejevil jako přátelský. Britská premiérka nevynechala jedinou příležitost dát na odiv svůj nesouhlas s komunistickým režimem a utlačováním v zemích východního bloku. Nakonec to však byla právě ona, koho od roku 1985 pojil netradičně vřelý vztah s předsedou prezidia Nejvyššího sovětu Michaiilem Gorbačovem, kterému zprostředkovala rozhovory s americkou administrativou. Jistě ji můžeme pokládat za jednu z vůdčích osobností, které vděčíme za pád železné opony a komunismu na většině území Evropy. Sama tuto skutečnost předpověděla již na podzim roku 1982 při své první návštěvě Západního Berlína.

Dále byly shrnuty důležité události týkající se procesu evropské integrace a byl zkoumán dramatický vývoj postojů k ní, který mezi lety 1979 až 1990 prošel určitým vývojem. Prvotní pragmatické postoje z počátku sedmdesátých let prošly postupnou proměnou a vyústily v postoje protievropské. Ty zastávala ve svém post-premiérském období pod vlivem znalostí a zkušeností, které během své vlády získala. Svým projevem, který pronesla v belgických Bruggách v roce 1988, dokonce položila základy dnešnímu euroskepticismu.

Mimo jiné se snažila vyřešit i situaci v Severním Irsku. To pro ni byl nesnadný úkol, a to zejména s ohledem na její absenci znalostí místního politicko-historického kontextu. V roce 1985 podepsala se svým irským protějškem anglo-irskou dohodu, na základě které měly obě strany společně dohlížet na situaci v Severním Irsku. I přes veškeré její snahy se po celou dobu své vlády musela potýkat s násilnými teroristickými útoky, které se jí za dobu trvání všech jejích mandátů nepodařilo uklidnit.

V neposlední řadě se práce věnovala událostem, jež budily mezinárodní kontroverze. Jedním z příkladů bylo řešení apartheidu v Jihoafrické republice, ve které panovala rasistická vláda. Vyřešení této situace bylo velmi obtížné, a to především kvůli úzkým historickým vazbám. Obyvatelstvo tvořila nejen původní černošská etnika, ale také

potomci britských kolonizátorů. Premiérčino tvrdošíjné odmítání sankcí vůči této zemi přinášelo časté spory s jejími zahraničními protějšky. Velmi často proto byla označována za příznivce apartheidu. Premiérka však nechtěla prostřednictvím sankcí ochromit ekonomiku celé země, na kterou by doplatilo především jihoafrické obyvatelstvo. K příznivému obratu došlo až v roce 1989. Po nástupu Frederika W. de Klerka na prezidentský post začalo docházet k postupným společenským reformám a rozsáhlým změnám týkajícím se především práv černošského obyvatelstva.

Tato diplomová práce se zabývala i válkou v Perském zálivu. Vzhledem k tomu, že konflikt započal v druhé polovině roku 1990, kdy Margaret Thatcherová rezignovala na post premiérky, mu však není věnována taková pozornost.

Jedním z charakteristických znaků zahraniční politiky během jedenácti let, které strávila Margaret Thatcherová v čele Velké Británie, byla nedůvěra, kterou projevovala vůči svým ministrům zahraničí. V průběhu třech vlád se na tomto postu vystřídal pět mužů. Ačkoliv panovaly na počátku vlády britské premiérky v oblasti mezinárodní politiky a vztahů značné obavy a nepředpokládalo se, že v této oblasti zazáří, opak byl pravdou. Z Margaret Thatcherové se během třech volebních období v čele britské vlády stala mezinárodně a diplomaticky uznávaná politička, se kterou musel počítat celý svět. Během její vlády došlo k uzdravení „nemocného muže Evropy“, jak se Británii v 70. letech přezdívalo.

Margaret Thatcherová dodnes vyvolává emoce (jak u příznivců, tak i odpůrců) jako málokterý politik či politička. Spojené království Velké Británie a Severního Irska se pod její vládou opět mohlo hrát na výsluní mezi světovými velmocemi. Její éra se zapsala do světových dějin. Jistě dostála svému oblíbenému heslu - a Velká Británie se pod jejími křídly opět stala velkou.

Z výše uvedené analýzy a metodologického bádání zaměřeného na zahraniční politiku Margaret Thatcherové a vybraná témata je patrné, že ačkoliv Rudé právo otisklo o 9 % více tematických článků než *The Washington Post*, tento americký deník ho plochou textových příspěvků předčil o více než polovinu. Detailní pohled na rozložení příspěvků dle jednotlivých let ukázal, že počet článků v Rudém právu převýšil ten v *The Washington Post* v sedmi z dvanácti sledovaných let. Je však důležité podotknout, že i přes rapidně menší prostor, který Rudé právo věnovalo otisknutým článkům, tato analýza ukazuje, že osoba Margaret Thatcherové a její zahraniční politika měla téměř totožný přesah dle počtu článků jak ve Spojených státech amerických, tak i v Československé socialistické republice.

Dále můžeme konstatovat, že k postupnému propadu počtu článků i velikosti plochy došlo u obou z uvedených periodik v tentýž rok, a to v roce 1986. Při celkovém pohledu na výše uvedené grafy konstatujeme, že žurnalisticky hutnější byla první dvě premiérčina vládní období, kdy bojovala o Falklandské ostrovy, řešila situaci v bývalé britské kolonii Rhodesii, bránila britský rozpočet vůči EHS, varovala před nukleární, vojenskou a ideologickou silou Sovětského svazu a potýkala se s konfliktem v Severním Irsku. Všechny tyto události mají také společného jmenovatele, jimiž jsou Spojené státy americké. Velkou Británií s nimi pojily „speciální vazby“. Její třetí, a tedy poslední období, lze zhodnotit jako relativně poklidnější.

Ze získaných výstupů o způsobu referování o britské premiérce a její zahraniční politice můžeme usoudit, že výrazně vyšší počet (82 %) zaujatých článků otisklo Rudé právo, což bylo z principu tohoto socialistického a ideologicky opačně názorově smýšlejícího periodika očekáváno. Bylo to předpovězeno již v první kapitole této práce a potvrzeno bádáním. Ačkoliv je deník *The Washington Post* nezávislé periodikum a byl zde předpoklad, že v něm nebudou ze své podstaty nalezeny neobjektivní příspěvky, opak byl pravdou. Bylo však zjištěno, že typ zaujatosti a způsob reflektování byl v těchto periodikách odlišný.

Dále jsem shledala, že americké periodikum nevytvářelo vysloveně falešný či lživý obraz o britské premiérce a její zahraniční politice, a to na rozdíl od Rudého práva, kde byly nalezeny lživé a nepravdivé informace. Deník *The Washington Post* se názorově postavil proti Margaret Thatcherové v podobě článků, které zesměšňovaly její osobu. Ty v Rudém právu ji popisovaly jako bojechtivou ženu a zejména kritizovaly její vládu a postupy, které byly především v rozporu se socialismem. V neposlední řadě příspěvky československého deníku vykreslují Margaret Thatcherovou a její zahraniční politiku jako protipól té sovětské, což lze spatřovat v častých slovních narážkách a označování této politiky jako kapitalistické či imperialistické.

Seznam grafů

Graf 1 – Počet analyzovaných článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	114
Graf 2 – Počet článků rozdělených dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	115
Graf 3 – Vývoj počtu článků rozdělených dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	115
Graf 4 – Vývoj velikosti plochy ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*	117
Graf 5 – Vývoj velikosti plochy dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*	118
Graf 6 – Vývoj velikosti plochy rozdělené dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*	119
Graf 7 – Počet analyzovaných článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	122
Graf 8 – Počet článků rozdělených dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	123
Graf 9 – Vývoj počtu článků rozdělených dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	123
Graf 10 – Vývoj velikosti plochy ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990* ..	125
Graf 11 – Vývoj velikosti plochy dle tématu ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	126
Graf 12 – Vývoj velikosti plochy rozdělené dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*	127
Graf 13 – Srovnání absolutního počtu analyzovaných článků v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	130
Graf 14 – Srovnání počtu analyzovaných článků v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	130
Graf 15 – Počet článků rozdělených dle tématu v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	131
Graf 16 – Celková potištěná plocha tematicky vybraných příspěvků v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990* v cm ²	132
Graf 17 – Vývoj velikosti plochy v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	133

Graf 18 – Vývoj velikosti plochy rozdělené dle témat ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990*	134
Graf 19 – Srovnání počtu zaujatých a nezaujatých článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	135
Graf 20 – Vývoj počtu zaujatých článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	135
Graf 21 – Počet zaujatých a nezaujatých článků rozdělených do tematických kategorií ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	136
Graf 22 – Srovnání počtu zaujatých a nezaujatých článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	142
Graf 23 – Vývoj počtu zaujatých článků ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	142
Graf 24 – Počet zaujatých a nezaujatých článků rozdělených do tematických kategorií ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	146
Graf 25 – Srovnání absolutního počtu zaujatých článků v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	147
Graf 26 – Vývoj počtu zaujatých článků v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	148
Graf 27 – Srovnání absolutního počtu zaujatých článků rozdělených dle tématu v Rudém Právu a <i>The Washington Post</i> ve sledovaném období 4. 5. 1979 – 28. 11. 1990	149

Seznam zkratek

ABM	<i>Anti-Ballistic Missile Treaty</i> Smlouva o omezeních systémů antibalistických raket
BBC	<i>The British Broadcasting Corporation</i>
BBQ	<i>Bloody British Question</i>
CAP	<i>Common Agricultural Policy</i> Evropská zemědělská politika
CBS	<i>Columbia Broadcasting System</i>
DPH	Daň z přidané hodnoty
ECU	<i>European Currency Unit</i> Evropská měnová jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství <i>European Economic Community</i>
ERM	<i>Exchange Rate Mechanism</i> Evropský mechanismus směnných kurzů
EMS	Evropský měnový systém <i>European Monetary System</i>
EMU	Economic and Monetary Union Hospodářská a měnová unie
EPG	<i>Eminent Persons Group</i> Skupina významných osobností
EU	Evropská unie
EURATOM	<i>European Atomic Energy Community</i> Evropské společenství pro atomovou energii
HMS	<i>Her Majesty's Ship</i> loď Jejího Veličenstva
CHOGM	<i>Commonwealth</i> Společenství národů
ICG	<i>Intergovernmental Conference</i> Mezivládní konference
INF	<i>Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty</i> Smlouva o likvidaci raket středního a kratšího doletu

IRA	Irská republikánská armáda <i>Irish Republican Army</i>
JAR	Jihoafrická republika
KGB	<i>Комитет государственной безопасности</i> Výbor státní bezpečnosti
MI6	<i>Military Intelligence, Section 6</i> Britská tajná služba
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organisation</i> Severoatlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
SALT	<i>Strategic Arms Limitation Talks</i> Rozhovory o omezení strategických zbraní
SAS	<i>Special Air Service</i> Speciální jednotky britské armády
SDI	<i>Strategic Defense Initiative</i> Strategická obranná iniciativa
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	<i>United States of America</i> Spojené státy americké

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Commonwealth Heads of Government Meeting. Kuala Lumpur, Malaysia 18–24 October 1989. In: The Langkawi Declaration on Environment, 1989, 3–47

Commonwealth Heads of Government Summit, Melbourne, Australie September 30 – October 7, 1981. In The Southern African Institute of International Affairs, 1981, 1–4

Lancaster House Agreement, 21st December 1979. Southern Rhodesia Constitutional Conference Held at Lancaster House. London September – December 1979

OSCE. Documents 1973–1997. [CD-ROM]. [Vienna]: Organization for Security and Co-operation in Europe, [s.d.]. Organization for Security and Co-operation in Europe. Helsinki Final Act 1st August 1975

Periodika

Los Angeles Times, 1988

The Guardian, 2005

The Guardian, 2006

The Irish Times, 2015

The Irish Times, 2018

The New York Times, 1979

The New York Times, 1986

The Washington Post, 1982

The Washington Post, 1984

The Washington Post, 1986

The Washington Post, 1987

The Washington Post, 1988

The Washington Post, 1989

Rudé právo, 1979

Rudé právo, 1980

Rudé právo, 1981

Rudé právo, 1982

Rudé právo, 1984

Rudé právo, 1985

Rudé právo, 1986

Rudé právo, 1987

Literatura

ADDISON / SIEBERT 1991 – John T. ADDISON / W. Stanley SIEBERT: The Social Charter of the European Community: Evolution and Controversies. In: ILR Review, 1991, 597–625

AITKEN 2013 – Jonathan AITKEN: Margaret Thatcher: Power and Personality by Jonathan Aitken. Great Britain 2013

ALDOUS 2012 – Richard ALDOUS: Reagan & Thatcher. The Difficult Relationship. London 2012

BARBER 1991 – James BARBER: An historical and persistent interest': Britain and South Africa. In: International Affairs, 1991, 723–738

BECK 2000 – Roger B. BECK: The history of South Africa. The United States of America 2000

BEDNAŘÍK / JIRÁK / KÖPPLOVÁ 2019 – Petr BEDNAŘÍK / Jan JIRÁK / Barbara KÖPPLOVÁ: Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Praha 2019

BOOKER / NORTH 2006 – Christopher BOOKER / Richard NORTH: Skryté dějiny evropské integrace od roku 1918 do současnosti. Brno 2006

BRANDS 2017 – Henry W. BRANDS: Reagan život. Praha 2017

BUTLER / KAVANAGH 1980 – David BUTLER / Dennis KAVANAGH: The British General Election of 1983. Cambridge 1984

BYRD 1988 – Peter BYRD: British Foreign Policy under Thatcher. New York 1988

CAMPBELL 1980 – Bonnie CAMPBELL: Report on the Zimbabwe Elections February 1980. In: International Journal, 1980, 701-723

CAMPBELL 2003 – John CAMPBELL: Margaret Thatcher, Volume Two: The Iron Lady. London 2003

CAMPBELL 2009 – John CAMPBELL: The Iron Lady: Margaret Thatcher: From Grocer's Daughter to Iron Lady. London 2009

CANNADINE 2016 – David CANNADINE: Margaret Thatcher: A Life and Legacy. New York 2016

CANNON 2008 – Lou CANNON: President Reagan, The Role Of A Lifetime. New York 2008

COLE 1997 – Ronald H. COLE: Operation Urgent Fury Grenada. Washington 1997

DOLEJŠÍ 1963 – Vojtěch DOLEJŠÍ: Noviny a novináři. Praha 1963

DOUDĚRA 1980 – Karel DOUDĚRA: Naše Rudé právo. Praha 1980

DUMBRELL 2006 – John DUMBRELL: A Special Relationship: Anglo-American Relations from the Cold War to Iraq. New York 2006

DYSON 2009 – Stephen Benedict DYSON: Cognitive Style and Foreign Policy: Margaret Thatcher's Black-and-White Thinking. In: International Political Science Review, 2009, 33–48

EVANS 2004 – Eric J.EVANS: Thatcher and Thatcherism. New York 2004

FAJMON 1999 – Hynek FAJMON: Margaret Thatcherová a její politika. Brno 1999

FAJMON / JOCH 2002 – Hynek FAJMON / Roman JOCH: Margaret Thatcherová a Ronald Reagan – politici svobody. Příbram 2002

FRANK 2006 – Jan FRANK: Konflikt v Severním Irsku. Praha 2006

FREEDMAN 2005a – Lawrence FREEDMAN: The Official History Of The Falklands Campaign. Volume I: The origins of the Falklands war. NY 2005

FREEDMAN 2005b – Lawrence FREEDMAN: The Official History Of The Falklands Campaign. Volume II: War And Diplomacy. NY 2005

GANGULY 1986 – Shivaji GANGULY: SOUTH AFRICA AND THE COMMONWEALTH: FROM NASSAU TO LONDON. Sage Publications, In: India Quarterly, 1986, 309–328

GERBERT 2004 – Pierre GERBERT: Budování Evropy. Praha 2004

GOMBÁR / PECHA 2013 – Eduard GOMBÁR / Lukáš PECHA: Dějiny Iráku. Praha 2013

GOWLAND / TURNER / WRIGHT 2010 – David GOWLAND / Arthur TURNER / Alex WRIGHT: Britain and European Integration Since 1945: On the Sidelines. New York 2010

GREGORY 1980 – Martyn GREGORY: From Lusaka to Lancaster House. In: The World Today, 1980, 11–18

HARRIS 2014 – Robin HARRIS: NEZLOMNÁ. Voznice 2014

HASTINGS / JENKINS 2011 – Max HASTINGS / Simon JENKINS: The Battle for the Falklands. London 2011

HLAVÁČEK A KOLEKTIV 2012 – Pavel HLAVÁČEK A KOLEKTIV: Zahraniční politika a strategie Velké Británie ve 20. století. Brno 2012

HOŘČIČKA / KOVÁŘ 2005 – Václav HOŘČIČKA / Martin KOVÁŘ: Dějiny Evropské integrace II. Praha 2005

HOWELL 2008 – B. Wayne HOWELL: Reagan and Reykjavík: Arms Control, SDI, and the Argument from Human Rights. In: Rhetoric and Public Affairs, 2008, 389–415

HRBEK 1999 – Jaroslav HRBEK: Válka o Falklandy 1982. Praha 1999

HULEC 1997 – Otakar HULEC: Dějiny Jižní Afriky. Praha 1997

HULEC / OLŠA jr. 2008 - Otakar HULEC / Jaroslav OLŠA, jr.: Dějiny Zimbabwe, Zambie a Malawi. Praha 2008

CHALUPA 1999 – Jiří CHALUPA: Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile. Praha 1999

CHAN 1996 – Ming G.CHAN: Hong Kong: Colonial Legacy, Transformation, and Challenge. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 1996, 11–23

JENKINS 1987 – Peter JENKINS: MRS THATCHER REVOLUTION. The Ending of the Socialist era. London 1987

JOCH 2003 – Roman JOCH: Proč právě Irák? Příčina a důsledky konfliktu. Praha 2003

JUDD 1999 – Denis JUDD: IMPÉRIUM, Britská imperiální zkušenost od roku 1765 do současnosti. Praha 1999

KEEFE 2018 – Patrick Radden KEEFE: Say Nothing: A True Story of Murder and Memory in Northern Ireland. London 2018

KEEGAN 2006 – John KEEGAN: Válka v Iráku. Plzeň 2006.

KELLY 2021 – Stephen KELLY: Margaret Thatcher, the Conservative Party and the Northern Ireland Conflict. London 2021

KONČELÍK / VEČEŘA / ORSÁG 2010 – Jakub KONČELÍK / Pavel VEČEŘA / Petr ORSÁG: Dějiny českých médií 20. století. Praha 2010

KOSMAN 2011 – Marcei KOSMAN: Dějiny Polsko. Praha 2011

KUCHYŇKOVÁ / SUCHÝ / KOLESÁR 2005 - Petra KUCHYŇKOVÁ / Petr SUCHÝ / Peter KOLESÁR: Vývoj a výsledky procesů kontroly zbrojení a odzbrojování marnost nad marnost? Brno 2005

LACINA A KOLEKTIV 1987 – Karel LACINA A KOLEKTIV: Nejnovější Dějiny Afriky. Praha 1987

LAHEY 2013 – Daniel James LAHEY: The Thatcher government's response to the Soviet invasion of Afghanistan, 1979–1980. In: Cold War History, 2013, 21–42

LEWIS 1984 – Russell LEWIS: Margaret Thatcher: A Personal and Political Biography. London 1984

LUŇÁK 1997 – Petr LUŇÁK: Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce. Praha 1997

MACDONAGH 1985 – Oliver MACDONAGH: What Was New in the New Ireland Forum? In: The Crane Bag, 1985, 166–170

MARR 2017 – Andrew MARR: The history of Modern Britain. London 2017

MATTHEWS 1990 – Robert O. MATTHEWS: From Rhodesia to Zimbabwe: prerequisites of a settlement. In: International Journal, 1990, 292–333

MELICHAR 2017 – Hynek MELICHAR: Spojené státy americké a mírový proces v Severním Irsku: Příčiny úspěchu mediační intervence George J. Mitchella v letech 1996–1998. Brno 2017

MOODY 2003 – Theodor William MOODY: Dějiny Irska. Praha 2003

MOORE 2015 – Charles MOORE: Margaret Thatcherová, 1. díl Dáma se neotáčí. Praha 2015

MOORE 2016 – Charles MOORE: Margaret Thatcherová, 2. díl Vše, co si přeje. Praha 2016

MORGAN 2000 – Kenneth O. MORGAN: TWENTIETH-CENTURY BRITAIN. A Very Short Introduction. New York 2000

NÁLEVKA 2010 – Vladimír NÁLEVKA: Horké krize studené války. Praha 2010

NEWSOM 1987 – David D. NEWSOM: US-British Consultation: An Impossible Dream? In: International Affairs, 1987, 225–238

NORMAN 2003 – Davies NORMAN: Polsko dějiny národa ve středu Evropy. Praha 2003

O’SULLIVAN 2007 – John O’SULLIVAN: Prezident, papež a premiérka. Praha 2007

ONSLOW / KANDIAH 2019 – Sue ONSLOW / Michael KANDIAH: Lancaster House 1979, Part II The Witnesses. London 2019

PEARCE 2013 – Malcolm PEARCE, Geoffrey STEWART: British Political History, 1867–2001. Democracy and Decline. London 2013

PETŘÍK 2008 – Lukáš PETŘÍK: Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana. Brno 2008

PLECHANOVÁ / FIDLER 1997 – Běla PLECHANOVÁ / Jiří FIDLER: Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů: 1941–1995. Praha 1997.

POWER/WEINFURTER 2015 – Gerald POWER / Jaroslav WEINFURTER: Thatcherismus v českých zemích: Vývoj a recepce. Praha 2015

RAMPHAL 2013 – Sir Shridath RAMPHAL: Mrs Thatcher and the Commonwealth. In: The Round Table, 2013, 781–790

REAGAN 1998 – Ronald REAGAN: Život jednoho Američana paměti prezidenta. Praha 1998

REID 2011 – Richard R. REID: Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost. Praha 2011.

RIDELL 1991 – Petr RIDELL: The Thatcher Era And Its Legacy. Oxford 1991

ROVNÁ 1991 – Lenka ROVNÁ: Premiérka jejího veličenstva. Praha 1991

ROVNÁ 2004 – Lenka ROVNÁ: Kdo vládne Británii? Praha 2004

RUBISTEIN 1988 – Alvin Z. RUBINSTEIN: The Soviet Withdrawal from Afghanistan. Current History. Volume 87, 1988

RÝC 2000 – David Rýc: Vliv thatcherismu na evropskou politiku Velké Británie (diplomová práce na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2000

ŘEZNÍK 2010 – Miloš ŘEZNÍK: Dějiny Polska v datech. Praha 2010.

SHARP 1997 – Paul SHARP: *Thatcher's Diplomacy The Revival of British Foreign Policy*. London 1997.

STEPHEN 1994 – George, STEPHEN: *Great Britain and the European Community*. In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 1994, 44–55

STRNAD 2013 – Jaroslav STRNAD: *Dějiny Indie*. Praha 2013.

SUCHÝ 2004 – Petr SUCHÝ: *Reagan a říše zla: Vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981–1989*. Praha 2004

THATCHER 1995 – Margaret THATCHER: *The Path to Power*. Great Britain 1995

THATCHEROVÁ 1996 – Margaret THATCHEROVÁ: *Roky na Downing Street*. Praha 1996

THATCHEROVÁ 2003 – Margaret THATCHEROVÁ: *Umění vládnout*. Praha 2003

THOMPSON 1990 – Leonard THOMPSON: *A History of South Africa*. London 1990

TOMÁŠ 2003 – Radek TOMÁŠ: *Americké hospodářské sankce v 90. letech 20. století – obtížná cesta k reformě sankční politiky*. In: *Mezinárodní vztahy*, 2003, 44–63

VYDRA 2017 – Zbyněk VYDRA: *Dějiny Ruska*. Praha 2017

WADDY 2014 – Nicholas L. WADDY: *The Strange Death of ‘Zimbabwe-Rhodesia’: The Question of British Recognition of the Muzorewa Regime in Rhodesian Public Opinion*, 1979. In: *South African Historical Journal*, 2014, 227–248

WADDY 2017 – Nicholas L. WADDY: *Free and Fair? Rhodesians Reflect on the Elections of 1979 and 1980*. In: *African Historical Review*, 2017, 68–90

WEGS / LADRECH 2002 - J. Robert WEGS / Robert LADRECH: *Evropa po roce 1945*. Praha 2002

YOUNG 2000 – John W. YOUNG: Britain and European unity, 1945-1999. New York 2000

ZIMÁK 2003 – Alexandr ZIMÁK: Jihoafrická republika. Praha 2003

Filmová dokumentární tvorba

Mayday: Air Disasters – Target is Destroyed. [dokument]. Cineflix Productions 2009

Operace speciálních sil. Válka o Falklandy. [dokument]. BBC 2002

Speciální jednotky v akci, 1/4. [dokument]. BBC 2009

Internetové zdroje

1988: Three shot dead at Milltown Cemetery. [04-05-2021].

<http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/march/16/newsid_2523000/2523953.stm>.

3 May 1979. [01-03-2021].

<<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/background/pastelec/ge79.shtml>>.

A Chronology of the Conflict - 1988. [04-05-2021].

<<https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch88.htm>>.

A visit to Budapest, 2-4 February 1984. [11-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/archive/1984hungary>>.

A visit to Budapest, 2-4 February 1984. [11-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/archive/1984hungary>>.

Address to Members of the British Parliament. [09-04-2021].

<<https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/address-members-british-parliament>>.

Address to the Nation and Other Countries on United States-Soviet Relations.

[12-04-2021].

<<https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/address-nation-and-other-countries-united-states-soviet-relations>>.

Address to the Nation and Other Countries on United States-Soviet Relations.

[12-04-2021].

<<https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/address-nation-and-other-countries-united-states-soviet-relations>>.

Bobby Sands: The hunger strike that changed the course of N Ireland's conflict.

[03-04-2021].

<<https://www.bbc.com/news/stories-56937259>>.

BREXIT: We want our money back! Margaret Thatcher already warned EU exactly 40 years ago! [02-04-2021].

<https://www.youtube.com/watch?v=rNLVeAQvzn8&ab_channel=ProductiehuisEU>.

Cabinet: Minutes of Full Cabinet. [03-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/113798>>.

Cold War: Chequers Soviet seminar. [10-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/111075>>.

Cold War: MT letter to President Reagan. [12-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/136648>>.

Cold War: MT letter to President Reagan. [12-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/136648>>.

Cold War: MT message to Mikhail Gorbachev. [17-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/204507>>.

Cold War: Thatcher letter to Reagan. [10-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/109277>>.

Cold War: US State Dept briefing. [04-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/143762>>.

Commonwealth: Walden minute to Cartledge/Whitmore. [02-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/118556>>.

Declaration of the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council. [05-05-2021].
<<https://www.nato.int/docu/comm/49-95/c880303a.htm>>.

Defence: MT letter for President Reagan. [17-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/200455>>.

Dějiny Evropské unie - 1985. [13-04-2021].
<https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1980-1989/1985_cs>.

EC: Stuttgart European Council. [10-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/114112>>.

EC: The Hague European Council. [19-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/114159>>.

France: Cartledge minute to MT. [31-03-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/117656>>.

France: No.10 record of conversation. [31-03-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/112059>>.

G7: Tokyo Summit. [01-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/112029>>.

Gaddafi's help for IRA leaves bloody legacy - lawyer. [04-05-2021].
<<https://www.reuters.com/article/uk-libya-ira-idUKTRE7332P220110404>>.

Germany: No.10 record of conversation. [08-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/143287>>.

Grenada: Reagan letter to Thatcher. [11-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/109429>>.

Grenada: Reagan message to MT. [11-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/131574>>.

Gulf War: MT meeting with Jim Baker. [09-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/110743>>.

HC S: [East-West Relations]. [02-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/104298>>.

HC S: [Southern Africa]. [02-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/104122>>.

HC S: [US bombing of Libya]. [17-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/106363>>.

HC Summitt: [Anglo-Irish Bilateral Talks]. [03-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/104736>>.

HC Summitt: [Anglo-Irish Summit Meeting]. [11-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/105466>>.

Historie vnitřního trhu. [13-04-2021].
<<https://www.euroskop.cz/8732/sekce/historie-vnitriho-trhu/>>.

How the EU played a key role in smoothing relations between London and Dublin. [12-04-2021].

<<https://theconversation.com/how-the-eu-played-a-key-role-in-smoothing-relations-between-london-and-dublin-60657>>.

Humphrey Atkins (1922-1996): Secretary of State for Northern Ireland 1979-1981. [30-03-2021].

<<http://www.newulsterbiography.co.uk/index.php/home/viewPerson/1791>>.

Hungary: No.10 record of conversation. [11-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/133804>>.

I was there': Moscow Olympics boycott, 1980. [02-04-2021].

<<https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/1wkJP8Lvd0GCXyk5clBhCfV/i-was-there-moscow-olympics-boycott-1980>>.

India. [04-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/source/prem19/prem190487?w=PREM190487&page=1>>.

Iran: No.10 record of conversation. [02-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/120361>>.

Jednotný evropský akt (1985). [13-04-2021].

<<https://www.euroskop.cz/8888/sekce/80-leta>>.

Joint Press Conference with West German Chancellor (Helmut Kohl). [08-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/105249>>.

Letter to Nigel Lawson. [08-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/107805>>.

Lord Hurd of Westwell. [13-04-2021].

<<https://members.parliament.uk/member/875/career>>.

Lord King of Bridgwater. [13-04-2021].

<<https://members.parliament.uk/member/254/career>>.

Margaret Thatcher's Family Sheltered Austrian Jew. [20-02-2021].

<<https://www.jewishvirtuallibrary.org/margaret-thatcher-s-family-sheltered-austrian-jew>>.

Media: Press Digest for MT. [05-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/209136>>.

NATO and the INF Treaty. [05-05-2021].

<https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166100.htm>.

NIO files: Dirty protests, violence and the 'teapot summit'. [03-04-2021].

<<https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-12092453>>.

Press Conference after Anglo-Irish summit. [03-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/104456>>.

Press Conference after Kuala Lumpur Commonwealth Summit. [07-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/107802>>.

Press Conference at Nassau Commonwealth Summit. [13-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/106151>>.

Press Conference at Vancouver Commonwealth Summit. [2021-05-04].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/106948>>.

Press Conference following Anglo-Irish Summit ("out ... out ... out"). [12-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/105790>>.

Press Conference in Kuwait. [04-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/104709>>.

Press Conference in Lusaka (Rhodesia). [02-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/103895>>.

Press Conference in Moscow. [02-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/106780>>.

Press Conference in Nairobi. [04-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/107139>>.

Radio Interview for BBC African Service. [06-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/107456>>.

Reagan letter to Thatcher. [07-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/109401>>.

Release of MT's private files for 1982 - China & Hong Kong. [09-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/archive/1982cac5>>.

Remarks on departing Belfast. [11-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/105500>>.

Remarks on departing Belfast. [11-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/105500>>.

Remarks on IRA bomb at Mill Hill. [04-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/107306>>.

Remarks on the United Kingdom-Ireland Agreement Concerning Northern Ireland.
[13-04-2021].
<<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-united-kingdom-ireland-agreement-concerning-northern-ireland>>.

Remarks outside No.10. [04-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/107135>>.

Rudé právo byly noviny se světovým formátem a obrovským nákladem, které ale ve skutečnosti tolik lidí nečetlo. [30-06-2021].

<<https://ct24.ceskatelevize.cz/media/3188409-rude-pravo-byly-noviny-se-svetovym-formatem-a-obrovskym-nakladem-ktere-ale-ve>>.

South Africa President Rejects British Envoy's Peace Plan. [30-07-2021].

<<https://apnews.com/article/2ac029c8261c44e1b886a7c465a9e3bd>>.

Soviet Union: No.10 conversation record. [08-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/212355>>.

Soviet Union: No.10 record of conversation. [09-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/212256>>.

Soviet Union: No.10 record of conversation. [31-03-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/145084>>.

Soviet Union: Powell minute to MT. [11-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/134722>>.

Speech after meeting with US President. [04-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/106914>>.

Speech at "Youth for Europe" Rally. [31-03-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/104088>>.

Speech at Budapest official dinner. [09-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/108197>>.

Speech at dinner given by King Hassan of Morocco. [06-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/107607>>.

Speech at Kensington Town Hall. [01-03-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/102939>>.

Speech in Belfast. [03-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/104589>>.

Speech in Berlin at the "Golden Book Ceremony". [09-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/105043>>.

Speech to Conservative Central Council. [02-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/106769>>.

Speech to Conservative Party Conference. [04-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/106941>>.

Speech to Conservative Party Conference. [11-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/111281>>.

Speech to Chelsea Conservative Association. [01-03-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/102750>>.

Speech to Joint Houses of Congress. [13-04-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/111277>>.

Speech to the College of Europe. [05-05-2021].
<<https://www.margaretthatcher.org/document/107332>>.

Thatcher, Caligula, Monroe...wait, did I hear that right? The dangers of misquoting.
[12-04-2021].
<<https://www.theglobeandmail.com/community/inside-the-globe/thatcher-caligula-monroewait-did-i-hear-that-right-the-dangers-of-misquoting/article4101423>>.

The Usa in The Caribbean: Thirty Years After American Fury. [11-04-2021].
<<https://www.psa.ac.uk/events/usa-caribbean-thirty-years-after-american-fury>>.

Treaty Between The United States of America and The Union of Soviet Socialist Republics on The Elimination Of Their Intermediate-Range and Shorter-Range Missiles. [04-05-2021].

<<https://www.congress.gov/treaty-document/100th-congress/11>>.

TV Interview for BBC. [08-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/107463>>.

TV Interview for BBC. [11-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/105592>>.

TV Interview for Soviet Television. [03-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/106604>>.

United Kingdom. [31-03-2021]. <<https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/united-kingdom/1979-1984/constitutive-session/>>.

United States presidential election of 1988. [06-05-2021].

<<https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-1988>>.

US: President Carter phone call to MT. [01-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/112205>>.

US: President Carter phone call to MT. [02-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/112219>>.

USSR: No.10 record of conversation. [01-05-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/201179>>.

Vývoj do přijetí Jednotného evropského aktu. [15-04-2021].

<<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/2/vyvoj-do-prijeti-jednotneho-evropskeho-aktu>>.

Vzestup Solidarity v Polsku vyvolal v roce 1981 reakci. V zemi zavládl výjimečný stav. [05-05-2021].

<<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1981567-vzestup-solidarity-v-polsku-vyvolal-v-roce-1981-reakci-v-zemi-zavladl-vyjimecny-stav>>.

Washington Post company history. [01-07-2021].

<<https://www.washingtonpost.com/company-history/#Early>>.

Written Statement on Warrenpoint and Mountbatten murders. [02-04-2021].

<<https://www.margaretthatcher.org/document/104135>>.

Zvláštní vztah USA a Velké Británie nebyl vždy idylický. [18-03-2021].

<<https://plus.rozhlas.cz/zvlastni-vztah-usa-a-velke-britanie-nebyl-vzdy-idylicky-6523946>>.

Příloha č. 1: Časová osa zahraniční politiky a vybraných témat Margaret Thatcherové

Časová osa zahraniční politiky a vybraných témat Margaret Thatcherové, které byly obsaženy v diplomové práci.

První vláda Margaret Thatcherové						
1979						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Rhodesie	Jiné zahraničí
květen		5. 5. 1979 irský <i>taoiseach</i> John Lynch navštívil premiérku	23. 5. 1979 Margaret Thatcherová se v Londýně setkala se sovětským ministrem zahraničního obchodu Nikolaiem Patolichevem a sovětským velvyslancem v Británii			10. 5. 1979 západoněmecký kancléř Helmut Schmidt navštívil premiérku
červen	7. 6. 1979 přímé volby do Evropského parlamentu		27. 6. 1979 Margaret Thatcherová se setkala se sovětským předsedou vlády Alexejem Kosyginem na letišti v Moskvě			5. 6. 1979 první zahraniční cesta Margaret Thatcherové – schůzka s francouzským prezidentem Giscardem d'Estaingem v Paříži
	21.–22. 6. 1979 zasedání Evropské rady ve Štrasburku			29. 6. 1979 Margaret Thatcherová se setkala s Jamesem Carterem		28.–29. 6. 1979 summit G7 v Tokiu
červenec						1. 7. 1979 Margaret Thatcherová navštívila Canberru, kde se setkala s australským ministerským předsedou Malcolmem Fraserem
						12. 7. 1979 Margaret Thatcherová se v Londýně setkala s generálním tajemníkem Organizace spojených národů Kurtem Waldheimem
srpen		27. 8. 1979 atentát IRA na lorda Mountbattena, spolu s ním přišlo o život několik jeho přátel			1.–7. 8. 1979 konference Commonwealthu v Lusace	
		27. 8. 1979 výbuch bomby nastražené IRA v severoirském Warrenpointu – bylo zabito osmnáct britských vojáků a pět zraněno				
září		5. 9. 1979 Margaret Thatcherová se setkala se svým irským protějškem Lynchem – řešila se otázka spolupráce v bezpečnostních věcech				10. 9. 1979 zahájení konference v <i>Lancaster House</i>

říjen	18. 10. 1979 projev Margaret Thatcherové v rámci uctění památky Winstona Churchila v Lucemburku					
listopad	10. 11. 1979 premiérka žádá o snížení příspěvku do EHS o jednu miliardu					
	29.–30. 11. 1979 zasedání Evropské rady v Dublinu – dohady o rozpočtu – bez výsledku				15. 11. 1979 Christopher Soames ustanoven guvernérem Rhodesie	
prosinec			25. 12. 1979 vpád vojsk SSSR do Afghánistánu	16.–17. 12. 1979 zahraniční cesta Margaret Thatcherové do USA	12. 12. 1979 Christopher Soames odcestoval do Rhodesie	
					15. 12. 1979 konference v <i>Lancaster House</i> byla ukončena	
					21. 12. 1979 podpis smlouvy dojednané na konferenci v <i>Lancaster House</i> mezi Vlasteneckou frontou a jejími protivníky	
1980						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Rhodesie	Jiné zahraničí
leden		7. 1. 1980 začaly tzv. „Atkinsonovy rozhovory“ mezi zástupci britské vlády a politickými stranami Severního Irsku	3. 1. 1980 Margaret Thatcherová se setkala se sovětským velvyslancem v Londýně			
			17. 1. 1980 projev Margaret Thatcherové v Dolní sněmovně na téma bojkotu olympijských her v Moskvě			
			28. 1. 1980 Margaret Thatcherová odsoudila chování SSSR na mezinárodní scéně			
únor					27.–29. 2. 1980 první svobodné parlamentní volby v Rhodesii	
březen		24. 3. 1980 ukončení tzv. „Atkinsonových rozhovorů“ - nebylo nalezeno společné východisko			4. 3. 1980 zveřejnění výsledků voleb v Rhodesii	
duben	27.–28. 4. 1980 zasedání Evropské rady v Lucemburku – jednání o britském příspěvku				18. 4. 1980 vyhlášení nezávislé republiky Zimbabwe	30. 4. 1980 obsazení iránské ambasády v Londýně
květen	29. 5. 1980 v Bruselu bylo přijato dočasné řešení pro výši britského příspěvku do evropského rozpočtu		20. 5. 1980 schůzka v Dolní sněmovně na téma rozpínání SSSR v zemích třetího světa			

	30. 5. 1980 summit rozhodl o snížení čistého příspěvku Británie o dvě třetiny	21. 5. 1980 nově zvolený irský <i>taoiseach</i> Charles Haughey navštívil premiérku	20. 5. 1980 Margaret Thatcherová se v Londýně setkala s generálním tajemníkem Organizace spojených národů Kurtem Waldheimem, kde probrali problematiku SSSR			
červen	2. 6. 1980 britský kabinet schválil dohodu o rozpočtu EHS			2. 6. 1980 finální dojednání podmínek prodeje amerického systému Trident I		
	12.–13. 6. 1980 zasedání Evropské rady v Benátkách – prohlášení týkající se Středního Východu					
září						17. 9. 1980 založení Solidarity v Polsku
říjen		10. 10. 1980 republikánští vězni se rozhodli, že 27. 10. 1980 vyhlásí protestní hladovku				
		23. 10. 1980 vláda oznámila, že bude vězňům dovoleno nosit oblečení „civilního typu“ namísto vězeňských uniforem				
		27. 10. 1980 sedm republikánských vězňů vyhlásilo hladovku				
listopad			4. 11. 1980 Ronald Reagan byl zvolen prezidentem USA			
prosinec	1.–2. 12. 1980 zasedání Evropské rady v Lucemburku – projednávání vztahu Západu mezi Východem a poskytnutí pomoci Polsku	8. 12. 1980 anglo-irský summit v Dublinu				9. 12. 1980 Margaret Thatcherová se setkala s místopředsedou polské vlády Henrykem Kisielem
		18. 12. 1980 ukončení hladovky				
1981						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Falklandské ostrovy	Jiné zahraničí
leden	1. 1. 1981 vstup Řecka do EHS					
únor				25. 2. 1981 Margaret Thatcherová navštívila jako první zahraniční politik nově zvoleného prezidenta USA Ronalda Reagana		
březen	23.–24. 3. 1981 zasedání Evropské rady v Maastrichtu – perspektivy v sociální a hospodářské oblasti	1. 3. 1981 Bobby Sands vyhlásil hladovku				

duben		9. 4. 1981 Bobby Sands zvítězil v doplňkových volbách a stal se poslancem za obvod <i>Fermanagh a South Tyrone</i>				15. 4. 1981 Margaret Thatcherová se vydala na cestu do Indie, kde se setkala s Indírou Gándhiovou
květen		5. 5. 1981 po šedesáti šesti dnech hladovění Bobby Sands zemřel				10. 5. 1981 François Mitterrand byl zvolen francouzským prezidentem
červen	29.–30. 6. 1981 zasedání Evropské rady v Lucemburku – perspektivy v sociální a hospodářské oblasti, vztah EHS vůči USA a Japonsku					
září		14. 9. 1981 ministrem pro Severní Irsko se stal Jim Prior				30. 9.–7. 10. 1981 summit vládních hlav Commonwealth v Melbourne
říjen		3. 10. 1981 hladovka byla ukončena				
		6. 10. 1981 došlo k zveřejnění ústupků britské vlády, které zaručovaly možnost výběru práce a oblečení, poskytovaly více svobody při shromažďování a lepší podmínky pro eventuální předčasné propuštění				
listopad	26.–27. 11. 1981 zasedání Evropské rady v Londýně	6. 11. 1981 anglo-irský summit v Dublinu, kde byla ustanovena britsko-irská mezivládní rada				
prosinec					21. 12. 1981 na ostrově Jižní Georgia u přístavu <i>Leith</i> se bez povolení vylodili údajní argentinskí výkupčí kovového odpadu	11.–12. 12. 1981 celostátní konference Solidarity – generál Jaruzalski provedl převrat
			19. 12. 1981 USA vyhlásily embargo vůči SSSR kvůli vojenskému převratu v Polsku – včetně odložení dodávek na stavbu ropovodu ze Sibíře do z. Evropy		23. 12. 1981 správce polární stanice na místě vylodění našel provokativní nápis „Malvíny patří Argentíně“	
1982						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Falklandské ostrovy	Jiné zahraničí
leden					4. 1. 1982 britský velvyslanec v Buenos Aires podal formální protest na argentinské ministerstvo zahraničí, aby tamní vláda prošetřila incident týkající se provokačního nápisu	
					5. 1. 1982 Argentinci na schůzi vymysleli dva plány pro znovuzískání ostrovů, diplomatický a vojenský	
únor					9. 2. 1982 zopakování britského protestu vůči Argentíně z důvodu její nečinnosti	

					18. 2. 1982 britské protesty ze strany Argentiny zamítnuty jako bezdůvodné	
					26.–27. 2. 2021 britsko-argentinské rozhovory v New Yorku	
březen	29.–30. 3. 1982 zasedání Evropské rady v Bruselu			11. 3. 1982 formální dokončení nákupu jaderného systému <i>Trident II</i>	19. 3. 1982 zahájili argentinští obchodníci na britské Jižní Georgii demontáž starých budov	
duben					2. 4. 1982 Falklandské ostrovy včetně správního centra v hlavním městě Port Stanley byly obsazeny Argentinci	
červen	28.–29. 6. 1982 zasedání Evropské rady v Bruselu			8. 6. 1982 Ronald Reagan navštívil Velkou Británii	14. 6. 1982 válka o Falklandy byla ukončena britským vítězstvím	4.–6. 6. 1982 schůzka G7 ve <i>Versailles</i>
						10. 6. 1982 summit NATO v Bonnu – přijetí nové politiky Ronalda Reagana vůči totalitním vládám
červenec		20. 7. 1982 bomby v Hyde Parku a Regent's Parku				
září						17.–29. 9. 1982 Margaret Thatcherová navštívila Čínskou lidovou republiku
říjen						29. 10. 1982 Margaret Thatcherová navštívila Západní Berlín
listopad			10. 11. 1982 zemřel sovětský vůdce Leonid Iljič Brežněv	13. 11. 1982 zrušení embarga vůči SSSR		
listopad			12. 11. 1982 do čela SSSR nastoupil Jurij Vladimirovič Andropov			
1983						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Falklandské ostrovy	Jiné zahraničí
leden					8.–12. 1. 1983 Margaret Thatcherová navštívila Falklandy	
únor						4. 2. 1982 německý kancléř Helmut Kohl navštívil Margaret Thatcherovou v <i>Chequers</i>
březen	21.–22. 3. 1982 zasedání Evropské rady v Bruselu			23. 3. 1983 prezident Ronald Reagan ohlásil projekt SDI		8. 3. 1982 v Londýně odehrála schůzka britské premiérky a maďarského místopředsedy vlády Józsefa Marjaima
Druhá vláda Margaret Thatcherové						
červen	17.–19. 6. 1983 zasedání Evropské rady ve Stuttgartu dohady o snížení britského příspěvku,					

	premiérka podepsala Slavnostní prohlášení o Evropské unii					
září			1. 9. 1983 Sověti sestřelili civilní letadlo korejské společnosti <i>Korean Airlines</i>			
			8. 9. 1983 premiérka uspořádala seminář o SSSR v Chequers			
říjen				25. 10. 1983 vojenská invaze USA v Grenadě		13. 10. 1983 vládní převrat v Grenadě
listopad		7. 11. 1983 britsko-irský summit v <i>Chequers</i>				
prosinec	4.–6. 12. 1983 zasedání Evropské rady v Athénách – velké neshody během jednání, nedošlo k vydání komuniké	17. 12. 1983 bombový útok na londýnský obchodní dům Harrods		15. 12. 1983 ukončení invaze v Grenadě		
1984						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Falklandské ostrovy	Jiné zahraničí
únor			9. 2. 1984 zemřel sovětský vůdce Jurij Vladimirovič Andropov			2.–4. 2. 1984 Margaret Thatcherová navštívila Maďarsko
			13. 2. 1984 do čela SSSR nastoupil Konstantin Černěnko			
březen	19.–20. 3. 1984 zasedání Evropské rady v Bruselu – Italové a Řekové vystoupili proti trvalému snížení britského příspěvku		14. 2. 1984 premiérka se zúčastnila pohřbu v Moskvě			
	19. 3. 1984 Evropský parlament schválil Haagerupovu zprávu – první iniciativou ze strany EHS týkající se situace a konfliktu v Severním Irsku					
červen	7.–17. 6. 1984 přímé volby do Evropského parlamentu					
	25.–26. 6. 1984 zasedání Evropské rady ve Fontainebleau – dohoda o rozpočtu					
září		27. 9. 1984 ministrem pro Severní Irsko se stal Douglas Hurd				
říjen		12. 10. 1984 bombový útok v hotelu Grand Hotel v Brightonu – premiérka byla cílem útoku				31. 10. 1984 vražedný atentát na Indiru Gándhiovou
listopad		18.–19. 11. 1984 anglo-irský summit v <i>Chequers</i>		6. 11. 1984 Ronald Reagan byl znovuzvolen prezidentem USA		

prosinec	3.–4. 12. 1985 zasedání Evropské rady v Dublinu – posílení EMS a zvýšení významu ECU		16. 12. 1984 Michail Gorbačov navštívil premiérku v Londýně	22. 12. 1984 premiérka navštívila Ronalda Reagana v Camp David – otázka SDI		19. 12. 1984 premiérka podepsala čínsko-britskou dohodu o Hong Kongu
1985						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Jihoafrická republika	Jiné zahraničí
leden	7. 1. 1985 schválena nová Evropská komise – předseda Francouz Jacques Delors					
únor				20. 2. 1985 premiérka navštívila USA a přednesla projev v Kongresu		8. 2. 1985 Sir Geoffrey Howe navštívil Bulharsko a Rumunsko
březen	29.–30. 3. 1985 zasedání Evropské rady v Bruselu – rozhodnuto o přistoupení Španělska a Portugalska k 1. 1. 1986 do EHS		10. 3. 1985 zemřel sovětský vůdce Konstantin Černěnko			
			11. 3. 1985 do čela SSSR nastoupil Michail Gorbačov, premiérka se zúčastnila pohřbu v Moskvě			
květen						2. 5. 1985 summit G7 v Bonnu
červen	29.–29. 6. 1985 zasedání Evropské rady v Miláně – schválena tzv. bílá kniha Komise o vnitřním trhu					
září	9. 9. 1985 Mezivládní konference ICG	3. 9. 1985 ministrem pro Severní Irsko se stal Tom King				16.–19. 9. 1985 premiérka podnikla cestu do Egypta a Jordánska
říjen					16.–22. 10. 1985 setkání zemí Commonwealthu v Nassau – dohady o Jižní Africe	
listopad		15. 11. 1985 premiérka podepsala anglo-irskou dohodu o Severním Irsku v Hillsborough	19.–21. 11. 1985 jednání USA a SSSR v Ženevě – omezení strategických zbraní			
prosinec	2.–3. 12. 1985 zasedání Evropské rady v Lucemburku – projednán a schválen návrh smlouvy s budoucím názvem Jednotný evropský akt	11. 12. 1985 první setkání mezivládní komise pro Severní Irsko				
1986						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Jihoafrická republika	Jiné zahraničí
leden				7. 1. 1986 uvaleno embargo na Libyi – bez konzultace s evropskými spojenci	1. 1. 1986 začala fungovat „skupina významných osobností“	
			16. 1. 1986 Michail Gorbačov napsal dopis Ronaldu Reaganovi – nabídka na úplné			

			odstranění jaderných zbraní do roku 2000			
únor				11. 2. 1986 premiérka napsala dopis Ronaldu Reaganovi – problematika SDI		12. 2. 1986 podpis dohody o tunelu pod kanálem <i>La Manche</i> s prezidentem Mitterandem
březen					13. 3. 1986 EPG předala vládě JAR pokyny, které tvořily základ pro další dialog a vyjednávání	
duben			26. 4. 1986 výbuch Černobylu	15. 4. 1986 americký nálet na Libyi		5. 4. 1986 bombový útok na diskotéku v Západním Berlíně
květen					19. 5. 1986 jihoafrické letouny zaútočily na údajné základny Afrického národního kongresu v členských státech Commonwealthu Zambii, Zimbabwe a Botswaně	4.–6. 5. 1986 summit G7 v Tokiu – premiérka zprostředkovala schůzku Michaila Gorbačova a Ronalda Reagana
červen	26.–27. 6. 1986 zasedání Evropské rady v Haagu – projednání otázky JAR					
červenec					24. 7.–2. 8. 1986 bojkot her v Edinburghu z důvodu nečinnosti a uvalení sankcí ze strany Británie na JAR	
srpen					3.–5. 8. 1986 summit sedmi představitelů zemí CHOGM v Londýně – rozšíření seznamu ekonomických a hospodářských sankcí proti Jihoafrické republice	
září	16. 9. 1986 po jednání EHS byly uvaleny ekonomické sankce na JAR ze strany evropských států		18. 9. 1986 velvyslanec SSSR donesl do Oválné pracovny dopis od Michaila Gorbačova	26. 9. 1986 i přes veto Ronalda Reagana byl schválen <i>Všeobecný zákon proti apartheidu</i>		
říjen			11.–12. 10. 1986 setkání Ronalda Reagana a Michaila Gorbačova v Höfði – otázka omezení programu SDI			
listopad				15.–16. 11. 1986 premiérka navštívila Ronalda Reagana v <i>Camp David</i>		
prosinec	5. 12. 1986 zasedání Evropské rady v Londýně	23. 12. 1986 premiérka navštívila Severní Irsko – potvrdila závazek své vlády vůči anglo-irské dohodě				
1987						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Jihoafrická republika	Jiné zahraničí
únor			27. 2. 1987 premiérka uspořádala seminář o SSSR v Chequers			
			28. 2. 1987 Michail Gorbačov oznámil, že Sovětský svaz zváží			

			tzv. „nulovou variantu“			
březen			28. 3.–2. 4. 1987 premiérka podnikla pětidenní cestu po SSSR			23. 3. 1987 premiérka se setkala s prezidentem Mitterrandem a kancléřem Kohlem
duben						
Třetí vláda Margaret Thatcherové						
červen	29.–30. 6. 1987 zasedání Evropské rady v Bruselu – posouzení aspektů Jednotného evropského aktu					8. 6. 1987 summit G7 v Benátkách
						11.–12. 6. 1987 zasedání NATO v Reykjavíku
červenec	1. 7. 1987 Jednotný evropský akt vstupuje v platnost			17. 7. 1987 premiérka navštívila Ronalda Reagana ve Washingtonu		
říjen					13. 10. 1987 summit Commonwealthu ve Vancouveru – ekonomické sankce vůči Jihoafrické republice	
listopad		8. 11. 1987 pumový útok v Enniskillenu, 11 lidí zabito a 60 zraněno				
prosinec	4.–5. 12. 1987 zasedání Evropské rady v Kodani – pokračování o posuzování Jednotného evropského aktu – únor 1988		7. 12. 1987 premiérka se setkala s Michaiem Gorbačovem na letecké základně <i>Brize Northon</i>			
			8. 12. 1987 podepsána dohoda o INF ve Washingtonu			
1988						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Jihoafrická republika	Jiné zahraničí
leden						4.–8. 1. 1988 premiérka podnikla pětidenní cestu po Africe
únor			8. 2. 1988 Michail Gorbačov oznámil, že za dva měsíce začne stahování sovětských vojsk z afgánského území			
březen		6. 3. 1988 na Gibraltaru byli zabiti tři irští teroristé				2.–3. 3. 1988 summit NATO Brusel
		16. 3. 1988 na pohřbu zabitých republikánů došlo útoku IRA a zabiti tři lidí, dalších padesát jich bylo zraněno				
duben		27. 4. 1988 premiérka zaslala svému irskému protějšku dopis, ve kterém si stěžovala na jeho dubnový projev				6.–8. 4. 1988 premiérka navštívila Turecko
květen				27. 5. 1988 americký Senát schválil smlouvu INF		

červen	28. 6. 1988 zasedání Evropské rady v Hannoveru – byl předložen návrh na vytvoření centrální evropské banky	15. 6. 1988 irský taoiseach odpověděl na premiérčin dopis – odpověď byla krátká a nezávazná	1. 6. 1988 ratifikace smlouvy INF			19. 6.–21. 6. 1988 summit G7 v Tokiu
			2. 6. 1988 americký prezident navštívil Londýn			
červenec						
srpen		1. 8. 1988 IRA zaútočila na britské armádní středisko v Mill Hill				30. 7.–10. 8. 1988 premiérka podnikla cestu po Dálném východě
		20. 8. 1988 bomba IRA v <i>Ballygawley</i>				
září	20. 9. 1988 premiérka přednesla projev v Bruggách					
listopad				8. 11. 1988 Georg Bush starší byl zvolen prezidentem USA		2.–4. 11. 1988 premiérka navštívila Polsko
				15.–17. 11. 1988 premiérka byla posledním oficiálním hostem Reaganovy éry		
prosinec	2.–3. 12. 1988 zasedání Evropské rady na řeckém Rhodu	21. 12. 1988 bomby v Lockerbie				
1989						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Jihoafriická republika	Jiné zahraničí
leden					18. 1. 1989 Pietra W. Bothu postihla srdeční příhoda	
březen						
duben	12. 4. 1989 skupina guvernérů centrálních bank vydala závěrečnou zprávu, ve které byl předložen návrh na přechod k hospodářské a měnové unii		5.–7. 4. 1989 Michail Gorbačov navštívil Spojené království			27.3.–1. 4. 1989 premiérka navštívila Maroko a subsaharské státy
květen						29.–30. 5. 1989 summit NATO v Bruselu – 40. výročí
červen	15. 18. 6. 1990 přímé volby do Evropského parlamentu					3. 6. 1989 masakr na náměstí Tchien-an-men v Čínské lidové republice
	26.–27. 6. 1989 zasedání Evropské rady v Madridu – projednání Deloresova plánu pro dosažení hospodářské a měnové unie					
červenec						14.–16. 7. 1989 summit G7 v Paříži
srpen					14. 8. 1989 do čela JAR zvolen Frederik W. de Klerk	
září		22. 9. 1989 bombový útok v Kentu – usmrčeno 10 civilistů				19.–22. 9. 1989 premiérka navštívila Japonsko

říjen					18.–24. 10. 1989 zasedání Commonwealthu v Kuala Lumpur – premiérka zůstala neústupná v otázce sankcí proti JAR	
listopad						9. 11. 1989 Východní Německo oznámilo otevření svých hranic se západním Německem
prosinec	8.–9. 12. 1989 zasedání Evropské rady ve Štrasburku – hlavní body programu: hospodářská a měnová unie a sociální charta					10. 12. 1989 konec komunistické vlády v Československu
1990						
	EHS	Severní Irsko	SSSR	USA	Jihoafrická republika	Jiné zahraničí
únor					2. 2. 1990 prezident de Klerk oznámil konec zákazu ANC	
					11. 2. 1990 Nelson Mandela propuštěn	
duben	28. 4. 1990 zasedání Evropské rady v Dublinu – jednalo se o postoji společenství k německému sjednocení a vztazích k zemím střední a východní Evropy					
červen	25.–26. 6. 1990 zasedání Evropské rady v Dublinu		7.–10. 6. 1990 poslední návštěva premiérky v SSSR			
červenec		30. 7. 1990 IRA zavraždila Iana Gowa				6. 7. 1990 summit v Londýně
						9. 7. 1990 summit G7 v Houstonu
srpen				5. 8. 1990 Margaret Thatcherová navštívila konferenci v Aspenu		2. 8. 1990 Irák obsadil Kuvajt
září						16.–19. 9. 1990 premiérka navštívila Československo a Maďarsko
říjen	8. 10. 1990 libra se stala součástí ERM					
	27.–18. 10. 1990 zasedání Evropské rady v Římě – měnová a politická unie					3. 10. 1990 znovusjednocení Německa
listopad	19.–21. 1990 Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) – podpis charty pro novou Evropu					
22. 11. 1990 Margaret Thatcherová rezignovala na post ministerského předsedy						